

AZƏRBAYCAN DİLİNİN ANTONİMLƏR LÜĞƏTİ

“ŞƏRQ-QƏRB”

BAKI

2007

*Bu kitab “Həsrrət Həsənov. Azərbaycan dilinin antonimlər lüğəti”
(Bakı, Azərnəşr, 1985) nəşri əsasında təkrar nəşrə hazırlanmışdır*

Tərtib edəni:

Həsrrət Həsənov

ISBN 978-9952-34-098-3

494.36131-dc22

Azərbaycan dili – Antonimlər – Lüğətlər

Azərbaycan dilinin antonimlər lüğəti.

Bakı, “Şərqr-Qərb”, 2007, 144 səh.

Kitabda antonimlər – mənaca bir-birinə əks olan sözlər toplanmışdır. Onların hamısı bədii əsərlərdən götürülən misallarla nümayiş etdirilir. Burada ancaq müxtəlif köklü leksik antonim cütlüklər (ağ – qara, xeyir – şər, girmək – çıxmaq) verilmişdir. Dilimizin lüğət tərkibinin zənginləşməsində, bədii ifadə vasitəsi kimi fikrin obrazlı, aydın və dəqiq ifadəsində antonimlərin özünəməxsus rolu vardır.

© “Şərqr-Qərb”, 2007

ANTONİM SÖZLƏR

Azərbaycan dilinin leksik-semantik sistemində antonim sözlər mühüm yer tutur. Mənaca bir-birinin əksi olan belə leksik vahidlər – antonimlər dilin leksik-semantik sistemində mikrosistem yaradır; böyük – kiçik, ağ – qara, dost – düşmən, köhnə – təzə, həyat – ölüm, almaq – vermək, getmək – gəlmək və s.

Antonimlər, əsasən, kəmiyyət və keyfiyyət, hərəkət, zaman və məkan məzmunlu məfhumların əks cəhətlərini ifadə edən müxtəlif fonetik tərkibli sözlərdir; məsələn, qəşəng – çirkin, igid – qorxaq, düz – əyri, yanmaq – sönmək, giriş – çıxış, aşağı – yuxarı və s.

“Sözün dialektikası” təfəkkürün gerçək varlıqla, insanların həyat təcrübəsi ilə əlaqədar olduğunu göstərir. Antonim sözlər üçün mənənin ümumi və mühüm əlamətlərinin leksik-semantik paradıqmaya uyğunluğu əsas götürülür. Deməli, mənə əlaqəsinin ümumi və əsas cəhətlərinə görə qarşılaşdırılan sözlər antonim kimi qəbul edilə bilər.

Dildə antonimlərin yaranması, inkişafı və formalaşması onların aid olduqları maddi aləmdəki əşya, hadisə və hərəkətlərin ziddiyyətli olması ilə əlaqədardır. Bu ziddiyyətlər əksmənalı sözlərlə ifadə olunur. Məhz buna görə də onlar antonimlərin meydana gəlməsində əsas amil kimi çıxış edir. Burada insanların ictimai həyat təcrübəsi də rol oynayır. İnsanlar həyatlarında maddi aləmdəki əşya və hadisələrin əlamət və keyfiyyətlərini dərk edir, onları bir-birindən fərqləndirir. Antonim sözlərin ifadə etdiyi məfhumlar insanın iş fəaliyyəti, həyat tərzini, mənəvi aləmi və onu əhatə edən aləmə qarşı münasibəti ilə bağlıdır.

LÜĞƏTİN VƏ LÜĞƏT MƏQALƏLƏRİNİN QURULUŞU

Lüğətə insanın iş fəaliyyəti (yaxşılıq – pislik, sökmək – tikmək, çalışqan – tənbel və s.) və təbiət hadisələri ilə (soyuq – isti, quraqlıq – yağmurluq, aydınlıq – qaranlıq və s.) əlaqədar məfhumları, zaman (gecə – gündüz, axşam – səhər, yay – qış, gec – tez və s.) və məkan (uzaq – yaxın, dərə – təpə, yer – göy, sağa – sola, aşağı – yuxarı, şərq – qərb və s.) anlayışlarını ifadə edən, əlamət, keyfiyyət (ağ – qara, təzə – köhnə, cavan – qoca, arıq – kök, yüngül – ağır, yaxşı – pis, bərk – yumşaq, hündür – alçaq və s.) və hal-vəziyyət (oturmaq – durmaq, sağlam – xəstə, gülmək – ağlamaq, dost – düşmən, varlı – yoxsul və s.) bildiren antonimlər daxil edilir.

Lüğətdə, əsasən, müxtəlif köklü leksik antonimlər izah olunur. Hər antonim cütlük əlifba sırası ilə düzülür. Antonim cütlüklər bədii və elmi əsərlərdən və dövrü mətbuatdan gətirilən nümunələrlə əyaniləşdirilir.

AĞ – QARA Ağ köynəyin boynuna, *qara* ləkə düşərdi (H.Hüseynzadə).

AZ – ÇOX Bizim qoşunumuz *azdır*, amma qeyrətimiz *çoxdur* (Ə.Haqverdiyev).

Bir sözün müxtəlif antonim cərgələri də qeyd olunur.

QISA – ƏTRAFLI Oxundu *qısa* dua: əyildilər torpağa (A.Şaiq); Müdir klinikanın məsələlərindən *ətraflı* danışdı (Ə.Vəliyev).

QISA – GENİŞ Heyif ömür *qısa*, arzu *genişdir*; Kim bu qayğı ilə titrəmişdir? (M.Müşfiq).

Burada birinci tərəfləri müxtəlif, ikinci tərəfləri eyni olan antonim cütlüklər də öz əksini tapır.

QISABOYLU – UCABOYLU Kərim baba... *qısaboylu*, geniş kökslü qoca idi (A.Şaiq); Onlar bir-biri ilə çox məsləhət etdi, nəhayət *ucaboylu* kök jandarm yavaş-yavaş pilləkənləri çıxmağa başladı (A.Şaiq).

Aa

ABAD – BƏRBAD Pək şad olaraq güldüm *abad* olan ölkəmdə... (M.Müşfiq); Sən girməyən evlər qoy olsun *bərbad*; Öldürsün əmiri qaşların, gəlin! (Qoşma).

ABAD – VİRAN Söylədiyimiz dövrdə İçərişəhər *abad* deyildi (H.Sarabski); O, fəşistlərin bu şəhəri necə *viran* etdiklərini öz gözü ilə görmüşdü (S.Vəliyev).

ABADLIQ – BƏRBADLIQ Şəhərimizin hər yerində *abadlıq* işləri aparılır. Yolların *bərbadlığı* hamını narahat edir.

ABADLIQ – DAĞINTILIQ Yenidən bitişdi bütün zərrelər, *abadlıq* göründü o xərəbələr (M.Şəhriyar); Bəzi təsərrüfatlarda hələ *dağıntılıq* hökm sürür.

ABDAL – AĞILLI Gəl işim var səninlə, gəl, *abdal!* (H.Cavid); Yusifin arvadı Avropa elmlərindən dadmış bir *ağıllı* arvad idi (N.Nərimanov).

ABIRLAŞMAQ – HƏYASIZLAŞMAQ Məzəmmətdən sonra *abırlaşmışdır*. Sədrin müdafiəsindən ruhlanan Lal Hüseyn daha da *həyasızlaşdı* (M.İbrahimov).

ABIRLI – HƏYASIZ Arvad, Səfər pis oğlan deyil, atası da bir *abırlı* kişidir (Ə.Haqqverdiyev); Tez ol aç qapını, *həyasız* qarı! (A.Şaiq).

ABIRSIZ – HƏYALI *Abırsızdan* həyani saxla (Ata. sözü); Gözəl var ki, *həyalıdır*; Gözəl də var həyasızdır (M.Rahim).

ACGÖZ – GÖZÜTOX *Acgöz* mədəncilər quyu qazıldıqca yanlarını bərkətmədiklərindən çox zaman quyu uçur (A.Şaiq); *Gözütöx* adamlar heç kəsin malına göz dikməzlər.

ACIDİL – ŞİRİNDİL Qoca bağban sərt təbiətli, *acidil*, əsəbi və daima savaşan arıq kişi idi (M.Hüseyn); Gülüş *şirindil* qadındır.

ACIQLI – MÜLAYİM Kərbəlayı *acıqlı* səslə cavab verdi (Çəmənözəminli); Buludlar

dağılmış, yenə Təbrizdə *mülayim*, xoş işıqlı günəş çıxmışdı (M.İbrahimov).

ACIQLI – SAKİT Nə üçün bizlə həmişə *acıqlı* danışsən (İ.Əfəndiyev); Çox *sakit* danışdı (Elçin).

ACIQLI – TƏMKİNLİ Səkinə zahirən nə Pərişan kimi narahat, nə də Rüstəm kişi kimi *acıqlı* idi (M.İbrahimov); O indi də birinci dəfə gördüyü kimi *sakit* və *təmkinli* idi (M.İbrahimov).

ACİMAQ – QƏDDARLAŞMAQ Mən yazıq qızın vəziyyətinə həddindən artıq *acıdım* (M.S.Ordubadi); Düşməni məğlub olduqca *qəddarlaşır*.

ACITMAQ – SAKİTLƏŞDİRMƏK Qaşqabağı, sallaq dodağı, çatılan qaşı, qırıq alını müəllimi lap *acıtdı* (Ə.Vəliyev); Bir anlıq iztirabdan sonra ata və balanı *sakitləşdirdilər* (A.Məmmədraz).

ACİZ – BACARIQLI Mən ki zərgərəm, yövmiyyə xərcindən ötrü *acizəm* (M.F.Axundzadə); Güləbətini hələ evlərində olanda Səlim xanımın *bacarıqlı* bir dəllala ərə getdiyini eşitmişdi (M.İbrahimov).

ACİZLİK – BACARIQLILIQ Ümidsiz olmaq *acizlikdir*. İnsan yer üzünə səadət üçün gəlir (M.Hüseyn); *Bacarıqlılığı* sayəsində irəli gedə bilmişdir.

ACLIQ – BOLLUQ Ta *acılıq* bizə qalib gəlməyincə evlərimizə qayıtmazdıq (S.S.Axundov); Heç bir *bolluq*, naz-nemət və anadangəlmə səadət onun insan təbiətini poza bilməmişdi... (M.İbrahimov).

AÇIQ – BÜKÜLÜ İndi xanım da görürdü ki, Güləbətinin qolu dirsəyə qədər *açıqdır* (M.İbrahimov); *Bükülü* o qədər ağır idi ki, Güləbətini zorla yeriyir... (M.İbrahimov).

AÇIQ – DONUQ Təbrizin *açıq*-mavi göyləri, ayna kimi təmiz üfqləri daralmağa, onu boğmağa başlayırdı (M.İbrahimov);

Bizi çəsmək taxmış, *donuq* sifətli, yaşlı bir qadın qarşıladi (“Azərbaycan”).

AÇIQ – GİZLİ Tələbələrədən Qurban Mərəndi adlı birisi öz *açıq* fikirləri və cəsarətli hərəkətləri ilə Fıridunun diqqətini cəlb etmişdi (M.İbrahimov); Hər duyan qəlb-in, əzizim, *gizli* bir sevdası var (S.Vurğun).

AÇIQ – TUTQUN Yığıncaqdan sonra artistlər *açıq* havada konsert verdilər (S.Rüstəm); İndi də hava boğuq və *tutqun* idi (M.İbrahimov).

AÇIQ – TÜND Mən də belə düşünürəm, yoldaş mayor, qəhvəyi rəngli avtomobil günəş şüası altında *açıq* rəngli, kölgədə isə *tünd* görünə bilər (C.Əmirov).

AÇIQ – YUMULU Buyurun, qapımız *açıqdır* sizə; Yurd tapşırıq əllərinizə (S.Vurğun); Bağır Nurcabbarın *yumulu* gözlərinə baxa-baxa başını buladı (İ.Məlikzadə).

AÇIQCA – GİZLİCƏ Əsmər ilə Camal Yusif haqqında *açıqca* danışdıqları halda, Güler ilə Xalq kiminsə haqqında *gizlicə* söhbət edirdilər.

AÇIQLIQ – SIXLIQ Meşədə xeyli dolandıqdan sonra meşənin dərinliyində alaçıq böyüklüyündə *açıqlıq* tapdı (S.Rəhimov); Ağacların *sıxlığı* bir-birinə mane olur.

AÇILIŞ – BAĞLANIŞ Sərginin *açılışı* sabah, *bağlanması* isə martın 5-də olacaqdır.

AÇILIŞMAQ – SIXILMAQ Usta Ağababa əvvəl bir utandı, sonra isə yavaş-yavaş *açılışdı* (Çəmənzəminli); Fatma ağlamsındı, ancaq onu səsi çox nazikdir, özü də danışanda *sıxılır* (M.İbrahimov).

AÇILIŞMAQ – TUTQUNLAŞMAQ Birdən Gülnazı bərk-bərk qucaqlayıb öpdüm, bu əhvalat bizim *açılışmağımıza* səbəb oldu (T.Ş.Simürq); Mehralının siması *tutqunlaşdı* (Ə.Abbasquliyev).

AÇILMAQ – BƏRKİMƏK Bərkidi ayağı, *açıldı* əli; Yüyürdü həyətə, atıldı çaya (H.Hüseynzadə).

AÇILMAQ – BÜZÜŞMƏK İsti dəydikcə donları *açılırdı*. Soyuqdan *büzüşmüşdülər* (“Ulduz”).

AÇILMAQ – QAPANMAQ Bir şey aydın idi ki, o zaman bulanlıq selə düşüb hara getdiyini bilməyən adam kimi gözləri *qapanmışdı* (M.İbrahimov); Hər kimə vurub, yapış desən, yapışar, açıl desən *açılar* (A.Şaiq).

AÇILMAQ – ÖRTÜLMƏK Dalanda ayaq səsi eşidildi, dərhal evin qapısı zərbə *açıldı* (MİR Cəlal); Qapı uşaqların üzünə *örtüldü* (İ.Şıxlı).

AÇILMAQ – SOLMAQ Gül ilə həmzə-ban olubdu bülbül; *Açılıb* bənövşə, yasəmən, sünbül (Q.Zakir); Həyətdəki güllər *soldu* (“Ulduz”).

AÇILMAQ – TUTULMAQ Ürəyim, ciyərim xarab, mədəm xarab, dilim də gah *tutulur*, gah *açılır* (S.S.Axundov).

AÇILMAQ – YİGİLMAQ Qarmon kimi gah *yığılır*, gah *açılır* dağ yolları (T.Şahdağlı).

AÇILMAQ – YUMULMAQ *Açıldı*, *yumuldu* qatı duman, sis; Buz salxım-salxımdır, qar yumaq-yumaq (H.Hüseynzadə).

AÇMAQ – YUMMAQ Ağzını *açır*, *yumur*, danışır, amma səsini eşitmirik, danış b qurtarır (Anar).

ADAMAOXSAMAZ – GÖYÇƏK Ay *adamaoxsamaz*, bir üzünə baxsana; Bomboz olub saqqalın, rəngü həna yaxsana (M.Ə.Sabir); Nə qəşəngsən, nə *göyçəksən*; Dərilməmiş bir çiçəksən (S.Vurğun).

ADAMLIQ – HEYVANLIQ Əvvəl də bir *adamlığı* yox idi! İndi lap *heyvanlığı* çıxıb üzə (M.İbrahimov).

ADDIMBAŞI – HƏRDƏN Usta ona müstəqil iş tapşırır, *addımbaşı* yoxlayırdı (MİR Cəlal); Öntiqə *hərdən* özünə cürət verib ağasından soruşurdu (MİR Cəlal).

ADİ – CİDDİ Bu, *adi* yol hadisələrindən biri idi. Baba keşiş hiss edirdi ki, nə isə daha əsaslı, daha *ciddi* hadisə baş verib (Elçin).

ADİ – QƏRİBƏ Qısır Qarı *adi* adamlar kimi gözə bilmirdi, həmişə yüyürdü, həmişə qaçırdı (Elçin); Özüni *qəribə* adam kimi aparırdı (İ.Əfəndiyev).

ADİ – MÜRƏKKƏB Ən çətin zamanlarda Əsgər kişi öz kitabxanasını *adi* səliqə ilə saxlamışdı (Mir Cəlal); Bəli, *mürəkkəbdir* həyat səhnəsi; hər şeyi göz görüb seçə bilməyir! (H.Hüseynzadə).

ADİL – ZALIM Qurban otuz səkkiz yaş qırx yaşında bir ağıllı, doğru və *adil* bir adam idi (İ.Musabəyov); Bu gün sinəmizə bu dərdi yazmaq; Sabah *zalimların* qəbrini qazaq (S.Vurğun).

AFƏRİN – LƏNƏT *Afərin*, bacım Zeynəb, indi otur, bunları dəstə tutaq... (S.S.Axundov); Atana *lənət*, ay Salman, bir tülkü sənə tay ola bilməz, gör sözü nə yerinə salır (M.İbrahimov).

AĞ – QARA *Ağ* köynəyin boynuna; *Qara* ləkə düşərdi (H.Hüseynzadə).

AĞA – NÖKƏR *Ağa* borc eylər, *nökər* xərc (Ata. sözü).

AĞALIQ – NÖKƏRÇİLİK Hər əli silah tutan aləmə *ağalığ* etmək istəyirdi (Mir Cəlal); Eh, *nökərçilik* də bir kişilik deyil, vallah, hamballıq bunun yanında bir xanlıqdır (Ə.Haqverdiyev).

AĞAPPAQ – QAPQARA Qara gözlərin ağı süd kimi *ağappaq*, qarası kömür kimi *qapqara* (G.Hüseynoğlu).

AĞARMAQ – BOZARMAQ *Ağ* dumanlar *ağarır* qaşlarda (S.Vurğun); Rəngi *bozarmışdır*, baxışları sərt (S.Vurğun).

AĞARMAQ – QARALMAQ *Ağ* gün *ağardar*, *qara* gün *qaraldar* (Ata. sözü).

AĞARMAQ – QIZARMAQ Sərdar Rəşidin üzünü *qızarıdır* və yenə də *ağarırdı* (M.S.Ordubadi).

AĞARTMAQ – QARALTMAQ Verdiev məruzəsinin üzünü on bir dəfə *ağartdı*, yenə ürəyi qızmadı (Mir Cəlal); Bir eşqin şimşəyi çaxdı başımda; Yerimdə kömürtək *qaraltdı* məni (İ.Tapdıq).

AĞBƏNİZ – QARABƏNİZ *Ağbəniz*... oğlan uşağı çəpiş kimi səkidən atılıb qapıya tərəf gəldi (Mir Cəlal); *Qarabəniz* kişiyə bir az artıq diqqət yetirdi (C.Əmirov).

AĞBƏNİZ – QARABUĞDAYI Qız *qarabuğdayı*; oğlan isə *ağbəniz* (İ.Tapdıq).

AĞBƏNİZ – QARAYANIZ Yoluna *ağbəniz*, şümşadboylu gəlin çıxsa, qorxma get, işin avand olar, *qarayanız* arıqələngə qarı çıxsa, vay halına, getmə, qayıt geri (M.İbrahimov).

AĞCİYƏR – CƏSARƏTLİ Əslində isə həddən artıq qorxaq, *ağciyər* idi (M.Talıbov); Yusif xasiyyətə yumşaq olsa da, *cəsarətli* idi, heç bir şeydən qorxmazdı.

AĞCİYƏRLİK – CƏSURLUQ Qulam, *ağciyərlikdən* ağ saç olmaq yaxşıdır (Ə.Əbülhəsən); Oğul, heç vaxt *cəsurluğu* yaddan çıxartma.

AĞGÖZ – CƏSARƏTLİ İgid də qorxarmı? *Ağgözə* bir bax (S.Rüstəm); Deməli, şərait bizdən tələb edir ki, həm ağıllı tərpnək, həm də *cəsarətli*! (M.İbrahimov).

AĞI – ŞİRİN Şərabın yox, gətir *ağı*, qulağın niyə kar olmuş? (Nəbatı); Nə *şirindir*, nə coşqundur azadlıq duyğuları (H.Hüseynzadə).

AĞILLI – AXMAQ Tərlan *ağıllı* oğlunun hər kəlməsindən xoşlanırdı (M.Hüseyn); Eh, sən nə *axmaq* adam imişsən (C.Əmirov).

AĞILLI – GİC Sizi hər bir *ağıllı* qız sevə bilər (M.S.Ordubadi); Düşməne rəhm edən *axmaq*dır, *gicdir* (S.Rüstəm).

AĞILLI – YEKƏBAŞ Mirzə Kərim, bu kəndin içində bircə *ağıllı* adam sənsən (Ə.Haqverdiyev); Bağır, bərkədən bağır, bərkədən, *yekəbaş* (S.Rüstəm).

AĞILLILIQ – DƏLİLİK Əli öz *ağıllılığı* ilə hamını heyran edərdi. Ağıl olmayan yerdə *cəsarət dəlilikdir* (M.İbrahimov).

AĞILSIZ – DÜŞÜNCƏLİ Böyük və ortancıl qardaş kiçik qardaşlarının bu *ağılsız* hərəkətinə heyrət edirdilər (A.Şaiq); Deyilənə görə, o sakit, *düşüncəli* və mühakimələrində aydınlığa meyil edən adam idi (M.İbrahimov).

AĞIR – YUMŞAQ Əhməd kişinin xasiyyəti çox *ağırdır*. Belə adama görə özünü kimi

yumşaq və iddiasız arvad tapasan (M.İbrahimov).

AĞIRLAŞMAQ – YÜNGÜLLƏŞMƏK Soyuqda oturduqca, özünə gəldikcə vücudu *ağırlaşır*, kürəkləri sancır (Mir Cəlal); Amma elə ki, anam danışdı, elə bil mənim üstümdən dağ götürüldü. *Yüngülləşdim* və rahat oldum (M.İbrahimov).

AĞIRLIQ – YÜNGÜLLÜK Güllüşcan, mən böyük *ağırlıq* içindəyəm, hər günüm bir cəhənnəm əzabıdır (C.Cabbarlı); Bu *yüngüllük* Gülərə də təsir etdi (İ.Şıxlı).

AĞIRTAXTALI – BOŞBOĞAZ Mehdiqlu *ağırtaxtalı* bir oğlandı, hələm-hələm canına isti keçməzdi (Mir Cəlal); *Boşboğaz* arvad ərini qabaqladı (M.İbrahimov).

AĞİRTƏBİƏTLİ – CİRTQOZ Nurədin anasından sonra birdən-birə dəyişir, *ağırtəbətli* bir uşaq olur (S.S.Axundov); Sən allah, bizim yaxamızı bu *cirtqoz* Əhmədin əlindən qurtar.

AĞZDOLUSU – HƏVƏSSİZ Biz onların yaradıcılığından *ağızdolusu* danışmalıyıq (M.Rahim); Son vaxtlar iclaslarda çox *həvəssiz* danışardı.

AĞIZLAŞMAQ – BARIŞMAQ Mən ömrümdə söyüşməmişəm. Birisi ilə *ağızlaşmamışam* (Mir Cəlal); Xosrov deyirdi ki, gəlsin *barışaq*; Qan kimi qaynayıb biz də *qarışaq* (S.Vurğun).

AĞKÖYNƏK – CÜRƏTLİ Vahid elə uşaqlıqdan *ağköynək*dir. Bununla belə *cürətli* uşaq, yolu tapıb meşədən çıxmaqdan ümidini kəsmirdi (S.S.Axundov).

AĞLADAN – GÜLDÜRƏN *Ağladan* yanında otur, *güldürən* yanında yox (C.Əlibəyov).

AĞLAĞAN – GÜLƏYƏN *Ağlağan* uşaqları Nazimə sanki əfsun ilə ələ alır, sakit edirdi (Mir Cəlal); Çox *güləyəndir*.

AĞLAMAQ – GÜLMƏK Ellərin dərdinə könül bağladım; Səninlə bir *gülüb* birgə *ağladım* (M.Rahim).

AĞLAMSINMAQ – GÜLÜMSÜN-MƏK *Ağlamsındı* bir az “dərđli”, “gileyli”

(M.Rahim); Yadigar qayğısız halda *gülüm-sünürdü* (Ə.Muğanlı).

AĞLAR – GÜLƏR Gahdan *gülər*, gahdan *ağlar* fikrimiz; Qanad açar, qanad bağlar fikrimiz (H.Hüseynzadə).

AĞLAYAN – GÜLƏN Ağabala çox *ağlayan* uşaq idi (Çəmənzəminli); Görürəm bəşərin *gülən* gününü! (S.Vurğun).

AĞLAYIŞ – GÜLÜŞ Kişilərdə yersiz *gülüşlər* nə qədər çoxsa, qadın və qızlarda da yersiz *ağlayış* və qısqanıqlar da həddindən artıqdır (M.S.Ordubadi).

AĞRI – SAZLIQ Birdən Sabir doğrudu, bədəninə şiddətli bir *ağrı* hiss edərək üz-gözünü turşutdu (M.Hüseyn); Müalicədən gələndən sonra onun *sazlığı* göz qabağında idi.

AĞRIMAQ – SAKİTLƏŞMƏK Sevil, nə üçün belə solğunsan, yaxsa bir yerin *ağrıyır*? (C.Cabbarlı); Gülsən ona toxtaqlıq verirdisə də, Xanpəri *sakitləşmirdi* (Ə.Vəliyev).

AĞYAGIZ – QARAYAGIZ Nazim uşaqlıqdan *ağyağız* idi. İdarə başçısı orta yaşlı, *qarayağız*, utancaq bir adam idi (Mir Cəlal).

AĞYANIZ – QARAYANIZ Tərənə *ağyanız* göyçək bir qızıdır. Lazar ortaboylu, *qarayanız*, bozgül bir oğlandı (S.Vəliyev).

AĞZIAÇIQ – AĞZIBAĞLI Nuru babanın nağılına qulaq asanların bir qismi *ağzıaçıq*, bir qismi isə *ağzıbağlı* oturmuşdu.

AĞZIAÇIQ – DİRİBAŞ Əsəd çox fağır, *ağzıaçıq* uşaq idi. Birinci ona görə ki, çox *diribaşdır*, ikinci də bunları istədiyin qədər oyada bilərsən (M.İbrahimov).

AĞZİBÜTÖV – AĞZİBOŞ Mən istədim ki, sən *ağzıboş* olmayasan. Mən çox *ağzıbütöv* adamam (F.Kərimzadə).

AĞZIDAĞINIQ – AĞZİBÜTÖV A kişi, bilirəm hansı *ağzıdağınım* naçalnikə məni nişan veribdir (M.F.Axundzadə); Mənim *ağzıbütöv*, sözünün üstündə duran adamdan xoşum gəlir.

AĞZIDOLU – TƏMKİNLİ Mənimlə niyə belə *ağzıdolu* danışırısan? O indi də

birinci dəfə gördüyü kimi sakit və *təmkinli* idi (M.İbrahimov).

AĞZIÜSTƏ – ARXASIÜSTƏ Mütək-kəni sinəsinin altına qoyub *ağziüstə* uzandı (İ.Şıxlı); O, göy otun üstündə *arxasiüstə* uzanıb yuxuya getdi (“Ulduz”).

AĞZIYUXARI – AĞZIAŞAĞI De, polis gətir, mərəkə sür *ağziyuxarı* Sibir meşələrinə (Mir Cəlal); Mən evə gələndə o *ağziaşağı* gədirdi.

AH – VAY *Ah*, mən onun səadəti üçün nələr etməzdim (M.S.Ordubadi); *Vay*, yad kişinin səsi gəlir, *vay*, indicə qarıdan içəri girəcəkdir... (M.F.Axundzadə).

AHƏSTƏ – TEZ Ona yazığı gəlirmiş kimi *ahəstə* dilləndi (S.Vurğun); Səttar *tez* atı tövləyə çəkdi (A.Makulu).

AHİL – CAVAN Neçə nəfər *ahil* və *cavan* qadınlar arxalarında səhəngləri gəlib səhnədən keçmək istəyirlər (Ə.Haqverdiyev).

AXICI – SÖNÜK Bütün müdərrişlərimiz ondakı səlis, *axıcı* natiqlik məharətinə qibtə edirdilər (İ.Əfəndiyev); Onun nitqi çox *sönük*, cansızdır.

AXIR – ƏVVƏL Hər şeyin *əvvəli*, *axırı* olur (R.Rza).

AXIRKI – ƏVVƏLKİ Mən məsləhət görürəm, nə qədər ki, gec deyil, biz bu işdən çəkilək, çünki *axırkı* biabırılıqdansa, *əvvəlki* biabırılıq yaxşıdır (Ə.Vəliyev).

AXMAQ – DAYANMAQ *Axır* şırıltıyla köpüklü çaylar (S.Vurğun); Gözündə qalmadı xalqın diləyi; *Dayandı* qan seli, səmum küləyi (O.Sarıvəlli).

AXŞAM – GÜNDÜZ *Axşam* aya baxar, *gündüz* günəşə; Ondən ətirələnər nərgiz, bənövşə (H.Hüseynzadə).

AXŞAM – SABAH *Axşamın* xeyrindən *sabahın* şəri yaxşıdır (Ata. sözü).

AXŞAM – SƏHƏR Bəzən quşa dönür saat da, an da; *Axşam* gözdiyini *səhər* tapırsan... (M.Araz).

AXŞAMÇAĞI – SƏHƏRÇAĞI *Axşam-çağı* Canpoladın qapısı vuruldu (M.S.Ordubadi); Sığırçınlar *səhərçağı* gələr, budaqlara

qonub səslənər, baharın müjdəsini gətirərlər (Mir Cəlal).

AXŞAMLIQ – SƏHƏRLİK Gözlərimdən tökülür üç *axşamliq* yuxusu (S.Vurğun); Bir *səhərlik* işimiz qalıb.

AXŞAMÜSTÜ – SƏHƏR-SƏHƏR *Axşamüstü* Bahadır kəndə hamıdan gec qayıtdı (S.Rəhimov); *Səhər-səhər* qoy bir gözümü açım, sonra qabağımı kəs! (M.İbrahimov).

AXTARMAQ – TAPMAQ Hər kəs öz yerini *axtarır*, *tapır* və əyləşirdi (S.Rəhimov).

AİLƏLİ – SUBAY Xeyr, qardaş, mən çox *ailəli* adamlarla qohum ola bilmərəm, məndən əl çək, darıxıram (C.Əmirov); Maya, necə bilirsən, adam evlənəndən sonra da özünü *subay* kimi apara bilərmə? – deyər soruşdu (M.İbrahimov).

AKTİV – PASSİV Gündəlikdə işlənən, tələbatı ödəyən sözlər *aktiv*, az işlədilən, köhnəlməmiş sözlər *passivdir*.

AKTİVLƏŞMƏK – PASSİVLƏŞMƏK İş adamı *passivləşdirmir*, əksinə *aktivləşdirir*.

AKTİVLİK – PASSİVLİK *Passivlik* ətalətdir, *aktivlik* isə gümrəhliqdır.

AQİL – DƏLİ Yusif şah *aqil* idi (M.F.Axundzadə); Kəndimizdə də bir igid tapılmır ki, bu *dəlini* ipə-sapa gətirər (M.İbrahimov).

AQİL – GİC Divanəsini unutmaz *aqil* (Q.Zakir); Heç ipə-sapa yatmır o *gic*.

AL – SOLĞUN Zümrüd göydə günəş yandı; *Al* şəfəqə yer boyandı (S.Vurğun); Onun *solğun* yanağı qızarmağa başlayırdı (S.Vəliyev).

ALACAQ – VERƏCƏK *Alacağına* qırğıdır, *verəcəyinə* qarğa (Ata. sözü).

ALACAQLI – VERƏCƏKLİ *Alacaqlı* ikən *verəcəklili* olduq (Ata. sözü).

ALACALANMAQ – İŞIQLANMAQ Verdiyevin gözü *alacalandı*, dili söz tutmadı (Mir Cəlal); Gəlin ürəyimdə bir şam

yandırın; Dünyanı yenidən işıqlandırın!
(S.Vurğun).

ALAN – SATAN *Alanın* gözü *satanın* əlində olar (Ata. sözü).

ALÇAQ – ALİCƏNAB Bu cür *alçaq* və rəhmsiz adamlara bir dəqiqə olsa da, həyat haramdır (M.S.Orudbadi); Çox *alicənab*, nəcib insandır (Anar).

ALÇAQ – ZİL *Alçaq* səsle zümzümə etməyə başladı (“Ulduz”); Cəlal da *zil* səsle deyir bayatı; Tutub qışqırığı bütün elatı (S.Vurğun).

ALÇAQBOY – HÜNDÜRBOY Kərbəlayı Qulu *alçaqboylu* bir kişi idi (Çəmən-zəminli); Baba keşiş *hündürboy*, enlikürək, şumal bir adam idi (Elçin).

ALÇAQDAN – UCADAN Maya sanki *ucadan* və acıqla soruşdu (M.İbrahimov); Bu zaman əncümənin üzvlərindən bir neçəsi papiros çəkir, bir-biri ilə *alçaqdan* danışır (A.Makulu).

ALÇAQLI – UCALI *Alçaqlı, ucalı* dağlar görmüşəm (Aşıq Alı).

ALÇAQLIQ – HÜNDÜRLÜK Ağacın *alçaqlığı* gediş-gəlişə maneçilik törədir. Min üç yüz *hündürlüyündə* olan bu gözəl şəhərdə dağ havası ilə aran günəşi birləşmişdi (M.İbrahimov).

ALÇALDAN – UCALDAN Onu *alçal*dan da, *ucaldan* da biz (T.Bayram).

ALÇALMAQ – UCALMAQ Sən *ucala* bilsən, *alçalacaq* dağ (S.Sərxanlı).

ALÇALMAQ – YÜKSƏLMƏK Axı mən o qədər də *alçalmamışam* ki, *yüksələ* bilməyəm (Ə.Şərif).

ALÇALTMAQ – QALDIRMAQ Qızın təmiz və pak məhəbbətini *alçalt*dılar (“Ulduz”); Onun təhqir olunmasına yol vermədilər, mənlisini *qaldır*dılar.

ALÇALTMAQ – UCALTMAQ Əli bəy, *alçald*ar cinayət bizi; Bir bax əllərinə, yaraşarmı qan? (S.Vurğun); Rüstəm dayı, sən ki məni belə *ucalt*dın, sağ ol, öl desən öləcəyəm, qal desən qalacağam (M.İbrahimov).

ALİ – İBTİDAİ Əli Bayramov klubunda *ibtidai* savad kursunu bitirmiş, *ali* savad kursuna girmək fikrindədir (S.Hüseyn).

ALİCƏNAB – ALÇAQ *Alicənab* adanmış (S.Rüstəm); Elə bir *alçağa* ölüm də azdır! (S.Vurğun).

ALİCƏNAB – KOBUD Dərs alın, *alicənab*, sinəsi dəftər kişidən (S.Vurğun); Bağışla, Maya xanım, çox *kobud* adama rast gəlmisən (M.İbrahimov).

ALİCƏNAB – NANƏCİB Siz nə qədər *alicənab*, təvazökar adamsınız, Gülşən! (Ə.Vəliyev); Bu *nanəcib* işi ki sən görmüsən, acığını canından çıxmasam, mən heç kişi deyiləm (M.İbrahimov).

ALİCƏNABLIQ – ALÇAQLIQ Ah, bu nəvazişə, bu *alicənablığa* qarşı qabil deyil (H.Cavid); Bu çöhrələrdə yaltaqlıq, rıya və *alçaqlığın* hər cür şəklini görmək mümkün idi (M.S.Orudbadi).

ALICI – SATICI *Satıcılar* tərəfləyir, *alıcılar* müştəri gözü ilə bir çox nöqsanlar tapır və pisləyirdilər (S.Rəhimov).

ALICILIQ – SATICILIQ Əhalinin *alıcılıq* qabiliyyəti yüksəlmişdir. O, *satıcılığa* gəlir mənbəyi kimi baxırdı.

ALİM – CAHİL O, avam, *cahil* deyil, *alimdir* (Ə.Haqverdiyev).

ALINMAZ – SATILMAZ *Alınmaz, satılmaz* dünya neməti; Elin hörmətini qazandıdır (H.Hüseynzadə).

ALIŞMAQ – SÖNMƏK Ümid onun gözündə; Gah *alışır*, gah da *sönür* (B.Vahabzadə).

ALIŞMAQ – TƏRGİTMƏK Gülsənəm ilə Maro bir-birinə *alışır*dılar (S.Rəhimov); Trubkanı görmürəm, yoxsa çəkməyi *tərgitmişən?* (M.İbrahimov).

ALLANMAQ – AĞARMAQ Müəllimin solğun siması bir azca *allaşdı* və yenə *ağardı* (M.İbrahimov).

ALLAŞMAQ – SOLMAQ Babanın gözləri yanmağa başlayırdı, yanaqları *allaşmışdı* (M.İbrahimov); Səhərdir. Üfünün

ALMAQ – QAYTARMAQ

geydiyi sarı; *Solur* şəfəqlərdə xəstə üzlü ay (S.Vurğun).

ALMAQ – QAYTARMAQ *Almaq* asandır, *qaytarmaq* çətidir (Ata. sözü).

ALMAQ – SATMAQ – Ay qızım, mən söz gözdürən deyiləm, neçəyə *almışam*, o qiymətə də *satıram* (M.İbrahimov).

ALMAQ – VERMƏK Bahadır mahud *almaz* fikri ilə bir mağazaya varid oldu (N.Nərimanov); Gübrə özü verilməyib, biz *vermişik* (M.İbrahimov).

ALOVLANMAQ – ÖLƏZİMƏK Meşə *alovlandı* (S.Vəliyev); Ocaq getdikcə *öləzi-yirdi* (“Ulduz”).

ALOVLANMAQ – SÖNMƏK O sözləri düşündükcə təndir kimi *alovlandı* (A.Şaiq); *Sönər* bu şan, bu şöhrət; Ölkə olmuş mənə düşməni (A.Şaiq).

ALT – ÜST Deyirəm, qızım, olmaz ki, sən *alt* paltarını üstdən geyəsən, *üst* paltarını altından (Anar).

ALTRUIST – EQOİST İlk baxışdan o, *altruist* bir şəxs kimi hamının diqqətini cəlb etmişdi (“Elm və həyat”); İndi uşaqlar mənə gülmək, sataşmaq istəyəndə “*eqoist*” deyirlər (M.İbrahimov).

AMANSIZ – RƏHMLİ Bu *amansız* gecənin gündüzi yoxdur (H.Cavid); Onların böyükləri çox *rəhmlili* adamdır (S.S.Axundov).

AMANSIZ – YAZIQ Tülküyə *amansızam*, çünki quzuya *yazığım* gəlir (M.İbrahimov).

ANALİZ – SİNTEZ *Analiz* mürəkkəb dil bütövlüyünün onu təşkil edən ünsürlərə ayrılmasıdır. *Sintez* təhlil prosesində hasil olmuş ayrı-ayrı ünsürlər arasındakı əlaqəni müəyyən etmə və onlardan ümumi nəticə çıxarma üsuludur.

ANARXİYA – DEMOKRATIYA *Anarxiya* qarışıqlıq, hərc-mərclik, özbaşnalıqdır. Başladı ki, kolxozda *demokratiya* yoxdur, kollektiv rəhbərlik yoxdur (M.İbrahimov).

ANARXİYA – QAYDA-QANUN Kapitalist ölkələrində *anarxiya* hakim

ARALANMAQ – YAXINLAŞMAQ

kəsilib. Mənim fikrimi azdırma, mən cəbhəni demirəm, onların öz *qayda-qanunu* var (M.Hüseyn).

ANLAQLI – AXMAQ Əsgər bəy, mən səni bir *anlaqlı* adam bilirdim (Ə.Haqverdiyev); *Axmaq* kişi, sən nə danışırsan?! (A.Məmmədza).

ANLAŞIQLI – DOLAŞIQLI ...Əruzla aydın və *anlaşılıqlı* bir dildə yazmaq bacarmaq lazımdır (S.Rüstəm); *Dolaşılıqlı* məsələlərin həllini şagirdlərə anlatmaq lazımdır.

ANORMAL – AĞILLI Firidun doğulduğundan *anormaldır*. Tərən *ağıllı* oğlundan hər kəlməsindən xoşlanırdı (M.Hüseyn).

ANTİK – MÜASİR Professor Ə.Ağayev *antik* və *müasir* ədəbiyyatdan maraqlı mühazirələr oxuyur.

APARMAQ – GƏTİRMƏK Arşın *gətir* bez *apar*, çuval *gətir* qoz *apar* (Ata. sözü).

ARABİR – DAİMA Zeynəb də *arabir* gözaltı ona baxır (B.Talıblı); Oğlu Mirzə Qalib isə *daima* küçədə qarovul çəkir (C.Əmirov).

ARABİR – HƏMİŞƏ Hər gün silər, təmizlər və *arabir* dərənin içinə enərək bir yeri nişan alardı (A.Şaiq); Elə iş tut ki, camaat *həmişə* yaxşı desin (M.İbrahimov).

ARALAMAQ – BİRLƏŞMƏK Gülşən də kənddən *aralandı* (Ə.Vəliyev); Parçalanmış bir eli – Böyük Azərbaycanı; *Birləşdirdi* Füzuli! (B.Vahabzadə).

ARALAMAQ – ÖRTMƏK Əsgər əvvəl qapını *araladı*, sonra nə fikirləşdisə *örtdü* (“Azərbaycan”).

ARALANMAQ – ÖRTÜLMƏK Vahid Nəyibovun ev qapısı həmişəki sakitliyi ilə *aralandı* və *örtüldü* (Mir Cəlal).

ARALANMAQ – SIXLAŞMAQ Qayıqlar bir-birindən *aralandı*. Bu dənizdə üzür qayıqlar; Get-gedə *sıxlaşır* bu qayıqlar (S.Vurğun).

ARALANMAQ – YAXINLAŞMAQ *Aralanır* buludlar, tərəvətlənir otlar (A.Səhhət); Cilovunu sahənin yanındakı arabaya bağlayıb *yaxınlaşdı* (M.İbrahimov).

ARALI – ÖRTÜLÜ Qarlarla *örtülü* bir düzə gəldik (S.Vurğun); Həm də çox *aralıdır*, gedib-gəlmək də olmaz (H.Hüseynzadə).

ARALI – YAXIN Xasay atlıların bir-birindən *aralı* getməsinə məsləhət gördü (M.Hüseyn); *Yaxın* gəl, qulaq as qəlbim deyənə (S.Vurğun).

ARAMAQ – TAPMAQ Bəs fikri nə idi? Kimi *aradı?* (S.Vurğun); Onun şöləsindən şəfa *tapırlar* (S.Vurğun).

ARAMLA – BİRNƏFƏSƏ “Mirzəyi” havasında bir vəzn ağır və *aramla* vurulur (Ş.Bədəlbəyli); Kişi parçı *birnəfəsə* başına çəkdi (İ.Əfəndiyev).

ARAMLA – TƏLƏSİK Tez-*tələsik* saçlarını düzəldib keçirdi (M.İbrahimov); Səkinənin *aramla* dediyi sözlərə qulaq asa-asa qaralıb ağarırdı (M.İbrahimov).

ARAMLIQ – SƏBİRSİZLİK Güldən çox gül, çiçəkdən çox çiçək, lakin ürəkdə bir *aramlıq*, ruhdə isə sakitlik yox idi (Çəmən-zəminli); Oğul, *səbirsizlik* adama həmişə ziyan verir (M.İbrahimov).

ARAN – DAĞ *Aran*da tutdan olduq, *dağ*da qurutdan (Ata. sözü).

ARAN – YAYLAQ Örüşdən örüşə çəkib sürünü; *Aranı*, *yaylağı* gözdi çobanlar (H.Hüseynzadə).

ARANÇI – DAĞÇI *Arançı* qardaş, xoş gördük, oralarda nə var, nə yox? (İ.Şıxlı); *Dağçı* aran yerlərində çox qala bilməz.

ARANLI – DAĞLI Sən elə anadangəlmə *aranlısan*. Xızı rayonundanam, *dağlıyam*, – deyər o cəld cavab verdi (S.Vurğun).

ARA-SIRA – HƏMİŞƏ *Ara-sıra* bu işiq sütünü sanki dairəvi bir şüşəyə rast gələrək söndürdü (M.İbrahimov); Ömrünün tarlasına qəm kətanında; *Həmişə* gül əkdin, vay dərdi babam (B.Vahabzadə).

ARDICIL – ARABİR Oğlu Tapdığın həyatı *ardıcıl* surətdə gəlib onun gözünün qabağından keçirdi (Ə.Əbülhəsən); Güləndam bacı onlara guşuşu ilə qulaq verib *arabir* sual verirdi (Çəmən-zəminli).

ARDINCA – QABAĞINCA Məşədi Əsgərin *ardınca* ahəstə-ahəstə gedirdi (S.M.Qənizadə); Elə mən də sənə *qabağınca* evə gəlmişəm.

ARXA – QABAQ *Qabaq* düşməni idi, *arxa* isə hər gün davam edən bombalama nəticəsində dağılırdı (Mir Cəlal).

ARXADAKI – QABAQDAKI O, məhkəmədə lap *arxadakı* skamyada, küncdə əyləşmişdi (C.Əmirov); Tutaq *qabaqdakı* qayalıqları; Oralar çox bərkdir (S.Vurğun).

ARXAİK – YENİ Köhnəlmiş sözlər *arxaik*, təzə yaranan sözlər isə *yeni* sözlər adlanır.

ARXAİZM – NEOLOGİZM Köhnəlmiş və ya dildən çıxmış söz və ya ifadələr *arxaizm*, dildə əmələ gəlmiş yeni söz və ya köhnə sözün alınmış olduğu yeni mənə *neologizm* adlanır.

ARXALI – KİMSƏSİZ Cahan xanım mahalda *arxalı* adam idi (M.İbrahimov); Hüseyn artıq arxasız və *kimsəsiz* bir yetimdir (S.Rəhimov).

ARXASINCA – QABAĞINCA Məstan birdən sıçrayıb qaçdı; Ala-bula da *arxasınca* qaçıb onu tutdu (A.Şaiq); Uşaqların marağı daha da artdığı üçün onlar Dursunun *qabağınca* qaçırdılar.

ARXASIÜSTƏ – ÜZÜQOYLU *Arxasıüstə* çarpayıda uzanan və şirin yuxuya gedən Aliyəyə yaxınlaşdı (C.Əmirov); Birbaşa otağa gedib soyundu, *üzüqoylu* yerinə yığıldı (M.İbrahimov).

ARXASIZ – HAVADARLI Zöhhakı məhv edən Gavə yoxsul, *arxasız* bir dəmirçi idi (H.Cavid); O elə gəzir ki, elə bil alçaq dağları o yaradıb, *havadarlıdır*.

ARXAYIN – NİGARAN Bu məsələ barəsində də *arxayın* ola bilərsən, dostum! (C.Əmirov); Zəng etdim ki, *nigaran* qalmayasınız (C.Əmirov).

ARXAYINÇILIQ – NİGARANÇILIQ Yolçular öz xorultuları ilə çayçının ürəyindəki *arxayınçılığı* daha da möhkəmləndir-

dilər (M.İbrahimov); Əbədi əndişə, əbədi *nigarançılıq* və təlaş içində yaşamaq olmaz (M.İbrahimov).

ARXAYINLIQ – NARAHAHLIQL Lakin *arxayınliql* şəraitində nə qədər alışıb ehtiyat qazanmış olsa belə, ən xırda şey əsgəri narahat edirdi (Ə.Əbülhəsən); Səkinenin bu *narahatlığı* səbəbsiz deyildi (M.İbrahimov).

ARIQ – TOTUQ *Arıql* oğlanın üzünə baxdı (Mir Cəlal); Sabah *totuql* üzünü çəkdirib salın yola (S.Rüstəm).

ARIQ – YAĞLI *Arıql* xoruzun biri, gəlib keçdi irəli (A.Şaiq); Axsamın toranında közərib parıldayan kömürün üzərində şişlərə *yağlı* qabırğalar çəkilmişdi (İ.Hüseynov).

ARLI – HƏYASIZ Gərəkl bir azca həlim, ədəb-ərkanlı olsun; Bir az *arlı*, namuslu, bir az vicdanlı olsun (X.Rza); Kəlbəliyev əyilib büzüşərək çırpınırdı, *həyasız* hücumlarla işin içindən çıxmağa çalışırdı (M.İbrahimov).

ARSIZ – HƏYALI *Arsızca* bir sille kar eləməz (Ata. sözü); Qızdan *həyalı* oğlana rast gəlmisən, şərbət olmamış nə olacaql (M.İbrahimov).

ARSIZLIQL – HƏYALILIQL *Arsızlıqdan* sanma ki, şişib dama dönmüşəm (S.Rüstəm); *Həyalılığından* rəng verib, rəng alırdı.

ARTIQL – AZ Bacı, *artıql* söz lazım deyil (Ə.Haqverdiyev); Bacarmazsınız! Çünki milyonlardan yüz qat *azsınız!* (S.Vurğun).

ARTIQL – ƏSKİK Orada işləyənlərdən mənəm nəyim *artıqldır*, nəyim *əskikdir?* (G.Hüseynoğlu).

ARTIQLIQL – AZLIQL Nadir iztirabının *artıqlığından* bozarıb qızarırdı (B.Talıblı); Bu işə yenə ona etimadın *azlığını* göstərirdi (Ə.Sadiq).

ARTIM – İTKİ Bu düynün heç *artımı* yoxdur. *İtki* var bir eli yandırıp-yaxar (S.Vurğun).

ARTIRMAQL – AZALTMAQL Bu mənəm dərdimi daha da *artırdı* (S.Vəliyev); *Azalt*, uzağı demirəm, elə ver Azərbaycanın Kəlbəcər rayonuna, ver o yerə ki, orada lazımdır (M.İbrahimov).

ARTMAQL – ƏSKİLMƏK Sənə bizdən salam, qurultayımız! *Artır*, *əskilməyir* bizim sayımız (S.Rüstəm).

ARVADAĞIZLI – CƏSARƏTLİ Səndə təqsir yoxdur, mənəm *arvadağızlı* oğlumdadır (N.Vəzirov); Rüstəm kişinin qorxmaz və *cəsarətli* hərəkətləri... çoxlarının ürəyinə yatırdı (M.İbrahimov).

ARVADLIQL – KİŞİLİK Min kərə sənə demişəm ki, sən arvadsan, get *arvadlığına*, mənə öyüd-nəsihət vermə! (M.F.Axundzadə); Millət uğrunda! Qeyrət, namus, *kişilik* yolunda (Elçin).

ARVADÜZLÜ – KİŞİÜZLÜ *Arvadüzlü* kişidən, *kişiüzlü* arvaddan əlhəzər (Ata. sözü).

ASAN – CƏTİN Şəkil çəkmək *asandır*, həyat yaratmaq *çətindir* (C.Cabbarlı).

ASILI – ASUDƏ Axı bu səndən *asılıdır* (S.Vəliyev); O, Bakıda *asudə* gəzəndə mən rahat ola bilərəm (C.Əmirov).

ASILILIQL – AZADLIQL Getdikcə Mirzə Valeh bir *asılıql*, bir məhkumluql hiss edirdi (S.Rəhimov); Əsir üçün *azadlıqdan* yaxşı şey ola bilermi? (S.Vəliyev).

ASILILIQL – SƏRBƏSTLİK İnsan üçün *asılılıqdan* dəhşətli şey nə ola bilər. Onun duruşunda və görkəmində bir *sərbəstlik* vardı (M.İbrahimov).

ASİMAN – YER Könül pərvaz etdi, qalxdı havaya; *Yer* üzündən *asimana* yetişdi (M.P.Vaqif).

ASMAQL – GÖTÜRMƏK Gəldiyev sözünü bitirəndə cavab gözləməyib, telefonun dəstəyini *asdı* (Mir Cəlal); Haydı, çantanızı *götürüb* durun (S.Vurğun).

ASTA – BƏRK *Asta* basar, *bərk* kəsər (Ata. sözü).

ASTALIQL – CƏLDLİK *Astalıql* adamı yerində saymağa vadar edir, *cəldlik* adamı gümrahlaşdırır.

ASTAR – ÜZ *Astar* verəndə *üz* istəyir (Ata. sözü).

ASTARSIZ – ÜZSÜZ Maral *astarsız* kostyumunu götürdü (Ə.Əbülhəsən); *Üzsüz* yorğanı başına çəkdi.

ASUDƏLİK – ASILILIQ *Asudəlik* istərsən dünyadan uzaqlaş sən (Heyran xanım); *Asılılıq* adamın gözünü kölgəli edir.

AŞAĞI – YUXARI *Aşağı* tüpürürəm saqqaldır, *yuxarı* tüpürürəm biğ (Ata. sözü).

AŞKAR – XƏLVƏT Bu *aşkar* bir mətləbdir; bəyana ehtiyacı yoxdur (C.Məmməd-quluzadə); Mən gərək sözümü Axund ağaya *xəlvət* deyim (Ə.Haqverdiyev).

AŞNA – DÜŞMƏN Baş üstə sizin murov mənimlə *aşnadır* (Ə.Haqverdiyev); *Düşmən* qüvvəsini bizim üstümüzə atır (S.S.Axundov).

ATEİZM – TEİZM C.Məmməd-quluzadə Mirzə Fətəli Axundzadənin realizmi və *ateizminin* varisi olmuş (M.İbrahimov); *Teizm* dünyanın Allah tərəfindən yaradılıb idarə edildiyini iddia edən dini-mistik ehtikamdır.

ATƏŞLİ – ÖLGÜN Gavə *atəşli* bir qəlblə inqilaba başladı... (H.Cavid); Zindandan çıxmışdı o qarı *ölgün* (A.Şaiq).

ATƏŞLİ – SÖNÜK Bu bəlkə onun *atəşli* fikirləri idi ki, gözlərində odlu qanad çalırdı (Ə.Məmməd-xanlı); Söylədiyi *sönük* nitqlə tamaşaçıların rəğbətini qazana bilmədi.

ATILMAQ – DÜŞMƏK *Atıl* cəbhələrə aslanlar kimi (S.Vurğun); Bu səslər altında Zeynəb *düşüb* yerində oturdu (M.İbrahimov).

ATLI – PİYADA A kişi, gəzməyin elə bir ləzzəti *piyada* getməkdir, *atlı* getmək ləzzət verməz (Ə.Haqverdiyev).

ATMAQ – TUTMAQ Kim isə zəncirləri lom ilə yerə *atır* (M.İbrahimov); Usta gəmiçilər tufanda belə; Sükanı düz *tutur* öz əllərilə (S.Vurğun).

ATMARALI – HƏYALI Güldəstə ilə Südabə rəfiqə olsalar da, bir-birindən fərqlənir: Güldəstə *həyali*, Südabə *atmaralıdır*.

ATÜSTÜ – ARAMLA *Atüstü* olsa da qısa bir söhbət; Dönür unudulmaz bir xatirəyə (S.Vurğun); Qaraca qız qalxıb *aramla* geyinməyə başladı (S.S.Axundov).

AVAM – MƏDƏNİ Görürəm ki, *mədəni* adamsınız (İ.Fərzəliyev); Naçalnik Qurbanəli

bəyə cavab verdi ki, Kərbəlayı Qasım qanmır, *avamdır* (C.Məmməd-quluzadə).

AVAMLIQ – MƏDƏNİLİK Əlbisəsinin tərzini, biçimi *avamlığım...* andırırdı (S.Hüseyn); Onlar Qasım əminin *mədəniliyi* sayəsində qaçdılar.

AVAND – ASTAR Bu parçanın *astarı avandından* gözəldir.

AVARA – İŞGÜZAR Qaraca qız da sərxoş və *avara* Yusifin hər bir əzabına dözüür (S.S.Axundov); Çox *işgüzar*, əməksevən, intizamlı qadıncıdır (C.Əmirov).

AVARALIĞ – İŞGÜZARLIĞ Bu oğlan *avaralığa* öyrənib, heç bir işdən yapışmaq istəmir. Çünki onu tanıyırdı, *işgüzarlığına* bələd idi (Mir Cəlal).

AVAZIMAQ – QARALMAQ Onun qaramaltı çöhrəsi *avazıdı*, sonra boğulub *qaraldı* (İ.Şıxlı).

AYAQ – BAŞ Odur ki, sənin *ayağımı* biləni bizim *başımız* da bilə bilməz (C.Cabbarlı).

AYAQÜSTÜ – RAHAT ...*Ayaqüstü* Kələntər lələşə baş çəkməyi qərara aldı (M.İbrahimov); İndi cücələr *rahat* yeyirdilər (M.İbrahimov).

AYAQYALIN – BAŞIAÇIQ Elə alt köynəkdə *ayaqyalın*, *başiaçıq* bayıra çıxdı (İ.Şıxlı).

AYAR – ÖLÜVAY Abbas kişi çox *ayar* adamdır, amma qardaşı *ölüvaydır*.

AYAZ – İSTİ Kül rəngli havada toz, duman var; Dəhşətli soyuq, *ayaz*, boran var (A.Şaiq); Yorgun adam kimi, elə bil bu an; *İsti* tər töküdü yerin sinəsi (H.Hüseynzadə).

AYAZIMAQ – TUTQUNLAŞMAQ Payızın çiskinli, dumanlı günü *ayazıyırdı* (S.Rəhimov); Belə zamanlarda təbiidirdi ki, onun güllər üzü bir qədər *tutqunlaşar*, alnını kiçik qırıqlar örtərdi (M.İbrahimov).

AYAZLI – İSTİ Sən, *ayazlı* gecələrdə ulduzların sirdaşısan; Boranların, çovğunların, dumanların qardaşısan (S.Vurğun); Onlar uçdu uzağa; Daha *isti* torpağa (H.Hüseynzadə).

AYDIN – BULUDLU Çiskenlik və qaranlıq gecəni *aydın* bir səhər əvəz etdi (M.İbrahimov); *Buludlu* qaşqabağı birdən ayazyıb açıldı (S.Rəhimov).

AYDIN – TOZLU Hər şey gün kimi *aydındır* (C.Əmirov); O, *tozlu* yollara baxdı (A.Şaiq).

AYĞIR – MADYAN **Ayğır** başını qaldirib ilxıya gələn qatıra diqqətlə baxdı (S.Rəhimov); İki *madyana* yaxınlaşandan sonra yenə qayıdıb deryaya girdi (“Koroğlu”).

AYIQ – BAYĞIN Xəfiyyə vaxtında üstünə düşüb, yaman *ayıqdırlar* ha! (M.İbrahimov); Qadınların bu hərəkəti, Almazın dalğın duruşu, *bayğın* baxışları, gizli göz yaşları Pakizəni heç açmırdı (A.Şaiq).

AYIQ – YUXULU Lakin hər *ayıq* və zirək adamı ağıllı hesab etmək olmaz (M.Talıbov); Gecədir... Kənd *yuxulu*; nə işiq var, nə tüstü (S.Vurğun).

AYIQLIQ – MƏSTLİK *Ayıqlıq* və zirəklik ağlın əlamətlərindəndir (M.Talıbov); Ruzigarın əli onun məğrur qulağını burduqda, xudbinlik, lovğalıq və *məstlik* yuxusundan ayılır (M.Talıbov).

AYILMAQ – BAYILMAQ Gün dağlara yayıldı; Hər bir yatan *ayıldı* (A.Səhhət); Get onu içəri gətir. Tafta, sən də get, deyəsən *bayılmışdır*, ya da bəlkə ölmüşdür (C.Cabbarlı).

AYILMAQ – DƏMLƏNMƏK Yeja bu dəhşətli xəbərdən *ayıldı* (Ə.Vəliyev); Bir stəkan şirin çaxır içən kimi *dəmləndi*.

AYRI – BİRGƏ Səndən *ayrı* düşəli; Ah çəkməkdən bağrım qana dönübüdür (Aşıq Ələsgər); İki gün sonra raykomun bürosuna *birgə* getdilər (Ə.Vəliyev).

AYRILMAQ – BİRLƏŞMƏK Ayna ilə Ayaz küçədə bir-birindən *ayrıldılar* (Ə.Məmmədcanlı); Qadir əllərimizlə *birleşdi* Volqa ilə Don (S.Rüstəm).

AZ – ÇOX Bizim qoşunumuz *azdır*, amma qeyrətimiz *çoxdur* (Ə.Haqverdiyev).

AZ – XEYLİ Onlar dolana-dolana *xeyli* yol gəlmişdilər (A.Makulu); Çox bilib xalqa *az* xidmət etməkdənsə, *az* bilib çox xidmət etmək min dəfə məsləhətdir (MİR Cəlal).

AZACIQ – XEYLİ Həcər qulaq verdi, bu an buludlar *azacıq* hərəkətə gəldi (S.Rəhimov); Axsamdan *xeyli* keçmişdi (A.Məmmədza).

AZAD – MƏHKUM Diləklərin gah *azad*; gah *məhkum* olur sənin (B.Vahabzadə).

AZADLIQ – MƏHKUMLUQ *Azadlıq* geniş anlayışdır (S.Vəliyev); Yetər bu *məhkumluq!* Yetər bu zillət! (Şəhriyar).

AZALMAQ – ARTMAQ Dostlarım *artıb*; nə qədər *azalıb*; Köhnə dostlar az qalıb (R.Rza).

AZALMAQ – ÇOXALMAQ Bir il də keçdi belə; Vicdanın ağrısı *azalmadı*, *çoxaldı* (B.Vahabzadə).

AZAR – SAĞLAMLIQ Köç deyəndə, *azar* alır canını; Yer süpürür sanki qaşqabağı (M.Müşfiq); Abbas Səhhət şeirlərində “Səhhət” kəlməsini bəzən həm təxəllüs, həm də şəfa, *sağamlıq* mənasında işlətməmişdir.

AZARLAMAQ – SAĞALMAQ İndi İmamverdi baba *azarlamışdır* (S.S.Axundov); Tələsmə, o yaranı da *sağaldaram* (H.Abbaszaadə).

AZĞIN – MƏDƏNİ Hücüm edin dörd yandan; Od vurun *azğın* kəndə (A.Şaiq); Onlar istəyir ki, biz də qabağa gedək, *mədəni* xalqlar cərgəsinə çıxmaq (M.İbrahimov).

AZĞINLIQ – MƏDƏNİLİK Oho, bunun bir *azğınlığına* bax! (A.Şaiq); Əli öz təvazökarlığı və *mədəniliyi* ilə dostlarından fərqlənir.

AZYAŞLI – BÖYÜK Fəhləliyə gedən *azyaşlı* uşaqlara xozeyinləri heç bir zaman istirahət günü verməzdilər (H.Sarabski); İsmayılzadə deyir ki, bu il *böyük* bir saray tikəcəyik (Z.Xəlil).

Bb

BABAL – SAVAB Dərin bir dəryadır şair xəyalı; Götürdüm boynuma şəri, *babalı* (R.Rza); İsmət xanım, kömək etməkdə böyük *savab* iş görmüşsən.

BABAT – PİS Ruzigarım bir növ *babat* keçir, hacı (N.Vəzirov); Niyə, Məşədi, necə bəyəm, *pis* daşıyıram? (MİR CƏLAL).

BABİ – DİNDAR Məsələn, mənə deyirlər ki, filankəs *babidir*, yəni mürtəddir (C.Məmmədquluzadə); Atan Hacı Cəfər ilə duz-çörək kəsmişəm, özü də çox *dindar* kişidir (S.S.Axundov).

BACARIQSIZ – DİRİBAŞ Elə *bacarıqsızdır* ki, on saata işə sala bilməyəcək (M.İbrahimov); Xala, sən də *diribaş* qarısan (N.Vəzirov).

BADALAQ – DÜZLÜK İndi sənin mənə *badalaq* qurmağının heç adı yoxdur (Ə.Haqqverdiyev); Onun heç *düzlüklə* işi yoxdur.

BAĞIRMAQ – SUSMAQ Səriyyə xala *bağırmaq*, ağlamaq istəyir, bacarmırdı (M.İbrahimov); Bu hay-küydə *susmağı* lazım bildi.

BAĞIŞLAMAQ – GÜNAHLANDIRMAQ Mənim dediklərimdə səhv və yanlışlıqlar olsa, *bağışlamağınızı* xahiş edirəm (MİR CƏLAL); Əgər məni yalandan *günahlandırmaq* istəyirsinizsə, günahlandırın.

BAĞLAMAQ – AÇMAQ Nahar etmək bəhanəsi ilə qapını *bağladım* (Ə.Vəliyev); Bu saatda qayıdaraq, fikrə eləmə, sandıqları *aç!* (M.F.Axundzadə).

BAĞLI – AÇIQ *Bağlı* qapıya xata dəyməz (Ata. sözü); Səhər *açıq* pəncərədən rəfiqəsini səslədi.

BAĞRIQARA – XOŞBƏXT Bir ildir ki, *bağrıqaradır*, müsibət üz vermişdi. Siz ey göy üzündə uçan durnalar; Deyin, *xoşbəxtəmmi?* (S.Vurğun).

BAHADIR – QORXAQ *Bahadır* deməzlər hərgiz sayana; Görüm lənət lənət olsun yardan doyana (M.P.Vaqif); Ana yurdu bu şən torpaq; Yetişdirməz xain, *qorxaq* (A.Şaiq).

BAHAR – QIŞ Payız ötür, *qış* keçir; *Bahar* qalır arxada (H.Hüseynzadə).

BAHAR – ZİMİSTAN Lakin mənim *baharım* solub, *zimistan* oldu (S.S.Axundov).

BAHARLI – QIŞLI Ömrün keçdisə də *baharlı*, *qışlı*; Gördün gələcəyi gün kimi aydın (S.Rüstəm).

BAHARSIZ – QIŞSIZ *Baharsız*, *qışsız* bu yerlərin nə ləzzəti olar.

BAKİR – POZĞUN Bu incə rəqslərdə nə qədər gözəllik, nə qədər *bakir* hissin ifadəsi vardır (Çəmənəminli); Anna *pozğun* qızıdır, onunla oturub-durma.

BAQİ – FANİ Bu dünya *fani*, o dünya *baqi* (Ayrılm bəzəmələri).

BALA – BÖYÜK Xan Soltan qoyunu gözləmək üçün *bala* çobanı dik qayanın başına qaldırmışdı (S.Rəhimov); Elmlə qurulur *böyük* binalar (H.Hüseynzadə).

BALACA – HÜNDÜR Dilaranın bacısı boyca *balaca*, amma qardaşı *hündür* idi.

BALACALAŞMAQ – BÖYÜMƏK Bir saatin ərzində arıqlamış, *balacalaşmış*, ordları batmış... (M.İbrahimov); O qeyrətli uşaq *böyüyüb* məni hamıdan yaxşı saxlayacaqdır (S.S.Axundov).

BALACALIQ – BÖYÜKLÜK ...Bu *balacalıqda* qızın əlində aciz qalmışdı (S.S.Axundov); Gördüyü sonsuz iztirablar içərisində... insanın *böyüklüyü* və ruhi qüdrətini kəşf etdi (Ə.Məmmədخان).

BALQABAQ – BACARIQLI Xəlil nədir ki, o məni işdən çıxardır, bunlar da *balqabaq* kimi durub baxırlar (M.Hüseyn); Yəqin o şofer *bacarıqlı* adamdır, gözüaçıqdır (M.İbrahimov).

BAMBALACA – UZUNDRAZ *Bambalaca* bir uşaq; Pəncərədən baxırdı (İ.Tapdıq); Onun nəyinə baxım, *uzundrazım* biridir.

BAMBILI – AĞIR Həmin bu mərkəzin bərəkətindəndir ki, mən bu *bambılı* Əhmədin yanında olmuşam bir balaca uşaq... (C.Məmmədquluzadə); *Ağır* adamdır, hər-dən bir başını qaldırıb məclisə göz gəzdirdirdi.

BAMƏZƏ – QARADİNMƏZ O çox *baməzə* qoca idi. Zarafat etməyi və lətifə söyləməyi çox sevərdi (M.S.Ordubadı); Usta *qaradİnməz* bir kişi idi, haraya isə tələsirdi (Ə.Sadıq).

BARBARLIQ – MƏDƏNİLİK ...Rica edirəm, sözlərinizə diqqət edin, yüksək cəmiyyətdə belə rəftar *barbarlıqdır* (C.Cabbarlı); *Mədənilik* cəhalətin düşmənidir.

BARIŞIQLIQ – KÜSÜLÜLÜK Oğlanla qızın valideynləri arasında *barışıqlıq* oldu. Aralarındakı *küsülülük* hələ davam edirdi (Ə.Məmmədخانlı).

BARIŞMAQ – DALAŞMAQ Mən küsməmişəm ki, *barışam*. Mən *dalaşmaq* fikrində deyiləm (C.Əmirov).

BARIŞMAQ – VURUŞMAQ Xosrov deyirdi ki, gəlsin *barışaq* (S.Vurğun); Biz də əspazlarla *vuruşmuşuq* (S.Vəliyev).

BASABAS – SEYRƏKLİK Vaqonlarda *basabas* idi (Mir Cəlal); ...Göz işlədikcə uzanan bu düzənliklərdə ağacın azlığı, kölgəliyin *seyrəkliyi* Gülşəni yay kimi əyirdi (Ə.Vəliyev).

BASDIRMAQ – ÇIXARTMAQ Çox pakizə... Sübh tezdən hamısını *basdıraram* (N.Vəzirov); O dirəkləri *çıxartmaq* lazımdır, əl-ayağa doladır.

BASMAQ – AÇMAQ Dərhal qapını *basıb*, mətbəxə qayıtdı (Mir Cəlal); *Aç* gözün, gözlərinin qurbanı; Bir tamaşa elə, gör dünyanı (A.Səhhət).

BASMAQ – BURAXMAQ Nəriman... bu adamın əllərini tutdu, dizi ilə boğazını *basdı* (Mir Cəlal); Barmaqları boşalib kağızı *buraxdı*. B.Talıblı.

BAŞAĞRISI – RAHATLIQ Bizə *baş-ağrısı* verməyin, canım (S.Rüstəm); Sizin əlinizdən mənə *rahatlıq* yoxdur.

BAŞ-AYAQ – DÜZ A kişi, sən *baş-ayaq* nə üçün danışırsan (A.Şaiq); Sən ona *düz* deyirsən ki, oxumaq kasıblara müyəssər olmurdu (Mir Cəlal).

BAŞDANSOVDU – DİQQƏTLİ Məhmanın *başdansovdu* sözündən, soyuq söhbətindən sonra gələn adamlar dağılıb getdilər (S.Rəhimov); Bu elələrinə oxşamır, özü də çox *diqqətli* və səmimidir (M.İbrahimov).

BAŞIALOVLU – TƏMKİNLİ Nənəqız *başialovlu* bazarı axtarıb qızını tapdı (S.Rəhimov); Cəmil özünü sakit, *təmkimli* bir şəxs kimi aparırdı.

BAŞIAŞAĞI – BAŞIYUXARI Sərdar evlərinin qabağında bir daxmaya girib səhərdən axşama kimi *başiaşağı* iynə vurmaqdadır (C.Məmmədquluzadə); Lado ... *başiyuxarı* Cəbrayılın evinə tərəf getməyə başladı (S.Rəhimov).

BAŞIAŞAĞI – DİKBAŞ Səfər ... fağır, *başiaşağı* bir oğlandı (Ə.Haqverdiyev); Salman şapalaq yemiş *dikbaş* uşaq kimi dönüb dalınca baxmadan payızlığın yanından adamlara tərəf getdi (M.İbrahimov).

BAŞIAŞAĞILIQ – DİKBAŞLIQ *Başiaşağılıq* insanı həmişə hörmətləndirər. *Dikbaşlıqdan* yerə-göyə sığmırsan! (M.İbrahimov).

BAŞIBƏLALI – BƏXTLİ Nə soxulmuşsan araya, a *başibəlalı* fələ? (M.Ə.Sabir); Ağəli isə doğrudan da, deyəsən, *bəxtli* adam idi (C.Əmirov).

BAŞIBOŞ – AĞILLI Sərdar *başiboşdur*, ağılna nə gəlir onu deyir. Gəl, *ağıllı* oğlum, rahat ol, bir seyid qonağımız da var (S.S.Axundov).

BAŞIDAŞLI – XOŞBƏXT Ay *başıdaşlı* kişi, dinmə, uşaqdır, uşağım (M.Ə.Sabir); *Xoşbəxt* həyat onu sevindirirdi.

BAŞIDOLU – BAŞIBOŞ Çünki doğrudan da *başidolu* oğlansan (Ə.Haqverdiyev); Özünü *başiboş* adam kimi aparır.

BAŞILOVLU – SAKİT Kişi yuxudan dik atıldı, *başilovlu* yazı stoluna sarı qaçdı (Mir Cəlal); Katibin *sakit*, hətta uşaq və mehriban səsi heç bir şey bildirmirdi (M.İbrahimov).

BAŞIPOZUQ – İNTİZAMLİ Ətraf küçələr *başipozuq* camaatla dolu idi (M.S.Ordubadi); Bizim tələbələr iməciliyə *intizamlı*, müştəkkil çıxmışlar.

BAŞISOYUQ – DİQQƏTLİ ...Aldığımı və eşitdiyini düşünməyəcək, çəşqin, *başisoyuq* adamlardan deyiləm... (A.Şaiq); Uşaqlar, *diqqətli* olun ha! (M.İbrahimov).

BAŞISOYUQLUQ – DİQQƏTLİLİK Bu hələ özü də *başisoyuqluqdur* (C.Cabbarlı); Rəhbərlikdən işçilərə qayğıkeşlik, *diqqətlilik* tələb olunur.

BAŞQA – DOĞMA Yaşamağın qanunu da bəlkə budur: Hər dəfn olan özü deyil; *Başqası* tək dəfn olunur... (M.Araz); Ona *doğma* ikən yad olan kəsi; Doğma kənd *doğma* tək bağrına basdı (H.Hüseynzadə).

BAŞQALAŞMAQ – DOĞMALAŞMAQ Bir də sevgilimi aldatmaq üçün; Dəyişib cildimi *başqalaşmadım* (S.Vurğun); Bu yerlər elə bil mənə *doğmalaşdı*.

BAŞQALIQ – DOĞMALIQ Bu kərrə sizdə bir *başqalıq* vardı (S.Hüseyn); Buna baxmayaraq, burada Güləbətın qərribə bir *doğmalıq* hiss edirdi (M.İbrahimov).

BAŞLAMAQ – QURTARMAQ Lakin danışığı haradan *başlasalar*, axırda yenə yaş söhbətlə *qurtarır* (Çəmənözminli).

BAŞLAMAQ – TAMAMLAMAQ Qaranquş baharı *başlayır*, bülbül *tamamlayır*.

BAŞLI – KÜT Dünən evinə gələn kim imişə, *başlı* adam imiş, "içirilərdən" gəlmişmiş (Mir Cəlal); *Küt* uşaqdır, ondan oxuyan çıxmaz.

BAŞLIQ – SONLUQ "Bir ömür yolunda"... bu *başlıq* nədi? (M.Araz); Aldanmısan *sonluğu*; Toyla bitən nağıla... (N.Kəsəmənli).

BAŞSIZ – AĞILLI Bu *başsız* uşaq başa düşür ki, öz hərəkətləri ilə özünə dost qazanmır. Çox *ağıllı* və namuslu qız imiş (M.İbrahimov).

BATABAT – ÇIXAÇIX Günün *batabat* zamanı idi (M.İbrahimov); Mən evdən *çixaçixdə* o məni yaxaladı.

BATAQLI – QURU *Bataqlı* küçələr düzəlib, gecələr elektrik ilə işıqlanırdı (S.S.Axundov); Mahmud... *quru* ot-ələf yığılmış çardağın altına girdi (Ə.Əbülhəsən).

BATAQLIQ – QURULUQ Küçənin ortası hər zaman *bataqlıq* və pəlçiq olurdu (S.Rəhman); Adanın *quruluq* hissəsində oturub dənizə tamaşa edirdik (M.İbrahimov).

BATIQ – ÇIXIQ Qoy onun o quyuya düşmüş *batıq* gözləri lap kəlləsinə çıxsın (S.Rəhmanov); Elə bil onun gözü yerindən oynamış, *çixıq* kimi görünürdü.

BATIN – ZAHİRİ Bu adamın *zahiri* quruluşu kimi, *batini* həyatının da çox maraqlı olduğunu onun hər sözündən, hər hərəkətindən anlamaq olurdu (A.Şaiq).

BATINI – ZAHİR Niyə qoyun başlı qurdların ürəyinə işıq salmır ki, *zahirdə* qızılıgüldür, amma *batində* onun tikanlarıdır (Ə.Haqverdiyev).

BATIŞ – ÇIXIŞ Günəşin *batışı* ilə *çixışı* gözəl olur. Günorta yerində olanda ona heç baxan da olmur (Çəmənözminli).

BATMAQ – ÇIXMAQ Vallah özümü elə itirmişəm ki, bilmirəm gün haradan *çixır*, harada *batır* (Ə.Haqverdiyev).

BATMAQ – TƏMİZLƏMƏK Üstüm-başım qana və qanlı torpağa *batmışdı* (M.S.Ordubadi); Paltosunun tozunu *təmizlədi*.

BAYAĞI – MƏNALI Rəsulovun şirin dili, dərin *mənalı* baxışı o dəqiqə öz təsirini göstərdi (C.Əmirov); *Bayağı* adamlar yadıma düşəndə qanıma qaralır (M.İbrahimov).

BAYAĞI – MÜRƏKKƏB Nə qədər *bayağı* cavab verirsən, Qaraş! (M.İbrahimov); İndi beynəlxalq vəziyyət çox *mürəkkəbdir*.

BAYAQ – DÜNƏN Mən *bayaq* zarafat eləmirdim (Elçin); *Dünən* bu hadisə onu bərk əsəbiləşdirmişdi (M.İbrahimov).

BAYAT – TƏZƏ Sonra anam dedi ki, iki tikə çörəyimiz qalıb, özü də *bayatdır*, isti çörək al, atan gəlib *təzə* çörək yesin (M.İbrahimov).

BAYĞIN – AÇIQ Almazın dalğın duruşu, *bayğın* baxışları, gizli göz yaşları Pakizəni heç açmırdı (A.Şaiq); Sabirin yazdığı şeirlərin çoxu *açiq* və sadə ana dilində olub məişətimizin eynini göstərməyə görə əzbər öyrənilirdi (F.Köçərli).

BAYRAM – YAS Xanın *bayramıdır*, elin *yasıdır* (S.Rüstəm).

BEHİŞT – CƏHƏNNƏM Pərvərdigara, belə müqəddəs kişi *cəhənnəm* düşəndə bəs *behiştə* kim göndiriləcək? (Ə.Haqverdiyev).

BEHİŞTLİK – CƏHƏNNƏMLİK Onu bilirəm ki, *behiştlik* atan güclə yadımdadır (Çəmənzəminli); Dərvişsiz olan məmləkətin şöhrəti olmaz; Dünyası *cəhənnəmlik* olar, cənnəti olmaz (Ə.Vahid).

BEKAR – İŞGÜZAR Ay qız, *bekar* dayanma, tez ol, onun cibindəki tapançanı çıxart (C.Əmirov); Muxtar Zeynalovu *işgüzar* və gözütox bir adam kimi tanıyırdı (Ə.Vəliyev).

BEKARÇILIQ – İŞGÜZARLIQ *Bekarçılıqdan* darıxıram (C.Əmirov); Çünki onu tanıyırdı, *işgüzarlığına* bələd idi (Mir Cəlal).

BƏD – ŞAD *Şad* xəbəri tez çatdırmağa heç vaxt tələsmir, *bəd* xəbəri tez deməyə ürəyi atlanır (F.Kərimov).

BƏD – YAXŞI Məsləhətin *bəd* deyil, ağılıma yatır (S.S.Axundov); Özünü deyin, harda *yaxşı* qan aldırmaq olur? (Ü.Hacıbəyov).

BƏDBƏXT – BƏXTİYAR Gərçi bu *bədbəxt* özü elmə həvəskardır (M.Ə.Sabir); Axırımız məsud, gələcəyimiz *bəxtiyardır*, – dedim (M.S.Ordubadı).

BƏDBƏXT – XOŞBƏXT Ailəməz üz verən böyük və *bədbəxt* faciəni sizə bildir-

məyə məcbur oldum (M.S.Ordubadı); Xeyr, əşi, mənim alma bağımsa, özümü dünyada ən *xoşbəxt* adam sayardım (C.Əmirov).

BƏDBƏXTLİK – BƏXTİYARLIQ Get-gedə kəndi kasıblıq və *bədbəxtlik* bürüyürdü (A.Şaiq); Kərpə anasını itirdi birdən; Qanadı büküldü *bəxtiyarlığın* (Q.İlkin).

BƏDBƏXTLİK – XOŞBƏXTLİK İndi isə vaxtını iyirmi nəfər yetimlə keçirib, gələcək *bədbəxtliyi* gözləyirəm (M.S.Ordubadı); *Xoşbəxtlikdən* Qaraş içəri gəlmədi, deyəsən, köynəyini çıxarıb yuyundu (M.İbrahimov).

BƏDXAH – XEYİRXAH O vədə öz babalarının əməllərindən xəcalət çəkib *xeyirxahları* ilə *bədxahlarını* əlbəttə tanıyacaqdır (Ə.Haqverdiyev).

BƏDXAHLIQ – XEYİRXAHLIQ Lakin bir il sonra xanımın heç kəsə *bədxahlıq* edən adam olmadığını gördükdə... Gələcətin az-çox yazı-pozu bildiyini ondan gizlətməməyi qərara aldı (M.İbrahimov); *Xeyirxahlıq* adamın nüfuzunu və hörmətini qaldırır.

BƏDXƏRC – QƏNAƏTCİL Arvadının niyə bu qədər tələbkar, *bədxərc* olduğuna dair suallara cavab tapa bilmirdi (Ə.Vəliyev); Havayı yerə pul xərcləməz, *qənaətcildir*.

BƏDXƏRCLİK – QƏNAƏTÇİLİK *Bədxərclik* və israfla, səxavət və əliaçıqlıq arasında fərq vardır (M.Talıbov); *Qənaətcilik* çox faydalıdır.

BƏDLİK – YAXŞILIQ Lakin *bədlikdən* iki zırpı it də onlarla gəlirdi (M.Talıbov); Üç il bundan qabaq uşaqlar haqqında *yaxşılıq* indi də mənim yadımdan çıxmır (Ə.Haqverdiyev).

BƏDSİFƏT – GÜLƏRÜZ *Bədsifət* adamdır, qaşqabağından zəhər yağır. Həmişə *gülərüz* gördüyüm Səlim indi bomboz bozarmışdı.

BƏXTƏVƏR – BƏDBƏXT Getmə, getmə, görüm kimin yarısan? Hansı *bəxtəvərin* vəfadarısan? (Aşıq Qurbani); Bu... *bədbəxtin* öküzünü aparıbsan, binəvanın əlini qoynunda qoymusan (Ə.Haqverdiyev).

BƏXTƏVƏRLİK – BƏDBƏXTLİK
Dərdim var, ay başına dönüm, sırım var, mən *bəxtəvərlikdən* buraya gəlməmişəm (B.Talıblı); *Bədbəxtlik* onu basıbdır.

BƏXTİQARA – XOŞBƏXT Bu qaragözlüləri bunca sevmişəm, Vahid! Nə yaxşı olmamışam *bəxtiqarə*, şükür olsun! (Ə.Vahid); Ah, sən nə *xoşbəxt* uşaqsan (S.S.Axundov).

BƏLA – XOŞBƏXTLİK Kiçik bir xəta böyük *bəlalər* törədir (M.İbrahimov); Əfsus ki, yazıq Nuruəddin üçün bu *xoşbəxtlik* çox çəkmədi (S.S.Axundov).

BƏLALI – UĞURLU O şair mədh edir min bir gülzarı; *Bəlalı* aşığı, sevdalı yar (S.Vurğun); Mənim tərifimədən, ey *uğurlu* quş; Onun qəlbindəki tikanı qopar (S.Rüstəm).

BƏLƏD – NAŞI Dadaş... sən dediyin adamların heç birinə mən *bələd* deyiləm (C.Məmmədquluzadə); Necə *naşı* bağbanam ki; Bir çiçəyi mənim olmaz (M.Ələkbərli).

BƏLƏDLİK – NAŞILIQ Döyüş işinə nəzəri cəhətdən o qədər *bələdliyim* yoxdur (Mir Cəlal); İndi, yoldaş, neçə il *naşılıq* eləyəcəksən? (Mir Cəlal).

BƏLƏKLİ – AÇIQ *Bələkli* iki körpə baş-ayaq nənəyə yatırdı (M.İbrahimov); Uşağın qundağı *açıq* idi.

BƏLƏMƏK – AÇMAQ Sona sevə-sevə, oxşaya-oxşaya qızı Məryəmi *bələyirdi* (A.Şaiq); Süngülər açmayan yolu *açdın*; Qələmindən cavahirət saçdın (A.Səhhət).

BƏRƏKƏTLİ – YARARSIZ Bu il rayonun, doğrudan da *bərəkətli* illərindən biri idi (S.Rəhimov); *Yararsız* yerləri yararlılaşdırmaq lazımdır.

BƏRƏKƏTSİZ – YARARLI Sanki havadan un ələndirdi. Ancaq bu *bərəkətsiz* un yeri ağartırdı (Mir Cəlal); ...Usta zeynəllər özlərini dünyada ən ağıllı, işgüzar və *yararlı* adam hesab edirlər (M.İbrahimov).

BƏRİ – ORA Yaxşı deyil, *bəri* gəl! (M.Hüseyn); ...Bu gün uşaqları da götürüb *ora* gedək (Ə.Vəliyev).

BƏRK – BOŞ *Bərkə* də, *boşda* da sözü bir olub; Şərəfli, şöhrətli adlı babalar (H.Hüseynzadə).

BƏRK – ZƏİF Əgər bircə dəqiqə *bərk* külək əssə və ya bir təsadüf dolayısı ilə ayağı sürüşsə, fəhlə dənizə düşəcəkdir (M.Hüseyn); Qazmaların və çadırların ancaq bir neçəsindən çox *zəif* işıq gəlirdi (Ə.Sadiq).

BƏRKİMƏK – BOŞALMAQ – Hə, *bərkidi*, bala, gedək budkaya... (G.Hüseyn-oğlu); Əvvəldən yaxşı danışıdı, sonra birdən *boşaldı* (M.F.Axundzadə).

BƏRKİMƏK – YUMŞALMAQ Üç-dörd ayda cəbhədə bir qat daha *bərkidi* (S.Rüstəm); Onadək də bəlkə əmim bir tövr *yumşaldı* (Ə.Haqverdiyev).

BƏRKLİK – BOŞLUQ Mənim barmaqlarım kobudluqda, *bərklidə* oymaqdan qalmaz (Ə.Əbülhəsən); Bəy, özü də *boşluq* eyləyibsen (Ə.Haqverdiyev).

BƏRPA – BƏRBAD İstehkamçı mühəndis deməkdir, yəni körpü tikəcək, yolları *bərpa* edəcək, səngər quracaqsınız (Mir Cəlal); Bütün əməyim *bərbad* oldu.

BƏSİT – MÜRƏKKƏB Həyat haqqında sənə təsəvvürlərin nə qədər *bəsitdir*, Güləbətini! – dedi (M.İbrahimov); *Mürəkkəb* işdən hər adamın başı çıxır.

BƏSTƏ – HÜNDÜR Eldə bir qız sevmişəm; Alagöz, boyu *bəstə* (Bayatı); Əkbər boyca *hündürdü*.

BƏSTƏBOY – UCABOY Təqribən on-on beş yaşlı, *bəstəboy*, badamı qaragöz bir qız Mayanın diqqətini cəlb etdi (M.İbrahimov); *Ucaboy*, enlikürək bir şofer maşından çıxıb Yeja ilə söhbət etdi (Ə.Vəliyev).

BƏY – QUL Söymə *qul* atamı, söyməyim *bəy* atana (Ata. sözü).

BƏY – NÖKƏR Özü də şəhərimizin birinci *bəyidir*. *Nökəri* də qapımızda xanıma müntəzirdir (S.S.Axundov).

BƏZƏN – HƏMİŞƏ Maralın vahiməsi Cumanı *bəzən* min cür pis fikrə, şübhəyə salırdı (Ə.Əbülhəsən); [Almaz:] Mənim

qapım dostlarımla üzünə *həmişə* açıqdır (C.Cabbarlı).

BƏZZAT – ALİCƏNAB Yoxsa vurulmuşan qıza, ay *bəzzat*? (S.Rüstəm); *Alicənab* adammış (S.Rüstəm).

BİC – AĞILLI Bildi ki, oğlu necə *bic* və haramzadədir (M.F.Axundzadə); Yorulduq dəlillərdən, gəlmədi bir *ağıllı* (Ata. sözü).

BİCA – MƏNALI İmanın olsun, ay kişi! Niyə *bica* söz danışsən? (M.İbrahimov); Rüstəm kişi onların üz-gözündə *mənalı* bir ifadə gördü (M.İbrahimov).

BİCLİK – DÜZLÜK Çərçizədə nə qədər *bicliyi*, bacarığı, istedadı vardı, ortaya çıxartdı (Ə.Vəliyev); Bərəkət ondur, onu da *düzlük* (Ata. sözü).

BİCARƏ – ZALIM *Biçarə* münəccimbaşının ərvahı uçub, başladı yarpaq kimi titrəməyə (M.F.Axundzadə); ...*Zalim* xanımın qorxusundan tır-tır əsirdi (S.S.Axundov).

BİCİMLİ – YARAŞIQSIZ Nazik və *biçimli* dodaqları iyul günəşindən solan qızılgülün yarpağı qədər küskün idi (M.S.Orudubadi); Daxilən gözəl olsa da, zahirən *yaraşıqsız* idi.

BİCİMSİZ – YÖNDƏMLİ Qısaboyu, *biçimsiz* bir adam sol ayağını çəkə-çəkə içəri girdi (A.Şaiq); Heç olmasa, sir-sifəti *yöndəmlı* idi (“Ulduz”).

BİDAR – YUXULU Eyləyibən məni eşqə giriftar;Gündüzüm biqərar, gəncələr *bidar* (M.P.Vaqif); *Yuxulu* gözləri ilə baxdı (Ə.Vəliyev).

BİGANƏ – DOĞMA *Biganəsən*, olmaz məni görmək sənə qismət! (A.Səhhət); Ora ki özünün *doğma* yurdu idi (S.Hüseyn).

BİGANƏLİK – DOĞMALIQ Xalqla dövlet arasında ədavətin, *biganəliyin* əsil səbəbi rahanilərdir (M.F.Axundzadə); *Doğmalıq* kəlməsi dilinin əzbəri idi.

BİKAR – İŞLƏK Mənim işim elə düşüb-dür ki, bir dəqiqə *bikar* otura bilməyirəm (N.Vəzirov); Qızxanım əri kimi *işlək*, xoşxasiyyətli, namuslu bir qadın idi (S.S.Axundov).

BİKARÇILIQ – ÇALIŞQANLIQ Oxucularımızdan iltimas edirəm ki, ...Əhməd bəyin *bikarçılıqdan* yazdığı altı sütunlu baş məqaləyə diqqət etsinlər (C.Məmmədquluzadə); Bu təriflər onun *çalışqanlılığı* ilə bağlıdır.

BİKEF – ŞAD Yoldaşlar, daha bundan sonra məni *bikef* görməzsəniz (Ə.Haqverdiyev); Qaraca qız isə ürəyində bu işə *şad* idi (S.S.Axundov).

BİQEYRƏT – NAMUSLU Sən bacımın yerinə mənim [ərə] verirən, ay *biqeyrət*?! (B.Talıblı); *Namuslu* qadın həyasından qışqırmırdı ki, səsini qonşuları və oğlu eşidər (S.S.Axundov).

BİQƏM – DƏRDLİ Layiq deyil sənə nakəsi-*biqəm*; Adam gərək ola adama həmdəm (M.P.Vaqif); *Dərdli* söylədiyini dəli söyləməz (Ata. sözü).

BİLDİR – İNDİ Mən ləqəb sözünü *bildirə* kimi bilməzdim (C.Məmmədquluzadə); Onlar *indi* xoşbəxt yaşayırlar (Ə.Vəliyev).

BİLDİRKİ – İNDİKİ Al bu canımı, *bildirki* ziyanın çıxısın (Raci); Heç zaman qəm-qüسسə *indiki* qədər ürəyimi sıxmamışdı (İ.Əfəndiyev).

BİNAMUS – HƏYALI Atamın qanını unutmaq üçün mən gərək bişərəf və *binamus* bir adam olam (M.İbrahimov); Qan, *həyalı*, namuslu qadının başına sıçradı, əlini çəkib şala büründü (S.S.Axundov).

BİNƏVA – ZALIM *Binəva* kişi belə fikir edirdi ki, bəli, mənim oğlum oxuyub böyük yaranal olub gələcək (Ə.Haqverdiyev); Nə yaman dərd imiş *zalım* ayrılıq (Molla Cümə).

BİRBAŞA – DOLAYI Yazıq muzdur qolu boynunda sınıqçıdan qayıdıb, *birbaşə* öz xozeyninin yanına gəldi (S.M.Qənizadə); Mıster Tomas ingilislərə məxsus bir soyuqluqla məsələni *dolayı* ilə Həkimülmülkə bildirməyi qərara aldı (M.İbrahimov).

BİRDƏN – YAVAŞCA İmran *birdən* gülümsündü (Ə.Vəliyev); Bir dəfə səhv elədin, *yavaşca* üstündən keçdim (Ə.Vəliyev).

BİRGƏ – AYRICA Gənlik kitabının yarpaqlarını; İki il onunla *birgə* çevirdin (M.Müşfiq); *Ayrıca* otağınız var, hər şeyi də içində (C.Əmirov).

BİRİNCİ – AXIRINCI Bu sözü *birinci* kim dedi, *axırcı* kim dedi (G.Hüseynoğlu).

BİRLİK – AYRILIQ Bizi ruhlandırın bu şanlı *birlik*; Bu qüdrət, bu qüvvət, məhəbbət olmuş (M.Rahim); *Ayrılıq* həyəcanlı vücudunu tutmuşdu (Çəmənəzəminli).

BİRLİKDƏ – AYRILIQDA Mənim yeganə arzumu sizin onunla *birlikdə* qurmaq istədiyiniz xoşbəxtliyi görməkdir (M.S.Orudubadi); *Ayrılıqda* görülən işlər səmərəsiz olur.

BİRLİKDƏ – TƏKLİKDƏ Sənin ilə mənim dərdimiz bəlli; *Birlikdə* taparıq bəlkə təsəlli... (Ə.Cavad); *Təkliddə* çaylaq daşıyam; Məni qoymayın təklənəm! (M.Araz).

BİŞMİŞ – ÇİY *Bişmiş* süd, yağ, ilq yumurta, ağ çörək süfrəni bəzədi (Ə.Vəliyev); Hanı burada qədrini bilən; Bəli, *çiy* süd əmib əzəldən insan (H.Hüseynzadə).

BİTİŞİK – AYRI Pəri Soltanın evi zindana *bitişik* idi (Nağıl); Vətəndən *ayrı* düşüb, indi məkən ölürəm (Natəvan).

BİTİŞMƏK – AYRILMAQ Borular bir-birinə *bitişdi* (M.Hüseyn); Mən səndən ayrılmaq istəmirəm, ayrıla bilmirəm, ancaq *ayrılıram* (C.Cabbarlı).

BİTKİN – YARIMÇIQ Şeir, mədh, qəzəl, həcv, mərsiyə və s. yazdıqda o barədə nə mümkünsə, hamısını de, *bitkin* bir əsər yarat, heç vaxt *yarımçıq* yazma (“Qabusnamə”).

BİTMƏK – QURUMAQ Ot kökü üstə *bitər* (Ata. sözü); Bir damcıya möhtac idim; *Qurumuşdu* bağça-bağım... (Şəhriyar).

BİVƏFA – ETİBARLI Nə görə sevdiyim o *bivəfanı*; Nə də belə hicran dağı görəydim (Q.Zakir); Sabah bizim ailənin ən *etibarlı* üzvü sayılırdı.

BIY – VAY *Bıy*, nə qəşəng ceyrandır, bunu haradan almısan (Mir Cəlal); *Vay* öldüm, vay öldüm, kömək ediniz (S.Rüstəm).

BOĞUCU – TƏMİZ Göytəpənin üstünə *boğucu*, ağır qaranlıq çökmüşdü (İ.Şıxlı); Gecə yağış yağdığına görə səhərin havası çox saf və *təmiz* idi (S.S.Axundov).

BOĞUQ – AYDIN Allahyar kənd itlərinin *boğuq* səsinə eşidib ürəkləndi (İ.Şıxlı); Kükrəyib daşan Kürün qıjıltısı daha *aydın* eşidilirdi (İ.Şıxlı).

BOL – AZ Həkim də buyurmuşdu ki, çoxlu süd və *bol* yumurta yesin (S.S.Axundov); Sizin sözlünüzün kəsəri *azdır!* (S.Vurğun).

BOLLUCA – AZCA Ona yemək vermə, içmək vermə, *bolluca* nağıl söylə (S.S.Axundov); Qoy bu gün *azca* danışsın.

BOLLUQ – KASADLIQ O, çörək dostudur, *bolluq* carçısı (Abbasəğa); Heç, elə-belə bazarın *kasadlığı* ovaqtımı tələləyib (Ə.Haqverdiyev).

BOLŞEVİK – MENŞEVİK *Bolşevik* nə aldanır, nə də təslim olur (M.S.Orudubadi); Əşi, *menşeviklər* tülkü kimidir; bir az təpinəndə sıpıxır bir-bir... (S.Vurğun).

BOMBOŞ – DOPDOLU Anasının hər zaman bəzəkli saxladığı bu otaq *bomboş* idi (S.Rəhman); Tamaşa salonu ağzına kimi *dopdoludur* (C.Cabbarlı).

BORANLI – İSTİ Payız çatanda axıra *boranlı*, qarlı qış yetər (A.Səhhət); Nə gözəldir dolaşmaq *isti* yay fəsilləri; Bu sərin sahilləri (M.Müşfiq).

BORANLIQ – İSTİLİK Atasız tifilləri basdı *boranlıq*, bizə nə; Tapmayırsən ayalavaclar güzəranlıq, bizə nə? (M.Ə.Sabir); Oğlunun *istiliyini* görəndə ana gözlərinə dəm verir (Ə.Vəliyev).

BOŞ – BƏRK Yetişiş köməyə, çatıb haraya; Ona *bərk* də tanış, *boş* da tanışdır (H.Hüseynzadə).

BOŞ – DOLU Otaq *dolu* idi, *boş* kürsü yox idi (M.S.Orudubadi).

BOŞ – ƏSASLI *Boş* danışmaqdan nə çıxar, ay balam (M.Ə.Sabir); Bu dairə ittifaqın işini *əsaslı* surətdə yoxlardı (S.Rəhimov).

BOŞ – MÖHKƏM Danışığı, mühakimələri *möhkəmdir* (M.İbrahimov); Bəlkə *boş* adam olmadı (C.Əmirov).

BOŞALMAQ – BƏRKİMƏK Əvvəldən yaxşı danışdı, sonra birdən *boşaldı* (M.F.Axundzadə); Dostluq bərk ayaqda *bərkiyə*r (B.Vahabzadə).

BOŞALTMAQ – DOLDURMAQ Piri kişi torbadakı arıları bir boş pətəyə *boşaltdı* (S.S.Axundov); Salatın dizi üstə çöküb onları yığdı, səliqə ilə qutuya *doldurdu* (İ.Şıxlı).

BOŞALTMAQ – YÜKLƏMƏK Qonaqlar hamısı piyalələrini Əkbərin sağlığına *boşaltmışdılar* (Ə.Haqqverdiyev); Vaxt itirməyib atları *yüklədilər* və yola rəvan oldular (S.S.Axundov).

BOŞBOĞAZ – BAŞIAŞAĞI Vera da atası kimi ciddidir, sadədir, çoxdanışan və *boşboğaz* deyil (S.Rəhimov); Aslanı hamı *başiaşağı*, heç kəslə işi olmayan adam kimi tanıyır.

BOYNUBURUQ – ZALIM Gözü yolda *boynuburuq* qalınca; Ölüm aşıqlərə xoş səadətə (Q.Zakir); Ey *zalım* xan! *Zalım* xan! Sən qorxub öz canından; Yurdu versən hər yada; Kor olasan dünyada (S.Vurğun).

BOYNUYOĞUN – ZƏHMƏTKƏŞ Məşədi Əbdülbağı razı olmamışdı ki, dörd yüz on manat verilsin *boynuyoğun* molla Qivama (C.Məmmədquluzadə); Nənəcan ağıllı, işsevən, *zəhmətkeş*, mehriban, qeyrətli bir qadın idi (N.Nərimanov).

BOZ – AYDIN Sabah, Allah qoysa, qurtarıq, hava *bozdur*: bu dəxi yaxşıdır (N.Vəzirov); Yağış nə qədər gurultulu yağsa, o qədər sonra hava xoş və *aydın* olur (A.Divanbəyöglü).

BOZ – YUMŞAQ Qəhrəmanın ciddi təkidi müqabilində Rüstəm acıqlanır, ona *boz* sifət göstərirdi (S.Rəhimov); ...Yasəmən iyirmi yaşında, gözəl, *yumşaq* təbiətli, şad üreklili bir qadın idi (S.S.Axundov).

BOZARMAQ – AÇILMAQ Payız fəslə olduğu üçün hava yaman *bozarmışdı* (A.Makulu); Bir-iki dəqiqə davam edən

yağışdan sonra göy *açılmağa* başladı (Çəmənəmənli).

BOZARMAQ – QIZARMAQ Qızın rəngi kül kimi *bozarmışdı* (M.Hüseyn); Utandığından rəngi *qızarmışdı* (“Azərbaycan”).

BOZLUQ – AÇIQLIQ Dağlara yaxınlaşdıqca aran təbiətinin *bozluğu*, kasıblığı hiss edilmədən geridə qalırdı (M.Eynulla-yeva); Bu gün havanın *açıqlığı* adama ləzzət verirdi (“Ulduz”).

BÖYÜK – KİÇİK – Bu mənim qızım və bu da *kiçik* oğlumdur, *böyük* qardaşları Tiflisdə oxuyur (S.S.Axundov).

BÖYÜTMƏK – KİÇİLTMƏK *Böyütmək* istəyir öz meydanını; Al-yaşıl geyinib gələn bahar da (Ə.Haqqverdiyev); Otağın arasını kəşib *kiçiltmək* istəyir.

BUĞDAYI – AĞYANIZ Biri sərəsər ağ, həm siyah teli; Biri *buğdayıdır*, amma şəkilli (M.P.Vaqif); Qapını *ağyanız* bir oğlan uşağı açdı.

BUXOVLAMAQ – AÇMAQ Daha deyirlər, daşmır; Bəndlər onu *buxovlayıb* (Mir Cəlal); Paltonu çiyninə atıb qapını *açdı* (S.S.Axundov).

BULANMAQ – AÇILMAQ Lakin ruzigar hələ tez-tez *bulanırdı* (M.İbrahimov); Göyün üzünü *açıldı*.

BULANMAQ – YAXŞILAŞMAQ Axsam yaxınlaşdıqca Həsən kişinin əhvalı *bulanırdı* (M.İbrahimov); Tapdıq vücuda *yaxşılaşmışdır* (Ə.Vəliyev).

BULAŞIQ – TƏMİZ Bilmirsən axşamdan qalan *bulaşiq* qabları yumaq lazımdır? (A.Şaiq); *Təmiz* qaşıqları götürüb yerinə qoydular.

BULAŞIQLIQ – TƏMİZLİK Qab-qacağın *bulaşlıqlığı* ev yiyəsinin pıntılığına dəlalət edir. *Təmizlik* yaxşıdır, indi kim istəyir, gəlsin, utanmırıq (A.Şaiq).

BULAŞMAQ – AÇILMAQ ...Dağların başı dumanlıdır, üfüqlər *bulaşmağa* başlayır (Çəmənəmənli); Gəlsin bahar fəslə, *açılıns* yazlar (Aşıq Qurbani).

BULUDLU – AÇIQ *Buludlu* qaşqabağı birdən ayazıyb açıldı (S.Rəhimov); Sonra yadına düşdü ki, Zeynəb çəməndə *açıq* yerdə qalmışdı (S.S.Axundov).

BUMBUZ – İSTİ Bu doğma dərdimi *bumbuz* ürəklər nə duyar? (S.Rüstəm); *Tez ol, isti su* və bulud hazır et (S.S.Axundov).

BURMAQ – AÇMAQ Gədələr Qədim dayının qollarını *burdular* (S.Rəhimov); Çərkəz yorğanı üstündən atıb ayağa durdu. Qollarını *açıb* gərnəşdi (İ.Şıxlı).

BÜDRƏMƏK – DURMAQ Vaxt olub ki, *büdrəməşəm*, yenə *durmuşam* (T.Şahdağlı).

BÜKMƏK – AÇMAQ Qadın sualımın bir müsahibə şəkli aldığı görüncə əlindəki kitabı *bükdü* (S.Hüseyn); Yenə Səmayənin *açılmış* başı; Qara hörükləri titrədir külək (H.Hüseynzadə).

BÜKÜLMƏK – AÇILMAQ Xına bir kağız parçasına *bükülmüşdü* (C.Məmməd-quluzadə); Vəlinin gətirdiyi bağlama *açılmadı* ki, *açılmadı*.

BÜKÜLMƏK – DÜZƏLTMƏK Bel *büküldü*, gətirdi bəd hər işim (S.Rüstəm); Qadın diksinmiş kimi, *düzəlib* şax durdu (Mir Cəlal).

BÜRKÜ – SOYUQ Onsuz da boğuluram, *bürküdür*, otağa girəsi halım yoxdur (M.İbrahimov); *Soyuq*, dəhşətli bir *soyuq* Mayanı titrətdi (M.İbrahimov).

BÜRKÜLÜ – SOYUQ İsti *bürkülü* bir gün idi (S.Sərxanlı); İstiyə də tab etdim; *Soyuğa* da alışdım (H.Hüseynzadə).

BÜRÜMƏK – AÇMAQ Laçın qəfildən yapıncısını *açıb* Gülyazı *bürüdü* (M.Hüseyn).

BÜRÜNCƏKLİ – ÇILPAQ Tüstü *bürüncəkli* qara saçında; Üzünü xəmirlə oxlov ağardır (Abbasəğa); Buradan *çılpaq* bir balaca qız çıxdı (S.S.Axundov).

BÜRÜŞMƏK – AÇILMAQ Quraqlıqdan pambığın qozaları *bürüşdü*. Sakit *açılır* qapı; Gəlir müəllimimiz (H.Hüseynzadə).

BÜRÜŞÜK – AÇIQ *Bürüşük* və titrək əli ilə göyün şimal tərəfindəki kiçik qara buludu göstərərək: – Baxın – dedi (A.Şaiq); Yarım *açıq* qapı arasından oğlunun sözlərini eşidirdi (S.S.Axundov).

BÜTÖV – YARIMÇIQ *Yarımçıq* bir mahnı gör nələr deyir; *Bütöv* bir aləmdir, bir kainatdır (H.Hüseynzadə).

BÜTÜN – YARI *Bütün* var-yoxum sənə qurbandır (“Azərbaycan”); Varımı sənənlə *yarı* bölərəm (S.Rüstəm).

BÜZMƏK – AÇMAQ Lyudmila küsəyən qızlar kimi dodaqlarını *büzdü* (C.Əmirov); *Açsın* isti qoynunu; Doğma sinif otağı (H.Hüseynzadə).

BÜZÜK – AÇIQ Hər şeyə yuxarıdan baxan *büzük* gözlərində hüdudsuz bir təkəbbür çöküb qalmışdı (M.İbrahimov); *Açıq* qapıdan musiqi səsi gəlirdi (S.S.Axundov).

BÜZÜLMƏK – AÇILMAQ Yadımdadır indi də dodaqlarım *büzüldü* (S.Rüstəm); Oyanır yuxudan sevimli şəhər; *Açılır* evlərin pəncərələri (H.Hüseynzadə).

BÜZÜŞÜK – AÇIQ *Büzüşük* duruşdan hiss olunurdu ki, o çox əsəbi və narahatdır. Əyin yuxa, baş *açıq*; Bilmədim necə edim?! (H.Hüseynzadə).

Cc

CAHİL – MƏDƏNİ *Cahil* adam kor kimidir (A.Şaiq); Mən bədi əsərləri müəyyən qədər sevməyən *mədəni* bir adam təsəvvür edə bilmirəm (M.Hüseyn).

CANLI – ÖLÜ Əlbəttə, bu işdə əsas *canlı* şahid Məmmədəğa idi (C.Əmirov); Nə *öliyə* hay verir, nə diriyə pay (Ata sözü).

CANSIXICI – ŞƏN Məclisimiz *cansıxıcı* keçir (“Ulduz”); Bu gün ömrü-günü azad; Ürəyi *şən* insanlıq (C.Novruz).

CARİ – ƏSASLI Bu il məktəbdə *cari* təmir, gələn il isə *əsaslı* təmir aparılmalıdır.

CAVAB – SUAL *Suallar, cavablar*, mübahisələr; Uzanır axşamdan sabaha qədər (H.Hüseynzadə).

CAVAN – BÖYÜK – Əlbəttə, *böyük-lərin* qayğısına qalmaq *cavanların* borcudur (S.Qədirzadə).

CAVAN – YAŞLI Çingiz xan ağıllı, kamallı *cavandır* (S.S.Axundov); *Yaşlı* kişiler həmin torpaq yolla çox karvanların gəlib keçdiyini söylədilər (İ.Şıxlı).

CAVANLAŞMAQ – QARIMAQ Özünü iqrar etdiyinə görə o günü Bayram on il *cavanlaşdı* (Ə.Vəliyev); Tarverdi, Pərzad ilə qoşa *qarıyasın* (M.F.Axundzadə).

CAVANLAŞMAQ – QOCALMAQ Təbiət dəyişir insan əliylə; Dünya *cavanlaşır*, insan *qocalır* (R.Rza).

CAVANLIQ – QOCALIQ Hacı getdikcə *cavanlanır* (M.S.Ordubadi); Bir günün içində on il *qocaldım* (S.Rüstəm).

CAVANLIQ – QOCALIQ Oğul, cavan-san, *cavanlığın* səhv və xətası olar, çalış xəta etmə (Ə.Haqverdiyev); Bilirəm onu da gözləyir *qocalıq* (R.Rza).

CAVANLIQDA – QOCALIQDA *Cavanlıqda* daş daşı, *qocalıqda* ye aşı (Ata sözü).

CAYDAQ – GÖDƏK Yoldaşı əl ağacına oxşayan uzun, *caydaq* adam dinnir (Mir Cəlal); Yarın boyu *gödəkdi*; Gözəl eyib-siz olmaz. (Bayatı).

CƏFA – SƏFA Mən yazıq çəkdim *cəfanı*; Muxənnət sürdü *səfanı* (Aşıq Ələsgər).

CƏFALI – SƏFALI Uzaqdan dadlı, nəşəli, yaxından zəhərli, *cəfali*, bəlalı, ömrü puç edən bir şeydir (S.S.Axundov); Doğrudan da, ürəkəçən və *səfali* bir yer idi (M.Talıbov).

CƏFƏNG – DUZLU Onun hekayələrində *cəfəng*, uydurma hadisələr verilir. Salman yenə ona *duzlu*, məzəli məktublara yazır, şeirlər göndərirdi (M.İbrahimov).

CƏFƏNG – MƏNALI Onun gördüyü işlərdən mənim xoşum gəlmir, çünki *cəfəngdir* (“Ulduz”); Əhməd dostunun *mənali* gözlərinə baxdı (İ.Şıxlı).

CƏFTƏLMƏK – AÇMAQ Fərzəli içəri daxil olub arxasınca qapını *cəftələdi* (S.Rəhimov); Gecdən gec qapını *açdı* (“Azərbaycan”).

CƏHALƏT – MƏDƏNİLİK *Cəhalət* nə qalın divar imiş (M.İbrahimov); *Mədənilik* də inkişaf, tərəqqi ilə bağlıdır.

CƏLD – ASTA Qulluqçu *cəld* qapını açdı (Ə.Haqverdiyev); *Asta* gedən tez gedər (Ata sözü).

CƏLDLƏŞMƏK – YAVAŞIMAQ Qız pambıq yığımında *cəldləşir*. Hərdən musiqi *yavaşdır*, kim isə fərəhli bir mahnı oxuyurdu (Mir Cəlal).

CƏMLƏMƏK – ÇIXMAQ Bu ədədləri bir-birinə *cəmlə*, onların cəmindən beşi *çix* (“Hesab”).

CƏMLƏMƏK – DAĞITMAQ Pristav kəndliləri bir yerə *cəmlədi* (S.Rəhimov); Ley vurmuş quş tükü kimi; *dağıdır* Yaponiyada gilənar çiçəklərini (R.Rza).

CƏNNƏT – CƏHƏNNƏM *Cənnətin* yazlığı, *cəhənnəmin* payızlığı (Ata. sözü).

CƏSARƏT – QORXU Səni bu fəlakət-dən yalnız bilik və *cəsarət* qurtaracaq (A.Şaiq); Mənim qayadibi kəndim nə qədər davam edərsə; buranın *qorxusu* yoxdur (S.S.Axundov).

CƏSARƏTLƏNMƏK – QORXMAQ Emin guya *cəsarətlənmişdi* (S.Qədirzadə); Ancaq açılmayıb o *qorxur* ki, sən; Onu bircəfəlik rədd eləyəsən (S.Vurğun).

CƏSARƏTLİ – QORXAQ Bilirsinizmi, çox fikri açıq, çox *cəsarətli* uşaqdır (M.İbrahimov); Belə *qorxaq* başı saxlamağa dəyməz (S.Vəliyev).

CƏSARƏTLİLİK – ACİZLİK Bu yarışda *cəsarətlilik* göstərdi. *Acizlik* adamın birinci düşmənidir, yadında saxla (M.İbrahimov).

CƏSARƏTSİZ – ÜRƏKLİ Ancaq *cəsarətsiz* ağıln da kəsəri olmaz (M.İbrahimov); Sərvinaz *ürəkli* cavab verdi (“Ulduz”).

CƏSUR – ACİZ Dağlara səyahət *cəsurların* idmanındır (S.Qədirzadə); Övladlarım, bu işdə bir qanun var ki, onu pozmaqda biz *acizik* (S.S.Axundov).

CƏSUR – QORXAQ O, qüvvətli və *cəsur* kişiyə oxşayırdı (C.Əmirov); Böyük bir cinayətə göndərilən *qorxaq* adamlar kimi əlim-ayağım əsirdi (S.Qədirzadə).

CƏSURLAŞMAQ – QORXAQLAŞMAQ İftixar hissi onu *cəsurlaşdırdı* (“Ulduz”); Bilirəm, adam evləndikdə bir balaca *qorxaqlaşır* (M.Hüseyn).

CƏSURLUQ – QORXAQLIQ Qardaşın *cəsurluğundan* doğan iftixar hissi Anadolinin qəlbini doldurdu (S.Vəliyev); Hər bir xəsis adamda olduğu kimi, bunda da təbiət böyük *qorxaqlıq* yaratmışdı (S.S.Axundov).

CİDDİ – MÜLAYİM Xanım *ciddi* və sevincli bir sima ilə Muxtarın qolundan darddı və təkidlə dedi (Çəmənəmimli); Açıq və *mülayim* hava Kərəmin ürəyini oxşadı (M.İbrahimov).

CİDDİ – ZARAFAT Onlar *ciddi* müqavimət göstərdilər (M.İbrahimov); Batmaq olarmı xana? O, top, tüfəng, tapança; *Zarafatdır*, ya nədir? (S.Vurğun).

CİDDİLƏŞMƏK – MÜLAYİMLƏŞMƏK Aslanın sifəti *ciddiləşdi*, dərin fikrə getdi (S.Vəliyev); Sonra o bir qədər *mülayimləşərək*: Əziz, sən mənim yanıma xəstə gətirmisən, özün də şəfa istəyirsən, qoy biz də işimizi görək (A.Məmmədza).

CİDDİLİK – YUMŞAQLIQ Əliqulu xan həmişə quru görünən sifətinə bir qədər də *ciddilik* artırır (A.Məmmədza); O macal vermədi, mənim *yumşaqlığımdan* istifadə edib danışdı (Mir Cəlal).

CİĞAL – SAKİT Ancaq bu başdan bil ki, bizim arvad yaman *cığaldır* (S.Qədirzadə); Təbiət çox *sakitdir* (M.S.Orudbadi).

CİLXA – QARIŞIQ Mən də adi insanam; Nə başdan-başa tərif, nə də *cılxa* nöqsan (R.Rza); Suyumuz da *qarışıqdır*.

CİLİZ – GÜCLÜ *Cılız*, arıq oğlan idi Məhərrəm (M.Eynullayeva); Bilirəm siyaset *güclüdür* səndə (S.Vurğun).

CİNDİR – TƏZƏ Başında *cındır* yaylıq, əynində cırıq köynək (S.Rüstəm); *Təzə* yaylığı ilə üzünün tərini sildi (“Azərbaycan”).

CİNGİLTİLİ – KAR Samitlər səs tellərinin iştirakına görə *cingiltili* və *kar* olmaqla iki yer bölünür.

CİNLƏNMƏK – SAKİTLƏŞMƏK Əvvəllər qız bu sözü eşidəndə *cinlənərdi*, onlardan heyfini alardı (S.Qədirzadə); Hirsli soyuyandan sonra *sakitləşərdi*.

CİRİQ – TƏZƏ Deyir otuz arşın *təzə* parça olsaydı, yorğan-döşəyi düzəldərdim (Ə.Vəliyev); Erkək atn çulu *cırıq* görək (Ata. sözü).

CIRMAQ – TƏZƏLƏMƏK Bir döyüş və bir zəfər yarpağını *cıram* (S.Rüstəm); Yer kürəmiz fəsil-fəsil; *təzələyir* döşəyini (R.Rza).

CİRNATMAQ – ŞƏNLƏNDİRMƏK Poladla Kamran Muradı *cırnatmaq*, məclisi

şənləndirmək üçün ona söz atır, bir-birinə göz vururdular (Mir Cəlal).

CİRTDAN – NƏHƏNG – Əyə, a *Cırt-dan*, bu *nəhəngə* gücün necə çatar, – dedi (İ.Şıxlı).

CİSMANİ – RUHƏN *Cismani* olaraq zindandayam, *ruhən* isə buludlar kimiyəm (F.Kərimzadə).

CİYƏRLİ – QORXAQ *Ciyərli* oğul özünü hər yerdə göstərir (İ.Şıxlı); Simasından *qorxaq* bir şəxs olduğu hiss olunur.

CİZMAQ – YAZMAQ *Yazdın, cızdın*; Qabağında (İ.Tapdıq).

COMƏRD – XƏSİS Dəli-dolu, üzügülər, *comərddir* (A.Şaiq); *Xəsis* kaftar it sümüyü yığan kimi, anbarı doldurubdur mıx ilə... (S.S.Axundov).

COMƏRDLİK – XƏSİSLİK O, *comərdlik* timsalidir (“Azərbaycan”); Qardaş, bura *xəsislik* yeri deyil (S.S.Axundov).

COŞQUN – SAKİT *Coşqun* Xəzər, qumsal üzüm bağları yadıma düşdü (S.Vəliyev); Axırsınız *sakit*, lal; Bu sahilədən o sahilə (R.Rza).

COŞQUNLUQ – SAKİTLİK Hardan alım o həvəsi, *coşqunluğu* (C.Novruz); Kənddə *sakitlikdir* (M.İbrahimov).

CÖNGƏ – DÜYƏ İndi inəyin yerinə *düyə* bağlarsan, öküzün yerinə *cöngə* (“Aşıq Ələsgər dastanı”).

CÜCƏRMƏK – QURUMAQ Çiyid gec *cücərir* (Ə.Vəliyev); Cücərən ağaclar da *quruyur*.

CÜRBƏCÜR – EYİNİ *Cürbəcür* həvəslər bürüyür varlığını (M.İbrahimov); Əsərdə *eyni* hadisələr təsvir olunur.

CÜRƏT – QORXU Kiminin üzündə şadlıq və *cürət*, kimisində *qorxu* və heyrət görünürdü (S.S.Axundov).

CÜRƏTLƏNMƏK – QORXMAQ Ərinin inadkarlığı Nəvzəsi də *cürətləndirdi* (S.Qədirzadə); *Qorxma*, bu saat ev yiyəsi çıxar (Mir Cəlal).

CÜRƏTLİ – QORXAQ Mən səni görmüşəm söz sərkərdəsi; Alovlu, qüdrətli, *cürətli*, mətin (X.Rza); Dərəyə enmə, qorxaq! *Qorxaq* həllənc daşdır; Kim ona təpik vursa; Dalı ona qarşdır (M.Araz).

CÜSSƏLİ – SISQA Məsrurə üzünü yanındakı *cüssəli* oğlana tutaraq qısıla-qısıla dilləndi (S.Qədirzadə); Suçular əkini dərin şırımla və *sısqa* axınla suvardılar (Ə.Vəliyev).

CÜT – TƏK Onlardan dördü *təkdir*: ənsə, əsas, alın və xəlbir sümüyü. İki isə *cütdür*: təpə sümüyü, gicgah sümüyü (S.Qədirzadə).

CÜZİ – XEYLİ Qırx il külüng çalıb bir *cüzi* pul əlimə salmışam (S.S.Axundov); İndi həkim olsaydı, bir parça pambıqdan ötrü əpteyə göndərib məndən *xeyli* pul çıxartmışdı (S.S.Axundov).

Çç

ÇAĞ – XƏSTƏ O zaman isə Rüstəmin *çağ* vaxtı idi (M.İbrahimov); Anam *xəstədir*, müsyö, vəziyyəti çox ağırdır (S.Qədirzadə).

ÇAĞA – BÖYÜK Xalisə *çağanın* əskisini yuyanda birini orada unudubdur, get onu götür, gəl (S.S.Axundov); Qəməri güldürdüyün yetər, bir az da səndən *böyük* qardaşını dinlə (S.S.Axundov).

ÇAĞIRIŞ – ƏMR Mayanın gözlərində incə və mehriban duyğular, təlaş dolu xoş bir intizar və *çağırış* vardı (M.İbrahimov); Müfid hər nə edirsə etsin, Dilşad yenə də onun ağzına baxır və *əmrinin* intizarını çəkirdi (M.S.Orudbadi).

ÇAXNAŞMA – SAKİTLİK *Çaxnaşma* düşdü (M.Süleymanlı); Ətrafda *sakitlikdir* (S.Qədirzadə).

ÇAXNAŞMAQ – SAKİTLƏŞMƏK İzdiham *çaxnaşdı* (S.Vəliyev); Nəhayət, *sakitləşdi* (M.İbrahimov).

ÇAL – QARA Seyrək, *çal* saçlarını da azacıq islədib, arxaya darayırdı (S.Qədirzadə); Mariana yəqin ki bunu duyub, *qara*, sıx kirpiklərini aşağı endirdi (S.Qədirzadə).

ÇALA – DÜZ Çox çətinliklə Məmiş *çaladan* çıxartdırlar (M.Talıbov); *Düzdə* oturdular (M.Hüseyn).

ÇALIŞQAN – TƏNBƏL Çox gözəl! Yaşasın *çalışqan* kənd qadınları (Ə.Haqqverdiyev); *Tənbəl* adam fikirli olar (Ata sözü).

ÇALIŞMAQ – VEYLLƏNMƏK Biz *çalışmalıyıq* ki, ayrı-ayrı adamların əvəzinə ümumi camaat varlınsın, kolxoz dövlətlənsin (Ə.Vəliyev); Sən harda küllənir, *veyllənir-sən?* (S.Vurğun).

ÇAŞBAŞ – TOXTAQ *Çaşbaş* qaldı (“Azərbaycan”); Gülşənin manqası iki günə qurtarmağı qət etdiyi halda bu arvad çox *toxtaq* danışırdı (Ə.Vəliyev).

ÇAŞMAQ – TOXTAMAQ Rantik bir anlığa *çaşdı* (C.Əmirov); Cahangir hərbi *toxtadıb* ortalığa təslim məsələsini atmışdı (S.S.Axundov).

ÇEVİK – ÖLÜVAY Hərəkətləri *çevik*, yerşi quş kimi yüngül idi (İ.Şıxlı); Mənim *ölüvay* adamdan xoşum gəlmir (İ.Şıxlı).

ÇEVİKLİK – ÖLÜVAYLIQ Onun yerşində, hərəkətlərində əvvəlki zirəklik, *çeviklik* yox idi (C.Məmmədov); Onun *ölüvaylığıdır* ki, biz əzab çəkirik (“Azərbaycan”).

ÇƏKİLMƏK – QABARMAQ Dəniz gah *qabarıq*, gah da *çəkilir*.

ÇƏKİŞMƏK – BARIŞMAQ Sözləri düz gəlmədi, *çəkişdilər*. *Barışdı* nə qədər ayrı düşənlər (C.Novruz).

ÇƏKİŞMƏK – BƏRKİŞMƏK *Çəkişməsən, bərkışməzsən* (Ata sözü).

ÇƏKMƏK – BURAXMAQ Uğur cilovu *çəkdi* (M.Süleymanzadə); Atın başını *buraxdı*.

ÇƏLİMSİZ – KÖK Bakıdan gələn, *çəlimsiz* müstəntiqin biri bizi bəzi adamların yanında gözükölgəli etsin (T.Kazımov); *Kök* adam özünü bir az qabağa verdi (Mir Cəlal).

ÇƏNLİ – AYDIN Qoynu gah *aydın* havalı, gah *çənli*, dumanlı (R.Rza).

ÇƏPƏKİ – DÜZ Yarməmməd *çəpəki* qovluğa baxdı (M.İbrahimov); Səməd çevrilib *düz* oturdu (M.İbrahimov).

ÇƏPİNƏ – DÜZÜNƏ ...Ona bir *çəpinə* baxdım (Mir Cəlal); Tərsinə yox, *düzünə* otur, qoy camaat səni görsün.

ÇƏRƏNÇİ – QARADİNMƏZ Eh, nə *çərənçi* kişidir (A.Şaiq); Partizanlar xasiyyətə müxtəlif adamlardır; gülürüz, *qaradinnəz*, çoxdanışan (S.Vəliyev).

ÇƏRƏNÇİLİK – QARADİNMƏZLİK *Çərənçilik* nəyə görə (M.İbrahimov); Onun *qaradinnəzliyi* həmişə hamını əsəbiləşdirirdi (C.Məmmədov).

ÇƏTİN – RAHAT Ulduzlar sayrışanda; Qəlb qəlbə qarışanda; *Çətin* olur ayrılmaq; Göz-gözə alışanda (Bayatı); Qoy bir an ürəyim *rahat* döyünsün; Bu qədər insafsız olmaz ki, adam! (M.Araz).

ÇƏTİNLƏŞMƏK – ASANLAŞMAQ Düşünürdüm ki, oğlan qəflət qaçıb tramvaya minsə, işim *çətinləşəcəkdir* (C.Əmirov); Bəxtimizdən oğlanın özü bizim işimizi *asanlaşdırdı* (C.Əmirov).

ÇƏTİNLİK – ASANLIQ Çit bazarı kasadlaşmışdı, ya pul tərəfdən *çətinlik* çəkirsiniz? (Ə.Haqqverdiyev); Düşmənlər gəldi, *asanlıqla* bildiyini elədi (Ə.Haqqverdiyev).

ÇIXIQ – BATIQ Sinəsi *batıq*, sifəti saralıb, çiynləri qalxıb (Ə.Haqqverdiyev); Ayaz gördü ki, onun geniş alnındakı *çixıq*, yanaqlarındakı nazik damarlar qızarıb (M.İbrahimov).

ÇIXIŞ – GİRİŞ Kinoteatrın *çixış* və *giriş* yerləri ayrıdır.

ÇIXMAQ – GİRMƏK Zənən hamamı kimi biri *girir*, biri *çixır* (C.Cabbarlı).

ÇILĞIN – SAKİT Külək çox sərt və *çılğın* idi (M.İbrahimov); Yanvar ayı olduğuna baxmayaraq, hava *sakit* və mülayim idi (M.İbrahimov).

ÇILĞINLIQ – DİNCLİK Adamlar *dinçlik* və sakitlik istəyirlər, hərbi *çılğınlıq* istəmirlər.

ÇILPAQ – GEYİMLİ Yalnız buna görə *çılpaqam çılpaq* (S.Rüstəm); Qapı açıldı, cavan və təmiz *geyimli* bir oğlan içəri girdi (Mir Cəlal).

ÇİÇƏKLƏNMƏK – SOLMAQ Lari-sanın gülşəni yenə *çiçəkləndi* (M.Hüseyn); Baharın yaşıl gözəlliyi tez *soldu*, tez çəkildi (M.İbrahimov).

ÇİN – YALAN Mənim yuxum *çin* oldu. C.Bərgüşad. Xanım, hamısı *yalandır* (S.S.Axundov).

ÇİRKAB – TƏMİZLİK Xirtdəyə qədər *çirkab* içərisinə getdi (M.Talıbov); Beş adam gələndə heç olmasa bir *təmizlik* görsün (Mir Cəlal).

ÇİRKİN – SƏLİQƏLİ Tamam bir çox *çirkin* hərəkət və adətləri mənə tərək etdirdi (S.S.Axundov); O işində də *səliqəli* idi (C.Əmirov).

ÇİRKİN – YARAŞIQLI Zabit hansı *çirkin* iş üçünsə, ondan istifadə etmək istəyirdi (S.Vəliyev); Humay çox arıq olmasına baxmayaraq, *yaraşıqlı* bir oğlan idi (İ.Əfəndiyev).

ÇİRKİLİ – TƏMİZ Polislər çarpayımın üstünə yığılan *çirkili* paltarlara baxdıqda qadına dedi (S.Vəliyev); Yorğan-döşək *təmizdir* (C.Əmirov).

ÇİRMƏKLİ – AÇIQ Tüstülü ocaq başında, qolları *çirməkli*; Paltar yuyur anam (R.Rza); Yaxası *açıq* oğlan yenə mızıldadı (Mir Cəlal).

ÇİRMƏLƏMƏK – AÇMAQ Qollarını işgüzar adamlar kimi dirşəyinədək *çirmələmişdi* (S.Qədirzadə); Köynəyinin qolunu *açmışdı* (“Azərbaycan”).

ÇOCUQ – YAŞLI Siz onu bacarmazsınız, siz hələ *çocuqsunuz* (C.Cabbarlı); *Yaşlı* adamdır, onu hər işə göndərməyin.

ÇOXALMAQ – AZALMAQ İnsanın iş günü; *azalsa* da, *çoxalsa* da; İnsanın iş günü bitməyəcək (R.Rza).

ÇOXBİLMİŞ – MAĞMUN Yoldaş Aslan, mən bicəm, amma sən məndən də *çoxbilmişsən* (M.İbrahimov); O, Allahın *mağmunudur* (“Ulduz”).

ÇOXDAN – İNDİ Bu yuxunu biz *çoxdan* eşitmişik (C.Cabbarlı); Görəsən *indi* də qarğı danışarmı, ona əfsanə desək (R.Rza).

ÇOXLU – AZ Məhsuldarlığı artırmaq, *çoxlu* var qazanmaq haqqında *az* iş görmüşük (Ə.Vəliyev).

ÇOXLUQ – AZLIQ Məhsulun *çoxluğu*, *azlığı* bizdən asılıdır (M.İbrahimov).

ÇOXMƏNALI – TƏKMƏNALI Sözlər *təkmənalı* və ya *çoxmənalı* olur. “Müasir Azərbaycan dili”

ÇOXU – AZI Gecənin *çoxu* gedib *azi* qalmışdı (S.Qədirzadə).

ÇÖKƏK – DÜZ

ÇÖKƏK – DÜZ Öz yurdlarına, gözəl Boρχalı *çökəyinə* qayıdırlar (F.Kərimzadə); Dağında, *düzündə* bitməyəydi qaratikan kolu (R.Rza).

ÇÖKMƏK – QALXMAQ Kürün üstünə qaranlıq *çökmüşdü* (İ.Şıxlı); Bulud göyə *qalxmışdı* (İ.Şıxlı).

ÇÖKÜK – QABARIQ *Çökük* ovurduna bax, gör üzün nə vəziyyətə düşür. Supərisi qızılı saçları ilə *qabarıq* sinəsini örtüdü (“Azərbaycan”).

ÇÖL – İÇ *Çölüm* özgəni yandırır, *içim* özümü (Anar).

ÇÖL – İÇƏRİ *Çölün* aləmi yandırır, *içərin* özünü (Ə.Vəliyev).

ÇÖRƏKLİ – QƏDDAR Gözəllikləri səbəbinə onları *çörəkli* adamlar almışlar (M.S.Ordubadi); *Qəddar*, qaniçən adamdır (M.S.Ordubadi).

ÇÜRÜMƏK – SAFLAŞMAQ

ÇUXUR – DÜZ Mən özümü *çuxur* bir yerə verib dayandım (M.Talıbov); Dərə əlvan, çəmən əlvan, *düz* əlvan... Bu rənglərin düzümünə aldanma (R.Rza).

ÇÜRÜK – SAF Xəstənin yastığı yanında bir tərəfi *çürük* nar gördüm (Mir Cəlal); Boşqablara böyük, *saf*, şirin narlar, sarı armud, üzüm qalanmışdı (Mir Cəlal).

ÇÜRÜK – SAĞLAM *Çürük* ağac kimi yerə yıxıldı (S.Vəliyev); Sən bu *sağlam* ağacı kökündən, bu coşqun dənizi dibindən qurutmaq istəyirdin (A.Şaiq).

ÇÜRÜK – TƏZƏ *Çürük* nərdivanla dama çıxmazlar (Ata. sözü); Hələ yaralarım sağalmamış evə *təzə* bir mala gətirdilər (R.Rza).

ÇÜRÜMƏK – SAFLAŞMAQ Deməli, biz *çürümüşük*, hə? (M.İbrahimov); Bu nəcib hisslər daim təkmilləşmədə, gözəlləşmədə, *saflaşmadadır* (Mir Cəlal).

Dd

DABANBASARAQ – YAVAŞ Atları *dabanbasaraq* çapdılar (İ.Şıxlı); Adamlar küçədə *yavaş* hərəkət edirdilər.

DADANMAQ – YADIRĞAMAQ Görünür, tülkü toyuqlara *dadamb*. Nahaq yerə adam hərbi qulluqdan-zaddan *yadır-yayıv* (Ə.Əbülhəsən).

DADANMIŞ – TAMARZI *Tamarzıdan* kəs, *dadanmışa* ver (Ata. sözü).

DADLANMAQ – ACILAŞMAQ Qar dağa çıxar, *dadlanar* (Ata. sözü); İstidən kərə çox tez *acılışır* (“İzahlı lüğət”).

DADLI – ACI Onun balı çox *dadlıdır* (S.S.Axundov); Mümkün deyil ki, kişi sənə görə, sənə *acı* söz deməyə (N.Vəzirov).

DADSIZ – ŞİRİN *Dadsız* ömrü nə eylərdim? Əzəldən (Ə.Cavad); O gözlərini yumacaq dərindən və *şirin* bir xəyala dalmışdı (S.Vəliyev).

DADSIZLIQ – ŞİRİNLİK Xörəyin *dadsızlığı* iştah küsdürür. Dilində də qəribə bir *şirinlik* var (S.Qədirzadə).

DAĞ – DƏRƏ *Dağ dərəyə, dərə dağa* bağlıdır (H.Hüseynzadə).

DAĞ – DÜZ *Dağlar* açar sinəsini selilə; *Düzlər* yayır mahnısını yelilə (H.Hüseynzadə).

DAĞILIŞMAQ – YIĞIŞMAQ Biz *dağılışmaq* üçün sizi gözləyirdik (C.Cabbarlı); Bütün Təbriz tamaşalarına *yığışmışdı* (M.S.Ordubadi).

DAĞILMAQ – QURULMAQ Pozuldu çayların bəndi, bərəsi; *Dağıldı* yuvası bulaqların da (H.Hüseynzadə); Yenə axar çaylar üzrə dəmir körpü *qurulacaq*; Yenə sahil lampaları alışıacaq çıraç-çıraç (S.Vurğun).

DAĞILMAQ – YIĞILMAQ Cəmi yaxın adamları qaçıb *dağıldılar* (Ə.Haqverdiyev); Oraya, qapının önünə çoxlu adam *yığılmışdı* (C.Məmmədov).

DAĞINIQ – YIĞCAM Fikrim *dağınıq-dır* (C.Əmirov); Fikrini oxucuya *yıgcam* şəkildə çatdırma bilmişdir.

DAĞINIQLIQ – YIĞCAMLIQ Əsərdə fikir *dağınıqlığı* var. Əsərdə *yıgcamlıq* yoxdur.

DAĞITMAQ – QURMAQ Onun oyuncaqlarını *dağıdır* və sındırar, bəzən də özünü döyüb qaçardı (A.Şaiq); İgid yoldaşları bir neçə möhkəm tiri çəkib bir-birinə bənd etdilər, körpü *qurdular* (M.Rzaquluzadə).

DAĞLI – DƏRƏLİ Bizim yerlər *dağlı-dərəlidir* (“Jurnalist”).

DAĞLI – ŞAD Övlad sarıdan Murad kişinin ürəyi əvvəl də *dağlı* idi (MİR CƏLAL); Qadın hər qüssədən, qəmədən azaddır; Ağ günlər eşqilə ürəyi *şad*dır (H.Hüseynzadə).

DAĞLIQ – DƏRƏLİK Vaxtilə dərə-təpəlik olan yuxarı *dağlıq* hissə indi gül-çiçəyə bəzənmişdir. Uçurum, *dərəlik*, sıldırım qayalıq yerlərdən keçirdim (A.Şaiq).

DAĞLIQ – DÜZLÜK Bura *dağlıq*, bağçalıq bir yerdir (M.S.Ordubadi); Dərə-təpədən *düzlüyə* çıxdıq (A.Şaiq).

DAXİLƏN – ZAHİRƏN Novruzəli və usta Zeynallar *daxilən* çox təmiz və xoş-xasiyyət adamlardır (M.İbrahimov); Səməd *zahirən*, doğrudan da, mürgüləyən adama bənzəyirdi (İ.Hüseynov).

DAXİLİ – XARİCİ *Daxili* xəstəlik mütəxəssisi lazımdır (Çəmənzəminli); Sizin *xarici* görünüşünüz bərəsində (C.Əmirov).

DAXİLİ – ZAHİRİ *Daxili* bir maraqlı mənə də saxladı. *Zahiri* görkəmlərindən yaşlı adama oxşayırdılar (M.İbrahimov).

DAİMA – ARABİR Dünyada istedad, hər böyük hünər; *Daima* vərdişlə inkişaf edir (A.Şaiq); *Arabir* çevrilib yan-yörəsinə baxır (S.Qədirzadə).

DAİMİ – MÜVƏQQƏTİ Yalan *müvəqqə-tətidir*, doğruluqsa *daimidir* (S.Rüstəm).

DAL – ƏVVƏL Kəndə çatdığı üçün İkrəm söhbətin *dalım* eşidə bilmədi (Ə.Əbül-həsən); Söhbətin *əvvəlini* xatırlaya bilmədi.

DAL – İRƏLİ Həsən kişi Qulunun qolundan tutub *dala* qayıtdı (M.İbrahimov); Əbil ürəkləndi, bir-iki kösöv götürüb *irəli* yeridi (Ə.Vəliyev).

DAL – QABAQ Qılıncının *dalı* da kəsir, *qabağı* da (Ata. sözü).

DALAŞQAN – DİNC Mahmud uşaqlıq dövründə olduğu kimi, daha nadinc deyil və *dalaşqan* deyildir (A.Makulu); Şəki xanı Hacı Əbdülqədir də *dinc* durmurdu (Çəmən-zəminli).

DALAŞQANLIQ – DİNCLİK Əhməd *dalaşqanlıqda* ad çıxarmışdır. Məcid *dinc-lək* vermirdi (M.S.Ordubadi).

DAL-DALI – İRƏLİ Dildar *dal-dalı* çəkilib qapımı ördü (Ə.Vəliyev); Sal daşın-nın dibindən *irəliyə* bir qoşalülə çıxmışdır (M.İbrahimov).

DALĞALI – SAKİT Qarşımda *dalğalı* dərin bir ümman; Ümmanı sarsıdır bir acı tufan... (M.Müşfiq); Dərindir, qorxuludur *sakit* axan lal sular (B.Vahabzadə).

DALĞIN – ŞAD Mənim qəhrəmanımşa görünür xeyli *dalğın* (S.Rüstəm); Əzizlə Gülsabah da bu səhər çox *şad* görünürdü (Ə.Vəliyev).

DALĞINLIQ – ŞADLIQ Kölgə düşmüş əsmər üzə o *dalğınlıq* çox yaraşır (M.Dil-bazi); Muradın evində böyük *şadlıqdır* (Ə.Vəliyev).

DALINCA – QABAĞINCA Ülkərin *dalınca* Aygün də qalxdı; Əmirxan bu dəfə Əlyara baxdı (S.Vurğun); Elə sənin *qaba-ğınca* çıxdı bayıra.

DAMAQLI – QARAQABAQ Tanış faytonçumuz var, ancaq bu gün xəstədir. Bir *damaqlı* oğlandır (Mir Cəlal); O, *qara-qabaq* adam kimi tanınmışdır.

DAMBAT – TƏVAZÖKAR Əli kişinin iki oğlu vardır; biri *dambat*, o biri *təvazökardır*.

DAMBATLIQ – TƏVAZÖKARLIQ

Dambatlığından partlayır. Onların bəziləri sadəlik və *təvazökərlik* kimi sifətləri itirmişlər (Ə.Vəliyev).

DAMĞALI – TƏMİZ Sən onda səhv eləmişən ki, belə bir *damğalı* nəsiləndən özünə dost seçmişən (İ.Hüseynov); O, qızın *təmiz* məhəbbətinə özünü layiq bilmirdi (S.Qədir-zadə).

DAMLAMAQ – BURAXMAQ Biz onun adamlarından birini tutub *damlamışq* (M.Hüseyn); Qatar Culfə burmundan fitini *buraxdı* (M.S.Ordubadi).

DANIŞQAN – QARADİNMƏZ Qərənfil Cavadova çox *danışqandır* (Ə.Vəliyev); Usta *qaradinməz* kişiydi, haraya işə tələsirdi (Ə.Sadiq).

DANIŞQANLIQ – QARADİNMƏZLİK *Danışqanlıqıma* görə qınasan da, sənə bir neçə şey də deməyə məcburam (Ə.Əbül-həsən); Onun *qaradinməzliyi* nəşəmizi pozdu.

DANIŞMAQ – DİNLƏMƏK *Danış* bir-bir, *dinləyim*; Kaman kimi inləyim (S.Rüstəm).

DANIŞMAQ – SUSMAQ Kişi var nə dinər, nə də *danışar*; Qoyar el yolunda ürə-yini o (Ə.Cəmil); Cahandar ağa *susurdu* (İ.Şıxlı).

DANLAQ – TƏRİF Bir də *danlağından* qaralmaz qanım (S.Rüstəm); Məndə qüdrət yoxdur qələm çalmağa; *Tərif* eyləməyə ancaq birini (Ə.Cavad).

DANLAMAQ – TƏRİFLƏMƏK Nə istəyirsən, nə? Bilirəm, yenə deyəcəksən ki, səhv edirsən, yenə məni *danlayacaqsan* (C.Cabbarlı); Bayaqqan bəri səni *tərifləyir* (C.Əmirov).

DANMAQ – TƏSDİQLƏMƏK Kənd-lilər bir ağızdan o son tufəngi *dandı* (S.Rüs-təm); Qədir raykom katibinin sözünü *təsdiq-ləmək* məqsədlə bərkənd dedi (Ə.Vəliyev).

DAR – GENİŞ Keçdilər *dar* və *geniş* yollardan (H.Cavid).

DARALMAQ – GENİŞLƏNMƏK Bəzən yol *daralır*, yolda qalırısan (S.Sərxanlı); *Genişlik* içində heç olarmı ki; Ürək də, arzu da genişlənməsin (B.Vahabzadə).

DARGÖZ – SƏXAVƏTLİ Yetiştir, çoxalır şairciyəzlər; Acgözlər, *dargözlər*, pulgir, xəbislər... (Şəhriyar); Torpağa ona görə “ana torpaq” deyirlər ki, o da ana kimi hamilə olur, ağrı çəkir, çəkir, doğur, o da ana məhəbbətli, ana *səxavətlidir*, övladcanlıdır (İ.Məlikzadə).

DARGÖZLÜK – SƏXAVƏTLİLİK Məni tərif etməkləri onların *dargözlülüüyündən* və uzağı görmədiklərindəndir (Ə.Əbülhəsən); Azərbaycanlılar qonaqpərvərliyi və *səxavətliyi* ilə tanınmışdır.

DARIXMAQ – ŞADLANMAQ Atanı düşünmə, mənim üçün *darıxsan*, ana vətənə qulluq et (A.Şaiq); Bir şeydən hamımız *şadlanırdıq* ki, atamın halı düşündüyünüz qədər də ağır deyildi (S.Qədirzadə).

DARILMAQ – SAKİTLƏSMƏK Sənsiz gördüm, mələklərə *darıldım*; Endim yerə, qədəminə sarıldım (Ə.Cavad); Deyəsən, bu cavab anasının qəlbini bir az *sakitləşdirdi* (S.Qədirzadə).

DARISQAL – GENİŞ Əjdər bu təpəciklərdən enib kəndin *darısqal* küçələrinə girdi (S.Rəhimov); *Geniş* bir məhəllədir (C.Məmmədov).

DARISQALLAŞMAQ – GENİŞLƏNMƏK Otaq *darısqallaşmışdır*. Üfüqlərmi bu qədər *genişlənməmişdi*, yoxsa qızın gözüne o cür görünürdü (S.Qədirzadə).

DARISQALLIQ – GENİŞLİK Anam, bacım, *darısqallıqdır* (C.Cabbarlı); Sonsuz *genişliyə*, bu ənginliyə; Baxıb nəfəs alır adam dərindən (B.Vahabzadə).

DARİŞLIQ – GENİŞLİK Tiflisdə camaat o qədər çox idi ki, gözməyə yekə bağ *darışlıq* edirdi (“Molla Nəsrəddin”); Baxıb təbiətin *genişliyinə*; Düşünmək, düşünmək istəyir adam (B.Vahabzadə).

DARQURSAQ – HÖVSƏLƏLİ ...Minbərli məscidləri olan şəhərlər içində Bəsrə

məşhurdur məhərəət və fəndgirliyi ilə, Kufə – üzü dönüklüyü və bəlağəti ilə, Bağdad cah-calalı ilə, ...Herat – paxıllığı və *darqur-saqlığı* ilə... (Ə.Məmmədخانlı); Traktorçu Əli çox *hövsələli* oğlan idi (İ.Şıxlı).

DARLAŞMAQ – GENİŞLƏNMƏK Ot basdığından yolumuz *darlaşmışdı*. Gecə Cəmil Əsədinin kabinetində bu cür düşündükcə fikir dairəsi *genişləndirdi* (Ə.Vəliyev).

DARTILI – BOŞ *Dartılı* ipə toxunma. İpi bərk çəkmək lazımdır, *boşdur*.

DARTMAQ – BOŞALTMAQ Ayaz kəskin bir hərəkətlə atın çilovunu *dartdı* (Ə.Məmmədخانlı); Bir anda bir daraq güllə *boşaltdım* (S.Vurğun).

DARTMAQ – BURAXMAQ O, Aliyənin sağ biləyindən yapışaraq onu özünə tərəf *dartdı* (C.Əmirov); Bu halda sərayi-şahidən göyə bir fişəng *buraxdılar* (M.F.Axundzadə).

DAŞQƏLBLİ – MƏRHƏMƏTLİ *Daş-qəlblə* insanları neylərdin, ilahi?! Bizdə bu soyuq qanları neylərdin, ilahi?! (M.Ə.Sabir); Başqalarına baxanda Aslan çox *mərhəmətlidir*.

DAŞQIN – SAKİT Qoca qəlbim öcsüz deyil: Yanar od, *daşqın* suyam! (A.Şaiq); Raykom katibi *sakit* dənizi xatırladan bu tarlaya getdi (Ə.Vəliyev).

DAŞQINLIQ – SAKİTLİK Çayın yazbaşı *daşqınlığı* narahatlıq doğurur. Zahirən *sakitlik* və ətəletini pozacaq bir hərəkət gözü dəymirdi (M.İbrahimov).

DAVA – BARIŞIQ *Dava* var qılıncla qurtarır, *dava* var dillə (Ə.Haqverdiyev); Qonşular *barışıq* gününü intizarla gözləyirdilər.

DAVA – SÜLH Barıt və qan qoxusu ağırlaşdı havada; Daşlar belə qanadı bu uğursuz *davada* (R.Rza); Azadlıq vədəsi? O gələcəkdir; Hamısı *sülh* ilə düzələcəkdir (S.Vurğun).

DAVA-DALAŞ – SAKİTLİK Belə ki baxardın, hər gün sərxoş bəyün qapısında

dava-dalaşdır (S.Rəhimov); Çadıra bir müddət tam *sakitlik* çökdü (S.Qədirzadə).

DAVAKAR – DİNC Nənəm çox *davakardır* (M.İbrahimov); Yox qardaş, ... uşaq çox *dinc* uşaqdır (S.Rəhimov).

DAVAKARLIQ – DİNCİLİK *Davakarlığın* səbəbi var, bilmirsiniz? (M.İbrahimov); Bəli, Şamama *dincliyi*, rahat oturmağı başqa cür başa düşən adamdı (Ə.Əbülhəsən).

DAVALI – SAKİT Məcməyidə gavalı; Yedim, oldum havalı; Qonşuda bir qız sevdim; O da çıxdı *davalı* (Bayatı); Allahyar özünü *sakit* göstərməyə çalışsa da, səhərə qədər yata bilmədi (İ.Şıxlı).

DAVAMLI – DÖZÜMSÜZ Gedin bu saat axtarın; bir nəfər kök, *davamlı* həkim tapın gətirin (Ə.Haqqverdiyev); Çox *dözüm-süz*, hövsələsiz adamdır.

DAVAMSIZ – DÖZÜMLÜ Soyuğa *davamsız* idi, o dəqiqə xəstələnirdi. Doğrudan, ana qədər *dözümlü*, cəfəqə məxluq yoxdur (Ə.Vəliyev).

DAVAMSIZLIQ – DÖZÜMLÜLÜK *Davamsızlığı* ağrısının artmasına səbəb oldu. Zəhmət *dözümlülük*, səbirlik tələb edir.

DAVASIZ – SAVAŞLI Mən belə güman edirəm ki, Xorasani *davasız* əlaq (Ə.Haqqverdiyev); Onların günü *savaşlı* keçir ("Azərbaycan").

DAYANMAQ – GETMƏK İri daşa toxunub *dayandı* (İ.Şıxlı); Otaqda xeyli gözəndi, sonra məktəbə *getməyi* qərara aldı (İ.Fərzəliyev).

DAYAZ – DƏRİN Oynağımdır hər zaman; Yaşıl kol-kos, *dayaz* çay (A.Şaiq); Bu saat dənizdə ən *dərin* quyu harada qazılır? (M.Hüseyn).

DAYAZLAŞMAQ – DƏRİNLƏŞMƏK Quyunun yanları uçub töküldüyü üçün *dayazlaşmışdı*, indi onun içini təmizləyib *dərinləşdirmək* lazımdır.

DAYAZLIQ – DƏRİNLİK Xəzər dənizi *dayazlıqlarının* qurudulması neft sənayesinin inkişafı üçün böyük əhəmiyyətə malik-

dir. Onlar bağda *dərinliyi* üç-dörd metr olan zirzəmi qazıyırlar (C.Əmirov).

DAZ – TÜKLÜ Pristav hətta *daz* başının tərini sildi (İ.Şıxlı); Səni gözlər Şəngül, Şingül; Yuxa *tüklü* gözəl Məngül... (M.Müştəq).

DAZBAŞ – TÜKLÜ Dazbaş Murtuzov eyvana çıxdı (S.Rəhimov); Üz-gözü həmişə *tüklü* və gözləri şorbali olan bu kişi bazarın ortasındakı dükanda satıcıdır (M.İbrahimov).

DAZLAŞMAQ – TÜKLƏNMƏK Meh-dinin cavanlıqdan başının tükü tökülmüş, *dazlaşmışdı*. Körpənin başı *tüklənmişdi*.

DEMƏK – SUSMAQ Sadıq kişi öz hünərindən söhbət düşmüş kimi, arılardan həvəslə *deməyə* başladı (Mir Cəlal); Kiridi, bir anlığa o *susdu*, o dinmirdi; Onun ata ürəyi, bəs niyə diksinmədi? (B.Vahabzadə).

DEMOKRATİK – MÜHAFİZƏKAR Azərbaycan realist və *demokratik* ədəbiyyatının görkəmli nümayəndələrindən biri də Əbdürrəhim bəy Haqqverdiyevdir; [Nizami:] Al, oxu, qoy *mühafizəkarlar*, qorxaqlar əmin olsunlar ki, Nizaminin yazdığı məktublardan heç bir kəs zərər çəkməz (M.S.Orudadi).

DEMOKRATİK – MÜRTƏCƏ İnqilabdan əvvəl *demokratik* fikirlə ziyalıları *mürtəcə* qüvvələr təqib edirdilər.

DESPOT – RƏHMLİ Taxt və tac, yaxşı məqsədlə işə başlayan Nadiri də *despota* çevirir (M.Arif); Mən də ürəyi *rəhmli* adamam (S.Qədirzadə).

DESPOTLUQ – RƏHMLİLİK *Despotluğa* qarşı humanizm, azadlıq bayrağı altında mübarizə aparmaq lazımdır. Onun *rəhmliyi* nə çox adam qiymət vermir.

DEŞMƏK – BAĞLAMAQ Bəndə çatınca su bəndi *deşib* məğrur bir tərzdə gücü gəldikcə fısqırırdı (Ə.Vəliyev); Tez bəndi *bağlayın*, hər yeri su basacaq ("Azərbaycan").

DEVİRMƏK – QURMAQ İndi artıq yıxıldı, batdı qanlı saraylar: *Devirdilər* taxtını, qan içən padşahın (Ə.Cavad); Bu dünyanı

ürəyimcə *qurmaq* üçün səlahiyyət istəyirəm (X.Rza).

DEYİNGƏN – SAKİT Arvadın *deyin-gəni* kişini tez qocaldar (Ata. sözü); Gözlə-rinizdən görürəm *sakit* qıza oxşayırsınız (S.Qədirzadə).

DEYİNMƏK – SUSMAQ Həpirin hirs-i soyumadı. O öz-özünə *deyinirdi* (Mir Cəlal); Tüfəngini tuşlayıb atdı, atdı, dalbadal; *Susdu* kol dibi dərhal (B.Vahabzadə).

DEYİSMƏK – BARIŞMAQ Atlılar kimin bərəsində isə *deyişirdilər* (Mir Cəlal); Xosrov deyirdi ki, gəlsin *barışaq*; Qan kimi qaynayıb biz də qarışaq (S.Vurğun).

DƏBBƏLƏMƏK – TƏSDİQLƏMƏK Sonra *dəbbələməyəsen* ha! (M.İbrahimov); Bu sözləri anam deyirdi. Əmim də *təsdiiqləyirdi* (S.Qədirzadə).

DƏBDƏBƏ – CƏFA Əbədidir bu səə-dət, bu sədaqət; Bu təntənə, bu *dəbdəbə*, bu məhəbbət (S.Rüstəm); Dözdü hər *cəfasına*; Ərəb əlifbasını özü öyrətdi ona (B.Vahab-zadə).

DƏBDƏBƏLİ – CƏFALI Həsərtlə xatırlayır *dəbdəbəli* çağları (S.Rüstəm); İndi *cəfali* günlər arxada qalmışdır (“Azərbay-can”).

DƏBƏRMƏK – OTURMAQ Qaçmaq üçün *dəbərdi*; Tez aldı pişik kimi daban (Ə.Nəzmi); Çalış, onlardan uzaqda *otur*, sənənlə çox danışmasınlar (S.Qədirzadə).

DƏCƏL – DİNC Heç on beş il bundan qabaqkı *dəcəl* uşağa oxşamır (M.İbrahimov); Çox *dinc*, sakit uşaqdır! (“Ulduz”).

DƏCƏLLİK – DİNCLİK Əmiqızı, ... bu *dəcəlliyi* haradan öyrəndin? (İ.Əfəndiyev); Ancaq o, institutun qəbul imtahanlarına qədər beyninə *dinçlik* də verməli idi (S.Qədir-zadə).

DƏHŞƏTLİ – FƏRƏHLİ Tiflisdəki *dəhşətli* Metex qalasına köçürtdülər (S.Rəh-man); İndi biz *fərəhli* günlər keçiririk.

DƏHŞƏTLİ – MÜLAYİM Kül rəngli havada toz-duman var; *Dəhşətli* soyuq, ayaz, boran var (A.Şaiq); Hava *mülayimdir*.

DƏLƏDUZ – DÜZ Amma *dələduz* nökrərlə arası yoxdur (Ə.Haqverdiyev); Axır ki, gəldin *düz* yola (Ə.Vəliyev).

DƏLƏDUZLUQ – DÜZLÜK Çünki sənin üzündən *dələduzluq* yağır (C.Əmirov); *Düzlüyün* faydası çoxdur.

DƏLİ – AĞILLI Bir *dəli* bir quyuya daş saldı, yüz *ağıllı* çıxara bilmədi (Ata. sözü).

DƏLİQANLI – QORXAQ İrəliyə doğru şığıyan *dəliqanlı* Girdman hökmdarı Varazin oğlu Cavanşir idi (M.Hüseyn); Çox *qorxaq-dır*, qaranlıq düşən kimi evdən bayıra çıx-a bilmir.

DƏLİQANLI – SAKİT Semyonov hüzu-runda dayanan bu *dəliqanlı* uşaqlara ürəyin-dən keçənlərin heç birini demədi (İ.Şıxlı); Lakin gecə qaranlıq, *sakit* və dəhşətli idi (C.Məmmədov).

DƏLİLƏSMƏK – AĞILLANMAQ Ona çox fikir verdikcə *dəliləşir*. Balam, görünür ya zəmanə dəyişir, ya adamlar *ağıllanıb* (Ə.Vəliyev).

DƏLİSOV – AĞILLI Çağladı *dəlisov* ləpələrlə kimi; Ağladı südəmər körpələr kimi (T.Mahmud); Buyur, bu da *ağıllınız* (S.S.Axundov).

DƏLİSOV – QORXAQ Erkək təbiətli, *dəlisov*, ətli-qanlı bir qız idi (A.Şaiq); Ürkək, *qorxaq* qız uşağı yirticimin qabağında dura bilmədi (M.İbrahimov).

DƏLİSOV – MÜLAYİM *Dəlisov* şimal küləkləri çəkib bu ütünü (S.Sərxanlı); *Mülayim* bir axşam çağdır (S.Qədirzadə).

DƏRD – SEVİNC *Dərd* içində yaşadı; Yazdı *sevinc* nəğməsi (B.Vahabzadə).

DƏRDLƏSMƏK – SEVİNMƏK Bir yerdə *dərdləşər*, bir yerdə *sevinərdilər* (S.Vəliyev).

DƏRDLİ – ŞƏN Bədbəxt anam! *Dərdli* gözlərini hər tərəfə çevirib həsərtlə baxdı (A.Şaiq); Bu Vasko da çox gözəl, *şən* oğlandır (S.Vəliyev).

DƏRDSİZ – NƏŞƏSİZ *Dərdsiz*, qüssə-siz adamlar kimi şəllənə-şəllənə addımlayan Əli Rəsulov bir dəfə də olsun dönüb dala

baxmadı (C.Əmirov); Sərdar özünü *nəşəsiz* adamlar kimi aparırdı.

DƏRƏ – DİK *Dərədə* gen, *dikdə* dardır, dağ yolları (T.Şahdağlı).

DƏRƏ – DÖŞ Yay da yaman gəldi bu tərəflərə; *Dərələr* qaynadı, *döşlər* qaynadı (H.Hüseynzadə).

DƏRƏ – DÜZ Qarşıya birdən-birə; Çıxdı uçurum *dərə* (A.Şaiq); Neçə dağ, neçə *düz*, neçə kənd, şəhər ötdük; Biz havaya qalxandan bəri (B.Vahabzadə).

DƏRƏ – TƏPƏ O gah *dərəyə* enir, gah *təpəyə* qalxırdı (G.Hüseynoğlu).

DƏRƏ – ZİRVƏ Necə də bozarıb *dərələr*, düzlər; Qarlı *zirvələri* fikir aparmış (H.Hüseynzadə).

DƏRƏDƏKİ – ZİRVƏDƏKİ Yaş ötdükcə tələsirəm; Gözmək üçün, görmək üçün; *Zirvədəki* qar qalağı; *Dərədəki* çiçək üçün (H.Hüseynzadə).

DƏRƏLİ – TƏPƏLİ Yolumuz *dərəli*, *təpəlidir*.

DƏRƏLİK – TƏPƏLİK Uçurum, *dərəlik* sıldırım qayalığ yerlərdən keçirdim (A.Şaiq); Dünən Saracı axtarırdın, deyəsən, *təpəlikdə?* (M.Süleymanlı).

DƏRHAL – GEC *Dərhal* pəncərədən çəkildi (A.Şaiq); Mart ayının on beşində bərk yağış yağdığı üçün səpin beş gün də *gec* başlandı (Ə.Vəliyev).

DƏRİN – DAYAZ Bulandırtıb saf suyu; Qazıdın *dərin* quyu (A.Şaiq); Nurəddin *dayaz* yer axtararkən gəlib bir yerə çatdı ki, orada bir uzun ağac sınıb körpü çayın üstünə düşmüşdü (S.S.Axundov).

DƏRİN – DAYAZ Simasında *dərin* bir fikir ya yüngül və şirin xəyalat oxunurdu (Çəmənəminli); Onların hər ikisi anlaşı bilməyən, *dayaz* bir həqiqəti öyrənmək qabiliyyətinə malik olmayan adamlar idi (M.S.Ordubadi).

DƏRİNLİK – DAYAZLIQ *Dərinlik* çox gözəldir: sadə olarsa; Nə çıxır o şeirdən, başımı yorsa? (M.Müşfiq); Hər bir müəllif

öz əsərində yaratdığı obrazı hərtərəfli, hətta *dayazlığını* əks etdirməlidir.

DƏRMƏK – YIĞMAQ Bir nimçə üzüm *dərmişdi* (S.Qədirzadə); Vaxtında səpək, vaxtında *yığaq*, vaxtında təhvil verək (Ə.Vəliyev).

DƏRRAKƏLİ – BALQABAQ Geniş ürəkli, *dərrakəli*, xeyirxah şəxs belə əhəmiyyətdən və minnətdarlıqdan istisna olunur (M.Talıbov); Xəlil nədir ki, o məni işdən çıxardır, bunlar da *balqabaq* kimi durub baxırlar (M.Hüseyn).

DƏRRAKƏLİ – DÜŞÜNCƏSİZ O oğlan yaşda səndən kiçikdir, amma qat-qat *dərrakəlidir* (S.Rəhimov); O dilsiz və *düşüncəsiz* bir zavallıdı (H.Cavid).

DƏRRAKƏSİZ – DÜŞÜNCƏLİ Adə, nə *dərrakəsizsən*, barının nə qədər uzunluğu var? (C.Cabbarlı); Əhmədin... gözləri *dalğın* və *düşüncəli* idi (İ.Şıxlı).

DƏYİRMİ – YASTI Üzün ağ, *dəyirmi*, gözün məstanə; Baxışın bağırımı döndərdi qanə (M.P.Vaqif); Maya gücünü toplayıb çırpındı və sağ qolunu onun əlindən qurtarıb *yastı* üzünü şillələdi (M.İbrahimov).

DƏYİŞİK – DÜZ *Dəyişik* salma, hər birin öz yerinə qoy (Ə.Haqverdiyev); Ayaq-qabımı *düz* geyin.

DƏYİŞİKLİK – SABİTLİK *Dəyişiklik* nə vaxt olacaqdır? (S.Vəliyev); Frazeologizmləri müəyyənləşdirən meyarlardan biri də mənə *sabitliyidir* (H.Həsənov).

DƏYİŞKƏN – SABİT Melodiyanı təşkil edən bu zil və bəm səslərin... bəziləri *dəyişkən* və dayanıqsız olur (Ə.Bədəlbəyli); Cəbhədə vəziyyət *sabit* idi (S.Qədirzadə).

DƏYİŞMƏK – SABİTLƏŞMƏK Elə ki, Dürdanə gənc ana oldu; *Dəyişib* başqa bir Dürdanə oldu (M.Rahim); Sabit birləşmələrdə tərəflər (sözlər) öz əvvəlki formasını saxlayaraq, həmin formada *sabitləşir* (H.Həsənov).

DƏYMƏDÜŞƏR – TƏMKİNLİ Yox, ay *dəymədüşər* qız, şairdən inciməzlər

DƏYMİŞ – KAL

(H.Hüseynzadə); Aydın Qaradağlının aləmə tanış, *təmkinli* səsi eşidildi (S.Qədirzadə).

DƏYMİŞ – KAL *Dəymişini* qoyub, *kalını* dərir (Ata. sözü).

DİB – BAŞ *Başı, dibi* qar, boran; Papaq geymiş dumandan (A.Şaiq).

DİB – ÜZ Sanki qalxmaq istəyir göyə dənizin *dibi* (R.Rza); Dənizin *üzü* sakit, dalğasızdır.

DİK – ALÇAQ Girdmanın igid sərkərdəsi meydanda *dik* bir yerdə görünərdi (M.Hüseyn); Qarşıda yol qırağında olan *alçaq* daxmalarda, uca ağaclar, dəmir dirəklər yavaş-yavaş irəli gəlir (S.Qədirzadə).

DİK – ÇƏPƏKİ Tahirzadə öz adını deyəndə Mirzə Rza diksinmiş kimi onun üzünə *dik* baxdı (Mir Cəlal); Nə isə o bu gün öz dostuna *çəpəki* baxırdı.

DİK – DÜZ Osman gözətçidir o yanki *dikdə*; Seyr edir baş-ayaq Nəmsə *düzünü* (H.Sanlı).

DİK – ENİŞ Qarlı, uca, *dik* başı; Az qalır dəysin aya (A.Şaiq); O, atı dəhmərləyir, çox çəkmədən *enişi* enib yoxuşa dırmaşır (Ə.Vəliyev).

DİKBAŞ – MÜLAYİM Hər xalqın *dikbaş*, lovğa cavanları da olur, səmimi, gözəl qızları da (S.Vəliyev); Xasiyyətcə çox *mülayim* adamdır (A.Məmmədza).

DİKBAŞ – TƏVAZÖKAR Qədirin də Poladdan ona görə xoşu gəlmirdi ki, Polad *dikbaşdır* (Ə.Vəliyev); Mən bir *təvazökar* bəndəyəm (F.Kərimzadə).

DİKBAŞLIQ – TƏVAZÖKARLIQ *Dikbaşlığın* axırı budur (A.Şaiq); Şərəf oğlu dostunun bu hərəkətini *təvazökarlıq* sayıb ürəkəndən razı qalırdı (M.İbrahimov).

DİKDİR – DƏRƏ O biri tərəfdən isə yenə bir *dikdir* var idi (S.Vəliyev); *Dərələrdən* və çaylardan duman qalxırdı (S.S.Axundov).

DİKƏLMƏK – ƏYİLMƏK Züleyxa və Balaxanın adını eşidər-əşitməz, papirosları yerdə qoyub *dikəldi* (C.Cabbarlı); *Əyilib* yerdən pəncəyini götürdü.

DİLLƏŞMƏK – BARIŞMAQ

DİQQƏTLƏ – AYAQÜSTÜ Aslan adamları *diqqətlə* gözəndən keçirirdi (S.Vəliyev); Malik camaatın rahat olduğunu görüb *ayaqüstü* mitinqə bağladı (M.İbrahimov).

DİQQƏTLİ – HUŞSUZ Aslan onu *diqqətli* və davamlı süzüb oturmaq üçün yer göstərdi (M.İbrahimov); Bayram balkonda durmasına baxmayaraq, sanki *huşsuz*, fikirsiz idi (Ə.Vəliyev).

DİQQƏTLİ – LAQEYD Yoldaş polkovnik, o indi də *diqqətlidir* (C.Əmirov); Davranışlarından belə başa düşürdüm ki, o da mənə qarşı *laqeyd* deyil (S.Qədirzadə).

DİLCAVABI – YAZILI Əmanətim də, *dilcavabı* sifarişim də var (A.Şaiq); Mənə *yazılı* cavab verərsiniz.

DİLƏNÇİ – DÖVLƏTLİ İndi *dilənçi* sifətində gəzirəm. Deməli, *dövlətli*, varlı bir bəy idim (Ə.Haqverdiyev).

DİLƏNÇİ – VARLI Ey mənim yolçu, *dilənçi* lüt qardaşlarım! (C.Məmmədquluzadə); Yalnız kollektiv təsərrüfat quruluşu bizim kəndimizə indiki mədəni, *varlı* səviyyəyə gətirib çatdırmışdır (İ.Əfəndiyev).

DİLƏNMƏK – VARLANMAQ Mən də elsiz-obasız bir qoca dilənçiyəm. Kəndlərdə *dilənirəm* (S.S.Axundov); Nurbabbar var-dövlətə də, *varlanmaq* ehtirası ilə özünü oda-közə vuranlara da ikrahla baxırdı (İ.Məlikzadə).

DİLGİR – ŞƏN Mənə giley yazan şagirdlərdən mən özüm çox artıq dərəcədə *dilgirəm* (C.Məmmədquluzadə); ..Ətrafa səskü, *şən* qəhqəhələr yayıldı (S.Qədirzadə).

DİLXOR – ŞAD General bu gün çox *dilxor* idi (S.Rəhman); Biz buna çox *şadlıq* (İ.Əfəndiyev).

DİLXORLUQ – ŞADLIQ Pirinin *dilxorluğu* bir anda sovuşdu (İ.Əfəndiyev); Sarışın olan yerdə hər zaman gülüşmə, *şadlıq* başlardı (S.Qədirzadə).

DİLLƏŞMƏK – BARIŞMAQ Onunla *dilləşmə*, çəkil, get (A.Şaiq); Sabah ikisini də danlayıb *barışdıracağam* (Ə.Vəliyev).

DİLLİ – HƏYALI Sən də anan kimi *dillisen* (S.Vəliyev); ...Ananın yanında cavan oğlandan daha çox *həyalı* bir gəlin kimi dolanan Səməd, indi ananın da belini yay kimi əyirdi (Ə.Vəliyev).

DİLLİ – QARADİNMƏZ Sən nə *dilli* oğlansan! (S.Vəliyev); Görmürsən *qaradınməzin* biridir.

DİLLİLİK – QARADİNMƏZLİK Uşaq adətli xilafına olaraq, bu axşam bir az *dillilik* edirdi (Ə.Əbülhəsən); Onun *qaradınməzliyi* gediş-gəlişə maneçilik törətdi.

DİNAMİK – STATİK Dinamik fellərdə hərəkət, iş, aktivlik, *statik* fellərdə isə hal-vəziyyət, passivlik var.

DİNC – NARAHAHAT Məmməd həsən əmi *dinc* adamdır (C.Məmmədquluzadə); Vahabzadə bu sözün ən yaxşı mənasında *narahat* bir şəirdir (M.Hüseyn).

DİNCƏLMƏK – İŞLƏMƏK Gah yalquzaq kimi ulayır külək, gah da quduz kimi yatır, *dincəlir* (S.Vurğun); Mən texnikumu bitirib bir sənət qazanacamdım, başqaları kimi namusla *işləyəcəkdim* (S.Qədirzadə).

DİNCİLİK – NARAHAHLIQ Dedim: – Şirin şey varmı həyatda *dincilik* kimi? (S.Rüstəm); Etiraf etməliyəm ki, bu *narahatlıq* mənə həm də ləzzət verir (S.Qədirzadə).

DİNDAR – KAFİR *Dindarin* bu sözü Mələyin ürəyini yaraladı. Bu *kafirlərə* inanmaları haqq yola qaytar (Ə.Haqqverdiyev).

DİNLƏMƏK – SÖYLƏMƏK Rəis sizi məmnuniyyətlə *dinləyir* (İ.Əfəndiyev); Mən sizə əqidəmi *söylədim* (M.İbrahimov).

DİNMƏK – SUSMAQ Daha *dinmədilər*; *Susdular* artıq (M.Rahim).

DİNMƏZ – ZƏVZƏK Eyzən fikirdə, kefsiz, *dinnəz*, yəqin burada bir hikmət vardır (Ü.Hacıbəyov); Çox *zəvzək* adamdır.

DİNMƏZLİK – ZƏVZƏKLİK Əsgərin *dinnəzliyini* o buna görə də pis yerə yozmurdu (Ə.Əbülhəsən); *Zəvzəkliyinə* görə hamı ondan uzaqlaşır.

DİNSİZ – MÖMİN *Dinsizin* öhdəsindən imansız gələr (Ata. sözü); Mərhum Zeynəb

xanım *mömin*, müsəlman bir Allah bəndəsi idi (Q.Qantəmır).

DİRÇƏLMƏK – XƏSTƏLƏNMƏK Uşaq böyümüş, rəngi açılmış, *dirçəlmiş*, çevikləşmişdi (Mir Cəlal); Əziz on iki yaşında olanda bərk *xəstələnmişdi* (Ə.Vəliyev).

DİRİBAŞ – MAYMAQ Xala, sən nə *diribaş* qarısan? (N.Vəzirov); Bir nəfər mənə demişdir ki, bəzi *maymaqlar* açarı qifilin içərisinə qoyur (M.Talıbov).

DİRİBAŞLIQ – MAYMAQLIQ Biri o birilərindən *diribaşlığı*, hazırcavablığıyla seçilirdi (M.Eynullayeva); *Maymaqlıq* edib Ağasəlimi əldən buraxmısın (C.Əmirov).

DİRİLİK – YOXLUQ Bir söz ki bir cavanın *diriliyinə* səbəb olacaq, onu demək günahdır (Ə.Haqqverdiyev); Qaynım həmişəki kimi indi də Məhdədin *yoxluğunu* mənə hiss etdirməyə çalışırdı (M.Hüseyn).

DİRİLMƏK – ÖLMƏK *Öləcəyəm*, bir də *diriləcəyəm* (C.Cabbarlı).

DIRMANMAQ – DÜŞMƏK At belində yavaş-yavaş *dirmanır*q dağlara (S.Rüstəm); Qaraca qız armudları dərib, pişiyi qucağına alaraq yerə *düşdü* (S.S.Axundov).

DIŞARI – İÇƏRİ Di onda mən cəhrəni, xurcunu qoyum *içəri*, qapını bağlayım gedək (Ə.Haqqverdiyev); Bacı, köpəkdən qorxuram, *dışarı* çıx (S.S.Axundov).

DİŞİ – ERKƏK – ...Hər yuvada bir cə *dışı* arı olar, ona şah deyərler (S.S.Axundov); *Erkək* atı yəhərləyib minəndə ixtiyarsız olaraq gülürəm (Ə.Vəliyev).

DİŞİCİK – ERKƏKCİK Bəzi bitkilərin qönçələrində olduğu kimi pambığın qönçəsində də *erkəkcik* və *dışıcik* var idi (Ə.Vəliyev).

DİŞLƏMƏ – ŞİRİN Bəlkə, biri çayı *şirin* içməyəcək. *Dışləmə* içəcəkdir (S.S.Axundov).

DİŞLİ – ÖLÜVAY Özün bilirsən ki, onlar *dışli* tayfadırlar (İ.Şıxlı); Onun tələsməklə işi yoxdur, *ölüvaydır* (“Ulduz”).

DİVANƏ – AĞILLI Əqlini itirib qız, *divanədir* (S.Rüstəm); *Ağillı* düşmənin nadan dostdan yaxşıdır (Ata. sözü).

DİVANƏLƏNMƏK – AĞILLANMAQ

Genə bir Leylivesh yarə dil verdi; Könül Məcnun tək *divanələnmış* (M.V.Vidadi); İndi Sona lap *ağıllanmışdır* (“Azərbaycan”).

DİVANƏLİK – AĞILLILIQ Nə işdir bu, bu nə *divanəlikdir* eyləyirsən sən? (C.Cabbarlı); Malik onun *ağıllılığının* səbəbini bilirdi.

DOĞMA – ÖGEY Demək, o sənin üçün *doğmadır*, amma bu biriləri *ögey?* (İ.Əfəndiyev).

DOĞMA – YAD O *yad* deyil, mənə *doğma* baladan artıqdır (A.Şaiq).

DOĞMAQ – BATMAQ Yenidən *doğmaq* üçün *batdı*. Gözlərdən itdi (S.Rüstəm).

DOĞMAQ – ÖLMƏK Bir il sonra Zeynəb oğlan *doğdu* (M.İbrahimov); Ölər, kişitək *ölər* ələ düşməz o, yalnız (B.Vahabzadə).

DOĞMALAŞMAQ – YADLAŞMAQ Doğmalar get-gedə *yadlaşır*, yadlar isə *doğmalaşır*.

DOĞMALIQ – YADLIQ Ancaq bu küskün səs o *doğmalıqdan*, o nəvazişdən uzaq idi (M.Eynullayeva); Ancaq indi uşaqlarının yanında özünün *yadlığını*, özünün zalımlığını dərk elədi (M.Eynullayeva).

DOĞRU – ƏYRİ Qələm *əyri* kəsilsə də, *doğru* yazar (Ata. sözü).

DOĞRU – YALAN Allah bilir ki, *doğru* deyirəm! (M.F.Axundzadə); Pul tapmışam, *yalan* demirəm (M.F.Axundzadə).

DOĞRU – YANLIŞ Mən səni *doğru* yola çəkmək istəyirəm (C.Məmmədov); *Yanlış* hesab Bağdaddan qayıdar (Ata. sözü).

DOĞRUÇU – YALANÇI *Yalançının* evi yandı, kimsə inanmadı (Ata. sözü); Deyənlər nə qədər *doğruçu*, nə qədər alıcanab şəxslər imiş (M.S.Ordubadı).

DOĞRUÇULUQ – YALANÇILIQ Müəllim şagirdlərinə *doğruçuluğu* təbliğ edirdi. Bizcə, *yalançılıq* ləkəsi ölümdən daha çirkindir (H.Cavid).

DOĞRULTMAQ – GÜNAHLANDIRMAQ Yarməmmədi mühasiblikdən azad

edək, hələlik qoyaq aşağı bir işdə özünü *doğrultsun* (M.İbrahimov); Əvvəlcə dincəldirdi, kitablar oxuyurdu, sonralar isə darılmağa başlayanda ancaq özünü *günahlandırır* (M.İbrahimov).

DOĞRULUQ – ƏYRİLİK *Doğruluğun* dili belədir yalnız (S.Vurğun); Məncə, ona inanmaq olmaz, kimi dindirirsən *əyriliyindən* dad çəkir (M.İbrahimov).

DOĞRULUQ – YALANLIQ Çünki sözlərimizdə *doğruluq* var (S.Vurğun); Kəndçilər etdiklərə dübarə hücum; Yenə oldu *yalanlığı* məlum (M.Ə.Sabir).

DOĞULMAQ – ÖLMƏK Adamlar bir dəfə *doğulur*, bir dəfə *ölür* (F.Kərimzadə).

DOĞUM – ÖLÜM – Sizin verdiyiniz nömrə Moskvada *doğum* evidir (S.Qədirzadə); Gözünün içinə baxdı *ölümün*; Neçə yol torpağa çiləndi qanı (B.Vahabzadə).

DOĞUŞ – ÖLÜM Əsil möcüzə - *doğuşdur*, törənişdir (İ.Məlikzadə); Elə qızla *ölümə* də getmək qorxulu deyil (S.Qədirzadə).

DOLAMAQ – AÇMAQ Çay başından gələrkən saclarımı əllərinə *doladı*, kəndin içindən sürürdü (C.Cabbarlı); Kapitan gözlerini geniş *açdı* (S.Qədirzadə).

DOLANBAC – DÜZ Mahmud Zəncanın *dolanbac* küçələrində gözədən itdi (A.Makulu); İndi şəhərimizdə salınan küçələr *düzdür*.

DOLAŞIQ – AYDIN Qəlbimdə ağır-ağır dərdlərim, başımda *dolaşiq* fikirlərim, xəyalım, hərə-mərc gözlərim ulduzlarda, bir müddət yata bilmədim (A.Divanbəy-oğlu); Çox *aydın* və dərin mənalı iki xətt şərə oxşayan bu lentlər ona nələr xatırlatmadı (Ə.Vəliyev).

DOLAŞIQLI – AYDIN *Dolaşılıq* yolda sürəti artırmağın qorxulu olduğunu sezib açıq deyərdi (Mir Cəlal); Bu mənzərəni görərkən hər şey *aydın* oldu (Ə.Məmməd-xanlı).

DOLAŞIQLIQ – AYDINLIQ İlyas gülünc bir heyrət, qəribə *dolaşılıq* içində

çaşıb donmuşdu (Mir Cəlal); Süd kimi *aydınlıq* idi (Ə.Vəliyev).

DOLAŞMAQ – AÇILMAQ Ayı zənciri ilə ağaca *dolaşıb* dartınır və bağırır (S.S.Axundov); Bir azdan zabit əmr verdi, salı sahilə bağlayan kəndlirlər *açıldı* (S.Qədirzadə).

DOLAYI – BİRBAŞA Lakin demədi, dönüb *birbaşə* yuxarı qalxdı (M.İbrahimov); Bu görüşdən *dolayı* çox şad olub bağa girdik (Ə.Haqverdiyev).

DOLĞUN – ARIQ Qapını açan *dolğun* bir qadın idi (C.Əmirov); Yanaşı əyləndiyimiz Tel adlı *arıq*, lap uşağa oxşayan gəncə artıq dostlaşmışıq (S.Sərxanlı).

DOLĞUN – ZƏİF Kəramətin çil, dolu çöhrəsi kimi *dolğun* da səsi vardı (Ə.Əbülhəsən); Arvad, hələ o lazım deyil, uşaq çox *zəifdir*, danışdırma (S.S.Axundov).

DOLMAQ – BOŞALMAQ Bir yandan *boşalur*, bir yandan *dolur*; Sırrını verməyir sirdaşə dünyə (S.Vurğun).

DOLU – ARIQ *Dolu* qadın onun sözüünü təsdiq etdi (C.Əmirov); *Arıq* kişi bir az da ona tərəf çəkilib dilini işə saldı (S.Qədirzadə).

DOLU – XALİ Abbas kişi *dolu* bir həyləb hazırlayıb yəhərin qaşına saldı (Mir Cəlal); Ancaq dünyə *xali* deyil (S.Vurğun).

DOLU – YARIMÇIQ Barjın göyərtəsi yükdaşıyan adamlarla *dolu* idi (M.Rzaquluzadə); Sözü *yarımçıq* qalmış arvad təsdiq etdi (M.İbrahimov).

DOLUXSUNMAQ – GÜLÜMSÜN-MƏK Kazım *doluxsundu* (İ.Şıxlı); *Gülümsəyirdi*, kirpikləri titrəyirdi (S.Qədirzadə).

DOLUŞMAQ – ÇIXMAQ Məktəblilər dəstə-dəstə; *Doluşdu* dərş otəğınə (M.Dilbazi); Səhər tezdən durub yaxşı fikirlər, nəcib hissərlə evdən *çixarsan* (Ə.Vəliyev).

DOMBALMAQ – ÇÖKMƏK Gözləri işə qışqırıldıqca, elə bil, daha da *dombalur* (Ə.Əbülhəsən); Onun gözləri *çökmüşdü*.

DOMUŞMAQ – AÇILMAQ Arabanın boynunda çömbəlmiş, *domuşub* oturan

Əşğər hərdən şallağı tovlayıb kəllərə qışqırır (Ə.Vəliyev); Əhmədin boğazı *açıldı*, dili söz tutdu (Ə.Vəliyev).

DOMUŞUQ – AÇIQ Həmişə *domuşuq* vəziyyətlərdir. *Açıq* yaxasından görünən sarğı qabaqdan da qana bulaşmışdı (S.Qədirzadə).

DONQAR – ŞUMAL O *donqar* kişi çıxıb poçta yönəldiyi vaxt Həmid dayıya rast gəldi (Ə.Əbülhəsən); Gedən boylu, enlikürək, *şumal* bir oğlandı (S.Qədirzadə).

DONQULDANMAQ – SUSMAQ Gileygüzarov öz qoyun gözlərini tavana zilləyib qəzəblə *donquldandı* (S.Rüstəm); Gücü ona çatırdı ki, *susurdu* (S.Qədirzadə).

DONMAQ – AÇILMAQ *Dondu* ciğirlər, izlər; Bu gedişin qəşdi nə? (H.Hüseynzadə); Qiymət içəri girəndə elə bil onun donu *açıldı* (Ə.Vəliyev).

DONMAQ – ƏRİMƏK Hələ deyirlər ki, dənizin suyu sahildən xeyli uzaqlara qədər *donub* (M.Rzaquluzadə); Yaz gələn kimi dağların qarı *əriyir*, yağış yağır (Ə.Vəliyev).

DONMAQ – İSİNİMƏK Nə səbəbə su qaynayanda buğ olur, niyə *donanda* bərkikiyir? (C.Məmmədquluzadə); Xörəyi *isidib* gətirdi (Ə.Vəliyev).

DONUQ – İSTİ İki dizi üzərində dikələrək *donuq* və şübhəli baxışlarla məni süzdü (A.Şaiq); Ocaqlar çatılır, ev qızır haman; Humay bürünmüşdü *isti* yorğana (S.Vurğun).

DONUQLUQ – AÇIQLIQ Məhərrəm heç vaxt baş açə bilmirdi bu *donuqluqdan* (M.Eynullayeva); Parisə gəldikdən sonra o, birinci dəfə idi ki, şəhəri belə ürək *açıqlığı* ilə seyr edirdi (S.Qədirzadə).

DOST – ƏĞYAR Heç bundan yaxşı şey olarmı ki, qəlbədən istədiyini *dostdan* məktub alasan! (N.Nərimanov); Dayandı başımız *əğyar* içində ərşi-ələyə (M.S.Ordubadi).

DOST – RƏQİB Hər şeyin təzəsi, *dostun* köhnəsi (Ata. sözü); Artıq mövqələrinə

itirən italyan oyunbazları bu qorxulu *rəqibi* aradan götürməyi qərara aldılar (S.Vəliyev).

DOSTLUQ – DÜŞMƏNÇİLİK *Dostluq* müxtəlif olur; *Düşməncilik* kimi (R.Rza).

DOYMAQ – ACMAQ Diş qurdalamaqla qarın *doymaz* (Ata. sözü); Cücələrim *acdı*, yemləmək vaxtıdır.

DOYUNCA – YARIMÇIQ *Doyunca*, *doyunca* söhbət edirik (M.İbrahimov); Bu nədir, ə, sözü *yarımçıq* qoyub sudun?! (M.İbrahimov).

DÖNMƏK – GETMƏK Bir gün Qərənfillə Bahadır adı qayda üzrə bir yerdə evə *döndülər* (S.Rəhimov); İndi *gedib* səhərə kimi rahat yatacaqsan (S.Qədirzadə).

DÖNÜK – SƏBATLI Aslan ... *dönük* fikirli və zəif iradəli adamları sevməzdi (M.İbrahimov); Sən dönməz balıqçısan; Yoldaşların *səbatlı* (M.Rahim).

DÖNÜKLÜK – SƏBATLILIQ Xeyr, artıq *dönüklük* umma məndən (H.Cavid); Onun *səbatlılığı* məni sevindirir.

DÖŞƏMƏK – TƏRİFLƏMƏK Müşəvirədə ona yaman *döşədilər* (İ.Əfəndiyev); Bütün məktublarında qarını *tərifləyirsən* (Ə.Vəliyev).

DÖŞƏMƏK – YIĞMAQ Tərgül qazanın altında od yandırdı, samovara köz saldı, masanın üstünə ütülənmiş ağ süfrə *döşədi* (Ə.Vəliyev); – Geri niyə qaytarırsan, tikəndə özümüz düzəldərik, *yığışdır* (M.İbrahimov).

DÖŞƏNMƏK – YIĞILMAQ Həyətdə palaz *döşənib*, samovar qurulmuşdu (Çəmən-zəminli); Çay içildikdən sonra süfrə *yığıldı*.

DÖVLƏTLƏNMƏK – YOXSULLANMAQ Qəm yemə, çox çəkməz *dövlətlənərsən* (S.Rüstəm); Var-yoxdan çıxmış kəndlilər tamam *yoxsullaşmışdılar*.

DÖVLƏTLİ – GƏDA O deyəndə bir *dövlətli* xanım, mən *gədanın* birisi (Ə.Haqverdiyev).

DÖVLƏTLİLİK – KASIBLIQ İndi dünyada qayda belədir ki, birisi ucadan alçağa enə, *dövlətlikdən kasıblığa* düşə,

həmişə söhbəti aparıb çıxaracaq keçən günlərə (C.Məmmədquluzadə).

DÖVLƏTLİLİK – YOXSULLUQ Düşüncəsiz adamlar öz səadətini *dövlətlikdə* axtarır. Yığıb bir palaza satacaq onu; Budur *yoxsulluğun*, acliğin sonu (S.Vurğun).

DÖYMƏK – OXŞAMAQ Xanım haqsız yerə söyüb-danlamağa, *döyməyə*, incitməyə başlayır (S.Hüseyn); Gəl, ipək saçını *oxşayım*; Səninlə bir an da yaşayım (M.Müşfiq).

DÖYÜKMƏK – TOXTAMAQ Sofiya xanım Rüstəm bəyi görən kimi əvvəl *döyükdü*, rəngi qaçdı (Çəmən-zəminli); Əziz özünü *toxtatmağa* çalışır, həkim əlini ondan çəkir (Ə.Vəliyev).

DÖYÜNMƏK – DAYANMAQ Rəng aldı bu nəğməli görünən qövsü-qüzəhdən; Qəlbim *döyünüb*, lalə kimi güldü fərəhdən! (S.Rüstəm); Birdən elə bil ürəyi *dayandı*.

DÖYÜŞKƏN – QORXAQ Mən də *qorxaq* deyiləm, yaman da *döyüşkənəm* (C.Cabbarlı).

DÖYÜŞKƏN – SAKİT Özü arıq bir oğlandır. Amma bilirsən necə *döyüşkəndir* (A.Makulu); Çox *sakit* adamdır (Ə.Vəliyev).

DÖYÜŞKƏNLİK – QORXAQLIQ *Döyüşkənlikdə* ad çıxarmışdı. Sən *qorxaqlıq* elədin (Ə.Vəliyev).

DÖYÜŞMƏK – BARIŞMAQ Dünyanın sellərində çalxayan bizim həyat; Sağdan sola *döyüşmüş*, sonra yoluna düşmüşdü (M.Müşfiq); Mən onları mütləq *barışdır-malyam* (Ə.Vəliyev).

DÖZÜMLÜ – SƏBİRSİZ Qaraca qız da Nureddin kimi pis günə *dözümlü*, səbirli bir uşaqdır (S.S.Axundov); Elə *səbirsizdir* ki, bir yerdə beş dəqiqə dura bilmir.

DÖZÜMLÜLÜK – SƏBİRSİZLİK Futbol insanda *dözümlülük*, cəldlik, çeviklik kimi keyfiyyətlər tərbiyə edir (“İzahlı lüğət”); Sərvinaz cavab tapmağa hazırlaşdığı vaxt Polad *səbirsizlik* edib öz sualına özü cavab verdi (Ə.Vəliyev).

DÖZÜMSÜZ – SƏBİRLİ Püstəxanım həddindən artıq *dözümsüz* idi (M.Hüseyn);

İndi Əziz çox toxtaq, olduqca *səbirli* idi (Ə.Vəliyev).

DÖZÜMSÜZLÜK – HÖVSƏLƏLİK *Dözümsüzlük* üzündən özünü daha da xar etmişən (M.Talibov); *Hövsələliyi* sayəsində salamat qala bilmişdir (“Azərbaycan qadını”).

DUL – ƏRLİ Bir neçə *ərli* qadın oturub, *dul* Tellinin qeybətini edirdi (“Ulduz”).

DUMANLANMAQ – AÇILMAQ Fəqət nəfəsinə ağır bir şey tıxanmış, gözləri *dumanlanmışdı* (A.Şaiq); *Açıldı* arzuları; Gözündə çiçək-çiçək (B.Vahabzadə).

DUMANLI – AÇIQ Maritsa *dumanlı* gözlərini ona zillədi (S.Vəliyev); *Açıq* səma, göy qurşağı; Biri sənsən, biri mən (B.Vahabzadə).

DUMANLI – AYDIN Cəfər xeyli fikrə getdi, üzü tutuldu, *dumanlı* baxışları uzaqlara dikib düşündü (M.İbrahimov); Bunların hamısı məlum və *aydındır* (Ə.Vəliyev).

DUMDURU – BULANLIQ Küçənin hər iki tərəfindən *dumduru* su axırdı (Ə.Vəliyev); Baxışı *bulanlıq*, gözləri yorğun idi (Ə.Vəliyev).

DURĞUN – AXAR *Durğun* göl olduğu yadıma gəlmir (A.Şaiq); *Axar* su murdar olmaz (Ata. sözü).

DURĞUN – DAŞQIN Şux səslərlə dolu isti yuvalar; *Daşqın* çaylar, *durğun* göllər bizimdir (A.Şaiq).

DURĞUNLUQ – İNKİŞAF Cəfər Cabbarlının vəfatından sonra səhnədə və dramaturgiyada bir *durğunluq* əmələ gəlmişdi (S.Rəhman); *İnkışaf* əksliklər mübarizəsidir.

DURĞUNLUQ – QAYNARLIQ Hər duruşunda, hər baxışında bir *durğunluq* var (H.Cavid); Onun üzündən bir *qaynarlıq* duyulur.

DURĞUZMAQ – YATIRTMAQ Mənsur onu *durğuzub* aparmaq istədisə də, Sitarə mane olub oturtdu (C.Cabbarlı); Mədinə uşaqlarını *yatırdırıb*, öz işi ilə məşğul olmağa başladı (“Azərbaycan”).

DURMADAN – ARA-SIRA Əsirdi *durmada*n birbaşa yellər; Döyürdü bağrını dağ-daşa sellər (S.Vurğun); *Ara-sıra* tünd-məcəz arvad da görünürdü (M.İbrahimov).

DURMAQ – ƏYLƏŞMƏK *Durdum* ki, evimizə gedib bu arsız doydurum (A.Divanbəyöğlu); Onlar *əyləşdilər* və Sərdarın kefini soruşdular (M.S.Ordubadi).

DURMAQ – GETMƏK ...Di, burada niyə *durubsan*, buyur, *gedək* mənzilə (C.Məmmədquluzadə).

DURMAQ – OTURMAQ Sakitcə *oturmuşuq*; Bir tərəfdə *durmuşuq* (İ.Tapdıq).

DURMAQ – UZANMAQ Səhər *durub* Sabunçu məktəbinə getməyə hazırlaşdım (A.Şaiq); Əlini yastıq edib *uzandı* yastığına (S.Rüstəm).

DURMAQ – YIXILMAQ Mat-qut dayanıb *durdum*; Qarşısında şairin (S.Rüstəm); Sənin yanında Rəsulova dedim ki, *yıxılmışam*, burnum qanayıb (C.Əmirov).

DURU – BULANLIQ Beşinci gün idi ki, kolxozçular *bulanlıq* arx suyunun əvəzində *duru* şirin su içirdilər (Ə.Vəliyev).

DURULMAQ – BULANMAQ O vaxtdan həftələr, aylar dolandı; Sular gah *duruldu*, gah da *bulandı* (S.Vurğun).

DURULMAQ – BULAŞMAQ Dünənki bərk qardan sonra gün çıxmış, hava *durulmuşdu* (Mir Cəlal); Bakının havası birdən-birə *bulaşmışdı* (M.İbrahimov).

DURULMAQ – POZULMAQ Məhərrəmin birdən-birə kefi *duruldu* (M.Eynullayeva); Qulam Rza adını eşidən kimi mənim kefim *pozuldu* (M.İbrahimov).

DURUŞ – OTURUŞ Vardı bir ölçətməz gənclik vüqarı; Qızın *duruşunda*, *oturuşunda* (Ə.Cəmil).

DURUŞ – YATIŞ Baxışım, *duruşum* dəyişdi tamam (Ə.Rza); Körpənin məsum *yatışı*, əlciyəzinin qoyuluşu, bütün əzası ildırım qüvvəsinə dönərək Mərdanı vurdu (Çəmənəminli).

DUZLU – ŞİT Hər gün burda darvaza tağı altında *duzlu* suda pörtlədilmiş qarğıdalı

satan yeniyetmə bir oğlan heyrətlə arxadan onu səslemişdi (Ə.Məmmədخانlı); Partizanlar bir neçə aydı ki, xörəyi *şit* yeyirdilər (S.Vəliyev).

DUZSUZ – MARAQLI Şerində bir axıcılıq hiss olunsada, *duzsuzdur*. Bu danışıqlardan bir neçəsi *maraqlı* idi (Ə.Vəliyev).

DÜNƏN – BU GÜN *Dünən* beş, *bu gün* şeş (Ata. sözü).

DÜNƏNKİ – BAYAQKI *Dünənkı* bu çöllərdə; Axar zümrüd kimi su (M.Seyidzadə); Eynəkli kişinin *bayaqkı* istehzalı baxışından əsər-ələmət qalmadı (C.Əmirov).

DÜRTMƏK – ÇIXARTMAQ Pası mırıldana-mırıldana öyildi, açılmış kağız qatlayıb onunun qoynuna *dürtdü* (S.Rəhimov); Yarməmməd portfelindən bir dəstə əzik-üzük kağız *çıxartdı* (M.İbrahimov).

DÜRÜST – SƏHV Sənin fikrin *dürüstdür*. Köhnə *səhvlərini*, keçmiş nöqsanlarını adamların üzünə tez-tez vurmağın nə mənası var (Ə.Vəliyev).

DÜRÜST – YALANÇI Əgər siz *dürüst* adam olsaydınız, bu neçə vaxtı bu yolda görünməzdiniz (M.F.Axundzadə); Hər ikiniz *yalançı* və fırıldaqçısınız (C.Əmirov).

DÜŞKÜN – BƏXTƏVƏR Olmasaydı əgər bu üç xoş gün; Mənim ömrüm olurdu *düşkün* (A.Səhhət); *Bəxtəvər* başıma, yaxşı tapmışam xoşbəxtliyin yolunu (M.İbrahimov).

DÜŞKÜN – GÜMRAH Tərланım, tərланım, gözəl tərланım; Sənə qurban olsun bu *düşkün* canım (S.Vurğun); Bu *gümrah*, bəxtiyar gəncləri görcək; Xəyalən dolanıb gəzdim dünyanı (O.Sarıvəlli).

DÜŞKÜN – VİCDANLI Cahangir ağa zəif iradəli, naqis ağıllı, *düşkün* fikirli adam idi (Ə.Vəliyev); Mən *vicdanlı* adamam, razı olmaram ki, sizin kimi yaxşı yoldaşə qarşı qrup düzəltənlər (İ.Fərzəliyev).

DÜŞMƏK – ÇIXMAQ Dünya nərdivandır, biri *çıxır*, biri *düşür* (Ata. sözü).

DÜŞMƏK – QABARMAQ Yenice çirtləyan günəşin ilk şüaları onların üstünə

düşmüşdü (Ə.Məmmədخانlı); Hər dəfə nəfəs aldıqca sinəsi köruk kimi *qabarırdı* (İ.Şıxlı).

DÜŞMƏK – MİNİMƏK *Minirsən* mən minəndə, *düşürsən* mən düşəndə (S.Rüstəm).

DÜŞMƏN – DOST O öz *dostunu* və *düşməni* tanıya bilmir (M.S.Ordubadı).

DÜŞMƏN – HƏMDƏM Biz bəzən *düşməni* tanımırıq. Onu özümüə *həmdəm* sayırıq (S.Rüstəm).

DÜŞMƏNLİK – AŞINALIQ Dünənkı *düşmənlıyə* inanmayırdıq (Ə.Əbülhəsən); Od ilə pambığın nə *aşinalığı* (Ata. sözü).

DÜŞÜNCƏLİ – FƏRSİZ Səttar xan olduqca *düşüncəli* və kədərlı idi (M.S.Ordubadı); Ürəyində, o qocadan *fərsiz* övladına qalan karxana kimi uçulub-dağılıb, bərbad olub (S.Qədirzadə).

DÜŞÜNÜSMƏK – DOSTLAŞMAQ Sən niyə Şıraslanla *düşünüsməsən*? (S.Rəhimov); Fərman da Qədir kişi ilə *dostlaşdı* (Ə.Sadıq).

DÜYMƏLƏMƏK – AÇMAQ Məşədi İbad yaxasını *düymələyir* (Ü.Hacıbəyov); Qulam qızın yaxasının düymələrini *açdı* (S.Qədirzadə).

DÜYMƏLİ – AÇIQ Əyricə qaşı var, ucu əyməli; Kətan köynək geyib, köksü *düyməli*. Aşıq Kərəm. Qulam sobanın *açıq* qapısından yerə düşən közü götürüb içəri atdı (S.Qədirzadə).

DÜYÜN – YAS Uzaq ellərdə *yasdır*, bizim ellərdə *düyün* (S.Rüstəm).

DÜYÜNLƏMƏK – AÇMAQ Qadın bu pullara həsrətlə baxdı və nəhayət, onların beşini götürüb çarqatının ucuna *düyünlədi* (A.Makulu); Göyçək durub qarını *açdı* (Ə.Vəliyev).

DÜYÜNLÜ – AÇIQ İlanlar fışıldayırl kol-koslar arasından; Ayağə dolaşan *düyünlü* kəndir kimi (S.Rüstəm); Simon yol *açıqdır*, gedə bilərsən (B.Vahabzadə).

DÜYÜNLÜ – ŞAD Sevdiiym əyninə geyibdi ağ; Çəkibdi sinəmə *düyünlü* dağı

(“Abbas və Gülgöz”); Ürəkdən *şadam* ki, elə oğlunuz var (Ə.Vəliyev).

DÜYÜNLÜ – YASLI İndi elimizin toylu-*düyünlü* günləri başlayır (M.Süleymanlı); *Yaslı* gəlinlərin, *yaslı* qızların; Ahından eridi dağların qarı (S.Vurğun).

DÜZ – DOLAMA *Düz* yolla getməyi özünə ölüm bilir. *Dolama* yollarda maşının sizi nə qədər atıb-tutduğunu təsəvvür edin (S.Vəliyev).

DÜZ – XOR Ovçu ovun *düz* görə; *Düz* dolana, *düz* görə; Mən yara neylədim ki; Atdı məni göz görə (Bayatı); *Xor* baxarsan, ac qalarsan (Ata. sözü).

DÜZ – KÖNDƏLƏN Yolu gah *düzünə*, gah *köndələnə* getmişdim, şəhərin axşam qaynarındakı izdiham içində çox sıxcalanmışdım, çox çalxalanmışdım... (Ə.Məmmədخانlı).

DÜZ – NAHAMVAR *Düz* yolla gedən yorulmaz (Ata. sözü); Evin *nahamvar* pəlçiq döşəməsinə kandar tərəfdə xaral sərilmişdi (S.Qədirzadə).

DÜZ – YALAN *Düz* sözə nə demək olar?! (İ.Əfəndiyev); *Yalan* sözə nə verirlər (“Ulduz”).

DÜZ – YAMAN Bircə sən *düz* adamsan (C.Əmirov); Bu dünyada üç şey başa belədi; *yaman* oğul, *yaman* arvad, *yaman* at (Aşıq Ələsgər).

DÜZ – YANLIŞ Ona elə gəldi ki, döyüşü *düz* məlumat vermir (S.Vəliyev); Elə isə, qızım, mənə *yanlış* məlumat veriblər (S.Vəliyev).

DÜZƏLİŞMƏK – POZULUŞMAQ Əvvəl *düzəlişdilər*, bir müddət mehriban yaşadılar, sonra nədənsə *pozuluşdular*.

DÜZƏLMƏK – ƏYİLMƏK Döyüşdü gah *əyildi*; Gah dikəlib, *düzəldi* (B.Vahabzadə).

DÜZƏLMƏK – POZULMAQ Biz belə qanırıq ki, xəyal, fikir və əqidə *düzəlməsə*, fel heç vaxt *düzəlməz* (C.Məmmədquluzadə); Anladığıca səni *pozulur* halım (S.Vurğun).

DÜZƏLTMƏK – DAĞITMAQ Faşistlər onları buraya göndərmişdilər ki, dağılmış körpüləri *düzəltsinlər*. Ancaq bu igidlər, əksinə, uçulmamış körpüləri də *dağıtdılar* (S.Vəliyev).

DÜZƏLTMƏK – ƏYMƏK Qərənfil pəncərənin şüşəsinə baxıb kəlağayısını *düzəltdi* (S.Rəhman); Zinyət fikirlə alını qırırdırınb dodaqlarını *əydi* (ÇəmənZəminli).

DÜZGÜN – YALAN İti gözləri çox şeylər görür, həssas ağıl isə tam və *düzgün* nəticə çıxarır. *Yalan* ayaq tutar, amma yeriməz (Ata. sözü).

DÜZLÜK – ƏLİƏYRİLİK Gənclik həmişə yüksək və təmiz xəyalların, *düzlük* və sədaqətin mücəssəməsidir (M.İbrahimov); Qarətin, *əliəyriliyin* kökünü kəsmək (F.Kərimzadə).

DÜZLÜK – RİYAKARLIQ Coşur, əzildikcə daha da ilham; Həqiqət nəminə, *düzlük* nəminə (B.Vahabzadə); Bu *riyakarlıq*, bu yalançı hörmət Rüstəm kişinin qəzəbini coşdurur (M.İbrahimov).

DÜZMƏK – DAĞITMAQ Böyük daşlardan *düzüb* özümə bir meysərə, sən-dələ oxşar bir yer qayırmışdım (A.Divanbəyov oğlu); Uşaqlar daşları *dağıtmağa* başladılar (“Azərbaycan”).

DÜZÜNƏ – ÇƏPƏKİ Mənim qarşımda *düzünə* oturdu (T.Hüseynov); Əhməd onu *çəpəki* süzərək cavab verdi (A.Şaiq).

DÜZÜNƏ – YANAKI O *düzünə* üzümə baxaraq gülümsədi. Çünki maşın *yanakı* dayanmışdı (C.Əmirov).

Ee

EHMALCA – CƏLD Ana *ehmalca* uşağı qucağına aldı (M.Hüseyn); Mən də *cəld* ayağa durdum (Y.Əzimzadə).

EHMALLI – CƏLD O, daşıqçılara yüklərin *ehmallı* düşürülməsini tapşırırdı (S.Rəhimov); Sabir *cəld* irəli yeridi (Mir Cəlal).

EHMALLICA – CƏLD Rüstəm bəy diksindi, qolunu *ehmallıca* xanımın qolundan xilas etdi (Çəmənzəminli); Anası *cəld* ayağa qalxıb, həyəətə gəldi (Mir Cəlal).

EHMALLIQ – CƏLDLİK Üslubunda kənd sakitliyi və *ehmallığı* hakimdir (Mir Cəlal); İndi hər bir iş *cəldlik* tələb edir.

EHTİRAM – NİFRƏT Ailədəki bu qarşılıqlı *ehtiram* indi artıq ənənə və etiqad halına gəlmişdir (M.Hüseyn); Adamla çörək kəsib üzünə gülən, dalda isə ayağının altını qazan şəxslərə *nifrəti* böyük idi (M.İbrahimov).

EHTİRAMLAMA – NİFRƏTLƏ İçəri daxil olcaq Dəmirov Simona dönüb *ehtiramla* başını əydi və salam verdi (S.Rəhimov); Ətrafındakıları *nifrətlə* süzdü (“Azərbaycan”).

EHTİRASLI – SÖNÜK *Ehtiraslı* gözləri ilə ona odlu bir nəzər saldı (C.Əmirov); Səndə var coşqun ehtiras alovu; Yaxar atəşlərin *sönük* bir evi (H.Cavid).

EHTİŞAM – MATƏM İndi bayraq kimi ucaldır zaman; Vətən torpağının *ehtiramını* (S.Vurğun); Bu *matəm* xəbəri kənddə heç nəyi dəyişmədi.

EHTİYATLA – XƏSARƏTLƏ Hacı Qulu... *ehtiyatla* quyunun yanında uzanıb diqqətlə baxdı (A.Şaiq); O *cəsarətlə* işə girişdi.

EHTİYATLANMAQ – CÜRƏTLƏNMƏK Mən, doğrusu, *ehtiyatlanmağa* başladım (Q.Qantəmir); Onları əyləndirməyə, *cürətləndirməyə* çalışırdım (Mir Cəlal).

EHTİYATLI – DİQQƏTSİZ Çıxdım küçəyə və *ehtiyatlı* keçib getdim (C.Məm-

mədquluzadə); *Diqqətsiz* olması narahatlıq doğurur.

EHTİYATSIZ – TƏDBİRLİ Bəzən *ehtiyatsız*, kiçik bir xəta; Böyük faciələr yaradır, demək (S.Vurğun); Görünür sən məndən *tədbirlisən* (İ.Şıxlı).

EKSPORT – İMPORT Xaricə mal göndərilməsi *eksport*, xaricdən mal gətirilməsi *import* adlanır.

ELİZİYA – PROTEZA Sözdə səs düşümü hadisəsinə *eliziya*, sözdə səs artımı hadisəsinə *proteza* deyilir.

ELMLİ – SAVADSIZ Əlibəy *elmlı* və qoca bir kişi idi (S.S.Axundov); Qızım, mən *savadsızam*, dərstdən başım çıxmaz (Mir Cəlal).

ELMSİZ – SAVADLI Mən *elmsiz* bir adamam (M.S.Ordubadı); Biri də *savadlı* lazımdır ki, stolun böyründə otursun, yazsın (Mir Cəlal).

EN – UZUN Tövlənin iyirmi səkkiz arşın *uzunu*, yeddi arşın yarım *enidir* (Q.Qantəmir).

ENİNƏ – UZUNUNA Parçanın *eninə*, *uzununa* baxıb yerinə qoydu.

ENLƏNMƏK – UZANMAQ Bunu qırıb atdıqda pambıq gücü *uzanmağa* yox, *enlənməyə* verir (Ə.Vəliyev).

ENLƏTMƏK – DARALTMAQ Ömründə gülüslə işıqlanmış kimi görünən tutqun sifəti bir az *enlənmədi* (Mir Cəlal); Yolu *daraltdılar*.

ENLİ – DAR İkinci məhəlləyə gəlincə, küçələri *enli*, təmiz və evləri səliqə ilə tikilmişdi (N.Nərimanov); Atlılar *dar* küçələri, əyri döngələri keçib, seminariyanın yanına qədər gəldilər (İ.Şıxlı).

ENLİ – QISA Lazar *enli* qaşlarını qaldırıb gülümsədi (S.Vəliyev); Tapdıq məni görcək *qısa* qaşlarını dartdı, gözlərini bərəldib üstünə yeridi (Y.Əzimzadə).

ENLİ – NAZİK Kişinin sifəti *enli* və qabarıqdır (Mir Cəlal); Doğrudan da, qırmaq

kimi *nazik* yola araba salmağın nə qədər cəsarət istədiyini düşünür... (Mir Cəlal).

ENMƏK – QALXMAQ Uzanıb divanda İfqar bayaqdan; Gah *enir*, gah *qalxır* geniş sinəsi (H.Hüseynzadə).

ENMƏK – YÜKSƏLMƏK Peşəm *yüksəlməkdir*, *enmək* bilmirəm (S.Rüstəm).

ENSİZ – GEN Yeja özünü kirpi kimi yığdı, *ensiz* çiyinlərini qısb boğazını uzatdı (S.Vəliyev); Axund öskürən kimi Şirin *gen* və uzun tumanı ilə ayaqlarını örtüdü (Mir Cəlal).

ENSİZ – UZUN Ortada *uzun*, lakin *ensiz* ayaqaltı xalça salınmışdı (M.İbrahimov).

ERTƏ – AXŞAM Sübh çox *ertə* oyanardı qarı; Durquzar idi hamı xidmətkarı (A.Səh-hət); *Axşam* kənddə əl-ayaq yığılan vaxt Qədir oyandı (Ə.Vəliyev).

EŞİK – İCƏRİ Hacı Həsən bir söz deməyib gəlir, yapışır İskəndərin qolundan və çəkə-çəkə aparır *eşiyə* (C.Məmmədqu-luzadə); *İcəri* girən kimi əlini gödəkcəsinin cibinə salardı (Mir Cəlal).

ETİBARLI – VƏFASIZ Görünür, *etibarlı* kişisən (A.Şaiq); Bu *vəfasız* dünya mənim son ümidimi söndürdü (M.Hüseyn).

ETİBARLILIQ – VƏFASIZLIQ ...Aparatların işdə *etibarlılığı* onların konstruksiya və vəziyyətlərindən xeyli dərəcədə asılıdır (P.Rüstəmzadə); Artıq arvadının *vəfasızlığına* qəti olaraq inandı (Çəmən-zəminli).

ETİNASIZ – DİQQƏTLİ Yeja onu *etinasız* dinlədi (S.Vəliyev); Buna görə də başqalarına nisbətən daha çox *diqqətli* olmalıdır (C.Əmirov).

ETİNASIZLIQ – DİQQƏTLİLİK Rüstəm kişi Mayaya *etinasızlıq* göstərdi (M.İbrahimov); *Diqqətliliyinə* görə təşəkkür edirik.

ETİRAZ – ETİRAF Səriyyə xalının bütün *etirazları* puça çıxdı (S.Rəhimov); Qadının *etirafı* və yaxud təsdiqi mənim marağımı təskin etmirdi (S.Hüseyn).

EVLƏNMƏK – BOŞANMAQ Qəribə bu idi ki, Şamxal *evlənmışdi* (İ.Şıxlı); Mən

də səni *boşaram*, qalarsan canın çıx-a-çixa (Çəmən-zəminli).

EVLİ – SUBAY İndi qadan alım, *evlisen*? (Ə.Haqverdiyev); Məgər səhərdə ağıllı, ailə sevən *subay* kişilər azdır? (C.Əmirov).

EVLİLİK – SUBAYLIQ Otuz ildir, sənə ev düzəldirəm, uşağ saxlayıram; Bu da mənim *evliliyim*in əvəzi!.. (“Aşıq Ələsgər” dastanı); Saqqalını *subaylıqda* ağartmaya-caqdı ki?.. (M.İbrahimov).

EYBƏCƏR – QƏŞƏNG Fərhad xan bığburma, yekəqarın, *eybəcər* bir pəhləvan idi (Nağıl); Göy üzündə bir *qəşəng*; Tağ görünür yeddi rəng (A.Səhhət).

EYBƏCƏRLƏŞMƏK – QƏŞƏNG-LƏŞMƏK Qaraşa elə gəlirdi ki, Kələntər çox kök olduğundan, orta boyu bir az qısalar və *eybəcərləşirdi* (M.İbrahimov); Qəhrəman ucalmış, qara saçları daha da sıxlaşmış, özü də dəyişib *qəşəngləşmişdi* (S.Rəhimov).

EYBƏCƏRLİK – QƏŞƏNGLİK ...*Eybəcərliyinə* görə heç kəs adını çəkmir (Ə.Əbülhəsən); Qara saçları onun ümumi görünüşünə bir *qəşənglik* gətirirdi (A.Məmmədza).

EYİBSİZ – ÇİRKİN *Eyibsiz* dost axtaran dostsuz qalar (Ata. sözü); Başqalarının könül qapısına açar salmaq, oğurluqdan da **çirkin** işdir (M.Hüseyn).

EYİBSİZLİK – NAMUSSUZLUQ Övladın *eyibsizliyi* valideynin başını ucaldır. Yox, yox, mən belə *namussuzluğa* razı olmaram (M.Hüseyn).

EYNI – MÜXTƏLİF Sən varlığın *eyni-sən*, buna sözmü var? Üreyisən, beynisən, buna sözmü var? (M.Müştəfiq); *Müxtəlif* bitkilər özünə diqqət tələb edirdi (M.İbrahimov).

EYNİLİK – MÜXTƏLİFLİK Lakin yelləncək sürətlə qalxıb endikcə Veysin fikirlərində də elə bil *eynilik* artırdı (Ə.Əbülhəsən); İnsanların düşüncə və istəklərinin bir-birinə zidd və *müxtəlifliyini* gördükcə borana düşmüş yolçu kimi çayıb qalır (M.İbrahimov).

Əə

ƏBƏDİ – MÜVƏQQƏTİ Sübhün *əbədi* aşıqları olan boz torağaylar havalanıb səhər nəğmələrini oxuyur (M.Rzaquluzadə); Xalq *müvəqqəti* sükutu pözaraq dedi (M.S.Ordu-badi).

ƏBƏDİLİK – MÜVƏQQƏTİLİK *Əbə-dilik müvəqqətilikdən* üstündür (“Qabus-namə”).

ƏBƏDİYYƏT – MÜVƏQQƏTİ Dün-yaya bir dəfə gəlsə də insan; Yenə *əbədiyyət* onundur, fəqət (S.Rüstəm); Əziz bacı, *müvəqqəti* həyatımın əbədi yadigarı bu əksimi sənə verirəm (İ.Şıxlı).

ƏBƏS – MƏNALI Ancaq *əbə*s yerə həyəcan keçirirdi (İ.Şıxlı); Uzun və *mənalı* bir sükut Kamranı tutmuşdu (Mir Cəlal).

ƏBLƏH – AĞILLI Bu zarafatın o *əbləhə* neçəyə oturacağını göstərirəm (S.Vəliyev); Sözdə hünərdən dəm vurmaq asandır, ancaq *ağıllı* adamlar quru sözə inanmazlar (Mir Cəlal).

ƏCLAF – VİCDANLI O vaxt bizim nahiyənin pristavı Navedski adında çox rəhmsiz və *əclaf* bir adam idi (Ə.Vəliyev); Bu xidməti hər bir *vicdanlı* kişi yerinə yetirməli idi (M.S.Ordu-badi).

ƏCLAFLIQ – LƏYAQƏTLİLİK Gör-mürsən, kişinin üz-gözündən, hər hərəkə-tindən *əclaflıq* tökülür (A.Şaiq); Mən onun *ləyaqətliliyinə* lap əvvəldən bələdəm.

ƏCNƏBİ – ANA Onları *əcnəbi* dillərdə oxutmuşam (M.S.Ordu-badi); Onlar *ana* dilində danışdırlar (M.Hüseyn).

ƏCNƏBİ – YERLİ *Əcnəbi* yenə çama-danı verməyib, təcilən... vağzaldan şəhərə çıxdı (S.Qonizadə); Özü də *yerlidir* (Y.Əzim-zadə).

ƏDALƏT – ZÜLM Aldadır bəşəri yalan vədləri; Haqdan, *ədalətdən* yoxdur bir əsər (S.Vurğun); Tainki ayıqdır, həzər et ər dedi-yindən; Ər *zülmü* yamandır (M.Ə.Sabir).

ƏDALƏTLİ – İNSAFSIZ Heç bundan *ədalətli* qərar olmaz (M.İbrahimov); Bəzən onun gözlərində parıldayan sevinc bir an qədər qısa və *insafsız* idi (M.Hüseyn).

ƏDALƏTSİZ – İNSAFLI Heç bir zaman hökumət *ədalətsiz* iş görməz (C.Cabbarlı); *İnsaflı* və mehriban bir adamdır (“Ulduz”).

ƏDALƏTSİZLİK – İNSAFILIQ Məgər mən az *ədalətsizlik*, az insafsızlıq görürəm? (Ə.Haqverdiyev); *İnsafılığım*a söz ola bilməz (“Azərbaycan”).

ƏDAVƏT – DOSTLUQ Bizim qaçdı-ğımıza görə, Pərviz xanla Rəhim xanın ara-sında *ədavət* düşəcəkdir (Ə.Haqverdiyev); *Dostluqda* deyilən hər sözə min mənə verirən (M.Hüseyn).

ƏDƏB – QABALIQ Təzə gəlinlər, cavan qızlar yanına girə bilməzdi; *ədəb*, həya, hör-mət vardı (Q.Qantəmir); Bax, mən gəncliyin bu *qabalığı* ilə razılaşa bilmərəm (M.Hüseyn).

ƏDƏBLİ – KOBUD Vaqiən Qasım əmi çox *ədəbli* və söz eşidən idi (C.Məmməd-quluzadə); O mənə tərəf əyilib, *kobud* bir pıçıltı ilə adımı çağırırdı (Y.Əzimzadə).

ƏDƏBLİLİK – KOBUDLUQ Oğlan *ədəbliliyindən* başını aşağı saldı və cavab vermədi (“İzahlı lüğət”); Düzdür, biz onun *kobudluğuna* öyrənmişdik (Y.Əzimzadə).

ƏDƏBSİZ – ABIRLI Xain, alçaq, *ədəb-siz*, aç qapını (H.Cavid); Mən... təmiz və *abırlı* böyümək istərkən, nə iş idi başıma gəldi (Mir Cəlal).

ƏFƏL – ZİRƏK Hə, bala, belə bir kişinin mənim kimi *əfəl* nəticəsi var (B.Bayramov); Varlıdır, arxalıdır, özü də elə bu Səlim kimi *zirəkdir*, gözüaçıqdır (M.İbrahimov).

ƏFƏLLİK – ZİRƏKLİK Çox görmüşük dürlü-dürlü ölümləri; Qocalıqdan, xəstəlik-dən, *əfəllikdən* ölənləri (X.Rza); Atamın *zirəkliyi* müqabilində mənim çox aciz-avara

bir uşaq olmağımı üzə çökənlərin ən dəhşətli Nabat xalanın oğlu Yaqub idi (Ə.Əylisli).

ƏFSANƏ – HƏQİQƏT Bunlar *həqiqət-dir*, *əfsanə* deyil; insan nələr qurdu, nələr yaratdı (H.Hüseynzadə).

ƏFSANƏVİ – ƏSİL Qartal dedikləri o *əfsanəvi* qəhrəman budur (M.Hüseyn); Çox sağ ol, oğlun Fərid bütün vuruşlarda *əsil* igid olduğunu sübut etmişdir (M.Hüseyn).

ƏFSANƏVİ – HƏQİQİ Gülsənəm arvad öz tərifindən ruhlanır, ruhlandırca da elə bil, qeyri-adi, *əfsanəvi* bir hadisədən danışır (M.Hüseyn); *Həqiqi* və əsas söhbətlər axşam şərbəti içilən zaman başlanacaq idi (M.S.Ordubadi).

ƏĞYARLIQ – DOSTLUQ Kim olub əğyarə yar, eylər mənə *əğyarlıq* (M.Füzuli); Elə bil o, *...dostluğu*, sədaqəti əsil ürək döyüntüsü ilə tərənnüm edən bir şairə qulaq asırdı (M.Hüseyn).

ƏHATƏLİ – BİRTƏRƏFLİ Daha *əhatəli* iclas çağırılınsın; Yaxın bir gün, ətraflı danışmaq üçün (R.Rza); Məsələni *birtərəfli* həll etmişlər.

ƏXLAQLI – POZĞUN Püstəxanım *əxlaqlı*, namuslu qadındır. Gözəl olmasına baxmayaraq, *pozğun* arvadıdır (C.Əmirov).

ƏXLAQSIZ – NAMUSLU Şeyx Nəsrullah həyasız, yalançı və *əxlaqsız* bir adamdır (M.İbrahimov); Bu evin sahibi səndən min pay *namuslu* adamdır (Ə.Əylisli).

ƏXLAQSIZLIQ – NAMUSLULUQ ...Onun hörmət və nüfuzunun azalması və xidmətlərinin öləndən çıxması Mehribanın *əxlaqsızlığından* irəli gəlmişdir (S.Hüseyn); O, *namusluluğundan* dinib-danışmırdı.

ƏKİN – BİÇİN Bağın, *əkinin* xeyrini bəylər görəcəkmis; Toxum əkməyə dehqanları neylərdin, ilahi? (M.Ə.Sabir); *Biçinə* çin görəkdir, xırmana vəl (S.Ə.Şirvani).

ƏKİNÇİ – BİÇİNÇİ Özünüz də yaz *əkinçi*, qış dilənçi (Ə.Haqverdiyev); *Biçinçi* haqqını yerdən yığar (Ata. sözü).

ƏKMƏK – BİÇMƏK Gecə, gündüz *əkir*, *biçir* yoxsul; Yenə görməz evində bir məhsul (A.Şaiq).

ƏKMƏK – ÇIXMAQ Arpa *əkdim*, darı *çıxdı* (Ata. sözü).

ƏKSİNƏ – DÜZÜNƏ Vəziyyəti bütünü *əksinə* mənə edirsiniz (M.S.Ordubadi); Şərait məsələyə *düzünə* yanaşmağı tələb edir.

ƏQİDƏLİ – MƏSLƏKSİZ ...Sizin nəcib ürəkli və yüksək *əqidəli* bir adam olduğunuzu görürəm (M.İbrahimov); O, *məsləksiz* adamdır.

ƏQİDƏSİZ – MƏSLƏKLİ ...Bir addım əvəzinə beş addım geri çəkilən *əqidəsiz*, etiqadsız adamlardandır (M.İbrahimov); Onu *məsləkli* bir şəxs kimi tanıyırlar (“Azərbaycan”).

ƏQLİ – FİZİKİ *Əqli* əməklə *fiziki* əmək arasındakı ziddiyyət aradan qaldırılmalıdır.

ƏLALTI – AŞKAR Tarverdinin bu hərəkəti, *əlaltı* öküzləri satıb yeməyi təlimatçı Məcidi pərt etmişdi (S.Rəhimov); İlahi, yuxu görürəm, ya bu *aşkar*dır? – deyər özünü toxtatdı (Mir Cəlal).

ƏLALTINDAN – AŞKARCA O, *əlaltından* öz işini görürdü (M.İbrahimov); *Aşkarca* bizim əleyhimizə danışır.

ƏLBİR – TƏK Düşünüb bayaqdan tökmüşəm tədbir; Gərək sinə gərək düşməyə *əlbir* (S.Rüstəm); Özün də meydanda *tək* qaldın... (M.Hüseyn).

ƏLƏK-VƏLƏK – SAKİTLİK Bu yerdə yer tapılmaz artıq qüسسəyə, dərdə; O yerdəse ürəklər dərdənd *ələk-vələkdir* (S.Rüstəm); Mişka əli ilə *sakitlik* işarəsi verdi, başa saldı (Mir Cəlal).

ƏLƏM – NƏŞƏ Keçdim artıq gülə-gülə mən *ələmdən nəşəyə* (S.Rüstəm).

ƏLİAÇIQ – XƏSİS Dədəm kimi *əliacıqsan*, verəndə üzünü görmə (M.İbrahimov); Olursunuz, duman olun, sis olmayın; Nədə *xəsis* olsanız da; Sevgidə *xəsis* olmayın! (B.Vahabzadə).

ƏLİAÇIQLIQ – XƏSİSLİK Nəbinin igidliyi, *əliaçıqlığı* dillərdə dastan olur (“Qaçaq Nəbi”); Sən niyə indidən uşağı sinsidirsən, yoxsa pulun *xəsisliyini* eləyirsən? (Mir Cəlal).

ƏLİBOŞ – ƏLİDOLU Lakin mən onun evinə *əliboş* gəlib *əlidolu* gedən, *əlidolu* gəlib *əliboş* gedən adamların kim olduqları ilə əsla maraqlanmıram (S.Rüstəm).

ƏLİYƏRİ – DÜZ Çox zaman *əliyəriləri* bir tərəfdə qoyub, *düz* adamlardan yapışırlar (C.Əmirov).

ƏLLƏŞMƏK – AVARALANMAQ Fatma arvad hələ də təndir başında *əlləşir* (Mir Cəlal); Orda-burda *avaralanırdı*.

ƏLLİ – YAVAŞ Dedik: Öyrən hər şeyi; *Əlli* tərən, *əlli*, qız (M.Rahim); Yaman *yavaş* işləyirsən (“Ulduz”).

ƏLSİZ – BACARIQLI Bizə *əlsiz* adamlar yox, *bacarıqlı* adamlar lazımdır.

ƏLÜSTÜ – GEC Məhəmmədhəsən *əlüstü* girdi həyətə (C.Məmmədquluzadə); Bəli, Klara xanım, *gecdir*, çox *gecdir* (C.Əmirov).

ƏLVERİŞLİ – FAYDASIZ *Əlverişli* yerlərdə gizlənməmiş düşmənlər snayperləri bir an belə susmur (S.Vəliyev); Baş qoşmaq da *faydasız* idi... (Mir Cəlal).

ƏLVERİŞLİLİK – YARARSIZLIQ Lənkeran zonasının subtropik bitkilər yetişdirmək üçün *əlverişliliyi* çoxdan məlumdur. Onun *yararsızlığı* barədə mənə deyiblər.

ƏLVERİŞSİZ – MÜNASİB Yaxşı və səmərəli işləmək üçün *əlverişsiz* yox, *münasib* şərait yaradılmalıdır.

ƏMƏKÇİ – MÜFTƏXOR Gec-tez *əməkçilər* qələbə çalacaqlar (Çəmənəminli); Bizim aramızda *müftəxorlara* yer yoxdur.

ƏMİN-AMANLIQ – MÜHARİBƏ *Əmin-amanlıq* olmaz, olmasa əmniyyətlər (S.Rüstəm); *Müharibə* deyildir qurbansız, təhlükəsiz (S.Rüstəm).

ƏMR – XAHİŞ – Lyudmilacan, sizin hər bir *xahişiniz* mənim üçün *əmdir* (C.Əmirov).

ƏNDAMLI – ARIQ *Əndamlı* xanım xalata oxşar, qırmızı güllü, sarı paltar geymişdi (M.İbrahimov); Polis idarəsi rəisi ucaboy, *arıq* və kürən bir adamdı (M.Hüseyn).

ƏNDƏRMƏK – DOLDURMAQ Çuvalın ağzını açıb unu təknəyə *əndərdi* (“İzahlı lüğət”); Maşını *doldurub* yola saldılar (“Azərbaycan”).

ƏNGƏLLİ – ASAN Heç zərər yox, burax asılınsınlar; Daha *əngəlli* bir xəbər var, əvət! (H.Cavid); Baş sahibi olmaq *asandır*, amma bu başı salamat gözdirmək hünər istər (M.Hüseyn).

ƏNTƏR – GÖZƏL Qızların ən *əntəri* Güldəstə idi. Dilərə *gözəl* idi, bəlkə də, yer üzündəki bütün qızlardan *gözəl* idi (Ə.Əylisli).

ƏNTƏRLİK – GÖZƏLLİK Onun sir-sifətindən *əntərlik* yağır (“Ulduz”); İndi onun üzündə zərrə qədər də *gözəllik* yox idi (Ə.Əylisli).

ƏNTİQƏ – KİFİR Topuşun başı üçün lap *əntiqə* bir yumru oğlan oldun (S.Rəhimov); Bəy olanda nə olar, başı batmış nə qədər də *kifirdir* (Mir Cəlal).

ƏR – ARVAD *Arvad* qab dəsmalı ilə gözlərini silib *ərinin* qabağında döyükdöyükdə qaldı (S.Rəhman).

ƏRİNCƏK – ÇALIŞQAN Şişman məmur uzun bir sükutdan sonra *ərinçək* halda ağır-ağır sözə başladı (M.Hüseyn); Çox *çalışqan* tələbədir.

ƏRİNMƏK – İŞLƏMƏK Samovara su tökməyə, kömür salmağa *ərindi* (M.İbrahimov); Uzaqlardan kağızı gəlir, özü də sanitari *işləyir*. (Mir Cəlal).

ƏSARƏT – AZADLIQ Zahir *əsarətdən* xilas olduğumuz kimi, batini *əsarətdən* xilas olmalıyıq (C.Məmmədquluzadə); Onda *azadlığa*, gün işığına həsrət qoyanlara qarşı qəzəb hissi coşurdu (Mir Cəlal).

ƏSARƏT – HÜRRİYYƏT Könül bir quşdur ki, sevməz *əsarət*; Daim çırpır, istəyir *hürriyyət* (A.Səhhət).

ƏSAS – YARDIMÇI *Əsas* suallar qaldı kənarda, *yardımcı* suallarla tələbəni yordu.

ƏSASƏN – QİSMƏN Maarif sahəsində mübahisə *əsasən* tədris ocaqlarına münasibətdə meydana çıxırdı (A.Şaiq); *Qismən* bizlə razılaşdı.

ƏSASLI – TUTARSIZ Belə mühüm bir məsələni Telli kimi avam bir qadına qandırmaq üçün *əsaslı* dəlillər və sübutlar lazım gələcəkdir (S.Hüseyn); Onun gətirdiyi dəlillər *tutarsız* idi (“Jurnalist”).

ƏSASSIZ – TUTARLI Onun verdiyi xəbərlərin bir çoxu *əsassız* xəbərlər idi (M.S.Ordubadi); Vəkilin *tutarlı* dəlillərini; Eşidib az qalır qalxıb əl vura (B.Vahabzadə).

ƏSƏBİ – SAKİT Mollayev qaraqabaq, zəhmli və *əsəbi* bir adamdı (M.Hüseyn); Hər yer, hər tərəf *sakit* və durğun görünürdü (Mir Cəlal).

ƏSƏBİLƏŞMƏK – SAKİTLƏŞMƏK Cahandar ağa yenidən *əsəbiləşdi* (İ.Şıxlı); Aralıq bir az *sakitləşmişdi* ki, mən şalı boynumdan açdım (Mir Cəlal).

ƏSƏBİLİK – SAKİTLİK Səlimin *əsəbiliyi* artır, narahatçılığı çoxalır (S.Rəhimov); Zeynəb yenə də *sakitliyini* pozmamış, “işində ol, belə boş sözlərə inanma” – deyər Gülsümə təskinlik vermişdi (İ.Şıxlı).

ƏSİL – YALANÇI Lakin yenə təkrar edirəm, mənəcə, *əsil* qəhrəmanlıq yara bağlamaqdadır, abad etməkdədir (H.Cavid); Onun qəhrəmanlığı *yalançı* qəhrəmanlıqdır.

ƏSKİ – TƏZƏ Sonradan qövr eylər *əski* yaralar (S.Vurğun); *Təzə* paltarları ona çox yaraşır (M.Hüseyn).

ƏSKİ – YENİ *Əski* kənd gecədir, *yeni* kənd gündür (S.Rüstəm).

ƏSKİKLİK – ARTIQLIQ Özündə bir *əskiklik* duyurdu (Mir Cəlal); Hər zaman özündəki *artıqlığı* başqalarına çatdırmağa can atırdı (“Azərbaycan”).

ƏSKİLİK – YENİLİK *Yenilik əskiliyi* udmaq üçün səfərbər (S.Rüstəm).

ƏTİACI – MÜLAYİM Ax, necə *ətiacı* arvadsan, – dedim, lakin birdən Yaqudu

düşünüb səsimi yumşaldaraq ona yalvardım (Ə.Məmmədhanlı); Zahidin şirin söhbətləri, zahirən *mülayim* xasiyyəti mənim üçün ideal ola bilməz (Mir Cəlal).

ƏTLƏNMƏK – ARIQLAMAQ Sifəti o qədər *ətlənmişdi* ki, göyəm çərdəyi boyda gözləri güclə görünürdü (A.Makulu); Lyuba *arıqlamışdı* (Y.Əzimzadə).

ƏTLİ – ARIQ Onların əlləri yumru, *ətlidir*, barmaqları olduqca qısdır (M.S.Ordubadi); Atlas paltar, qırmızı çəkmə geymiş bu *arıq* qızın qaşları mötərizə, burnu sual işarəsinə oxşayırdı (Mir Cəlal).

ƏTRAFLI – QISACA Axşam mütləq sizə gələrəm, *ətraflı* söhbət edirik (C.Əmirov); Şən əhvalatı *qısaca* danışdım (Y.Əzimzadə).

ƏVVƏL – SON İslana-islana xeyli dolandı; Yolun nə *əvvəli*, nə *sonu* vardı (H.Hüseynzadə).

ƏVVƏLA – SONRA Qəhrəman bəyin, *əvvəla*, pulu yoxdur (Ə.Haqverdiyev); *Sonra* ağır-ağır qalxıb, kölgəlikdə, göy otun üstündə dirsəkləndilər (Mir Cəlal).

ƏVVƏLCƏ – SONRA *Əvvəlcə* Lyudmilanı yola salırıq, *sonra* isə bir az gəzirik (C.Əmirov).

ƏVVƏLİNCİ – AXIRINCI Doğrudur, bir neçə adam bilir ki, Yusif ilən sən *əvvəlinci* dəfə görüşməyirsən (N.Nərimanov); Başa salmadım məni ki, niyə bu *axırncı* görüşümüzdür və nə səbəbdən ayrılmalıyıq (Anar).

ƏYİLMƏK – DURMAQ Masa ətrafında dörd nəfər də *əyilmişdi* (H.Nəzərli); Bir sutka ayaq üstündə *durdum* (Mir Cəlal).

ƏYİLMƏK – QALXMAQ *Əyildi*, ovcunu qoşalayıb, suya saldı (M.Eynullayeva); Ev sahibi də *qalxdı* (Mir Cəlal).

ƏYLƏNCƏLİ – CANSIXICI Ona da bir qız nişanlarıq; *Əyləncəli* bir toy məclisi qurarıq (H.Cavid); Evin havası *cansıxıcıdır*.

ƏYLƏNMƏK – GETMƏK *Əylən*, bir qulaq as sözə (“Koroğlu”); Qədir fürsət bilib yayındı, üzünü bağlara tərəf tutub yavaşca, dala baxmadan *gedirdi* (Mir Cəlal).

ƏYMƏK – QALDIRMAQ Sünbüllər ağırlaşıb boynunu *əymişdi* (İ.Şıxlı); Qolumu *qaldırdım* ki, atım, gördüm ki, xortdan yoxdur (Mir Cəlal).

ƏYRİ – DÜZ Əyriilər *əyrini* görsün, *düzü* baxsın *düzünə*; Gəlməyibdir belə bir möcüzə dünya üzünə (Ə.Vahid).

ƏYRİLİK – DÜZGÜNLÜK Zira ki, yalan və *əyrilik* həmişə aşkar olub insanı bədnam edir (N.Nərimanov); Şura hökuməti gələn kimi şəhərlərlə kəndlər arasında yolların *düzgünlüyünə* diqqət yetirdi (Ə.Haqqverdiyev).

ƏYRİLİK – DÜZLÜK Rüstəm kişinin nəyi olsa *əyriliyi* yox idi (M.İbrahimov); Qəzəbləndi indi də; həkimin *düzlüyünə* (B.Vahabzadə).

ƏYYAR – MƏRD Qara pəhləvan yaman güclü, həm də yaman *əyyar* idi (“Koroğlu”); Sizin əriniz Əzizbəy çox *mərd*, səmimi və nəcib bir insandı (M.Hüseyn).

ƏYYARLIQ – MƏRDLİK Bu qəzvinli Şeydadır ki, gündüz sərraflıq edər, gecə *əyyarlıq* (M.F.Axundzadə); Bu qadının *mərdliyi* yalnız qohum-qardaşı deyil, bütün məhəlləni heyrətə gətirmişdi (M.Hüseyn).

ƏZAB – ZÖVQ Fərhad, Fərhad, niyə mənə *əzab* verirsən, vicdanımı parçalayırsan? (C.Cabbarlı); Onun bədii *zövqünü* korlayan məhmlərdən yüksək xalq musiqisinə doğru geniş bir yol açacağam (M.Hüseyn).

ƏZABLI – XOŞ Bu bir ay Bilqeyis üçün sıxıntılı və *əzablı* keçdi (S.Vəliyev); Qaranlıq qatılışır, əl-ayaq çəkilir, gündüz adama *xoş* gələn sərnilik sazağa çevrilirdi (Mir Cəlal).

ƏZABLI-ASAN Neft səltənəti Bakıda neft tapmaq *əzablı* bir işə çevrilmişdir (A.Şaiq); Danışanlar çox *asan* sözlər deyirdilər (Mir Cəlal).

ƏZAZİL – İNSAFLI Qara xan *əzazil* bir xain idi (“Koroğlu”); Onu *insaflı* bir sistem işçisi kimi tanıyırdılar.

ƏZAZİLLİK – İNSAFLILIQ Səbiq milyonerin arvadı Nərimin onun *əzazilliyini* görəndə üsyan edib deyir ki, dövlətlilər amansız və mürrüvətsizdirlər (M.Hüseyn); Yunis öz *insaflılığı* ilə insanı heyran edir.

ƏZƏL – SONRA Dizi üstə *əzəl* alıb başımı; Sildi lütf ilə qanlı göz yaşımı (A.Səhhət); *Sonra* bunu məsləhət görmədi (Mir Cəlal).

ƏZİK – ŞAX *Əzik* donunun ətəyini aşağı çəkdi (İ.Şıxlı); Mərcan xala mənə *şax* manatlar seçib verdi (Ə.Əylisli).

ƏZİNİK – GÜMRAH Mədəd işdən qayıdandan sonra *əzinik* yerə girdi, bir azdan yuxuladı (S.Rəhimov); Səhər yerindən *gümrah* durdu.

ƏZİNİK – SAF Stolun üstünə *əzinik* yox, *saf* alma və armud qoyulmuşdu (“Jurnalist”).

ƏZİYYƏT – RAHATLIQ Vetrova bütün *əziyyətlərə* mərdliklə qatlaşırdı (M.Hüseyn); “Uşağım” kupesini, *rahatlığımı* bir də yoxladı... (Mir Cəlal).

ƏZİYYƏTLİ – RAHAT Bu, xüsusi diqqətlilik tələb edən çox *əziyyətli* iş idi (C.Əmirov); Yarım saata qədər yenə *rahat* uçuruq (M.İbrahimov).

Ff

FACİƏ – KOMEDİYA Bu dəhşətli *faciəni* görüb ürəyi sıxıldı (S.Vəliyev); *Komediya* müəllifi istər yumor, istərsə də satira gülüşü ilə cəmiyyətin eyiblərini tənqid atəşinə tutmaqla onları islah və ya məhv etmək istəyir (F.Qasımzadə).

FACİƏLİ – KOMİK Hamınız tədricən bu ağır *faciəli* günlərə alışır və hadisələrin sonunu gözləyirsiniz (S.Vəliyev); Komediyanın əsas tənqid hədəfi və *komik* qəhrəmanı Tariverdidir (F.Qasımzadə).

FƏĞİR – DƏCƏL O, *fəğir*, nəzakətli, rəhmlı bir gəncdir (M.S.Ordubadi); Rizvan ilə bəş *dəcəl*, hər gün burda oynayıır (M.Dilbazi).

FƏĞİRLİQ – DƏCƏLLİK Elə onu bu günə qoyan onun *fəğirliğıdır* (“Ulduz”); *Dəcəlliyinə* baxmayaraq, məktəbdə oğlanlar da, qızlar da xətrini istəyirdilər (S.Qədirzadə).

FANTASTİK – REAL Bəs *real* həyatsız *fantastik* əsərin taleyi necə olardı (“Azərbaycan”).

FANTASTİKA – REALLIQ Mən bilən bu cür *fantastika reallığı* zənginləşdirir (“Azərbaycan”).

FARAĞAT – SƏRBƏST Svetlana Stepanova ayağa qalxıb *farağat* durdu, ucadan dedi (C.Əmirov); Çoxdan bəri ürəkdən və *sərbəst* hərəkət etməyən əl-qolu istədiyi səmtə əyilib büküldü (Ə.Vəliyev).

FASİLƏLİ – MÜNTƏZƏM Onların işi *fasiləlidir*. ...Mərmər koridorda yalnız divar saatının *müntəzəm* tiqılıtları eşidilirdi (M.Hüseyn).

FASİLƏSİZ – ARABİR Demək olar ki, bütün ömür boyu *fasiləsiz* işləmişəm (“Azərbaycan”); *Arabir* qəribsədiklər, təzədən yollara, səfərlərə çıxmaq istədilər (“Azərbaycan”).

FAYDA – ZƏRƏR Danışmaqdan *fayda* yoxdur (Ə.Haqverdiyev); Əzizbəyov! Bunlar hamısı sizin *zərərinizədir* (M.Hüseyn).

FAYDALI – ZƏRƏRLİ Oxuyun *faydalı* kitablardan (A.Şaiq); O ki qaldı kirpiyə, o da *zərərlı* heyvan deyildir.

FAYDASIZ – XEYİRLİ Ancaq Rantik yaxşı başa düşdü ki, bütün bunlar *faydasızdır* (C.Əmirov); Əvvəlcə ev sahibəsi, sonra da Mikola, Alyonuşkaya *xeyirli* gecə diləyib, ah-uflla sobanın üstünə qalxdı (S.Qədirzadə).

FƏAL – PASSİV O nəinki *fəal* bir şəfqət bacısı, həm də Anita kimi qəhrəman bir qadın idi (S.Vəliyev); Vasilyevskayanın romanları *passiv* müşahidə məhsulu deyildir (C.Mehdi).

FƏALLAŞMAQ – PASSİVLƏŞMƏK Formasız materiya passivdir, yalnız materiya forma ilə birləşdikdə *fəallaşır*. Məchul fellərdə subyekt *passivləşir*.

FƏALLIQ – PASSİVLİK Məclisin kişilər hissəsi xüsusi *fəallıq* göstərirdi (M.İbrahimov); Sən bu işdə *passivlik* göstərirsən.

FƏDAİ – FƏRƏRİ Adım *fədaidir*, bil ağa dərviş; Çəkmə xəyalımı uzağa, dərviş (M.Rahim); Bizim nəslimizdə *fərrari* yoxdur.

FƏDAKAR – QORXAQ *Fədakar* adamlardır (M.İbrahimov); Söhrab əqrəb kimi zəhərli, amma dozanqurdu kimi *qorxaqdır* (M.Hüseyn).

FƏDAKARLIQ – QORXAQLIQ Sənət dostluq və məhəbbət kimi *fədakarlıq* tələb edir (C.Məmmədov); Ehtiyat *qorxaqlıq* demək deyildir (“İzahlı lüğət”).

FƏHMLİ – KÜT Çox *fəhmlı*, qabiliyyətli uşaqdır (Mir Cəlal); İndi onun simasında, intihara qərar vermiş kimi, *küt* bir durğunluq vardı (Mir Cəlal).

FƏHMSİZ – AĞILLI *Fəhmsiz* övladı valideyn nə etsin? (“Azərbaycan”); Sadə, mülayim xasiyyətli, *ağıllı*, tərbiyəli qız idi (S.Qədirzadə).

FƏLAKƏT – SƏADƏT O, ailə həyatını gah *səadət*, gah da *fəlakət* törədici bir şəkildə görürdü (M.S.Ordubadi).

FƏLAKƏTLİ – SƏADƏTLİ Bu ağır və *fəlakətli* vaxtda nə əcəb o mənəm qeydimə qalmayıb? (M.Talıbov); Bizi *səadətli* gələcək gözləməkdədir (M.S.Ordubadi).

FƏNA – XOŞ Ah, nə *fəna* xəbər! (S.S.Axundov); Ümidvaram ki, Parisdə daha *xoş* xəbərlər eşidəcəyəm (“Azərbaycan”).

FƏNALAŞMAQ – YAXŞILAŞMAQ Bax *fənaləşdi* bütübütün halım (H.Cavid); *Yaxşılaşır*, bir-iki günə kimi evə gələr (“Ulduz”).

FƏNALIQ – YAXŞILIQ Dedim nə yaxşı ki; yuxuda otağın olmuşdu; İblisin *fənalıqlar* ölkəsi (R.Rza); Elədiyim *yaxşılığa* qarşı təşəkkür bu imişmi? (Mir Cəlal).

FƏRASƏTLİ – MAYMAQ Rəhmətlik atası kimi çox ağıllı, *fərasətlidir* (S.Vəliyev); Görmürsən *maymağın* biridir (M.İbrahimov).

FƏRASƏTSİZ – BACARIQLI Bu dəfə o, *fərasətsiz* oğlu Firidun xanı da özü ilə gətirir (Ə.Haqverdiyev); Xoşbəxtlikdən Güllər ağıllı və *bacarıqlı* qızıdır (M.İbrahimov).

FƏRDİ – KOLLEKTİV Əsil bizim adamlardan yaranmış hər *kollektiv* belə bir çaydır (M.İbrahimov); *Fərdi* işgüzarlıq heç bir səmərə verməz.

FƏRDİ – ÜMUMİ *Fərdi* əkindən, şəxsi mal-qaradan heç nə çıxmaz (Ə.Vəliyev); Bu bizim *ümumi* işimizdir (Ə.Vəliyev).

FƏRƏ – BEÇƏ Kül sənin başına, gözəl *fərə*, *beçə* də səni bəyənmir (Ata. sözü).

FƏRƏH – KƏDƏR Uşağı yemək böyütməz, *fərəh* böyüdə (Ata. sözü); Kəndimizi *kədərlər* bürüdü (M.İbrahimov).

FƏRƏHLƏNMƏK – KƏDƏRLƏNMƏK Pakizə döyüşdən qalib çıxdığına *fərəhləndi* və bərkədən qəhqəhə çəkdi (İ.Şıxlı); Məşədibəy Səlimə ürək-dirək vermək əvəzinə, onu daha da *kədərləndirdi* (M.Hüseyn).

FƏRƏHLİ – KƏDƏRLİ Burada həyat nə gözəl, *fərəhlidir* (S.Vəliyev); Daxmaya qərribə *kədərlili* bir sükut çökdü (S.Qədirzadə).

FƏRQLƏNMƏK – EYNİLƏSMƏK Xüsusi fəvqəladə bacarığı, istedadı ilə başqa

tələbələrədən *fərqlənirdi* (İ.Fərzəliyev); Sözlərin bir qrupu formaca *eyniləşir* (A.Qurbanov).

FƏRQLİ – EYİNİ Canlı göyərçinlərdən; Ancaq mən çox *fərqliyəm* (A.Şaiq); Şənbə günü nahardan üç saat sonra vəzirlər *eyni* qəsrədə, *eyni* qayda ilə mister Haroldu qarşıladılar (M.İbrahimov).

FƏRLİ – BİVEC Necə yəni oğlanın *fərli* adamları yoxdur? (M.İbrahimov); *Bivec* uşağıdır (S.Qədirzadə).

FİKİRLİ – ƏHLİ-KEF Mən görürəm siz ikiniz də *fikirli*, qanacaqlı adamlarsınız (Ə.Haqverdiyev); *Əhli-kefin* biridir, ona iş buyurmaq olarmı? (“Azərbaycan”).

FİNİŞ – START Kim bilir: haradadır; ömür yolunun *finişi* (R.Rza); Yaxşı *start* götürmüşlər.

FİRAVAN – ACINACAQLI Onlar əvvəlcə *acınacaqlı* günlər görürdülər, indi *firavandurlar* (“Ulduz”).

FİRTINALI – SAKİT Şair dostum *firtinalı* dənizi daha çox sevir (M.İbrahimov); Hava *sakit* idi (M.İbrahimov).

FİTNƏKAR – DÜZ Bəlkə qaçqın pis adamdır, oğru və ya *fitnəkardır* (S.Vəliyev); *Düz* adamdır, yalanla işi yoxdur.

FİTRİ – SAXTA *Fitri* xeyirxahlıqla *saxta* xeyirxahlıq arasında da fərq vardır (M.Talıbov).

FİZİKİ – ZEHNİ Eyni zamanda insanın ümumi tonusu, *fiziki* və *zehni* iş qabiliyyəti yüksəlidir.

FORMA – MƏZMUN *Formanı* müəyyən edən və şərtləndirən *məzmunun* özüdür.

FÖVQƏLADƏ – ADİ Bu gün onun həyatında *fövqəladə* bir gün idi (S.Vəliyev); Bu, *adi* icaslardan biridir.

FÖVQƏLADƏLİK – ADİLİK Lakin onu da demək istərdim ki, məndə bir *fövqəladəlik* yoxdur (M.S.Ordubadi); Səssiz gedir ömür; *adilik* sızqovundan süzülə-süzülə (R.Rza).

Gg

GEC – ERKƏN Ağa, biz kəndlilər *erkən* yatıb, *erkən* də durmağa adət etmişik (S.S.Axundov); Qız *gec* gəldi, həm də Əhmədin arzu etdiyi kimi o tək idi (Ə.Vəliyev).

GECƏ – GÜNDÜZ Bakının *gecəsi* də *gündüzü* kimi işıqlıdır (Ə.Vəliyev).

GECİKMƏK – TƏLƏSMƏK Ziyana *tələsdim*, xeyli *gecikdim*; Bir də bu dünyaya gələcəyəmmi? (H.Hüseynzadə).

GECLİK – TEZLİK Onun gəlişinin *gecliyi* və ya *tezliyi* məsələnin həllinə təsir etmir (“Azərbaycan”).

GEDİŞ – GƏLİŞ Gülüm, gəlmişəm mən özüm qurban; *Gəlişin* gözəldir, *gedişin* yaman (B.Vahabzadə).

GEDİŞLİ – GƏLİŞLİ Hamısı yel *gedişli*, biri o birindən çapar (M.Rahim); Cəld *gəlişli* Əhməd birdən dayandı (“Azərbaycan”).

GEN – DAR Dinmədim, *dar* etdilər başıma *gen* dünyanı (S.Rüstəm).

GENƏLMƏK – DARALMAQ Birdən onun gözləri *genəldi* (S.Rəhimov); Getdikcə üfüqlər *daralır*, səhra öz şəklini itirirdi (M.İbrahimov).

GENİŞ – YIĞCAM Elmin meydanı *geniş*, mənzili uzaqdır (İ.Şıxlı); Üslubun ən *yığcam* forması şeiridir (“Azərbaycan”).

GENİŞLİK – DARLIQ Mən *genişlik* xoşlayıram; Torpağımın yoxdur sonu (M.Rahim); Tellər azlıq edir, pərdələr *darlıq*; Mən indi bildim ki, nə çəkib Kərəm (H.Hüseynzadə).

GENİŞLİK – YIĞCAMLIQ Yaxşı əsər üçün *genişlik* yox, *yığcamlıq*, sanballılıq əsas şərtir (“Azərbaycan”).

GERÇƏK – YALAN Lap *gerçək* deyirəm, belə şeylə də zarafat olar? (Ə.Vəliyev); Bütün rayon bilir ki, Sultan Əmirliyə *yalan* satmaq adama çox baha oturur (İ.Hüseynov).

GERÇƏKLİK – İMKAN *Gerçəklik* dedikdə artıq həyata keçmiş, baş tutmuş, realizə edilmiş imkan nəzərdə tutulur. *İmkan*

hələ həyata keçməmiş, baş tutmamış gerçəklikdir (“Dialektik materializm”).

GERÇƏKLİK – YALANLIQ O, *gerçəkliyi* sevən adam idi. Kəndçilər etdiklər dübarə hücum; Yenə oldu *yalanlığı* məlum (M.Ə.Sabir).

GERİ – İRƏLİ Divarlar çəkilmişdi *geri*; yenə *irəli* gəldilər (R.Rza).

GERİLƏMƏK – AYAQLAŞMAQ – Bəri gəl, cənab, – deyər qadın təkrar edər-kən soldat bir neçə addım da *gerilədi*, cəld tüfəngini atəşə hazırladı (M.Hüseyn); Qəzet görək operativ olsun, həyatla *ayaqlaşsın* (C.Əmirov).

GERİLƏMƏK – İRƏLİLƏMƏK Mehriban Zeynalı elə halda görünəcə qorxub *gerilədi* (S.Hüseyn); Küləyin müqavimətini qıra-raq yüngülcə qaçıb *irəlilədi* (M.İbrahimov).

GERİLİK – İNKİŞAF Gərsin sinəsini acıya, dərde; Ensini *geriləyin* pərdəsi, ensin (S.Rüstəm); Bu saat böyük quruluş və *inkişaf* işi gedir (Mir Cəlal).

GETMƏK – QAYITMAQ İndi ikisi də sübh açılandan *gedib*, bir də qaş qaralanda *qayıdır* (S.Qədirzadə).

GEYİMLİ – ÇILPAQ Şıq *geyimli* bu azərbaycanlı əsgərin ayağında haradansa ələ keçirdiyi təzə uzunboğaz çəkmə vardı (S.Qədirzadə); *Çılpaq* bədənini ona göstərərək müxtəlif fiqurlar edir (S.Vəliyev).

GEYİMLİ – ÜRYAN Başıaçıq, sakit duruşlu, bahar *geyimli* rus, sanki onun üzünə gülürdü (Mir Cəlal); Yaşarmış vəqfi-sevda, safı *üryan* (H.Cavid).

GEYİNƏMƏK – SOYUNMAQ Mən paltomu *geyinmişdim* (İ.Məlikzadə); Əli yatağının üstündə paltarını *soyundu* (Çəmənzəminli).

GƏDA – BƏY Çingiz, məhəbbət aləmində *bəy*, *gəda* yoxdur, mən səni sevirəm, sən də məni (S.S.Axundov).

GƏLƏCƏK – KEÇMİŞ Mən isə adətim üzrə *keçmişi* yox, ancaq *gələcəyi* düşünürəm (M.İbrahimov).

GƏLİR – ZƏRƏR Buna görə də Lyudmila bir drujinaçı kimi Ağəlinin *gəlir* mənəbəyini aşkara çıxarmağı qərara almışdı (C.Əmirov); De görüm, onlardan nədir səməre? Bəlkə də hər kəsə çatır *zərəri* (M.Ə.Sabir).

GƏLİRLİ – ZƏRƏRLİ Camaat üçün nə mənfəətlidir, nə *gəlirlidir* onu əksin (B.Bayramov); *Zərərli* otları məhv etmək lazımdır.

GƏLMƏ – YERLİ *Gəlmələr yerliləri*; Çapar da, talayar da... (B.Vahabzadə).

GƏLMƏK – GETMƏK Mən anadan dünyaya bədbəxt *gəlmişəm*, bədbəxt də *gədəcəyəm* (Ə.Haqqverdiyev).

GƏNC – QOCA Bunların biri iyirmi yaşında *gənc*, digəri yetmiş sinninə varmış bir *qoca* idi (S.S.Axundov).

GƏNC – YAŞLI *Yaşlı* nəsil həmişə *gənc* nəslə qayğı ilə yanaşmalıdır.

GƏNCLƏŞMƏK – QOCALMAQ Yenidən *gəncləşirsən* (H.Cavid); Bayaq da sənə öz elədim, əvvəla, görürsən mən *qocalmışam* (Ə.Haqqverdiyev).

GƏNCLİK – QOCALIQ *Gənclik* özü gedir; *Qocalıq* özü gəlir (R.Rza).

GƏRƏKLİ – LAZIMSIZ Gərəksiz şey *gərəkli* gündə (Ata. sözü); Artıq otursansa, səriştəni itirib *lazımsız* sözlər danışacağından ehtiyat etdi... (M.İbrahimov).

GƏRƏKSİZ – VACİB Tacidar, *gərəksiz* keçmişi burax! (A.Şaiq); Gülçöhrə, get, atan damın dalısında çobanlarla danışır, de ki, bir buraya gəlsin, *vacib* işim var (M.F.Axundzadə).

GƏRGİN – SAKİT Şəhərdə vəziyyət *gərgin* idi (S.Vəliyev); *Sakit* və azca qüssəli nəzərlərimi ona dikib durdum (M.İbrahimov).

GƏRGİNLƏŞMƏK – SAKİTLƏŞMƏK Soldatın üzü ani bir titrəyişlə tər-pəndi, əzələri daha da *gərginləşdi*, iti çənəsi əsdi (M.İbrahimov); Günəş günorta yerinə gələndə Tehranın bütün küçələri boşalmış və *sakitləşmişdi* (M.İbrahimov).

GƏRGİNLİK – SAKİTLİK Adamlarda ciddilik və *gərginlik* duyuldu (Mir Cəlal); Heç olmasa onsuz evdə *sakitlik* idi (M.İbrahimov).

GƏRMƏK – YIĞMAQ Qaya sinəsini *gərdi*, uşağı küləkdən qorumaq üçün (“Azərbaycan”); Turac görülmüş qanadını *yığmağa* çalışdı.

GƏVƏZƏ – SADƏLÖVH Yüklər *gəvəzələr* ürək yükünü; Nə deyim bu ağıl dumanlara mən (M.Araz); Yox, aldanma, aldanma! Məni *sadəlvəh* sanma! (R.Rza).

GƏVƏZƏLİK – SADƏLÖVHLÜK *Gəvəzəliyindən* əl çəkmiş. Sonra bir uşaq *sadəlvəhliyi* ilə gözlərimin içinə baxdı (S.Qədirzadə).

GƏZƏYƏN – NAMUSLU *Gəzəyən* qadındır, ondan uzaq ol, özünü biabır eləmə (“Ulduz”); Çox *namuslu* kişidir, amma heyif gönü qalındır (M.İbrahimov).

GİCBƏSƏR – AĞILLI *Gicbəsərin* biridir (“Azərbaycan”); Vəzifə elə bir qüvvədir ki, ağılsız *ağıllı*, çirkini gözəl, qocanı cavan göstərir (İ.Fərzəliyev).

GİCLƏŞMƏK – AĞILLANMAQ Ona toxunmayın, *gicləşib* (“Azərbaycan”); Demək, indi *ağıllanmışam*, məni istəmirsən? (Mir Cəlal).

GİLEY – RAZILIQ Əlindən eşqimə *gileyim* yoxdur (R.Rza); Atam da *razılıq* vermişdi (H.Nadir).

GİLEYLƏNMƏK – RAZILAŞMAQ Qızlar kəkotu dərib buradaca qurudar, gəlinlər baş-başa verib xısnlaşar, arabir qayınanalarından *gileyləni*b, dad çəkərdilər (İ.Şıxlı); Bayaqdan İmranın onunla *razılaşdığını* zənn edən Kosaoğlu, birə sancmış kimi yerində qurcalandı (İ.Şıxlı).

GİLEYLİ – RAZI Eyni zamanda ürekdə bir-birindən *gileyli* idilər (M.İbrahimov); Leyla *razı* idi öz əməlindən; O, zəhər içmişdi eşqin əlindən (B.Vahabzadə).

GİRDƏ – YASTI Yedəyində də bir at, atın üstündə bir cüt çuval və çuvalın içində bir növ *girdə* şeylər (Ə.Haqqverdiyev); Yuxarıda, böyük evin *yastı* damı üstündə bir

oğlan uşağı məhəccər qırağında dayanmışdı (Ə.Məmmədخانlı).

GİRİNTİ – ÇIXINTI Bu taxta, mebel üçün yaramaz, çox *girintisi*, *çixıntısı* var.

GİRİŞ – SON Əziz müxtəsər bir *giriş* sözü söylədi (Ə.Vəliyev); Sədr *son* sözündə qeyd etdi ki, Vəli öz günahlarını boynuna alır.

GİZLİ – AŞKAR Gah *gizli*, gah *aşkar*; Ayaq basar hər yerə (A.Şaiq).

GİZLİN – AÇIQ Yəqin bir-birinə *gizlin* sözləri varmış (M.Hüseyn); Buna görə də qızını yola salarkən *açıq* ürəklə Həsəni evə götürməyi ona tapşırırdı (M.İbrahimov).

GÖDƏK – UZUN *Gödək* atıldı vurdu *uzunun* başına, uzun dedi: – Əcəb yadıma saldın (Ata. sözü).

GÖDƏKLİK – UZUNLUQ ...Ömrümün belə *gödəkliyindən* şikayətlənməzdim (S.Qədirzadə); Katibin son sözləri onu o qədər tutmuşdu ki, gəldiyi yolun *uzunluğunu* belə duymadı (Ə.Vəliyev).

GÖDƏLMƏK – UZANMAQ *Uzanacaq* kölgələr; *Gödələcək* kölgələr; İdman et hər səhər (İ.Tapdıq).

GÖNDƏRMƏK – GƏTİRMƏK Ancaq hər ehtimala qarşı Səttarın barmaq izlərini ekspertizaya *göndərmək* lazımdır (H.Nadir); Lazımdırsa, *gətirim*, açın baxın (H.Nadir).

GÖRÜŞ – VİDALAŞMA *Görüş* üçün günortadan əlverişli vaxt tapmaq olmazdı (M.İbrahimov); *Vidalaşma* vaxtı gəlib çatdı (H.Nadir).

GÖRÜŞMƏK – VİDALAŞMAQ Bakı varlıları ilə *görüşmək* və *vidalaşmaq* qərarına gəlmişdi (M.S.Ordubadı).

GÖTÜRMƏK – QOYMAQ Ağzına bax, tikə *götür* (Ata. sözü); Kərim kitabı büküb pəncərəyə *qoydu*.

GÖYÇƏK – ÇİRKİN Eybi yoxdur, *göyçək* xanımların haqqında hamı danışır (Ə.Haqverdiyev); Molla qoca, çopur, *çirkin*, yoxsul adam idi (Mir Cəlal).

GÖYÇƏKLƏSMƏK – ÇİRKİNLƏSMƏK Zərifə ilin müəyyən vaxtlarında kökəlir və ya arıqlayır. Buna münasib də gah *göyçəkləşir*, gah da *çirkinləşirdi* (“Azərbaycan”).

GÖYƏRMƏK – QIZIŞMAQ Görürəm, soyuqdan gömgöy *göyərmişən*. Keç otur qayıqda, əl-ayağın *qızıssın* (H.Nadir).

GÖYNƏMƏK – QIZIŞMAQ Nə ürəyim *göynəyir*; nə sözlər yandırır dodaqlarımı (R.Rza); Otağın havası onu *qızıdırırdı*.

GÖZƏL – ÇİRKİN Elə gecə-gündüz *gözəl* arvad arzulayır (Ə.Haqverdiyev); Özü-nün arvadı bir *çirkin* şeydir (Ə.Haqverdiyev).

GÖZƏL – İFRİTƏ Belə kafir ataya *gözəl* balanı vermərəm (S.S.Axundov); *İfritə* huşunu itirib yerə yıxıldı (M.Talıbov).

GÖZƏLLƏSMƏK – EYBƏCƏRLƏSMƏK Düzlər ətirlənin baharla, yazla; Güllər, çiçəklər də *gözəlləşibdir* (H.Hüseynzadə); Onun dodaqları esdi, *eybəcərləşdi* (M.Hüseyn).

GÖZƏLLİK – ÇİRKİNLİK Gecələr hər şəhərə bir cür *gözəllik* gətirir (S.Sərxanlı); O inanırdı ki, ata haqqında pis düşünmək ən böyük xəyanət və *çirkinlikdir* (M.İbrahimov).

GÖZLÜ – KOR *Kor* gəldi, *gözlü* getdi (Ə.Haqverdiyev).

GÖZÜAC – GÖZÜTOX *Gözütöx* adamlar həmişə rəhmlı olur. *Gözüac* adamlar isə insafsız, rəhmsiz olur.

GÖZÜQANLI – MƏRHƏMƏTLİ Sədaqət mənə *gözüqanlı* adam kimi baxırdı (İ.Əfəndiyev); Az danışır, danışanda gülüm-səyir, çox ürəyi yumşaq və *mərhəmətli* qadırdır (M.İbrahimov).

GÖZÜTOX – TAMARZI *Gözütöx* adamların haram malla işləri olmaz (“Azərbaycan”); *Tamarzi* gözlərlə Naznazi şişə çəkirdi (M.İbrahimov).

GÖZÜYAŞLI – GÜLƏR Sonra da *gözüyəşli* onu əsgəriyə yola salıb, heç bir söz deməmişdi (T.Kazımov); *Gülər* üzünə baxanda adam dərini unudurdu (“Ulduz”).

GUR – SAKİT Gah *sakit*, gah *gur* axıb; Dəhnəndən darıxıb; Sahilə çıxan sular! (R.Rza).

GURLUQ – ZƏİFLİK Işığın *gurluğu* və ya *zəifliyi* cərəyanın gücündən asılıdır.

GURULTULU – SAKİT Bir-birlərinə olan sədaqəti *gurultulu* sözlərlə izah edərek

badə qaldırır içir, içirlər (S.Vurğun); Gözlərinizdən görürəm *sakit* qıza oxşayırsınız (S.Qədirzadə).

GÜCLƏ – KÖNÜLLÜ Özünü *güclə* saxladı, uşağın başını sığalladı (Mir Cəlal); O *könüllü* gəlmişdi (“Azərbaycan”).

GÜCLÜLÜK – ZƏİFLİK O *güclülü-yünə* güvənirdi. Bu acizlik, bu *zəiflik* o dərəcəyə çatdı ki, öz-özündən iyrenməyə, özünə nifrət etməyə başladı (M.İbrahimov).

GÜCSÜZ – QÜVVƏTLİ O sizə qarşı *gücsüzdür* (C.Cabbarlı); Bu *qüvvətli* bir axın idi ki, öz təbii məcrasına düşmüşdü (M.İbrahimov).

GÜCSÜZLÜK – QÜVVƏTLİLİK *Gücsüzlüyünü* hiss edib inildədi (İ.Sıxlı); *Qüvvətliliyini* yoxlamağa səy göstərdi (“Ulduz”).

GÜLƏRÜZ – QARAQABAQ Əsli *güləruz* və şən qadıdır (“Azərbaycan”); Yemişlərin bəzisi *qaraqabaq* adamlar kimi burnunu yerə dikmişdi (Mir Cəlal).

GÜLƏRÜZLÜ – QARAQABAQ *Güləruzlü* kumıkların, lakların; Aulların qoy mehmanlıq qalmasını (Abbasığa); Kərəm az danışan və *qaraqabaq* idi (M.İbrahimov).

GÜLƏRÜZLÜ – QAŞQABAQLI Söndü o *güləruzlü* o günəş, söndü; Ah... o gözəl varlıq torpağa döndü (S.Vurğun); *Qaşqabaqlı* bacısını çağırır üzündən öpdü (M.İbrahimov).

GÜLƏŞ – QƏMLİ *Güləş* qadınlar həmişə şən görünür (“Azərbaycan”); Burada *qəmli* bir sükut hakim idi (Mir Cəlal).

GÜLÜMSƏMƏK – KƏDƏRLƏNMƏK Mənim də xəyalım sizin kimidir; bəzən *kədərlənir*, bəzən *gülümsər* (R.Rza).

GÜLÜŞ – AĞLAŞMA Sağlam *gülüş* kəndin bütün həyatını yeni bir sevincə güldürəcəkdir (C.Cabbarlı); *Ağlaşma* getdikcə şiddətlənirdi (M.Hüseyn).

GÜLÜŞMƏK – AĞLAŞMAQ Biz də şirin söhbət edərək yeyərdik, danışdıq, *gülüşərdik*, axırda da Tamam maraqlı nağıllarını danışdı (S.S.Axundov); Körpə uşaqlar aclığa davam gətirməyib *ağlaşırdılar* (Çəmənzəminli).

GÜMRAH – ƏZGİN Döyüşçülər nə qədər şən, *gümrahdılar!* (S.Vəliyev); Hər tərəfdə *əzgin* kəndlilər bəylərdən intiqam almağa başladılar (H.Nəzərli).

GÜMRAH – YORĞUN Əlli yaşlı olmasına, çəkdiyi əzablara baxmayaraq, çox *gümrah* idi (S.Vəliyev); Adi paltar geyən Rəsulov özünü *yorğun* adam kimi göstərmişdi (C.Əmirov).

GÜMRAHLAŞMAQ – SUSTALMAQ İstirahətdən sonra *gümrahlaşmışdı* (“Azərbaycan”); Bədəni *sustalmışdı*, sanki ağac altından çıxmışdı (S.Qədirzadə).

GÜMRAHLAŞMAQ – YORULMAQ Elə *gümrahlaşırsan*, elə saflasırsan ki, deyəsən, heç ömür boyu nə *yorulursan* burada, nə də qocalırsan (M.S.Ordubadi).

GÜMRAHLIQ – YORĞUNLUQ Özündə bir *gümrahlıq* duydu (“Ulduz”); Ürəyində bir ağırlıq, beynində *yorğunluq* hiss etdi (İ.Sıxlı).

GÜNAH – SAVAB *Günahın* cəzası ölüm-də yox, dirilikdədir (Çəmənzəminli); Dinləyib axirət üçün *savab* qazanaraq (S.S.Axundov).

GÜNAHKAR – TƏQSİRSİZ Sanki pərvanə idi öz varı ətrafında; On gün əvvəlki *günahkar* bir adam (S.Rüstəm); Bu işdə o tamam *təqsirsizdir*.

GÜNAHSIZ – CİNAYƏTKAR Qıymaz axsın qoca Qafqaza *günahsız* qanlar (S.Rüstəm); On gün ərzində *cinayətkar* qaçıb gizlənə bilər (C.Əmirov).

GÜNAHSIZ – MÜQƏSSİR Kəsildi yollarda *günahsız* başlar (S.Rüstəm); Mən *müqəssirəm*, Sevil! (C.Cabbarlı).

GÜNAŞIRI – GÜNDƏ *Günəşiri* rayona çağırırdılar (Ə.Vəliyev); *Gündə* mənə də deyir ki, gəl yazıl bizə, sənə tüfəng verək (Mir Cəlal).

GÜNBATAN – GÜNDOĞAN *Günbatana* niyə gedirsən? – dedi, – Ayağı yer tutan *gündoğana* tərəf gedir (M.Süleymanlı).

GÜNƏVƏR – QUZEY *Günəvər* yerə uzandı (“Azərbaycan”); *Quzey* ətəyi uçurum idi, dibi görünməz dərə uzanırdı (M.Süleymanlı).

Hh

HAKİM – MƏHKUM Mən tələb edirəm, möhtərəm *hakim*; Cəzasız qalması onun təhqiri (B.Vahabzadə); *Məhkumu* möhkəm sıxışdırdılar (“Ulduz”).

HAKİM – MÜTTƏHİM Xətib minbər-dən yerə düşməmiş əhali *hakimi* və xətibə gözləməyərək məsciddən çıxdı (M.S.Ordu-badi); Özünü darta-darta *miyyətimlər* kür-süsündə əyləşdi (C.Əmirov).

HAQQ – ZÜLM Biri *haqqı* müdafiə edir, digəri *zülmü*, Pəricahan, səni bu haqq yola dəvət edirəm (S.S.Axundov).

HAQLI – ƏDALƏTSİZ Büronun qərarı *haqlıdır*. Sizin təklifiniz çox *ədalətsizdir* (Ə.Vəliyev).

HAQLI – GÜNAHKAR Aslan *haqlıdır* (S.Vəliyev); *Günahkar* düşdü qazamata, dalınca da on beş günahsız sürüklədi (M.İbrahimov).

HAQSIZ – ƏDALƏTLİ *Haqsızlıq* oldu qanun; Yıxıldı xanımınlar (Ə.Cavad); Xalqın qərarı daha *ədalətli* olar (M.Hüseyn).

HAQSIZLIQ – ƏDALƏTLİLİK Nə *haqsızlıq*, nə aclıq, nə istismar olacaq (S.Rüstəm); Məhkəmə hökmünün *ədalətli-liyi* hamının ürəyindən idi.

HALAL – HARAM – Belə nə üçün? Desin ya *halaldır*, ya *haram* (S.S.Axundov).

HAL-HAZIRDA – KEÇMİŞDƏ Mən *hal-hazırdan* danışırım (S.S.Axundov); *Keçmişdən* aldığım dərin duyğular; Acı təribyələr ruhuma hakim (M.Müşfiq)

HAMAR – KƏLƏ-KÖTÜR Hər yan əl içi kimi düz və *hamardır* (S.Sərxanlı); Sona *kələ-kötür* yollarda bir xeyli yüyürdü (S.Vəliyev).

HAMARLAMAQ – YASTILAMAQ Baş barmağı ilə basıb *hamarladı* (İ.Şıxlı); Yəni dəmiri qızğın ikən *yastıla* (S.S.Axundov).

HARA – ORA Mən bu sinnimdə *hara* gedib çıxaram (S.S.Axundov); *Ora* meyxanadır (S.S.Axundov).

HARIN – BAŞIAŞAĞI *Harın* adamdır (“Ulduz”); Çox hörmətci, *başiaşağı* adamdır (S.Qədirzadə).

HAVADAR – HİMAYƏSİZ Könlümdən keçəni duymadınsa da; Ömrümə, günümə *havadar* oldun (B.Vahabzadə); Aralıqda mövcud olan bütün anlaşılmazlıq, hətta bir para ixtilaflar da *himayəsizlik* nəticəsində yaradılmışdır (M.S.Ordu-badi).

HAVALANMAQ – AĞILLANMAQ İnsan baxır *havalanır* (M.Müşfiq); Qulaməli fikirləşdi ki, yəqin arvad *ağıllanıb*, namusla yaşamağın mənasını başa düşüb (İ.Fərzəliyev).

HAVALI – AĞILLI Yox, bu məndən də *havalıdır*, rəhbər olmaq istəyir (M.İbrahimov); Sevdə *ağıllı* qız idi (İ.Fərzəliyev).

HAY-KÜY – SAKİTLİK Yenidən *hay-küy* qopanda Kamal otura bilməyib zalı tərək etdi (M.İbrahimov); Zalda elə *sakitlik* yaranmışdı ki, onların hər bir hərəkəti və xüsusən ayaq səsləri eşidilir, əzici təsir bağışlayırdı (M.İbrahimov).

HAZIRDA – GƏLƏCƏKDƏ Göstərmə o gül çöhrəni, qoy bilməsin aləm; *Hazırda* bizim əsrdə cənnət yənə vardır (Ə.Vahid); Hər obada mən varam; Qəlbimizdə çağlaram; Dilinizdə qaynaram; *Gələcəkdə* yaşaram! (B.Vahabzadə).

HEÇ – HƏ Heç, elə-belə gəldik baş çəkək (C.Cabbarlı); *Hə*, o mənə Qarabağdan, Eloğlundan çox danışdı (S.Rəhimov).

HEÇLİK – VARLIQ Lakin mən bu *heçlikdə* də bir həqiqətəm (C.Cabbarlı); Yaşamaz eşqsiz, ruhsuz sənətkar; Onun *varlığı* da quru sümükdür (S.Vurğun).

HEY – HƏRDƏN Məni çəkə-çəkə *hey* apardılar; Gördüm qayıqdadır o qoçaq Eldar

(S.Vurğun); Əntiqə *hərdən* özünə cürət verib ağasından soruşdu (Mir Cəlal).

HƏYBƏTLİ – NƏŞƏLİ *Heybətli* bir mənərə zühur etdi (S.S.Axundov); İlyas diksindi və keçmişin şirin və *nəşəli* xatirələrindən ayrıldı (M.S.Orudubadi).

HƏ – YOX Yanardağ, son sözümdür. Solmaz sabah ölməlidir. *Hə*, ya *yox* (C.Cabbarlı).

HƏQİQƏT – XƏYAL İnsanın xoş *xəyalı* çevrilir *həqiqətə* (S.Rüstəm).

HƏQİQƏT – YALAN Getdi Telli xanım, getdi çal-çağır; *Həqiqət* belədir, *yalan* neyləsin (H.Hüseynzadə).

HƏQİQİ – YALANÇI *Həqiqi* dost çox gec ələ gələr (M.Talıbov); O da arvadı kimi *yalançı* və lovğa idi (C.Əmirov).

HƏLƏ – SONRA Əşrəf həyatında *hələ* heç bir qəhrəmanlıq eləməmişdi (S.Rəhman); *Sonra* yenidən düşüncəyə daldı (M.İbrahimov).

HƏLƏLİK – HƏMİŞƏLİK *Hələlik* onlar öz aralarında barışa bilmirdilər (M.S.Orudubadi); Qızım, onların qanadları *həmişəlik* deyildir, onlar töküləcəkdir (S.S.Axundov).

HƏLİM – SƏRT O ən sadə, ən *həlim*, ən gözəl bir qız idi (M.S.Orudubadi); O nədənsə axır illərdə əvvəlki kimi *sərt* təbiətli deyildi (S.Hüseyn).

HƏLİMLƏŞMƏK – SƏRTLƏŞMƏK Qoca kişi *həlimləşmişdi* (“Ulduz”); Hava *sərtləşir* (M.İbrahimov).

HƏLİMLİK – SƏRTLİK *Həlimlik* aciz adamların xislətidir (S.Qədirzadə); *Sərtlik* sizə yaraşmır (“Azərbaycan”).

HƏMDƏM – ƏĞYAR O qızıl saçların pərişandır; *Həmdəmin* meydi, bir də hicrandı (S.Rüstəm); Tək-tək şeir yazsan da; Bir şux qıza, gəlinə; Qoy *əğyar* sevinməsin (R.Rza).

HƏMİŞƏ – MÜVƏQQƏTİ *Həmişə* şad görüm üzünüzü mən; Bir ağrı keçməsin ürəyinizdən (S.Vurğun); Rəssam olmağımı *müvəqqəti* unutsunlar (S.Vəliyev).

HƏMİŞƏLİK – MÜVƏQQƏTİ Gərək *həmişəlik* bizim içərimizdə qalasan (Ə.Haqqverdiyev); Mən *müvəqqəti* Bakıdan çıxıb getmək istəyirəm (C.Əmirov).

HƏRARƏTLİ – SOYUQ O, cavan və *hərarətli* ürəyi zərif bir şey kimi ehtiyatla ovcuna aldı (C.Məmmədov); Ürəyi buz kimi *soyuq* idi (“Azərbaycan”).

HƏRB – SÜLH Bu gündən hazır ol, *hərbə* girişək; Təxtını-tacını mən alam gərək (S.Vurğun); Əmiraslan ağa, mən də, Hacı da *sülh* tərəfdarıyıq (S.S.Axundov).

HƏRDƏN – HƏMİŞƏ Sifətindən *hərdən* bir şadlıq görünürdü (Çəmənzəminli); Gördün? Gözləri də *həmişə* gülür (S.Vurğun).

HƏRDƏNBİR – ADDIMBAŞI *Hərdən-bir* ustanın arvadı Ələsgər ağagilə işləməyə gedir (Çəmənzəminli); Onu izləyir, hər *addımbaşı* sataşırdılar (İ.Şıxlı).

HƏRFİ – MƏCAZİ “Oyun” anlayışını dəqiqləşdirmək üçün Kortasar bu anlayışın *hərfi* mənasına müraciət edir (“Azərbaycan”); Sözü *məcəzi* mənası mətn daxilində aydınlaşır (H.Həsənov).

HƏRİF – ARİF O öz məsələsinə *arifdir* (C.Cabbarlı); Doğrusu, *hərifin* təklifi xoşuma gəldi (Çəmənzəminli).

HƏRİFLİK – ARİFLİK *Hərifliyini* bilmirəm, ancaq kalandır (C.Əmirov); Onun *arifliyinə* söz ola bilməz.

HƏRİS – SƏXAVƏTLİ O pul, mal-dövlət *hərisidir* (C.Əmirov); Kimisi onu düz, *səxavətli* adam, kimisi fırıldaqçı adlandırdı (İ.Fərzəliyev).

HƏRİSLİK – SƏXAVƏTLİLİK Tüstünü *hərisliklə* ciyərimə çəkdim (S.Qədirzadə); *Səxavətlik* göstərir (M.Süleymanlı).

HƏRTƏRƏFLİ – BİRTƏRƏFLİ Badam bacı, biz sizi *hərtərəfli* təbrikə gəlmişik (A.Şaiq); Hüsəməddin, çox təəssüf edirəm ki, mənim bu sevgim *birtərəfli*dir (M.S.Orudubadi).

HƏRZƏ – MƏNALI *Hərzə* sözün məərəzi gələr (Ata. sözü); Onun söhbəti şirin və *mənalı* idi (“Ulduz”).

HƏSƏD – TƏMİZ Qadının baxışlarında *həsəd* oxunurdu. Ürəkləri çox *təmizdir*, söz deyirsən dərk edirlər, götürürlər (M.İbrahimov).

HƏSRƏT – VÜSAL Necə dözmək olar bəs; Əbədi *həsətinə* (R.Rza); Çəkilin, ey düşüncələr, çəkilin; *Vüsal* günü gələcək (R.Rza).

HƏVƏSKAR – PEŞƏKAR Bəli, yoldaş mayor, mən *həvəskar* sürücüyəm (C.Əmirov); *Peşəkar* futbolçudur.

HƏVƏSLƏ – ZORLA *Həvəslə* şərab içməyə başladı (S.Vəliyev); Ulduz mənim idi, onu məndən *zorla*, güclə aldılar, mənim namusumu ayaqladılar (M.İbrahimov).

HƏYALI – ƏXLAQSIZ Qan *həyali*, namuslu qadının başına sıçradı, əlini çəkiş şala büründü (S.S.Axundov); Hamınız *əxlaqsız*, murdar tayfasınız (S.Qədirzadə).

HƏYALILIQ – NAMUSSUZLUQ *Həyalılığını* nümayiş etdirməyə can atırdı (“Ulduz”); Hələ gözlə, sənin bu ocağına *namussuzluq* ləkəsi yaxmasınlar (M.İbrahimov).

HƏYAT – ÖLÜM *Ölüm*, *həyat* yanaşdır əzəldən (H.Hüseynzadə).

HƏYƏCANLANMAQ – SAKİTLƏŞMƏK Qadın bir az da *həyəcənlandı* (İ.Fərzəliyev); Mən yenə *sakitləşdim* (S.Qədirzadə).

HƏYƏCANLI – SAKİT Əsmət *həyəcənli* gəldi haraya; Polad itələdi kənara onu (M.Rahim); Şirzad adəti üzrə *sakit* görünürdü (M.İbrahimov).

HƏZİN – ÜRƏKAÇAN Nə *həzin* sədan gəlir, ey sevimli bulağım (S.S.Axundov); Mərdanəlik cəvahirü günəş kimi işıq saçar; Xoş ülfətin *ürəkaçan*, uca qəlbin alicənab (Şəhriyar).

HİCRAN – VÜSAL Sevən bilir xal nədir; *Hicran* nə, *vüsal* nədir (M.Rahim).

HİDDƏTLƏNMƏK – SAKİTLƏŞMƏK Zeyil bunları düşünərək *hiddətlənir*, coşur (Çəmənzəminli); Şamxal bir az *sakitləşdi* (İ.Şıxlı).

HİRİLDAMAQ – ZİRİLDAMAQ

Hır-hır *hırıldayacaq*, zəhərləsem də onu (S.Rüstəm); Elə hey *zırıldayırdı* (“Ulduz”).

HİRSLƏNMƏK – SAKİTLƏŞMƏK Zərnigar xanım daha da *hirslandı* (İ.Şıxlı); Qaçay bununla özünü *sakitləşdirməyə* çalışmışdı (İ.Məlikzadə).

HİRSLİ – SAKİT A kişi, sən nə *hirsli* adammışsan (Ə.Haqverdiyev); Neçin belə *sakit* oturmuşam mən? (B.Vahabzadə).

HİSLİ – TƏMİZ Bağlamaram mən də *hisli* yaylığı (A.Şaiq); Orda hava *təmizdir*, dəniz yaxın (R.Rza).

HİYLƏGƏR – MƏRD Böyük bir yazıçı deyib ki, bic və *hiyləgər* adamlar hamını aldadıb tora sala bilirlər (M.İbrahimov); O yaxşı gündə nəcib və xeyirxahdır, ürəyi genişdir, səxavətlidir, *mərd* və qayğıkeşdi (M.İbrahimov).

HİYLƏGƏRLİK – MƏRDLİK Onun bu hərəkətlərində bir sünilik, naşı bir *hiyləgərlik* duyulur (Mir Cəlal); Məncə, bu *mərdlikdir* dünyanın varı? (S.Vurğun).

HOQQABAZ – MƏRD *Hoqqabazdır*, gündə bir oyun çıxardır. Bir tanışdır, bizim fəhlədir; Ancaq dərrakəli, *mərddir*, zirəkdir (S.Vurğun).

HOQQABAZLIQ – MƏRDLİK ..Qocaldın, gərək cavanlıq *hoqqabazlıqlarından* əl çəkəsən, çünki ölümə yaxın olduqca cavanlıqdan bir o qədər uzaqlaşırısan (“Qabusnamə”); Üzündən, gözündən *mərdlik* tökülür (S.Vurğun).

HÖCƏT – ÜZÜYOLA Atası kimi təkəbbür, kinli, *höcət*, qoçaq bir dəliqanlıdır (S.S.Axundov); Kasıbsan, *üzüyolasan*, işləyənə (Mir Cəlal).

HÖKMLÜ – MÜLAYİM Ondan da zəhərli və *hökmlü* bir səsle dedi (M.İbrahimov); Ancaq Sabit Mirzə onun ... ağımtıl üzündə nurlu, *mülayim* bir təbəssüm gördü (İ.Məlikzadə).

HÖNKÜRMƏK – QAQQILDAMAQ İkiəlli üzümü qapayıb *hönkürdüm* (S.Qədirzadə); Gül, amma *qaqqıldama* (Mir Cəlal).

HÖNKÜRTÜ – QƏHQƏHƏ

HÖNKÜRTÜ – QƏHQƏHƏ Sevincimdən *hönkürtü* ilə ağladım (M.Talibov); Hər tərəfdən *qəhqəhələr* ucaldı (S.S.Axundov).

HÖRMƏK – AÇMAQ Əziz stolun üstünə salınmış üstü butalı göy süfrənin saçqlarını gah qız teli kimi *hörür*, gah da *açırdı* (Ə.Vəliyev).

HÖRMƏTCİL – KOBUD Özü də ağıllı, sadə, *hörmətçil* bir qızıdır (S.Qədirzadə); Çox *kobud*, qanacaqsız qadıdır.

HÖRMƏTCİLLİK – KOBUDLUQ Hörmətçiliyinə *hörmətçildi*, amma *kobudluğu* da var (“Azərbaycan”).

HÖVSƏLƏLİ – SƏBİRSİZ Ancaq yadında möhkəm saxla ki, mən *hövsələli* adamam (C.Əmirov); Kişi, sən nə *səbirsiz* adamsan (S.S.Axundov).

HÖVSƏLƏSİZ – TƏMKİNLİ Tələsir yanmış ürək – *hövsələsiz* quşcuğazım; Qalmamış səbri daha, fəryadı, fəğanı sevir

HÜNƏRLİ – QORXAQ

(Şəhriyar); Çox *təmkimli* kişidir (A.Məmmədza).

HÖVSƏLƏSİZLİK – SƏBİRLİLİK Bizim borcumuz səbri olmaqdır, ay Rüstəm, *hövsələsizlik* eləyib hər şeyi üzlərinə vursaq, onlar da dartınıb ipi-örkəni qırırlar (M.İbrahimov); Bu yerdə *səbirlilik* tələb olunur.

HÜNDÜR – ALÇAQ Tap görüm, atdan *alçaq*, itdən *hündür* (S.S.Axundov).

HÜNDÜRBOYLU – BALACABOYLU Qarşısındakı səkidə səliqə ilə geyinmiş *hündürboylu* qız dayanmışdı (C.Əmirov); Səməd *balacaboylu*, qarabuğdayı oğlandı (M.İbrahimov).

HÜNDÜRLƏTMƏK – ALÇALTMAQ Damın üstünü gah *hündürlətdilər*, gah da *alçaltdılar* (“Azərbaycan”).

HÜNƏRLİ – QORXAQ Qara köpək çox heybətli və *hünərli* bir iti idi (S.S.Axundov); Dedim görüm, *qorxaq* uşaq deyilsən ki... (S.S.Axundov).

XX

XAIN – SADIQ Bu *xain* yenə xəbərə getdi (A.Şaiq); *Sadiq* yoldaşdır, ona sirrini deyə bilərsən (“Ulduz”).

XAINLIK – SADIQLIK Məzlum qorxaq idi, qorxaqlıqla *xainlik* eyni şeydir (S.Vəliyev); *Sadiqlik* kəlməsi onun dilindən düşmür (“Ulduz”).

XALIS – QARIŞIQ Hə, bacı, mən əminəm ki, bu *xalis* brilyantdır (C.Əmirov); Bu rənglərin *qarışıq* naxışı; otağını baharlayır; ətirlər, könül dolusu qalaydı (R.Rza).

XAM – TƏCRÜBƏLİ Çünki mən görürəm ki, sən *xam* adamsan (C.Əmirov); O, professorun qabağında oturan lap *təcrübəli* casusdur (M.Hüseyn).

XAN – KƏNDLİ Yazıq *kəndli xan* yerini sürür kotanla (S.Rüstəm).

XAN – NÖKƏR *Xana nökar* olanın ayağını daş aparar (Ata. sözü).

XANIM – QULLUQÇU Mən gözləyirdim, əvvəl yol *xanımındır*, sonra *qulluqçunun* (S.S.Axundov).

XANIMLIQ – QULLUQÇULUQ *Xanımlığa* gəlməmişəm (A.Şaiq); Sənin ilə peşən *qulluqçuluq* olub (A.Məmmədza).

XANLIQ – NÖKƏRLİK Ağsaqqallar gəlib *xanlıq* dəyirmanının yanında xanı gözləsinlər (Ə.Haqverdiyev); O bir neçə ilə *nökərlilik* etmişdir (A.Məmmədza).

XARAB – SAF Ah! Ey cavanlığın gülü; Nə tez soldun, *xarab* oldun? (Ə.Cavad); Körpənin nəfəsidir; Səhərin *saf* küləyi (B.Vahabzadə).

XARAB – YAXŞI – Uşaq *xarabdır*, Zəhra, *xarabdır* (M.İbrahimov); İndi uşaq *yaxşıdır*, gözür (Mir Cəlal).

XARABA – ABAD Ölkə *abad* ikən, dəyirman *xarab* idi (Ata. sözü).

XARABALIQ – ABADLIQ *Xarabalıqdan abadlıq* axtararsınız (C.Cabbarlı).

XARABLAŞMAQ – YAXŞILAŞMAQ Həzərat! Özünü məlumdur ki, dünya getdikcə *xarablaşır*, yəni mən onu demək istəyirəm ki, bu dünya getdikcə *xarab* olur... (Ü.Hacıbəyov); Bəhmən bir az arıqlamışdı, amma ağarmışdı, *yaxşılaşmışdı* (İ.Məlikzadə).

XARIC – DAXİL Bahar fəslə təzəcə *daxil* olmuşdu (Ə.Haqverdiyev); O zaman Kipiani ələ keçdi. Əhmədi isə məktəbdən *xaric* etdilər (İ.Şıxlı).

XARICI – DAXİLİ Mən öz *daxili* varlığım ilə *xarici* təbiətdəki gözəllik arasında bir uyğunsuzluq hiss etdim (M.İbrahimov).

XARICI – YERLİ *Xarici* adamlarla bir az ehtiyatlı hərəkət etmək lazımdır. Semi-xatkada cəməsi iyirmi-otuz *yerli* adam yaşayırdı (S.Qədirzadə).

XATAKAR – XEYİRXAH *Xatakar* uşaqdır, əlindən bir xata çıxar (“Ulduz”); Qəlbədən *xeyirxah* olsa da, aciz idi (M.İbrahimov).

XATAKARLIQ – XEYİRXAHLIQ Onun əlindən *xatakarlıqdan* başqa bir şey gəlməz (“Azərbaycan”); *Xeyirxahlığın* üçüncü növü nə fitridir, nə də lovgalıq üzündəndir (M.Talıbov).

XATALI – XEYİRXAH Bundan əlavə padşahlıq dumasının vəkili olmaq çox *xatalı* işdir (S.S.Axundov); Bu, həqiqi *xeyirxahların* təqsiri deyildir (M.Talıbov).

XATIRLAMAQ – UNUTMAQ Salman sözarası ona otuz yeddinci ili də *xatırlatdı* (M.İbrahimov); Ər də, arvad da gündüzün ağır və üzücü zəhmətlərini *unutdu...* (Mir Cəlal).

XEYİR – ŞƏR Axşamın *xeyrindən* sabahın *şəri* yaxşıdır (Ata. sözü).

XEYİR – VAY *Xeyir* iş yerdə qalmaz (Ata. sözü); Qədirin *vay* xəbəri çoxdan alçaq daxmanı titrətməmişdi (Mir Cəlal).

XEYİRLİ – ŞƏRLİ *Xeyirli* yola hər bir yerdə, hər hansı anda addım atsan yaxşıdır

(M.Talıbov); *Şərli* işlərdən nə qədər qıraq olsan daha yaxşıdır (“Azərbaycan”).

XEYİRSİZ – FAYDALI – Ey *xeyirsiz* böcək; Xallı qanadlarınla çox da öyünmə (A.Şaiq); Bəlkə məsləhətlərimdə özün üçün *faydalı* bir şey tapdın (S.Qədirzadə).

XEYR – BƏLİ *Xeyr*, inanın ki, qabaqlar mən heç yerdə sizə rast gəlməmişəm (C.Əmirov); Mən ölüm, Baloğlan, belədir, ya qeyri belədir? *Bəli, bəli* (C.Cabbarlı).

XƏFƏ – SƏRİN *Xəfədir*, içində oturmaq olmur (“Ulduz”); *Sərin* mehdən səhər-səhər gül titrəyir, yarpaq əsir (R.Rza).

XƏFƏLİK – SƏRİNLİK Havanın *xəfəliyi* adamı işdən də qoyur (“Azərbaycan”); De, keçdimi bir *sərinlik* üreyindən? (S.Vurğun).

XƏFİF – ŞİDDƏTLİ *Xəfif* külək əsirdi (“Azərbaycan”); *Şiddətli* xəzri küləyi əsir, evlərin qapı və pəncərələri vıyıldayır (S.Vəliyev).

XƏLƏF – SƏLƏF Bütün yer üzünün əsrəfiydi o; Adəmin ən böyük *xələfiydi* o (Şəhriyar); Ehtiram olsa da, hamı əzəldən; “*Sələfin* yolundan mən uzaq!” – deyir (B.Vahabzadə).

XƏLƏL – XEYİR Qeyrət günüdür, olmalıyalar özgəyə möhtac; Kim qatsa *xələl* şəərə, edin ortadan ixrac (Ə.Vahid); *Xeyir* dilə qonşuna, xeyir gəlsin başına (Ata. sözü).

XƏLVƏTİ – AŞKAR *Xəlvəti* yer tapıb gizlədin, məni görməsinlər (İ.Fərzəliyev); “İlahi, yuxu görürəm, ya bu *aşkardır*?” – deyər özünü toxtatdı (Mir Cəlal).

XƏLVƏTLİK – AŞKARLIQ *Xəlvətlik* idi (Mir Cəlal); Fikir *aşkarlığı* onun ifadə olunmağından asılıdır.

XƏSİS – BƏDXƏRC *Xəsisdən* alınan yumurtanın sarısı olmaz (Ata. sözü); *Bədxərçdir*, ona pul vermək olmaz.

XƏSİS – COMƏRD Bu *xəsis* kişidən nə desən, çıxar (A.Şaiq); Mən sənini kimi *comərd* ola bilmərəm ki (A.Şaiq).

XƏSİS – SƏXAVƏTLİ *Xəsis* pulludur, nə tövr çıxartsaq halaldır (Ə.Haqverdiyev);

Əli, sən çox *səxavətli* və yaxşı oğlansan (C.Əmirov).

XƏSİSLİK – BƏDXƏRCLİK Heç vaxt *xəsislik* etməyin (M.S.Ordubadı); *Bədxərçliyinə* çoxdan belədem (“Azərbaycan”).

XƏSİSLİK – SƏXAVƏTLİLİK Rəhm-sizliyi və *xəsisliyi* müfəkkirlər dəliliyin bir növü bilmişlər (M.Talıbov); Ev sahibinin səfərəkliliyini, *səxavətliliyini* hiss etdik (“Ulduz”).

XƏSTƏ – SAĞLAM *Biri xəstədir*, biz *sağlamıq* (M.Talıbov); Düşündüm: insan *xəstələnər* də, *sağalar* da (R.Rza).

XƏSTƏLİK – SAĞLAMLIQ Mən yorğun və ac idim, çox əziyyət və *xəstəlik* çəkmişdim (M.Talıbov); *Sağlamlıqdan* başqa bir şey aramaq nahaqdır (Mir Cəlal).

XƏYAL – HƏQİQƏT Bu bir *həqiqətdir*, deyildir *xəyal* (S.Rüstəm).

XƏZAN – BAHAR Süleymanam, bilir aləm, *xəzanla* yoxdur işim; Məhəbbətin gülüşündən doğan *baharım* var (S.Rüstəm).

XƏZRİ – GİLAVAR Nə *xəzri*, nə *gilavar*; Xəzər qoyub başını; Bakının sinəsinə yatıb (R.Rza).

XİFFƏT – FƏRƏH *Xiffəti* qeyrətli edər (Ata. sözü); Qızı *fərəh* qarışıq təəccüb bürüdü (S.Qədirzadə).

XİFFƏTLƏNMƏK – FƏRƏHLƏNMƏK Oğlunun dərini çəkməkdən yazıq arvad *xiffətlənmişdir* (“Azərbaycan”); Bu sual Leondri *fərəhləndirdi* (S.Qədirzadə).

XİLAF – DOĞRU Tənqid hər kəsə aid olsa da, müəllifə *xilaf* işdir (Mir Cəlal); Sərimək nədir, *doğru* sözümdür (M.İbrahimov).

XİLAS – MƏHV Əsarət zəncirlərini kəsib *xilas* edək (S.S.Axundov); Gərək Şahbaz bəyin nəslini qırıb, yer üzündən *məhv* edək (S.S.Axundov).

XİLASKAR – ZÜLMKAR Baxmayıb canının ağrılarına *xilaskar* atanın öpdü üzündən (H.Hüseynzadə); *Zülmkardır*, qəddardır, heç kəsə rəhmi gəlmir.

XIRDA – BÖYÜK *Xirda* uşaqlar da görək məktəbə getsinlər (Ə.Haqverdiyev); Maral

XIRDALAŞMAQ – İRİLƏŞMƏK

hələ kiçik yaşlarından *böyük* arzularla yaşayırdı (S.Qədirzadə).

XIRDALAŞMAQ – İRİLƏŞMƏK Daşlara nə var ki; Yüz öyil, yüz dikəl; Sürtülüb *xırdalaş*, ol hamar (R.Rza); Gözləri elə bil *iriləşmişdi* (S.Qədirzadə).

XIRDALI – İRİLİ Bir dünya var, kainatın bir hissəsi; *İrili*, *xırdalı* məmləkətlərə doğru (R.Rza).

XIRDALIQ – BÖYÜKLÜK Söhbət meyvenin *xırdalığı* və ya *böyüklüyündən* çox, şirinliyindən gedir (“Azərbaycan”).

XOF – CƏSARƏT Yoxsa gopçu Ədilin sözündən *xofa* düşmüşsünüz (S.S.Axundov); İş adamdan *cəsarət*, qeyrət tələb edir.

XOFLANMAQ – CƏSARƏTLƏN-MƏK Soldat Ostapenkonun hərəkətindən *xoflanmışdı* (Mir Cəlal); Və nəhayət, bir gecə qız *cəsarətlənib* ona tanış yollarla cəbhəni keçərək qaçdı (S.Qədirzadə).

XOFLU – CÜRƏTLİ Sən də dönmüsən lap o *xoflu* xəlifəyə, hər şeydən qorxursan (M.İbrahimov); Əvvəlinci dəfədən sübut elə ki, ərindən qat-qat *cürətlisən* (M.Hüseyn).

XOŞBƏXTLİK – ZÜLM Sizin kimi adamları qurtarmaq mənim üçün *xoşbəxtlikdir* (S.Vəliyev); *Zülm* həmçinin şər əməlidir (Ə.Haqqverdiyev).

XOŞQILIQ – AMANSIZ Düşməne *amansız* ol; dosta *xoşqılıq* (R.Rza).

XOŞLAMAQ – PİSLƏMƏK İndi Fatmanisə xala elə bilir ki, sən *xoşlayıbsan* (Ə.Haqqverdiyev); İş-gücü elə onu-bunu *pisləməkdir*.

XÜSUSİYYƏTÇİLİK – KOLLEKTİVLİK

XOŞLUQ – PİSLİK Mən mağaraya girib; Cüməyə yalvarıram; Əgər *xoşluq* ilə gəlsə heç (A.Şaiq); *Pislik* onun əlində bir qurtum su içmək kimi bir şeydir.

XOŞLUQLA – ZORLA *Xoşluqla* gəlməsə, o vaxt *zorla* və güc ilə durub ayaqlarımı da tərpedərəm (A.Şaiq).

XOŞSİFƏT – MİSMIRIQ *Xoşsifət*, zarafatçı, bəmzə kişidir (Ə.Vəliyev); İncidən, *mısmırığına* dəyən odur... (M.İbrahimov).

XUDBİN – TƏVAZÖKAR Bu bir az da deyəsən *xudbindir* (M.İbrahimov); *Təvazökar*, ağıllı bir qızıdır (“Ulduz”).

XÜBAR – CÜNUN Sən bir varlı, mən bir fəqir, sən bir *xübar*, mən bir *cünun* (C.Cabbarlı).

XÜLYA – REAL Birinin görürsən ki, başında *xülyası* var (S.Rüstəm); Yazıçı *real* hadisələri qələmə almışdır.

XÜSUSİ – RƏSMİ Hərgah *xüsusi* kağıza qulaq asmasa, onda *rəsmi* təliqəni verərsən (Ə.Vəliyev).

XÜSUSİ – ÜMUMİ Səttar xanla Bağır xan qalxıb *xüsusi* otağa keçdi (M.S.Ordu-badi); Bağır xanın əyləşdiyi *ümumi* otağa girdik (M.S.Ordu-badi).

XÜSUSİYYƏTÇİLİK – KOLLEKTİVLİK Yoxsa “mən aldım, işini düzəltdim, ortadan çıxdım, qalanlarının canı çıxsın, nə vecimə” demək *xüsusiyyətçilik* və əclaflıqdır (M.İbrahimov); *Kollektivlik* hər şeyi həll edir.

İi

İBARƏLİ – SADƏ Armudboğaz, şişbiğ satıcının belə *ibarəli* nitqindən baş açmayan Leylək istər-istəməz əsəbiləşdi (S.Rəhimov); Tamaşaçılar onun *sadə* nitqinin təsiri altındadırlar (“Ulduz”).

İBLİS – MƏLƏK Ədavət toxumu səpmək üçün siz; Gah *mələk* oldunuz, gah da bir *iblis* (S.Rüstəm).

İBTİDAİ – MÜASİR *İbtidai* alətlərlə qazıldığı üçün baltanı çıxartmaq son dərəcə böyük əhəmiyyət kəsb edir (M.Hüseyn); Məsələn, sizin *müasir* quruluşdan narazı olduğunuzu mən çoxdan bilirəm (M.Hüseyn).

İCTİMAİ – XÜSUSİ *İctimai* və *xüsusi* təsərrüfatlar arasında fərq qoymaq lazımdır.

İÇ – BAYIR Əvvəl evin *içi*, sonra *bayırı* (Ata. sözü).

İÇ – ÇÖL *İçim* özümü yandırır, *çölüm* sizi (A.Məmmədov).

İÇƏRİ – BAYIR *Bayırı* kaşı-çini, *içərisi* toyuq hini (Ata. sözü).

İÇMƏK – TÖKMƏK Kim *İçməsə*, yaxasına *tökəcəyik* (Mir Cəlal).

İDBAR – GÖZƏL Rədd ol qapıdan, ağlama zar-zar, dilənçi! Vaqqıldama bayquş kimi *idbar*, dilənçi! (M.Ə.Sabir); Özünüz *gözəl* və göyçəksiniz (C.Əmirov).

İDBAR – İQBAL Sübh söndü şəb ki, xəlqə qəbilə idi bir çıraç; Gecəki *iqbalı* gör, gündüzdəki *idbarə* bax! (M.P.Vaqif).

İDDİALI – BAŞIAŞAĞI Nə soxulmusan araya, a başibəlali, fələ? Nə xəyal ilə olubsan belə *iddiali*, fələ?! (M.Ə.Sabir); Onun heç kəsə işi yoxdur, *başiaşağı* adamdır.

İDEAL – ÇİRKİN Ən *ideal* adamlardan biri də Ramizdir. Osmanlı işğalçılar *çirkin* məqsədlərini xalqa izah edirdi (M.Hüseyn).

İDXAL – İXRAC Hazırda ölkəmiz... dərman maddələrinin *idxalından* tamamilə azad olmuşdur (R.Əliyev); Sənayeləşdirmə hələ başa çatdırıldığı zaman biz xammal və

yeyinti məhsullarını *ixrac* edən bir ölkə idik.

İDRAKLI – SƏFEH Sən *idraklı* olduğun üçün bilirdim ki, sözümlü tez anlayacaqsan (C.Cabbarlı); Hansı *səfeh* oğlu bundan sonra qaymaq satar (Mir Cəlal).

İDRAKSIZ – DÜŞÜNCƏLİ *İdraksız* bir kütlənin səfeh qorxaqlığına, qurban olub gedir (C.Cabbarlı); Özü də ağıllı, *düşüncəli* uşaqdır (M.Hüseyn).

İFRİTƏ – GÖZƏL O *ifritə* qadının alçaq fitnəsini hamımız başa düşdük (M.Hüseyn); Babaxanın oraya yolu düşür, belə *gözəl* bir qızın yayın istisində tarlada çalışın görün (Mir Cəlal).

İFRİTƏ – HƏYALI Elə qarı qapını örtək dəyişilib oldu bir küpəgirən *ifritə*, cadu (Nağıl); *Həyali* qızarar, həyasız ağarar (Ata. sözü).

İĞTİŞAŞ – SÜLH Hər yerdə *İğtişaş*, hər yerdə üsyan; Alovlu nəğmələr ucalır göyə (S.Rüstəm); Hamı *sülh* istəyir (Mir Cəlal).

İXTİLAF – BİRLİK Hər kiçik *ixtilaf* ailəni pozarsa, onda nə olar? (Mir Cəlal); *Birlik* lazımdır bizə! (M.Hüseyn).

İXTİYAR – GƏNC Qızlar, gəlinlər sevinir, uşaqlar, *gənclər*, *ixtiyarlar* sevinir, bütün kainat belə sevinirdi (C.Cabbarlı).

İXTİYARLIQ – GƏNCLİK *İxtiyarlıq* ölümün qonşusudur (H.Cavid); Təhqir olunmuş *gənclik* vüqarını müdafiə edərək, əsəbi və titrək barmaqlarımla ağzıma gələni yazdım... (Mir Cəlal).

İKİBAŞLI – AYDIN Qaraş *ikibaşlı* söz soruşduqda Maya da ondan incidi, bir-birindən soyuq ayrıldılar (M.İbrahimov); Bu o qədər *aydın* və sadə bir həqiqətdir ki... (M.Hüseyn).

İKİDİLLİ – SƏMİMİ Yox böylə *ikidilli*, yaman üzvlü cəfakar; Bir zərrə utanmaz! (M.Ə.Sabir); ...Püstəxanımla *səmimi*

salamlaşandan sonra onları yerbəyər elədi (M.Hüseyn).

İKİLƏŞMƏK – TƏKLƏŞMƏK Səs *ikiləşdi*, üç oldu, sonra tamam kəsildi (G.Hüseynoğlu); Ədhəm bilirdi ki, Səlim *təklənəndə* öz təsir gücünü xeyli itirir, çəşir, təntiyir (B.Bayramov).

İKİLİKDƏ – TƏKLİKDƏ Teymurla Güldəstə *ikilikdə* qalmışdılar (H.Seyidbəyli); *Təklidə* heç nə eləyə bilməzsən (“Ulduz”).

İKİMƏNALI – AÇIQ Pərdəli, *ikimənalı* danışıqlardan da xoşum gəlməz (Ə.Vəliyev); Əsil etika *açıq* danışmağı sevir (M.Hüseyn).

İKİTİRƏLİK – BİRLİK Kəndə *ikiti-rəlik* salıb; Pirəli getdi; İstəyincə paşalıq (M.Rahim); Güc *birlikdədir* (Ata. sözü).

İKİÜZLÜ – SƏMİMİ Siz bağışlayın, yoldaş Mədəd, ba Tariverdi xalis *ikiüzlüdür* (S.Rəhimov); O çox *səmimi* yoldaşdır.

İKİÜZLÜLÜK – SƏMİMİLİK *İkiüz-lülük* qorxudan əmələ gələn bir xəstəlikdir (M.Hüseyn); Xüsusən Nazim Hikmətlə əlaqədar yazılmış səhifələrdə *səmimilik* və dəqiqlik xüsusi nəzərə çarpır.

İQRAR – İNKAR İkidir gərçi pəriçöh-rələrin küftarı; Bir imiş bunların *ıqrarı* ilə *inkarı* (Q.Təbrizi).

İLHAMLI – SƏNÜK S.Vurğunun dərın *ilhamlı* lirikası... mədəniyyətimizin qızıl fonduna daxil olmuşdur (M.Hüseyn); “Ədəbiyyat və incəsənət” qəzetinin son nömrəsində gedən şeirlərin bir qismi *sənükdür*.

İLİQ – SOYUQ Günəşin ilk *ilıq* şüaları sularda oynayırdı (S.Vəliyev); Bu nadir möcüzə, hiss edir *soyuğu*, istini (R.Rza).

İLİQLİQ – SOYUQLUQ İstilər çəkilmişdi, lakin havada xoş *ılıqlıq* var idi (Çəmənzəminli); Bu sualların buz *soyuqluğunu* Məryəm bütün bədəni ilə hiss etdi (Elçin).

İLK – AXIR Dünyada hər könül yüksəlmiş arar; Varlığın nə *ilki*, nə *axırı* var (S.Vurğun).

İLLƏTLİ – SALAMAT Bədənin məriz və *illətli* hissəsi *salamat* olan hissəsinə

kömək əvəzinə ağırlıq və əziyyət yetirir... (F.Köçərli).

İNAD – ÜZÜYOLA Gülsabahnın atası çox *inad* adamdı (Ə.Vəliyev); Kasıbsan, *üzüyo-lasan*, işləyənşən (Mir Cəlal).

İNADCIL – SADƏLÖVH *İnadçıl* qızın da başına görün nə gəldi (G.Hüseynoğlu); Yeja bu *sadələvh* adamın beynəlxalq vəziyyətə tanış olmasına heyrət edərək düşündü (S.Vəliyev).

İNADKAR – ÜZÜYOLA O da bilir ki, sən *inadkarsan* (S.Vəliyev); Qıraqdan qulaq asan, lakin onu görməyən adam güman edirdi ki, kabinetdə Anketovdan başqa beş-altı nəfər *üzüyola*, sakit bağça uşağı var (Mir Cəlal).

İNAMSIZ – ETİBARLI *İnamsız* hərə-kətləri bizi tənqə gətirdi. Öz ətrafımıza *eti-barlı* adamlar yığaq (S.Vəliyev).

İNAMSIZLIQ – ETİBARSIZLIQ AXI bu *inamsızlıq* nədən irəli gəlir? (İ.Şıxlı); Bizim yanımızda öz *etibarlılığımı* itirmişdir (“Azərbaycan”).

İNCƏ – KOBUD Arvadım, arvadım, sən bir qədər *incə* sözlər öyrənsəydin, heç zərər görməzdin (C.Cabbarlı); Mən burada *kobud* bir səhv buraxdım (Mir Cəlal).

İNCƏ – SƏRT O qanadlı gəncin sadə; Təmiz, *incə* ruhu vardı (N.Rəfibəyli); Buna görə də ağzından ara-sıra *sərt* sözlər də çıxırdı (M.İbrahimov).

İNCƏLİK – KOBUDLUQ Gözəllik, *incəlik*, sevgi, vəfa insandan ayrılmaz (S.Rüstəm); Mən onun hərəkətində bir *kobudluq* hiss edirəm.

İNCƏLİK – QABALIQ Düzü belədir, hər halda bu *incəliyi* nəzərə almaq lazımdır (M.Talıbov); İncələr hər *qabalıq* sənətdən (H.Cavid).

İNCƏLMƏK – KÖKƏLMƏK Hərzəvü hədyan oxumaqdan; *İncəldi* uşağı (M.Ə.Sabir); Bəlkə, heç *kökəlməyəcək* (S.S.Axundov).

İNCƏLMƏK – SƏRTLƏŞMƏK Ürəyim *çocuk kimi incəlmiş*; Nəhayət, səni tapdım (C.Cabbarlı); Hər gün əsəbiləşir, ürəyi *sərtləşmişdir*.

İNCİK – RAZI Nəhayət, Səlim ağa özünü *incik* yerinə qoydu, silkinib ayağa durdu (M.İbrahimov); Sara isə müdirin iltifatından *razı* idi (Mir Cəlal).

İNCİKLİK – RAZILIQ Zoranın sifətində dərhal *inciklik* əlaməti göründü (S.Vəliyev); Arvad *razılıq* verib, kəbin də kəsilib (Mir Cəlal).

İNCİTMƏK – BARIŞMAQ Fatma babasının sözündən *incimədi* (Çəmənzməninli); *Barışmaq*, böyük və alicənab işdir (M.Hüseyn).

İNDİ – ƏVVƏL *İndi* məftilə ehtiyac yoxdur (Çəmənzməninli); Məftil bundan çox *əvvəl* götürülmüşdü (Çəmənzməninli).

İNDİ – İNİŞİL Onlar *indi* xoşbəxt yaşayırdılar (Ə.Vəliyev); Axı Əlyar *inişil*; Bir ay Bakıda yatdı (B.Vahabzadə).

İNDİ – SONRA *İndi* belələri tapılmaz (C.Əmirov); *Sonra* hamıya müraciətlə soruşdu (C.Əmirov).

İNDİDƏN – DÜNƏNDƏN Rüstəm kişi elə *indidən* müavini itətdə saxlamağı qərara aldı (M.İbrahimov); *Dünəndən* hamı onun yolunu gözləyir.

İNDİKİ – SONRAKI *İndiki* makinalar ən uzaq dalğaların səslerini alaraq kağız üzərinə qeyd edir (Çəmənzməninli); *Sonrakı* günlər daha fərəhli olacaq (“Azərbaycan qadını”).

İNKİŞAF – TƏNƏZZÜL Azərbaycan xalq təsərrüfatının həlledici sahəsi olan neft sənayesi sürətlə *inkişaf* etmişdir. Al, mən bu dildə şeir oxumağa *tənəzzül* etmərəm! (M.Hüseyn).

İNSAFLI – KAFİR Görürəm çox *insaflı* oğlansan (A.Şaiq); Yüzbaşı yaman *kafir* imiş (Mir Cəlal).

İNSANİ – HEYVANİ C.Cabbarlının qəhrəmanları nəcib *insani* hisslərə malikdirlər (M.Arif); Başqa bir roman isə *heyvani* hissləri tərənnüm edir (Ə.Şərif).

İNSANLIQ – BARBARLIQ Rəşidin bu *insanlıqını* və hümmətini hər kəs bildi (İ.Musabəyov); Mən belə *barbarlığa* dözmürəm (C.Cabbarlı).

İNTİM – AŞKAR Jandarm rəisi hər bir kəlməsini az qala *intim* bir ifadə ilə deməyə çalışır (M.Hüseyn); Mənim işim *aşkardır*.

İNTİZAMLI – NADİNC Daima *intizamlı*, səliqəli olan Talıb İsayev hər bir işçiyə, hər bir tapşırığın yerinə yetirilməsinə tələbkarlıqla yanaşan adam idi (C.Əmirov); Yaman *nadinc* uşaqdır (“Ulduz”).

İNTİZAMSIZ – TƏRBİYƏLİ [Qoşqar:] Bilirsiniz ki, mən *intizamsız* adam deyiləm... (İ.Hüseynov); Deyəsən o çox *tərbiyəli* yoldaşdır.

İRADƏLİ – QORXAQ Sən çox *iradəli* adamsan (M.S.Orudbadi); Mənə ağıl öyrətmə, *qorxaq!* (M.Hüseyn).

İRADƏLİLİK – QORXAQLIQ *İradəlilikdə* heç kəs Səlimə çatmaz (“Ulduz”); Bu *qorxaqlıqdır*, yoxsa cinayət? – deyər o, komandirin gözlərinin içinə baxa-baxa soruşdu (M.Hüseyn).

İRADƏSİZ – CÜRƏTLİ Zeynal *iradəsiz* bir gəncdir (S.Hüseyn); Fariz evimizə gələndən mənə *cürətli*, qorxmaz bir oğlan kimi təsir bağışlamışdır (Y.Əzimzadə).

İRADƏSİZLİK – CƏSARƏTLİLİK *İradəsizlik* etsə, özünü məhv edə bilər (Z.Xəlil); Pəri xala bir az da *cəsarətlilik* göstərüb müəllimlərin xahişini xatırladı (M.İbrahimov).

İRƏLİ – SONRA O məndən bir-iki saat *irəli* gəldi (N.Vəzirov); *Sonralar* xatirələr bizi öz qucağına aldı (Y.Əzimzadə).

İRİ – BALACA Onun *iri*, qara gözləri parlayır, yanırdı (C.Məmmədov); *Balaca* şəhərin küçələrini duman bürümüşdü (Çəmənzməninli).

İRİ – XIRDA Bir sürü *xırda* və *iri* yaşlı uşaqlardıq (S.Hüseyn).

İRİLƏŞMƏK – BALACALAŞMAQ Səfiqulu bəyin gözləri *iriləşib* oynamağa başlayırdı (M.İbrahimov); Həmin şəklin önündə qubernator lap *balacalaşır*... (İ.Şıxlı).

İRİLİK – XIRDALIQ Bu *irilikdə* mirvari... heç Xətə padşahının xəzinəsində də tapılmaz (S.S.Axundov); Almanın *xırdalığına* baxma, çox şirindir.

İRİŞMƏK – AĞLAMAQ Ramazanov mənə yaxınlaşdı, mənə tanıyıb, yalandan *irişdi* (S.Rəhman); Uşaq da yadına salıb *ağlayır* (Mir Cəlal).

İSİNƏK – SOYUMAQ Qüvvətimiz, ümidimiz, arzularımız məhəbbətlə *isinmişdir...* (Ə.Məmmədخانlı); ...Mənə tərəf çevrildəndə *soyuyub* ayazıyır, elə bil ki, üstümə qar-yağış tökəcək (M.İbrahimov).

İSİTMƏ – ÜŞÜTMƏ Bədənimə *isitmə* gəldi. Dünən gecədən bəri onu tərkməyə *üşütmə* və qorxu rəf oldu (C.Əmirov).

İSLAQ – QURU Şən qəhqəhələrə *islaq* otların arasında çiylək dərib yeyirdilər (A.Şaiq); *Quru* qobu qırağı ilə əlində kağız qovluğu olan bir gənc yeriyirdi (Mir Cəlal).

İSLANMAQ – QURUMAQ Az keçdi, yenə güclü yağış başladı başdan; Bir anda bahar paltarım *islandı* yağışdan (S.Rüstəm); Səriyyə xala bağırmaq və ağlamaq istəyir, bacarmırdı. Sanki gözlərinin yaşı *qurumuşdu* (M.İbrahimov).

İSLATMAQ – QURUTMAQ Yağış *isladar*, gün *qurudar* (Ata. sözü).

İSMƏTLİ – NAMUSSUZ Görmüşdüm ağıllı, *ismətli*, qoçaq; Manqabaşçısıydı, qəşəng gəlindi (Ə.Cəmil); Bu *namussuzu* nə üçün qolları bağlı gətirmədin? (M.Hüseyn).

İSMƏTLİLİK – ƏXLAQSIZLIQ Özündə bir *ismətlilik* duyurdu. Şeir adına dinsizlik və *əxlaqsızlıq* dərsi verən bu kitab dünya üzü görməyə haqlı deyildir (M.Hüseyn).

İSMƏTSİZ – NAMUSLU Mənim sözüm budur ki, ümumiyyətlə, heç bir millətin bərəsində demək olmaz ki, filan millətin övrətləri bətibar və *ismətsizdir* (“Molla Nəsrəddin”) Qorxma, bacın *namuslu*, *ismətli* qızdır (S.S.Axundov).

İSRAFÇI – QƏNAƏTÇİ Bu hay-huy içərisində olanlar özləri də *israfçı* axmaqlar və bədbəxt vəhşilər kimi yaşayacaqlar (M.Talıbov); *Qənaətçidir*, malının qədrini bilir.

İSRAFÇILIQ – QƏNAƏTÇİLİK Əgər keçmişdəki varlılar ifrat *israfçılıq* edirdilərsə,

bunu öz eys-ışrətləri üçün öz evlərində edirdilər (M.Talıbov); Hər bir işdə *qənaətçilik* olmalıdır.

İSTEDADLI – KÜT Hər ailənin öz *istedadlı* israfçısı vardı (C.Məmmədov); Kəs səsinə köpek... Beyniniz *kütdür* (S.Rüstəm).

İSTİ – AYAZLI Yayın *isti* günləri idi (S.S.Axundov); *Ayazlı*, şaxtılı bir qış axşamı; Yeddi yoldaş olub yola düzəldik (S.Vurğun).

İSTİ – SOYUQ Yaramaz uşaq yamanca mənim *isti* aşım *soyuq* su qatdı (S.Hüseyn).

İSTİBƏD – SƏADƏT Yoldaşlar, *istibədad* pəncəsində işləyən yüz minlərcə işçilər baş qaldırmadadır (Çəmənzəminli); Odlar yurdunun *səadəti* sənin, mənim *səadətimdir* (M.Hüseyn).

İSTİQANLI – SOYUQQANLI İyirmi dörd yaşlı, canı-başı sağlam, *istiqlanlı* bir oğlan özünü nə qədər saxlayacaqdı (M.İbrahimov); Lakin Rəna *soyuqqanlı*, möhkəm idi, tələsmir, nişan alaraq vururdu (C.Məmmədov).

İSTİLİK – SOYUQLUQ Alnımda bir *istilik* hiss edər-ətməz gözlərimi açdım (M.S.Orudadi); Azacıq sonra isə həmin *soyuqluq* isindi (İ.Şıxlı).

İŞCİL – TƏNBƏL Pah, insan da belə *işcil* olar? (Mir Cəlal); Hər ayrının, *tənbəlin* xan qızı kimi başına dolanmayacağıq ki?.. (M.İbrahimov).

İŞCİLLİK – TƏNBƏLLİK *İşcillikdə* olmasın qoy onların misli heç (M.Rahim); Səni kəndə qaçmağa məcbur edən *tənbəllikdir* (Z.Xəlil).

İŞGƏNCƏ – KEF O bu *işgəncədən* qurtarmaq üçün düşünür, fürsət gözləyir (S.Vəliyev); Cibim dolu, *kefim* saz idi (Mir Cəlal).

İŞGƏNCƏLİ – NƏŞƏLİ Bizim gözlərimiz önündə uzun, *işgəncəli* bir insan həyatı gəlib keçir (M.Hüseyn); Yuxusunda *nəşəli* günlərini görüb ağzı sulanır.

İŞGÜZAR – TƏNBƏL Küçə sürətlə ora-bura gedən, *işgüzar* adamlarla dolu idi (S.Rəhman); Mədəd “*tənbəl*” sözünü

deyəndə Güldanəyə elə gəldi ki, onu ilan çaldı (Ə.Vəliyev).

İŞGÜZARLIQ – BACARIQSIZLIQ

O, Məşədibəyin *işgüzarlığını*, möhkəmliyini, Məşədibəy isə onun kəsərli yazı üsulunu bəyəniirdi (M.Hüseyn); Onun *bacariqsızlığı* barədə sonra danışırıq.

İŞGÜZARLIQ – TƏNBƏLLİK Çünki onu tanıyırdı, *işgüzarlığına* bələd idi (Mir Cəlal); Bağban əmi, özün demirdin ki, çox yatmaq *tənbəllik* əlamətidir (Y.Əzimzadə).

İŞIQ – QARANLIQ *İşıq qaranlıqla*, kədər fərəhlə; Ayrılıq görüşlə bir yerə düşdü (H.Hüseynzadə).

İŞIQ – ZÜLMƏT Qalır və birdən-birə ona elə gəlir ki, qarşısında daha iki tələbəsi yox, *ışıqla zülmət* dayanmışdı (G.Hüseyn-oğlu).

İŞIQLIQ – QARANLIQ Ay səni görüm, *ışıqlığa* çıxasan! (M.Hüseyn); ...Ərinin gələcəyini, *qaranlıq* taleyini düşünürdü (Mir Cəlal).

İŞILDAMAQ – SÖNMƏK Elektrik lampaları axşamın dumanları içərisində sönlük bir parıltı ilə *ışıldayırdı* (Q.İlkin); Ağsaqqal kişi çubuğunu *söndürdü* (Mir Cəlal).

İŞLƏK – TƏNBƏL Siz Əhməd Soltanzadə kimi *işlək* adamı bəyənmirsiniz. (M.Süleymanzadə); İş görməkdə *tənbəl*, amma yeməkdə alıcı quşdur.

İŞLƏMƏK – AVARALANMAQ İşçilər istiyə baxmadan od kimi *işləyirdilər* (Mir Cəlal); Ona iş demə, elə qoy *avaralansın* (“Ulduz”).

İŞLƏMƏK – DAYANMAQ Sanki Fərhadın ürəyi elə bu an *işləməyə*, onun vücudu bu dəqiqə hərəkət etməyə başladı (Ə.Vəliyev); Elə bil birdən ürəyi *dayandı*.

İTİ – KÜT Qılıncdan *itdir* qələmin, sözün... (S.Rüstəm); O indi aciz və *küt* bir mətbəx bıçağı deyil, sınaqlardan çıxmış kəsərli bir qılınc idi (Mir Cəlal).

İTİ – YAVAŞ Ancaq Məzlum üsulluca restoranı tərək etdi, *iti* addımlarla buradan uzaqlaşdı (E.Sultanov); Qız *yavaş* addımlarla onu izləyir (M.Hüseyn).

İTİGÖZLÜ – FƏRSİZ Onu, o *itigözlü*, girdə və gülərlü müəllimi kim tanımır, kim əzizləmir? (Mir Cəlal); *Fərsiz* qoyunu qurd yeyər (Ata. sözü).

İTİLİK – KÜTLÜK Bıçağın *itiliyi* və ya *kütlüyü* ancaq bir şeyi doğramaq zamanı bilinir.

İTİRMƏK – QAZANMAQ Lap balaca yaşlarında o, ata və anasını *itirmişdi* (M.İbrahimov); Xalq qız verib quda *qazanar*, biz qız verib qada qazandıq (Ata. sözü).

İTİRMƏK – TOXTAMAQ Lyudmila özünü *itirdi* (C.Əmirov); Polad birdən sarsılıb yıxılan kimi olur. Ancaq tez özünü *tox-tadır* (M.Hüseyn).

İTTİFAQ – AYRILIQ Pozulmaz bu qardaşlıq, pozulmaz bu *ittifaq* (S.Rüstəm); Yaddır eşqimizə *ayrılıq*, ölüm (S.Rüstəm).

İTTİFAQ – TİFAQ Susdu bülbüllərin nədən, orman?! Pozdumu *ittifaqımı* o xəzan? (A.Şaiq); Aralarına *tifaq* düşdü.

İYRƏNC – GÖZƏL Salman havalanıb pörtərək, eybəcər və *iyrənc* şəkllə düşdü (M.İbrahimov); O *gözəl* nəğməni oxusana! (M.Hüseyn).

İYRƏNC – NAMUSLU Mən sənə söz verirəm, artıq bu *iyrənc* yolu təqib etmə-yəcəyəm (M.S.Ordubadı); Lakin mən hər şeydən əvvəl *namuslu* bir atanın oğluyam (M.Hüseyn).

İZTİRAB – RAHATLIQ Bu, gəncliyin ilk *iztirabı* idi (S.Vəliyev); O ölmüş olsa da, bu vicdan əzabı mənə ömrüm boyu *rahatlıq* verməyəcəkdir (M.Hüseyn).

İZTİRABLI – XOŞBƏXT Yox, demə dirçəldik, yenə yeridik; Eşqin *iztirablı*, çətin yolunda (S.Rüstəm); Ah, sən *xoşbəxt* uşaqsan (S.S.Axundov).

Kk

KAFİ – PİS Güclə *kafi* qiymət alırdı (İ.Fərzəliyev); Dərslərdən *pis* qiymət alır (“Azərbaycan”).

KAFİR – MÜSƏLMAN De, sən hara? Rusiya hara? Yoxsa satılmısan o *kafirlərə*? (S.Vurğun); Yoxsa *müsəlmanlar* şəhərə giriblər? (Mir Cəlal).

KAFTAR – CAVAN Deyirlər ki, ay *kaftar*, bizim qızımız qırmızı saqqallı qoca kişinin tayıdır? (Ə.Haqqverdiyev); *Cavan* adamsan, nə çoxdur ər, birinə qoşulub get-sənə? (Mir Cəlal).

KAL – YETİŞMİŞ ...*Kal* meyvələrdən dərib ağzına atır... (M.İbrahimov); Ağaclar *yetişmiş* sarı, dolu, sulu, şirin armudu ehmallica yerə buraxırdı (Mir Cəlal).

KALAFİ – DÜZ Qaralır daxmanın *kalafə* yeri; Dəstə şərqiylə çəkilib geri (S.Vurğun); Onlar dərin bir həyəcanla *düzə* sarı baxırdılar (M.Hüseyn).

KALAFALIQ – DÜZƏNLİK – O dağın dibində saraylar tikilmiş, indi *kalafalıqları* qalıb (M.Süleymanlı); O, *düzənliyin* adı qılındır, çıxdığımız yol sarı yoldur (M.Süleymanlı).

KALLAŞMAQ – AÇILMAQ Getdikcə onun səsi *kallaşırdı* (F.Kərimzadə); Birdən səsi *açıldı* (“Ulduz”).

KAMALLI – SƏFƏH Bu oğlan *kamallı* oğlandır (S.S.Axundov); Çox *səfəh* adamdır ki, dirilib (Mir Cəlal).

KAMALSIZ – AĞILLI Mən onlara, ağılsız, qabiliyyətsiz, *kamalsız* adam deyə bilmərəm (Ə.Haqqverdiyev); Güllər *ağıllı* və bacarıqlı qızıdır (M.İbrahimov).

KAMİL – NÖQSANLI *Kamil* insan kamalından bəlli olar (Ata. sözü); Hələ o özünü *nöqsanlı* bir şəxs kimi tanıtmışdır (“Azərbaycan”).

KAMİLLİK – SƏFƏHLİK Dedilər *kamilliyin*, hürufiliyin yeri zindandır

(F.Kərimzadə); Bu da sənin *səfəhliyindir* (“Azərbaycan”).

KARLI – ZƏRƏRLİ Zaman şuluqluq, qışqabağı bir *karlı* iş yox, filan yox! (Mir Cəlal); *Zərərlili* işdir, mən ona qol qoya bilmərəm (“Azərbaycan”).

KASAD – GƏLİRLİ Hacı nə bizim bazarımız *kasaddır* və nə də puldan çətinlik çəkirik (Ə.Haqqverdiyev); Alverimiz *gəlirlidir*.

KASADLAŞMAQ – VARLILIQ Çit bazarı *kasadlaşmışdı*, ya pul tərəfindən çətinlik çəkirsiniz? (Ə.Haqqverdiyev); İşim yaxşıdır, alverimiz pis deyil, *varlanırıq* (“Ulduz”).

KASIB – DÖVLƏTLİ İndi böyüdükcə baxıb görürəm ki, *dövlətli* ilə *kasıbın* arasında böyük fərq var (Ə.Haqqverdiyev).

KASIB – VARLI – Dünyadır, ay Səyali xala! Biri varlı olar, o biri *kasıb* (Mir Cəlal).

KASIBLAŞMAQ – VARLANMAQ Var-yoxu əlindən çıxıb, *kasıblaşmış* (“Azərbaycan”); Baloğlan *varlanmaq* üçün daima müxtəlif yollar axtarıb tapmaq haqqında düşündü (C.Əmirov).

KASIBLIQ – VARLILIQ Üzündən, gözündən *kasıblıq* yağır (B.Vahabzadə); *Varlılığa* tələsən, yoxsulluğa tez düşər (Ata. sözü).

KEÇİNMEK – YAŞAMAQ Arvadın ürəyi titrədi və gördü ki, gəlin “körpə”sini bağrına basaraq *keçinmişdi*... (İ.Sıxlı); Bu dünyada *yaşamaqdan* şirin bir şey ola bilməz (S.Rəhimov).

KEÇMİŞ – İNDİ Çiçəklinin nə *keçmişinə*, nə *indisinə* yaraşır (Ə.Vəliyev).

KEÇMİŞ – İSTİQBAL Mən öz *keçmişinə* heykəl yonmağı; Alnına yazdıran oğullardanam... (M.Araz); Oğlanlarının *istiqbali* haqqında da Hacı Vəlinin müəyyən planları və prinsipləri var idi (Çəmənzəminli).

KEÇMİŞ – MÜASİR Xatırlayın; *keçmiş* və *müasir*; fironları (R.Rza).

KEF – KƏDƏR *Kef* məclisini qoyaq sonraya (A.Şaiq); Gəlməsin üstümüzə dalğası dərdin, *kədərin* (S.Rüstəm).

KEF – QƏM Görünür, ikiymiş dünyada vətən; Biri zalımların *kef* yuvasıdır; Biri məzlumların *qəm* havasıdır (S.Vurğun).

KEFCİL – KƏDƏRLİ *Kefcil* adamdır, heç kefdən qalmır (“Azərbaycan”); Səttar xan olduqca düşüncəli və *kədərli* idi (M.S.Ordubadi).

KEFLƏNMƏK – AYILMAQ Səni içirdib *kefləndirmək* istəyirəm (S.Qədirzadə); Çaxır boçkası kimi doldurub qarnını, üç gün *ayılmaz* (S.Rəhman).

KEFLİ – AYYIQ Bəlkə... bəlkə *keflisən?* (C.Əmirov); Bu başlarla aşıq-aşıq oynayan; Çevik əldə, *ayıq* başda nə günah (M.Araz).

KEFSİZ – SAZ Sərvər, bu gün səni çox *kefsiz* görürəm, nə olub məgər? (Ü.Hacıbəyov); Qurban götür kəs məni; Qənərədən as məni; Al könlümü, *saz* eylə; SİNƏN üstə bas məni (Bayatı).

KEFSİZLƏŞMƏK – YAXŞILAŞMAQ ...Atanın da gözüne görün, bir az *kefsizləyib* (M.İbrahimov); İstirahətdən sonra xəstənin vəziyyəti xeyli *yaxşılaşmışdı*.

KƏBİN – TALAQ Elə olan surətdə mənim özüm sizə yaxşı *kəbin* kəsdirirəm (Ə.Haqqverdiyev); Fövrən bir molla çağırıb, vəkil elə ki, get Mədinədə mənim arvadımın *talağını* ver (Mir Cəlal).

KƏC – DÜZ Hələ bir yol üzümə *kəc* baxmayıb (S.Qədirzadə); Adam görək dost-tanışa *düz* baxa (“Ulduz”).

KƏCİNƏ – DÜZÜNƏ Ay arvad, mən ha *düzəldirəm*, sən məni tərsinə burur, *kəcinə* çəkirsən (Mir Cəlal); Sən *düzünə* danışsan, ona xeyir olar.

KƏCLİK – ÜZÜYOLALIQ *Kəclikdən* nə çıxar, *üzüyolalığ* səni ucaldar (“Azərbaycan”).

KƏDƏR – SEVİNC Həm *sevinc*, həm *kədər* tutdu məclisi; İlk dəfə şair tək xəyala vardım (H.Hüseynzadə).

KƏDƏRLƏNMƏK – SEVİNMƏK Bilmədi ki, bu hala *sevinsin*, yoxsa *kədər-lənsin* (İ.Şıxlı).

KƏDƏRLİ – SEVİNCİLİ Bəli, o çox *kədərli* idi (C.Əmirov); Mənə ümman desələr; Azad süzən gədim ol; Səadətli, *sevincli*, fərəhli aləmin ol (M.Rahim).

KƏDƏRLİ – ŞƏN Yadımdadır, oğlum, o gün həm *şən*, həm də *kədərli* idi (A.Şaiq).

KƏHƏR – YABI *Kəhər* olmasın lap *yabı* olsun, mollaya bir at vacib idi (Mir Cəlal).

KƏLƏKBAZ – SADƏLÖVH *Kələkbaz*, daha nə düşünürsən (A.Şaiq); Hanı *sadələvh* çağım; Onlara inanırdım (C.Novruz).

KƏNAR – YAXIN Onun yanına *kənar* və *yaxın* adamlar toplaşmışdılar (“Azərbaycan”).

KƏNARDA – YAXINDA Salman yas-tıqlanaraq *kənardə* oturmuşdu (M.İbrahimov); Bu arada, *yaxında* dörd-beş əl şiddətli tapança atılır (H.Cavid).

KƏSƏ – DOLANBAC *Kəsə* yolla getsək, onlara çatırıq. Cığır *dolanbac* yol kimi əyri idi, on addım qabağı görmək olmurdu (M.İbrahimov).

KƏSƏRLİ – KÜT O indi aciz və *küt* bir mətbəx bıçağı deyil, sınaqlardan çıxmış *kəsərli* bir qılınc kimi idi (Mir Cəlal).

KƏSİCİ – KÜT Baxışlar xəncər kimi *kəsicidir* (M.İbrahimov); Bu elə *kütdür* ki, heç yerə də qoymaz (S.S.Axundov).

KƏSİR – ARTIQ Gəl, gəl ki, yoxaldaq hər cəbhədə *kəsiri* (S.Rüstəm); Bıy, ay kişi, məndə *artıq* heyvan nə gəzir (M.İbrahimov).

KƏSKİN – ZƏİF Sual *kəskin* və amansız idi (C.Məmmədov); Onun cavabları çox *zəif* idi (“Azərbaycan”).

KƏSKİNLƏŞMƏK – ZƏİFLƏŞMƏK Nigarançılığın göyörtisi getdikcə *kəskinləşirdi* (S.Sərxanlı); Qızdırma ürəyi çox *zəiflədir* (M.İbrahimov).

KƏSKİNLİK – ZƏİFLİK İnsanların gözlərində, baxışlarında, hərəkətlərində dərhal diqqəti cəlb edən bir *kəskinlik* vardı (M.Hüseyn); Lakin tərcümə işlərinin *zəifliyindən* çox narazıdır (M.Hüseyn).

KƏSMƏ – DOLAMA Buradan *kəsmə* enmək mümkün idi (S.Vəliyev); Adamlar həmin boşluq ətrafındakı yolla *dolama* gedəcəkdir (S.Vəliyev).

KİÇİK – BÖYÜK Nə *böyüyün* yerini bilirsiniz, nə *kiçiyin* (C.Cabbarlı).

KİÇİK – YEKƏ İdealları *yekə*; Ürəkləri *kiçik* (R.Rza).

KİÇİKLİ – BÖYÜKLÜ 24 ölkə gözdüm; *böyükli, kiçikli* (R.Rza).

KİÇİKLİK – BÖYÜKLÜK Əlbəttə, əlbəttə, biz həmişə *kiçikliyinizdə* varıq (C.Cabbarlı); Başın *böyükliyi* yiyəsinə donuz güldürər (Ata. sözü).

KİÇİLMƏK – BÖYÜMƏK Niyə *kiçildim*; Nə oldu birdən (İ.Tapdıq); Bunu, əziz ata, ona görə yazıram ki, bilsən, mən daha *böyümüşəm* (S.Vəliyev).

KİFİR – GÖZƏL Həmişə *gözəl* qızlar *kifir* kişilər haqqında bu cür düşünürlər (C.Əmirov).

KİFİRLƏSMƏK – GÖZƏLLƏSMƏK Arıqladıqca *kifirləşir*. Siz isə gündən-günə cavanlaşır, daha da *gözəlləşirsiniz* (C.Əmirov).

KİFİRLİK – GÖZƏLLİK – Yox canım! Qumru hara, belə *kifirlik*, neybətlik hara! (Mir Cəlal); Qırmızı paltar və üzünə tökülən qara zülflər qızın nazik bədəninə daha da *gözəllik* verirdi (Çəmənəmimli).

KİFLİ – SAF Onda onun *kifli*, üfunətli düşüncələrində bitdən sirkəyədək nə desən tapırdı (Mir Cəlal); Mavi, *saf* sular sakit-sakit axırdı (S.Qədirzadə).

KİLİDLƏNMƏK – AÇILMAQ Dili *kilidləndi* (Ə.Vəliyev); Əhmədin boğazı *açıldı*, dili söz tutdu (Ə.Vəliyev).

KİLİDLİ – AÇIQ Qapı *kilidli* idi. Onun başı *açıq* idi (Ə.Vəliyev).

KİLKƏLİ – TƏMİZ O qab *təmiz* deyil, dibi *kilkəlidir*.

KİN – MƏHƏBBƏT Qoy bu sonsuz *məhəbbət* günəş kimi var olsun! Onlara verməz aman *kinimin* dalğaları (S.Rüstəm).

KİNLİ – SAKİT *Sakit* ağaclar; *Kinli* dolunur; hərbinə düşür (İ.Tapdıq).

KİNSİZ – ƏDAVƏTLİ Güllü qarının xasiyyəti mülayim, ürəyi *kinsizdir* (T.Kazımov); Ondan özünü gözle, *ədavətli* adamdır (“Ulduz”).

KİP – BOŞ Sonuncu dəfə Məstan otağa girəndə qapı *kip* örtüldü (T.Məmmədov); Pəncərə *boş* bağlanıb.

KİRİMƏK – QIŞQIRMAQ Əllərini bir-birinə vurub *kiridi* (Mir Cəlal); Qədir sözünü qurtarmamışdı ki, bəy *qışqırdı* (Mir Cəlal).

KİRLİ – TƏMİZ İdris tərlı, *kirli* corablarını gizləmək üçün çəkməsini ayağına taxdı (Mir Cəlal); Sütuna vurduğu mıxdan tiftikli *təmiz* məhrəba asmışdı (Ç.Məmmədzadə).

KİRLİLİK – TƏMİZLİK Bu qızın ancaq bilikdir, *təmizlikdir* zinəti (H.Cavid); Onun əynindəki paltarların *kirliyi* pintiliyindən irəli gəlir.

KİŞİ – ARVAD *Arvadın* hünəri nədir ki, *kişiyə* əl atsın (S.S.Axundov).

KİŞİLƏNMƏK – ARVADLANMAQ – Ay kimsən? – deyər Mikola səsində güc verib yaşına münasib olmayan bir tərdə *kişiləşdi* (S.Qədirzadə); Sən də *arvadlanma*, hamı səni tanıyır.

KOBUDLUQ – ZƏRİFLİK Kobud dedim, *kobudluq* yerində xoşa gəlir (S.Rüstəm); Tıqqıltının *zərifliyindən* duydum ki, qadın barmaqlarıdır (S.Qədirzadə).

KOLLEKTİV – TƏKBƏŞİNƏ Bu işin öhdəsindən *kollektiv* gələ bilər. *Təkbəşinə* iş görmək də çətindir (M.S.Orudbadı).

KOLLEKTİVLƏSMƏK – FƏRDİLƏSMƏK Buna görə də əmək *kollektivləşməli* və istehsal vasitələri kollektivin əlində olmalıdır (C.Cabbarlı); Bəzi adamlar *fərdiləşməyə* meyil göstərir.

KOMALAŞMAQ – DAĞILMAQ Qadınlar *komalaşdılar* (Mir Cəlal); Vətəndaşlar, xahiş edirəm, *dağılın* (S.Qədirzadə).

KOMİK – QARAQABAQ ...Dəhşətli faciədə *komik* rol oynayan istedadsız bir

aktyor qədər miskindir (M.Hüseyn); Evində və kənarda bəzən əsəbi, *qaraqabaq*, qaradınməz görünən bu qadının burada, bağçada kədərləndiyini, ya hirsəndiyini görən olmamışdı (Mir Cəlal).

KOMİK – SATİRİK Mənim dediyim *satirik* və *komik* janra aiddir (M.İbrahimov).

**KONKRETLƏŞMƏK – ABSTRAKT-
LAŞMAQ** Fikri *abstraktlaşdırmaq* yox, *konkretləşdir* ki, dinləyici özü üçün bir nəticə çıxartsın (“Ulduz”).

KONKRETLİK – ABSTRAKTLIQ Cavab *konkretlikdən* çox uzaqdı, buna görə də Bəşirli onun sözünü kəsdi (Ə.Vəliyev); Gəl sən *abstraktlıqdan* uzaqlaş, bu heç kəsə fayda vermir.

KORAFƏHM – FƏRASƏTLİ O, *korafəhm* deyil, Bilal (G.Hüseynoğlu); *Fərasətlidir*, Allah başacan eləsin (G.Hüseynoğlu).

KORAZEHİN – FƏRASƏTLİ *Korazehin* uşaqdır, məsələni çətin anlayır (“Azərbaycan”); Belə halda cürətli, cəld, güclü, *fərasətli* adam qalib gəlir (S.Vəliyev).

KORŞALMAQ – KƏSƏRLƏŞMƏK Bıçağı bülövə çəkdim, indi *kəsərləşib*. Bu qılınc isə çox *korşalmışdı* (M.İbrahimov).

KORTƏBİİ – ŞÜURLU İşə *kortəbii* yox, *şüurlu* yanaşmaq fayda verə bilər.

KOSMOPOLİT – NİHİLİST Nə *nihilist* deyən var, nə də ki, *kosmopolit* (R.Rza).

KOŞ – İTİ Bircə *koş* bıçaq da dəyməsin gözə (C.Novruz); Onların dişini neştərdən də *itidir* (A.Məmmədza).

KÖHNƏ – TƏZƏ *Təzə* qoltuqlarda *köhnə* fəlcilər; Nə qədər baş-başa gəlməliyə biz (H.Hüseynzadə).

KÖHNƏLİK – TƏZƏLİK Atar *köhnəliyi* üstündən tamam... (M.S.Ordubadi); Gözüm də, ürəyim də *təzəlik* axtarır (S.Qədirzadə).

KÖHNƏLMƏK – TƏZƏLƏNMƏK Düzdür, amma fikirləri də, özü də bir az *köhnədir* (M.İbrahimov); Ala gözlərini gördüm; *Təzələndi* köhnə dərdim (Aşiq Ələsgər).

KÖHNƏLMƏK – YENİLƏŞMƏK ...Xanpəri hələ *köhnəlməyibdir*... (Ə.Vəliyev); Fərəhlə çırpınır könlü insanın; Həyat *yənilişir*, yaşadıqca biz (Ə.Cavad).

KÖK – ARIQ Yasəmən, gör sənə nə *kök* qırqovul ovlamışam (S.S.Axundov); Saralmışın biridir, uzun, özü də *arıq* (C.Əmirov).

KÖKƏLMƏK – ARIQLAMAQ Bəlkə heç *kökəlməyəcəyəm* (S.S.Axundov); O, Kiçik bəy *kök*, dolğun bir adamdı, *arıqlamaq* üçün çox şey edirdi (S.Vəliyev).

KÖKLÜR – ƏSASSIZ Sənin gətirdiyin dəlillər *köklü* deyil, *əsassızdır*.

KÖKLÜK – ARIQLIQ Dayıdostum anamın *köklüyünə* işarə ilə söhbətə qarışdı (S.Qədirzadə); At *arıqlıqda*, igid qərqlikdə (Ata. sözü).

KÖLƏ – AZAD Köksündə *kölə* qəlbi döyünür (C.Cabbarlı); Ağlama, qardaşımın, yaşa, yarat! Yaxındır gözlənilən *azad* bir həyat (S.Vurğun).

KÖLƏLİK – AZADLIQ Gör nə *kökə* saldı sənin həyatını *köləlik* (S.Rüstəm); *Azadlıq* gözəl yaşamaq üçündür (C.Cabbarlı).

KÖNÜLLÜ – ZORLA O, hərbi çağırışı gözləmədən cəbhəyə *könüllü* gəlmişdi (Ə.Vəliyev); Heç kəsi dərnəyə *zorla* yazmırlar (Mir Cəlal).

KÖNÜLSÜZ – ÜRƏKLİ Qasığı əlinə alıb boşqabdakı dovğanı *könülsüz*, həvəssiz içməyə başladı (İ.Məlikzadə); Bizim suallara *ürəkli* cavab verirdi (“Azərbaycan”).

KÖRPƏ – BÖYÜK Yüzlərcə *körpə* və rəngsiz əllər ətrafa səpələnmişdi (Çəmən-zəminli); Uca olduğundan ananın özü; Ucadır, *böyükdür* hədiyyəsi də (B.Vahabzadə).

KÖRPƏLİK – BÖYÜKLÜK *Körpəlik* gülüşüm qanadlarında; Bir gün geriyyə döne, qaranquş! (M.Araz); Sən haqdan dönmədin həyat naminə; Bundadır *böyüklük*, bundadır hünər! (B.Vahabzadə).

KÖVRƏK – BƏRK Könlümdə həsrətin *kövrək* sazı var (“Ulduz”); Bizim canımız *bərkdir* (Ə.Haqverdiyev).

KÖVRƏKLİK – BƏRKLİK Mən bir granitəm ki, hər parçamda duyulur; *bərkliyim*; döyüşlərdə *bərkliyim*; ülfətdə *kövrəkliyim* (R.Rza).

KÖVRƏLMƏK – BƏRKİMƏK Səfər tez-tez *kövrəlirdi* (İ.Tapdıq); Biz mübarizədə böyüyüb *bərkimişik* (Ə.Vəliyev).

KÖVRƏLMƏK – SƏRTLƏŞMƏK Qəhərlənir, çox *kövrəlirəm* (M.Rahim); Çoban Kərəm yenidən *sərtləşdi* (M.İbrahimov).

KÜKRƏK – SAKİT Bu adamlar *kükrək* bir dəniz, daşqın bir çay misalında idilər (Ə.Vəliyev); Həsən adəti üzrə *sakit* idi (M.İbrahimov).

KÜKRƏMƏK – SAKİTLƏŞMƏK Gizlənməmiş, boğulmuş qəzəb yeni qüvvə ilə *kükrəkədə* idi (M.İbrahimov); Uşaq bir xeyli ağladıqdan sonra *sakitləşdi* (“Azərbaycan”).

KÜLƏKLİ – SAKİT Gündə milyon dəfə dəyişir halın; Bakının *küləkli* günlərin kimi (O.Sarıvəlli); Hava *sakit* və aydın idi (M.İbrahimov).

KÜR – RAHAT Sonra ağzı göyçəklər deyəcəklər ki, Əlyarov *kürdür*, heç kəsə yola gedən deyil (M.Hüseyn); O çox *rahat* uşaqdır, heç kəsə toxunmur.

KÜRLƏŞMƏK – RAHATLAŞMAQ Uşaq hey ağlayır, *kürləşir*, sakitləşmir. Əvvəl aşıb-çışdı, sonra *rahatlaşdı* (A.Məmmədza).

KÜRLÜK – RAHATLIQ Uşağın heç *rahatlığı* yoxdur, *kürlük* eləyir (“Ulduz”).

KÜSKÜN – RAZI Arıq, zərif, gözləri *küskün* qadının da təəccübdən gözləri açılı qaldı (M.Eynullayeva); Onlar bu görüşdən çox *razıdırlar* (Mir Cəlal).

KÜSKÜNLÜK – BARIŞQLIQ Əkbəri bir uşaq *küskünlüyü* бүürdü (Mir Cəlal); Ailələr arasında *barışlıq* oldu (“Azərbaycan”).

KÜSMƏK – BARIŞMAQ *Küsmək barışmağa* yoldur (Ata. sözü).

KÜSÜLÜ – BARIŞQLI *Küsülü* qardaş, gəl yükü çataq, yenə küsumüz küsü (Ata. sözü); *Barışlıq* məsələsinin üstündən keçdilər (“Azərbaycan”).

KÜT – BACARIQLI Elə çıxırdı ki, Ramiz çox *küt* uşaqdır (M.İbrahimov); Əslində isə çox *bacarıqlı* və istiqanlı oğlandır (C.Əmirov).

KÜT – ZİRƏK Nə *küt* şeysiniz, ay məndən olub, mənə oxşamazlar (M.İbrahimov); Reyhanın əri İdris çox *zirəkdir*, cəldidir (M.İbrahimov).

KÜTBAS – DÜŞÜNCƏLİ Müstəbiddir, cəlləddir, qanıçəndir, *kütbaşdır* (M.İbrahimov); Çox *düşüncəli* idi Lacivərd (S.Qədirzadə).

KÜTBƏYİN – ZEHİNLİ Sona *kütbeyin* yox, *zehinli* bir qız idi.

KÜTLƏŞMƏK – KƏSƏRLƏŞMƏK Ayın arxasınca fikirləşərək; Nəhayət yorulur, *kütlənin* başı (S.Vurgun); Böyüdükcə onda dərəcə həvəs artır, başı *kəsərləşir*.

KÜTLƏVİ – FƏRDİ Tamaşalara *fərdi* və ya *kütləvi* şəkildə getmək olar.

KÜYLÜ – SƏSSİZ Məclisimiz *küylü* keçdi. Gülərə çarpayının üstünə sərilib *səssiz* ağlamağa başladı (C.Məmmədov).

KÜYLÜLÜK – SƏSSİZLİK Bizim həyat o biri həyətlərdən *küylülüüyü* ilə fərqlənir. *Səssizlik* içində, yol ayrıcında; Atın qulaqları şəkəndi birdən (H.Hüseynzadə).

Qq

QABA – ZƏRİF Çox uzun lağlağı, həm də *qaba* bir adam idi (M.Hüseyn); Məktubu oxuyarkən əlindən çıxardığı *zərif* yun əlcəkləri paltosunun cibinə soxdu (Ə.Əbülhəsən).

QABAQ – SONRA Məsələn, hər kəs su içməmişdən *qabaq* su içmək ehtiyacı duyur (M.İbrahimov); Pələngin dərisini soyub evə qayıdandan *sonra* qonşular başına yığıldılar (A.Şaiq).

QABAQCA – ARXACA Mən *qabaqca* gedirəm, o da *arxamca* gəlirdi (S.Hüseyn).

QABAQCA – DALINCA Özü *qabaqca*, mən isə *dalinca* getdim (M.S.Ordubadi).

QABAQCA – SONRA *Qabaqca* Münəvər xanım atası ilə görüşürdü: – Ana, salamat qal! Yenə tezliklə sənin ziyarətinə gələrəm (M.S.Ordubadi); *Sonra* Miko elə oradaca qədəhini yenidən doldurub dedi (İ.Əfəndiyev).

QABAQCIL – MÜHAFİZƏKAR *Qabaqcıl* ziyalılarda bir ruh yüksəkliyi, coşğunluq, ümid hiss edilirdi (A.Şaiq); Öz əqidəsinə görə çox *mühafizəkar* adamdır (Ə.Şerif).

QABAQKI – SONRAKI İki gün *qabaqki* əzab və əziyyət yenə də yadına düşdü (Ə.Vəliyev); Mən *sonrakı* günümüzü fikir eləyirəm, sən də kef axtarırsan.

QABALAŞMAQ – ZƏRİFLƏSMƏK Şaiqin rəftarı yoldaşlarına qarşı *qabalaşmışdı*. Zərifə böyüdükcə həm xasiyyətçə, həm də zahiri cəhətdən *zərifləmişdir*.

QABALIQ – ZƏRİFLİK *Qabalığı* üstündə onu Anateli bir dəfə vəzifəsindən qovmaq istəyirdi (S.Vəliyev); Taqılıtnın *zərifliyindən* duyuram ki, qadın barmaq-larıdır (S.Qədirzadə).

QABARIQ – YATIQ Sinəsi *qabarıqdır*, canlıdır biləkləri (S.Rüstəm); Onun sifəti bir qədər *yatıqdır* (“Jurnalist”).

QABARMA – ÇƏKİLMƏ Qərbi Avropanın şimal və qərb hissələrində böyük *qabarma* və *çəkilmələr* olur.

QABARMAQ – ENMƏK Birdən sanki üflic *enir*, torpaq *qabarır*; Qarşımızı kəsən, dağı bir əl qopardı (R.Rza).

QABARMAQ – YATMAQ Çingiz köks dolusu nəfəsini dərdi, sinəsi *qabardı*, *yatdı* (S.Qədirzadə).

QABARMAQ – YUMŞALMAQ Göyərçin Xudaverdini götürüb qapıdan cəld çıxaraq Maroya *qabardı* (S.Rəhimov); Bu fikir Lal Hüseyni *yumşaltmağa*, əvvəlki incik görkəmini dəyişməyə məcbur etdi (M.İbrahimov).

QABARTMAQ – YATIRTMAQ At yalını *qabarmış*, quyruğunu dikəltmiş, gözlərini və ayaqlarını oynadırdı (S.Rəhimov); Şiraslan... üzüyuxarı qabaran saçlarını bir anlığa da olsa, dala *yatırdı* (S.Rəhimov).

QAÇARAQ – YAVAŞ-YAVAŞ Bərabərimə yetişincə çəpərin arxasından iki əlləri ilə boynu qucaqlayıb *qaçaraq* gözədən qeyb oldu (S.Hüseyn); Əbil Qənbərovun təklifləri *yavaş-yavaş* bura toplaşanların ürəyinə yol tapdı (Ə.Vəliyev).

QAÇMAQ – DAYANMAQ O tələsik yerindən durub qapıya *qaçdı* (M.İbrahimov); Məni hərərat çulğaladı. Küçənin ortasında *dayandım* (S.Qədirzadə).

QADA – SEVİNC Bənd oldu könül bir gülə, səs tutdu mahalı; Guya ki, bu dünyada qan oldu, *qada* düşdü (C.Cabbarlı); Gözlərinə səadəətə oxşar bir *sevincin* işığı düşdü (M.İbrahimov).

QADALI – FƏRƏHLİ A üzü qaralı, başı *qadalı*, xatınları, oğul-uşağı nə deyə dustaq etdin (M.Rzaquluzadə); Körpə uşaqların gələcəyi nurlu, *fərəhli* olacaq.

QADIN – KİŞİ Ayrıım qızı şişman bir *qadın* idi. Kiçik qumral gözləri, ay kimi yuvarlaq üzü var idi (A.Şaiq); İmanın olsun, ay *kişi!* Niyə bica söz danışsən (M.İbrahimov).

QADINLIQ – KİŞİLİK Gəlinlər *kişilik* duyduqca səndə; Bir istilik keçdi gül

dodaqlara (S.Vurğun); Gəlin tez uçuraq o daş qəfəsi; Gülsün *qadınlığın* ağlayan səsi (S.Vurğun).

QADİR – BACARIQSIZ Min nemət yetirir vətən torpağı; Alqış, mərd, qabarlı, *qadir* əllərə! (Ə.Cəmil); Elə *bacarıqsızdır* ki, on saata işə sala bilməyəcək (M.İbrahimov).

QAXAC – YUMŞAQ Çörək gün altında quruyub *qaxaca* dönmüşdü (Ə.Əbülhəsən); Kəhər hələ kifayət qədər qurumamış *yumşaq* otu böyründən söküüb yeyirdi (M.İbrahimov).

QAİB – ZÜHUR Ceyran söz anlar kimi sıçrayıb meşədə *qaib* olur (Çəmənzəminli); Gecmi, tezmi bilməm, amma həqiq edər bir gün *zühur* (M.Hadi).

QAQQILDAŞMAQ – AĞLAŞMAQ *Qaqqıldaşın*, qoy yatanlar ayılsın (S.Rüstəm); Uşaqların *ağlaşmağı* kəndin kimsəsiz sükutunu pozdu (Ə.Məmmədخانli).

QALAQLAMAQ – DAĞITMAQ Bəzi-ləri isə dizi üstə oturub yenicə gətirdikləri quru odunu *qalaqlayırdılar* (M.Hüseyn); Ona binan əmr etdim ki, ...körpüləri *dağıtsınlar* və yolları pozsunlar (M.F.Axundzadə).

QALAMAQ – KEÇİRMƏK Fəcrin soyuq tonqalı yananda; Mən də tonqal *qaladım* gah dağda, gah aranda (Ə.Cəmil); İşığı *keçirib* yerinə girdi.

QALAMAQ – SÖNDÜRMƏK Tellinin axşam gətirdiyi südlə şam etmiş, axırda sobasını yenidən *qalayıb* yatağına uzanmışdı (S.Hüseyn); Muzdur üfləyib çırağı *söndürdü* (M.İbrahimov).

QALDIRMAQ – DÜŞÜRMƏK Yeməyini yalnız yeyən, yükünü özü *qaldırır* (Ata. sözü); Dərbəri-şahinin qarısında fərmanlar Yusif Sərracı atdan *düşürdülər* (M.F.Axundzadə).

QALDIRMAQ – ENDİRMƏK Musa başını yuxarı *qaldırdı* (M.Hüseyn); Arvad ərinə geyindirib, qolundan yapışıb, pilləkəndən *endirib* qayıtdı (Ə.Haqverdiyev).

QALDIRMAQ – SALMAQ Sərxan əlin-dəki fənəri yuxarı *qaldırdı* (M.Hüseyn); Əlindəki boşqabı yerə *saldı* (“Ulduz”).

QALXIQ – YATIQ Şinelinin *qalxıq* yaxasından üzü və çuxura düşmüş gözləri də güclə görünürdü (Ə.Əbülhəsən); Ay işığında onun *yatıq* üzünü nurlandı (“Ulduz”).

QALXMAQ – DÜŞMƏK Kərim dayı cəld yuxarı *qalxdı* (M.İbrahimov); – Yoxdur, xanım, yoxdur! – deyib cəld geri döndü və həyəyə *düşdü* (M.İbrahimov).

QALXMAQ – SƏRİLMƏK Günəş yavaş-yavaş *qalxdı* (S.S.Axundov); Arvad yerə *sərildi* (S.Vəliyev).

QALXMAQ – YIXILMAQ Fəhlələr qayıqdan düşüb buruğa *qalxdılar* (M.Hüseyn); *Yıxıldı* şah pəlid, qopdu xan çinar; Daşlar bir-birinə dəyib apardı (H.Hüseynzadə).

QALIN – İNCƏ *Qalın* dodaqları gömgöy kəsilir; Canından istilik uçub əskilir (S.Vurğun); Gözəllərin gərək *incə* belləri; Qəndən, nabatdan şirin dilləri. Aşıq Qurbani.

QALIN – NAZİK Rade qoltuq cibindən köhnə cildli, *qalın* bir dəftər çıxarıb Silvaya göstərdi (S.Vəliyev); Qızın *nazik*, qırmızı dodaqları ağ sifətinə xüsusi bir gözəllik verirdi (S.Vəliyev).

QALIN – SEYRƏK Saman və ot taya-ları, *qalın* kol-kos, yaşıl ağaclar islandıqca havanı xoş bir ətirlə doldururdu (M.İbrahimov); *Seyrək* kirpiklərindən yaş gilələndi (S.Qədirzadə).

QALINLAŞMAQ – SEYRƏLMƏK Yavaş-yavaş payız qışa çevrilir, bacaların tüstüsü *qalınlaşdı* (M.İbrahimov); Sarıya çalan bığları *seyrəlməşdi* (S.Qədirzadə).

QALINLIQ – İNCƏLİK Dərin dərinin içi ilə qumluq aşağı axan suyun yanlarını kağız *qalınlığında* buz tuturdu (S.Rəhimov); Elələri də çoxdur, heç bir *incəlik* bilmir, hər şeyin astarını dartıb çölə tökürlər (M.İbrahimov).

QALINLIQ – SEYRƏKLİK Meşənin *qalınlığından* keçmək olmur. Pambıq kol-

larının *seyrəkliyi* məhsulun artımına təsir göstərir.

QALMAQ – GETMƏK Şəhərdən gələn bütün təbliğatçılar, məsul işçilər onlarda *qalarmışlar* (S.Hüseyn); Vaqon çox sürətlə *gedirdi* (S.S.Axundov).

QALMAQAL – SAKİTLİK Toy evində düşmüş böyük *qalmaqal* (M.S.Ordubadi); Dərəqılınc bağlarına həzin bir *sakitlik* çökmüşdü (S.Qədirzadə).

QALMAQALLI – SAKİT *Qalmaqallı* işlərlə işim yoxdur (“Ulduz”); Kənd qaranlıq və *sakit* idi (M.İbrahimov).

QAMƏTLİ – YÖNDƏMSİZ Rəşid... *qamətli* bir qızın ardınca düşüb heç yana baxmadan tələsik gedir, özünü ona yetirməyə çalışırdı (M.Hüseyn); Atamın büsbütün *yöndəmsiz* bir surəti də onların arasında idi (S.Qədirzadə).

QANACAQLI – HƏYASIZ Mirzə Qulam *qanacaq*lı adama oxşayırdı (Mir Cəlal); Bu *həyasız* oğlunu gətir qulluğuna! (A.Şaiq).

QANACAQSIZ – TƏRBİYƏLİ Dün-yada tapılmaz mənə bənzər *qanacaqsız*; Bildir qoşunum batdı, qırıldı yanacaqsız (Ə.Vahid); *Tərbiyəli* oğlandır, ana, bir qrupda oxuyuruq (İ.Fərzəliyev).

QANİÇƏN – RƏHMLİ Daşqəlblə *qanıçən* qazaqlar... zavallı işçiləri bacardıqca qılıncdan keçirirdilər (S.S.Axundov); *Rəhmlı*, yumşaq adamdır.

QANIQARA – ŞAD Dəniz buruğundan daha da *qanıqara* qayıtmış Qüdrət Laləni yuxudan oyatmadı (M.Hüseyn); *Şad* və mehriban yaşayırdı (M.İbrahimov).

QANIQARALIQ – NİKBİNLİK Yox, Qəmər, bir də Camala rast gəlsəm, *qanıqaralıq* olacaq (S.Rəhman); Bu *nikbinlik*, bu cəsəət, bu inam sonsuz ilham mənbəyi olacaq.

QANMAZ – NƏZAKƏTLİ *Qanmaza* yumruğunu düyünlə, sonra söz qandır (Ata. sözü); Deyir, Jeroma çox ağıllı, tərbiyəli, həm də *nəzakətli* qızdır (S.Qədirzadə).

QANSIZ – RƏHMLİ Nə *qansız* adam-san, a kişi! (Mir Cəlal); Pəhləvan cüssəli bu adam çox *rəhmlı* və xoşrəftardır (“Azərbaycan”).

QANSIZLIQ – RƏHMLİLİK Yox, əyə, bu boyda *qansızlıq* olar? (S.Vurğun); *Rəhmlilik* ona güc gəldi.

QANUNAUĞUN – TƏSADÜFİ Verilən sual *təsadüfi* yox, *qanunauyğun* idi (“Azərbaycan”).

QANUNİ – BİC O, *qanuni* uşağıdır. Camaat, bir məktəbin ki, müəllimi *bic* doğa, o məktəbə uşaq vermək olar? (C.Cabbarlı).

QANUNİ – SÜNİ Müstəntiq müqəssirlə *qanuni* rəftar edirdi (“Azərbaycan”); *Süni* nəvazişlə soruşdu (M.İbrahimov).

QAPALI – AÇIQ Küçə dükanlarından başqa hər yer *qapalı* idi (M.S.Ordubadi); Qara uzun saçları *açıq* ağ sinəsinə tökülmüşdü (M.İbrahimov).

QAPALILIQ – AÇIQLIQ Təbiətdəki *qapallığa* rəğmən, o gənc qadın haqqında sənə heç nə söyləmədim (İ.Əfəndiyev); Mən aydınlıq, *açıqlıq* sevirem (M.İbrahimov).

QAPIBİR – UZAQ Lətifəgilin *qapibir* qonşusu mühəndis Tapdıqov daldan gəlir, qızların söhbətini aydın eşidirdi (M.Hüseyn); Uca dağlar arasında yerləşən Lanq kəndinin işıqları qaranlıq gecədə zəif şölə saçan *uzaq* ulduzlar kimi görünürdü (S.Qədirzadə).

QAPQARA – İŞIQLI Bir tərəf *qapqara*, o biri tərəf isə *aşıqlı* idi (Çəmənzəminli).

QAPMAQ – AÇMAQ Birdən kimin əlləri isə arxadan Aynanın gözlərini *qapadı* (Ə.Məmmədخانlı); Niqabın üzdən *aç*, ey gül, kim olsun dilgüşə məclis (S.Ə.Şirvani).

QARA – BƏYAZ Həmin gecə göy üzünü *qara* buludlar tutub şiddətli yağmur yağmağa başladı (S.S.Axundov); *Bəyaz* simasında xəfif bir təbəssüm oynadı (M.İbrahimov).

QARA – ŞAD Məndədir *şad* xəbər, hər *qara* xəbər (S.Vurğun).

QARA – YAXŞI *Qara* xəbər tez yetişər (Ata. sözü); *Yaxşı* şeir heç vaxt ölməz (S.Rəhimov).

QARABƏXT – BƏXTƏVƏR

QARABƏXT – BƏXTƏVƏR Özünün şəxsi həyatında *qarabəxt* olduğunu anladı. (B.Talıblı); *A bəxtəvərlər*, ananız gəldimi? Qondu yuva üstünə dincəldimi? (A.Səhhət).

QARACA – AĞCA İminin *qaraca* qaşları, kiçikcə gözləri var idi (İ.Əfəndiyev); Kamilənin totuş və *ağca* əlləri vardı.

QARAÇI – SAKİT Yoxsa o mənim saçlarımı yolar, yaman *qaraçı* arvaddır (C.Əmirov); – Yox, atacan, bəzən mənim kimi *sakit* adamların kini daha böyük olur (S.Qədirzadə).

QARAÇILIQ – HƏYALILIQ Boy, boy, boy! İvan bəy, *qaraçılıq* lazım deyil (N.Vəzirov); Qumru *həyalılığından* qıpqırmızı qızardı.

QARAÇUXA – ALAÇUXA *Qaraçuxa* yatdı, *alaçuxa* qalxdı (Ata. sözü).

QARADABAN – UĞURLU Qonşumuz Afərdə arvad *qaradabandır*, səhər-səhər kimə rast gəlsə idi, onun işi düz gəlməzdi. Ana uşaqlarına hər səhər *uğurlu* yol dilər.

QARADİNMEZ – SÖHBƏTCİL Xəlil əslində *qaradınməz* adam idi (Mir Cəlal); Bu bir *səhbətçil* arif adam idi (Ə.Haqverdiyev).

QARAGÜNLÜ – AĞGÜNLÜ Hər yerdə *qaragünlü* xətadan uzaq olmaz (Q.Zakir); *Ağgünlü* olmuş məni bu yaşında gör gətirib haralara çıxarırsan (Çəmənçəminli).

QARAGÜNLÜ – XOŞBƏXT Mən görək ömrüm olduqca özümü *qaragünlü* edim?! (M.F.Axundzadə); Yox, Ulduzum, sən bu dünyada hamıdan *xoşbəxtsən* (M.İbrahimov).

QARAGÜNLÜK – XOŞBƏXTLİK Bu qənaətə gələndən sonra mən binəva öz *qaragünlüyümü* qablaşdırırdım (S.Rüstəm); Belə bir *xoşbəxtlik* görəsən ona müyəssər olacaqdımı? (A.Məmmədza).

QARALAMAQ – POZMAQ Gənc rəsam şahidi olduğu mənzərəni tələsik dəf-tərçəsine *qaralayır* (Ə.Məmmədcanlı); Dünən yazdıqlarını bu gün *pozurdu* (“Ulduz”).

QARANLIQLAŞMAQ – AĞARIŞMAQ

QARALAMAQ – YAZMAQ Kazım ilə səhbətdən sonra müdir onun adını *qaraladı* (Mir Cəlal); Ər oxurmuş da, *yazarmış* da, anam! Ər deyil, möhlik azarmış da, anam! (M.Ə.Sabir).

QARALIQ – AĞLIQ Qış çıxır, üz *qaralıq* kömürə qalar (Ata. sözü); Təslim əlaməti deyil bu *ağlıq* (S.Rüstəm).

QARALMAQ – AÇILMAQ Bu zaman hava yavaş-yavaş *qaralmağa* başladı (M.S.Ordubadı); Gül ilə həmzəban olubdu bülbül; *Açılıb* bənövşə, yasəmən, sünbül (Q.Zakir).

QARALMAQ – QIZARMAQ Üfüqlər gah *qaralır*, gah *qızarırdı* (M.İbrahimov).

QARALMAQ – YANMAQ Uzaqda fişənglər *yanır*, *qaralır*; Başımın üstündə güllə fit çalır (Ə.Cəmil).

QARALTI – AĞARTI İşığam qaranlıqda, deyiləm bir *qaraltı* (S.Rüstəm); Uzaqdan gözüme bir *ağartı* görünür (“İzahlı lüğət”).

QARANƏFƏS – YAVAŞCA Zavoddan gəlmiş bir adam *qaranəfəs* içəri girdi (M.Hüseyn); Bir dəfə səhv elədin, *yavaşca* üstündən keçdim (Ə.Vəliyev).

QARANLIQ – AYDIN Çiskin və *qaranlıq* gecəni *aydın* bir səhər əvəz etdi (M.İbrahimov).

QARANLIQ – AYDINLIQ İçəri *qaranlıq* çökdü (S.Qədirzadə); Qışlaqda idik, payızın *aydınlıq* gecəsi idi (A.Şaiq).

QARANLIQ – BƏLLİ O hansı *qaranlıq* məsələdir? (M.S.Ordubadı); Onun nələr çəkdiyi mənə *bəllidir* (İ.Şıxlı).

QARANLIQ – İŞİQLİ *Qaranlıq* yərə daş atmazlar (Ata. sözü); Hər şeyi *işıqlı* və cazibədar idi (M.İbrahimov).

QARANLIQ – MƏDƏNİLİK Bizim qabağımızda dağ kimi duran istibdad, Şərqi istibdadı və Şərqi *qaranlığı* idi (C.Məmmədquluzadə); *Mədənilik* ətalətin və cəhələtin qənimidir.

QARANLIQLAŞMAQ – AĞARIŞMAQ Ayna Sənəm qarigildən *qaranlıqlaşanda*

qayıtdı (Ə.Məmmədخانlı); Silsilə təpələrin zirvəsi *ağarışır* (İ.Şıxlı).

QARAŞIN – AĞBƏNİZ *Qaraşın*, yaraşlıq, bığlı bir kişidir (S.Sərxanlı); *Ağbənis* qız gündən qaçırdı (“Jurnalist”).

QARAVAŞ – XANIM Onun bacısı Səkinə *xanım* pəncərə qabağında durub *qaravaşı* Gülsəbanı çağırır (M.F.Axundzadə).

QARAYAXA – HƏYALI Vallah, lap əlindən cana gəlmişəm; Sırtıq, *qarayaxa* “kavaler”lərin (C.Novruz); Qızdan *həyalı* oğlana rast gəlmisən, şərbət olmamış və olacaq! (M.İbrahimov).

QARAYAXALIQ – HƏYALILIQ Onun *qarayaxalığı* məni təngə gətirdi. *Həyallıq* hissi onu boğurdu.

QARAYANIQ – DÜMAĞ Kəlbəli alçaqboylu... gödək qılçaları xeyli içəriyə əyilmiş, *qarayaniq* bir adam idi (S.Rəhimov); Dünan mağazadan *dümağ* parça aldı (“Ulduz”).

QARAYEL – AĞYEL Əsdi *qarayel* çəltiyə, bostana nə borcum? (M.Ə.Sabir); *Ağyel* əsdikcə taxıllar tel-tel olur.

QARĞAMAQ – TƏRİFLƏMƏK Başmaqlarını sürüyə-sürüyə onun dalınca yortan Məsmə qarı indi də Xasaya *qarğıyırdı* (M.Hüseyn); Kimə *təriflədim*, dodağını büzüb, məni məsxərəyə qoydu (S.Qədirzadə).

QARĞIŞ – ALQIŞ Mənim *qarğışım* onu tutmasa mən heç nə bilmirəm (M.Hüseyn); *Alqış* deyir mənim doğma yurdum Azərbaycan da (R.Rza).

QARI – CAVAN Ayna, *qarının* qolundan tutaraq yanına çəkdi (Ə.Məmmədخانlı); Yanına *cavan* bir oğlan göndərəcəyəm (S.Qədirzadə).

QARINQULU – GÖZÜTOX Belə sualı ancaq tənbel və *qarinqulu* adam verə bilər (S.Vəliyev); Şaiq *gözütöx*, başısağdı bir kəsdir.

QARIŞDIRMAQ – AYIRMAQ Ana, südlü yaymanı cılcaca süddən bəşirim, yoxsa

su da *qarışdırım?* (Ə.Haqverdiyev); Mən sən-dən ayrılmazdım, *ayır*dı yağdı məni (Bayatı).

QARIŞIQ – AYDIN Bu çöhrədə saf, *aydın*, qayğı *qarışiq* bir təbəssüm var (S.Sərxanlı).

QARIŞIQ – AYDIN O axşam bu *qarışiq* fikirlərlə avara-sərgərdan şəhərin küçələrini dolaşdım (S.Qədirzadə); İndi isə getdiyi bu *aydın* yollar məni əməyə-zəhmətə aparır, səadətə, xoşbəxtliyə gətirib çıxarır (S.Qədirzadə).

QARIŞIQ – TƏMİZ Səndə *təmiz* fransız qanı yoxdur. Deyəsən, *qarışığın* var (S.Qədirzadə).

QARIŞMAQ – AÇILMAQ Get-gədə şər *qarışır*dı, səhər *açılır*dı (S.Qədirzadə).

QARMAQARIŞIQ – AYDIN Nizami bu *qarmaqarışiq* səsələr davam etdiyi zaman nə isə Fəxrəddinin qulağına pıçıldadı (M.S.Ordubadi); İndi ki belədir, adınızı bu kağıza *aydın* yazın (C.Əmirov).

QARMAQARIŞIQLIQ – ƏMİN-AMANLIQ Bu evə yenicə köçmüşük, hələ *qarmaqarışılıqdan* heç şey tapmaq olmaz. Nədənə sizin dəstəniniz Təbrizə girdiyi gündən bəri *əmin-amanlıq* yarada bilmədi (M.S.Ordubadi).

QARMAQARIŞIQLIQ – NİZAMLI-LIQ Bu *qarmaqarışılıq* içərisində, bu həyəcanlı günlərdə Münəvvərin sevgilisi haradan gəldi, məni necə tapdı?! (S.Qədirzadə); Bir qrupun şagirdləri *nizamlılığı* ilə o biri qruplardan seçilirdi.

QARNITOX – GÖZÜAC *Qarnitox* adamla yoldaşlıq etmək çox asandır, amma *gözüaclə* dolanmaq, yol getmək dəhşətdir.

QARŞI – ARXA Baxınız, *qarşımı* tutmuş bir axın; Güclüdən güclü, dənizdən daşqın (M.Müşfiq); Qız *arxası* üstə uzanıb kitab oxuyurdu (N.Nərimanov).

QART – CAVAN Ağır yaralanmış o *qart* canavar, qəzəblə sıçrayır hey üstümüzə (S.Vurğun); Yaxın gəlin, *cavan* oğlan (S.Qədirzadə).

QART – MÜLAYİM Sülhün *qart* düşmənləri titrəşir əbəs (Ə.Cəmil); *Mülayim* və yumşaq səsi dəyişdi (M.İbrahimov).

QARTLAŞMAQ – CAVANLAŞMAQ Bu sürünün keşiyini çəkən toplan artıq *qartlaşmışdı*. Qocaların da könlündən *cavanlaşmaq* keçir.

QARTLIQ – CAVANLIQ İtin *qartlığı* çox pis olur. Kamalın *cavanlığına* baxma, tanınmış neftçidir (S.Qədirzadə).

QASIRĞA – BÜRKÜ Pozmamışdır vüqarını nə *qasırğa*, nə tufan (S.Rüstəm); Axşam qarantlığı düşdüyünə baxmayaraq, hava hələ *bürkü* idi (S.Rəhman).

QASIRĞALI – BÜRKÜLÜ Dəniz *qasırğalı*, dəniz əsəbi; Dağ kimi dalğalar verib əl-ələ (O.Sarıvəlli); *Bürkülü* iyun günlərinin birini Murad Kür qırağındakı söyüdlükdə, Əziz isə təcrübə tarlasında qarşıladı (Ə.Vəliyev).

QAŞQABAQ – ÜZÜGÜLƏR Xudayar bəy *qaşqabaq* ilə cavab verdi (C.Məmmədquluzadə); Səməd kişi bizi *üzügülər* qarşıladı.

QATI – DURU Elə et ki, sıyıq *qatu* yox, *duru* olsun (“Azərbaycan qadını”).

QATI – RƏHMLİ Görürsən? O imiş *qatu* düşmənim; Onu yandırsam da, haqqım var mənim (S.Vurğun); Görünüşdən *rəhmlı* adama oxşayır.

QATİL – GÜNAHSIZ Meşədə, dağda, güd, qanlı *qatili* güd (S.Rüstəm); Zavallı qadın nahaqdan üç il *günahsız* müqəssir olmuşdur (S.Qədirzadə).

QATILAŞMAQ – DURULMAQ Az sonra ehtiyat çəninə axan maye *qatılmağa* başladı (Ə.Vəliyev); Qatu maye su qarışdıqca *duruldu* (Ə.Vəliyev).

QATILAŞMAQ – ZƏİFLƏMƏK Çən get-gedə daha da *qatılırdı* (M.Hüseyn); Axşamdan uğuldayan külək səhərə yaxın *zəiflədi*.

QATİLLİK – GÜNAHSIZLIQ Onun boynuna üç təqsir sarınmışdı: saxtakarlıq,

israfçılıq və *qatillik* (S.Rəhimov); *Günahsızlığı* onu bu dəfə o qovğadan xilas etdi (“Ulduz”).

QATILMAQ – DURULMAQ Elə bil birdən-birə onun qanı *qatıldı* (“Ulduz”); Öpdüm dönə-dönə, sinəmə basdım; Elə bil *duruldu* ürəyimdə qan (S.Rüstəm).

QATIŞDIRMAQ – FƏRQLƏNDİR-MƏK Zalım oğlu ələmi bir-birinə qatıb, fikirlərin hamısını bir-biri ilə *qatışdırıb* ki, indi gəl sən, onları bir-birindən *fərqləndir*.

QATLAMAQ – AÇMAQ Asya süfrənin ucunu *qatladı* (Mir Cəlal); Bir enlikürək, boy-buxunlu oğlan iclası *açdı*, danışdı (Mir Cəlal).

QATMAQ – AYIRMAQ Gözəldir, günəşi, ayı səsləyib; Onları da bizim dəstəyə *qatmaq* (M.Müşfiq); *Ayırtdı* məndən o məhruiyi biməqam fələk (S.Ə.Şirvani).

QAYDA-QANUN – HƏRC-MƏRCLİK *Qayda-qanun* bilmirdi, basıb yeyirdi (M.İbrahimov); Aranı qarışdırmaq, *hərc-mərclik* törətmək, dünyanı alt-üst etməkdən başqa bir niyyəti yoxdur (M.İbrahimov).

QAYDALI – SƏLİQƏSİZ Bunun oynamağı gözəl və *qaydalı* idi (S.S.Axundov); Mariana ürəyində bu *səliqəsiz* arvaddan şikayətlənərək əl-üzünü yumağa getdi (S.Qədirzadə).

QAYDASIZ – SƏLİQƏLİ Təcrübədən bilirik ki, məhsulun *qaydasız* yığılması kolxoza böyük zərər vurur (V.Əliyev); O da təmiz və *səliqəli* geyinmişdi (M.İbrahimov).

QAYIDIŞ – GEDİŞ Mühəribə vaxtı Bakıya gəlmişsiniz? İlk *qayıdışındır* (Mir Cəlal); *Gedişi* köksümə çökür odlu dağ; Görüşü qəlbimdə yandırır çıraq (A.Şaiq).

QAYITMAQ – GETMƏK Məryəm səhər *gedir*, axşam *qayırdı* (M.İbrahimov).

QAYNAMAQ – QURUMAQ Buradan mən görürəm çeşmələri *qaynamaqda* (A.Səhhət); Qurban bildi ki, ləyəndəki kəc *quruyub* zay olub (C.Məmmədquluzadə).

QAYNAMAQ – SOYUMAQ Həyəət arı yuvası kimi *qaynayırdı* (İ.Şıxlı); Rüstəm

kişinin aylarla içərisində gəzən nifrəti hələ *soyumanmışdı* (M.İbrahimov).

QAYNAMAQ – SOYUMAQ Samovar elə şiddətli *qaynayır* ki, guya ... bu saat hərəkət edəcək (C.Məmmədquluzadə); Çay *soyumuşdu* (Ə.Vəliyev).

QAYNAR – SOYUQ Əsən yellər ətir saçır bizim *qaynar* çöllərə (S.Vurğun); *Soyuq* uşağın əl və ayaq barmaqlarının ucunu ilan kimi sancırdı (A.Məmmədza).

QAYNARLIQ – SOYUQLUQ Su *qaynarlıq* həddinə çatıbdir. Suyun *soyuqluğu* bədəninə, qollarını gizlətdi (M.Eynullayeva).

QAYNARLIQ – SÖNÜKLÜK Həmin bu *qaynarlıq* Şehlidə dərzlərin çoxluğundan deyil, payızın nəmişliyindən, qışın tez gələcəyi qorxusundan idi (S.Rəhimov); Onun *sönüklüyü* xəstəliyi ilə bağlıdır.

QAZANC – ZİYAN *Ziyanın* yarısından qayıtmaq da *qazandır* (Ata. sözü).

QAZANCLI – ZƏRƏRLİ Bundan sonra hərgiz dəxi belə *qazancli* səfərdən geri qalmayacağam (M.F.Axundzadə); Mən paytaxtı *zərərli* ünsürlərdən təmizlədiyim zaman Qətibəni də oğlunun yanına, Rey şəhərinə göndərmişdim (M.S.Ordubadı).

QAZANCSIZ – ZƏRƏRSİZ İş xoşuma gəlir, amma *qazancsızdır*. Bu vasitə ilə onu özü üçün *zərərsiz* bir hala sala bilərdi (S.Hüseyn).

QAZANMAQ – XƏRCLƏMƏK Kərbəlayı Məmmədəli iki il yarımır ki, qürbətə çıxıb, az-çox çörək pulu *qazansın* (C.Məmmədquluzadə); Harda xərcləyirsən, kiminlə *xərcləyirsən*, niyə xərcləyirsən, başına harada daş salırsan, bilmirik (M.İbrahimov).

QAZMAQ – DOLDURMAQ Onları vazaya *doldurub* stolun üstünə qoyar, hər gün sularını dəyişər... (M.İbrahimov); Bu saat dənizdə ən dərin buruq harada *qazılır*? (M.Hüseyn).

QEYB – ZÜHUR Gülüşün gülər üzündəki sevinc *qeybə* çəkildi (Ə.Vəliyev); Bizlərdə millət qurğuları şəxsi qurğular şəklində *zühura* gəlir (C.Məmmədquluzadə).

QEYRƏTLİ – RƏZİL Ağa Əli tərəq-qipərvər iranlıların ən *qeyrətli*, ən məsləkli cavanlarından idi (Çəmənəminli); Haram-zada!.. Sən nə *rəzil* adamsanmış? (S.Qədirzadə).

QEYRƏTSİZ – ŞƏRƏFLİ *Qeyrətsizə* haram olsun bu torpağın çörəyi (S.Rüstəm); *Şərəfli* bir ömrün sonuna bir bax! (S.Vurğun).

QEYZLƏNMƏK – SAKİTLƏŞMƏK Kasıb-kusubun da özünə görə namusu var və namusun da məni *qeyzlənməyə* vadar edir (Ə.Haqverdiyev); Mən yenə *sakitləşmədim* (S.Qədirzadə).

QEYZLİ – SAKİTCƏ Kassiri *qeyzli* çağırıb buyurdu ki, “komandır”ə on manat versin (Ə.Haqverdiyev); Gözünü ondan çək-mədən telefondakına qulaq asıb *sakitcə* razılaşdı (M.İbrahimov).

QEYZ-MƏRHƏMƏT Mən *qeyzimdən* əsirdim (S.Qədirzadə); Bəli, mən ondan *mərhəmət* ummaqda səhv eləməmişəm (S.Qədirzadə).

QƏDDAR – RƏHMLİ – Əşi, bu həkimlər nə *qəddar* adamdırlar, xəstəliyimə inanmırlar, vay-vay! (T.Kazimov); Yarımca saat sonra Aslan *rəhmli* qadının göstərdiyi dar cığırla sürətlə addımlayırdı (S.Vəliyev).

QƏDİM – MÜASİR Divarda bədənnüma bir cüt *qədim* güzgü vardı (S.Hüseyn); Bunu *müasir* gəncə qadağan etmək olmaz.

QƏDİM – TƏZƏ Tanışlığımız *təzə*; Dostluğumuz *qədimdir* (İ.Tapdıq).

QƏDİMİ – YENİ *Qədimi* qulundur Zakiri-xəstə; Məhəbbət et ona, bari, görəndə (Q.Zakir); İrəlində Səmədi tamamilə *yeni* bir həyat, *yeni* işlər, *yeni* qayğılar gözləyirdi (İ.Hüseynov).

QƏDİMLİK – YENİLİK Necə? Yoxsa mənim nəslimin *qədimliyinə* şübhə edirsən? (S.S.Axundov); On ilin ərzində kənddəki *yenilik* tək bir məktəb binasından ibarətdir (Ə.Vəliyev).

QƏFİLDƏN – TƏDRİCƏN O, *qəfildən* başını qaldırıb üzünü Sarışına tutdu (S.Qədirzadə); *Tədricən* hava açılırdı.

QƏFLƏT – MƏDƏNİYYƏT Vay sənin halına, vay sənin halına ki, *qəflət* gözünü örtübdür (M.F.Axundzadə); *Mədəniyyət* xalqın gözünü açır, onun inkişafına təkən verir.

QƏFLƏTƏN – TƏDRİCƏN Su kənarında *qəflətən* naçar; bir quzu bir gün oldu qurda düçar (A.Səhhət); *O təcricən* dostuna yanaşdı.

QƏHƏR – SEVİNC Uşaqların belə kədərli ağlamasını görünəcə Gövhərə *qəhər* üz verirdi (Ə.Vəliyev); *Sevincim* mahniyə çevrilmişdi... (S.Qədirzadə).

QƏHƏTLİK – BOLLUQ Təbrizdə bu saat *qəhətlidir* və əhali çörək üzünə həsrətədi (C.Məmmədquluzadə); *İl var bolluq* olur; *İl var kasad* olur; *Bu il bolluq* idi (R.Rza).

QƏHQƏHƏ – AĞLAŞMA Kərim babanın elə sükut ilə büzülb durmasından bir *qəhqəhə* qopdu (A.Şaiq); *Ağlaşma* qurub ərlərinin ətəklərindən yapışib davaya getməyə qoymurlar (S.S.Axundov).

QƏHRƏMAN – QORXAQ Ceyran cəsur, mətin, *qəhrəman* bir qadın idi (S.Hüseyn); *Ana yurdu bu şən torpaq*; *Yetişdirməz xain, qorxaq* (A.Şaiq).

QƏHRƏMANLIQ – QORXAQLIQ *Qəhrəmanlıq* yalnız silah deyil, bilik də tələb edir (M.S.Ordubadi); *Qıraqdan baxanlar müəllimin qorxaqlığına* gülmüşdülər (Mir Cəlal).

QƏLBİ – ALÇAQ Göylərə baş vuran bu *qəlb* dağlar; həyata çağırır hər zaman bizi (S.Vurğun); *İndi dostunun evində onun başaltısı alçaq* idi (Ə.Vəliyev).

QƏLBİQARA – TƏMİZ Hər *qəlb*qara nakəs ilə eyləmə ülfət (S.Ə.Şirvani); *O qızın təmiz məhəbbətinə özümü layiq bilmirdim* (S.Qədirzadə).

QƏLƏBƏ – MƏĞLUBİYYƏT *Qələbə* bayağı qaldırır yenə; Əmək cəbhəsinin qəhrəmanları (O.Sarıvəlli); *Sığıdıra bilmədi dağ qüruruna*; *Təpə önündəki məğlubiyyəti* (B.Vahabzadə).

QƏLƏT – DOĞRU *A qardaş, bircə qulaq as, gör nə deyirəm, sən qoçaqlığı lap qələt*

anlayırsan (M.F.Axundzadə); *Yar yanında günahkaram*; *Doğru* sözüm yalan oldu (Aşıq Ələsgər).

QƏLİZ – ASAN Dursun ölmədiyini... *qəliz* andlar ilə zor-güc Ballıya inandırdı (A.Şaiq); *İndiyə qədər sənin ifadə etdiyin vəzifələr bundan asan vəzifələr* idimi? (M.S.Ordubadi).

QƏLİZ – SADƏ *Çox qəliz* soruşmadınız mı? (C.Cabbarlı); *Niyə sən sadə şeyləri başa düşürsən?* (M.İbrahimov).

QƏLİZLİK – SADƏLİK Məsələnin *qəlizliyindən* bir şey anlamaq olmur (“Azərbaycan”); *Bəli! – deyə sarışın bir uşaq sadəliyi* ilə cavab verib, Səlimxanovun üzünə baxdı (S.Qədirzadə).

QƏM – ŞAD *Olubdu qəm yatağı şad* gördüyün könlüm (Heyran xanım).

QƏMGİNLİK – ŞADLIQ *Qəmginliyinə* səbəb sevimli müəllimlərdən ayrılacağı idi (S.S.Axundov); *Qəlbinə şadlıq* doldu (S.Qədirzadə).

QƏMLƏNMƏK – ŞADLANMAQ *Eldar qəmləndi* bu işə (A.Şaiq); *Lyudmila ilə birlikdə Kiyevə gedəcəyindən sevinən Rantik ürəyində şadlandı* (C.Əmirov).

QƏMLİ – ŞAD *Hüseyn Günəşə* baxaraq nə isə *qəmli*, dərin şeylər düşünürdü (S.Rəhimov); *Şad xəbər alan kimi sevinə-sevinə qadına müraciət etdi* (C.Əmirov).

QƏNAƏT – İSRAF *Xəstənin borcu* bir *qənaətdir* (M.S.Ordubadi); *İsraf haramdır* (Ata. sözü).

QƏNAƏTKAR – İSRAFÇI *Öz sənətini* seven, son dərəcə *qənaətkar*, ağırtəbiətli bir kəndli var (A.Şaiq); *Əlbəttə, bilirsiniz ki, adətən israfçılar çox vaxt xəsis, saxta, xeyirxahlar isə lovğa olurlar* (M.Talıbov).

QƏNİM – DOST *Hər şeyin bir qənimi*, bir zavalı var (M.İbrahimov); *Sən həyat dostusan*, ellər zinəti! *İnsanlığ eşqidir köksündə yanan* (S.Vurğun).

QƏNŞƏR – ARXA *Yanımda xırda gümüş qaşiq olan fincan isə qocanın qarşı tərəfindəki həsir səndəlin qənşərinə* qoyulmuşdu

(İ.Əfəndiyev); Mədəd naharını qurtarıb qapıdan çıxdı, Kosa onun *arxasına* düşdü (S.Rəhimov).

QƏRBİ – ŞƏRQİ *Qərbi və Şərqi* Sibir faydalı qazıntıları, neft və qazı ilə məşhurdur.

QƏRƏZLİ – XEYİRXAH ...Nə işə *qərəzli* və kinli adam tərəfindən yazıldığını hiss etdi (M.İbrahimov); Təbiəti belədir, *xeyirxahdır* (M.İbrahimov).

QƏRƏZLİLİK – XEYİRXAHLIQ Sən həmişə çalışırsan ki, *qərəzliliklə* iş görəsən. Bu *xeyirxahlıq* kimə lazımdır ki, adamların həvəsini öldürəcək, nöqsanı deməyə qoymayacaq? (M.İbrahimov).

QƏRƏZSİZ – ƏDAVƏTLİ Sən həmişə *qərəzsiz* yardıma tərəfdar olmusan. İşində də, rəftarında da *ədavətlidir*.

QƏRİB – DOĞMA Yox, qardaşım, bizi dartıb *qərib* vilayətə apardığın yetər, daha bunu vermərəm, – deyər anam dayımın təklifini rədd etdi (S.S.Axundov); Gəlir vətən oğlu *doğma* diyara (M.Rahim).

QƏRİB – VƏTƏN *Qərib* yerdə dost olan adam *vətəndə* doğma qardaş olar (S.Vəliyev).

QƏRİBƏ – ADİ Bu xəbər hamıya *qəribə* təsir bağışladı (S.Vəliyev); Bu sizin üçün *adi* alışıqlardan deyil (S.Qədirzadə).

QƏRİBƏLİK – ADİLİK Onun hərəkətində bir *qəribəlik* vardı. Onun *adiliyi* ilə ciddiliyi arasında heç bir fərq görünmürdü.

QƏRİBLƏŞMƏK – DOĞMALAŞMAQ *Qərib* get-gedə *doğmalaşır*, doğmalar isə əksinə, *qəribləşir*.

QƏRİBLİK – DOĞMALIQ Yad ellərə düşəndə *qəriblik* boğur məni... (Ə.Cavad); Buna baxmayaraq, burada Güləbətin qəribə bir *doğmalıq* hiss edirdi (M.İbrahimov).

QƏRİBSƏMƏK – SEVİNMƏK Mən tanıdığım bir nəfər də yox idi. Ona görə bir küncdə *qəribəsəyirdim* (Mir Cəlal); Səsini eşidəndə o qədər *sevindim* ki, sanki neçə ay idi görüşmürdük (M.İbrahimov).

QƏSBKAR – XİLASKAR Nifrət olsun, lənət olsun tarixlərdə *qəsbkara* (M.Dilbazi);

Rüxsarə axırıncı olaraq öz *xilaskarını* ziyarət etməli, onunla vidalaşmalı idi (S.Rəhimov).

QƏŞƏNG – KİFİR Qaranlıq gecəni işıqlandıran ay hər yerdə parlaq və *qəşəngdir* (S.Vəliyev); Hərdən *kifirə* də gözəldir deyən (C.Novruz).

QƏŞƏNGLƏŞMƏK – KİFİRLƏŞMƏK Ucalmış, qara saçları daha da sıxlaşmış, özü dəyişib *qəşəngləşmişdi* (S.Rəhimov); Elə gözəl xanım indi arıqlamış, balacalaşmış, *kifirləşmişdi*.

QƏŞƏNGLİK – KİFİRLİK Sıx qara saçları... sifətinə bir *qəşənglik*, bir yaraşlıq verir (S.Rəhimov); Üzündən, gözündən *kifirlik* daşır; Deyəsən qəlbində qürur oynayırsınız (S.Vurğun).

QƏŞŞ – AYILMA Mən qorxudan bihüş olub yıxıldım; *Qəşş* aləmində bir tamaşa qıldım (A.Səhhət); Həkim xəstənin *ayılması* gözlədi (M.Hüseyn).

QƏTİLİK – TƏRƏDDÜDLÜK Şamunun *qətiliyini* görəndə Safo onun sözünü çevirmədi (S.Rəhimov); Onun səsində qətiyyət yox, *tərəddüdlük* vardı.

QƏZƏBLƏNMƏK – SAKİTLƏŞMƏK Ancaq görəndə sualımdan *qəzəblənməyəsən*. *Qəzəblənmərəm*, xəbər al! (Ə.Haqverdiyev); Anası Sənubər Güləndamin hövsələdən çıxdığını görüb onu *sakitləşdirdi* (İ.Fərzəliyev).

QƏZƏBLİ – SAKİT Patrul *qəzəbli* bir pıçıltı ilə xəbər aldı (S.Vəliyev); Sular yatağında *sakit* və hərəkətsiz idi (S.Qədirzadə).

QİMİŞMAQ – AĞLAMSINMAQ Mirzə Kələntər maarif şöbəsinin müdirinin üzünə baxıb *qımıışdı* (S.Rəhman); Kicikbəyim *ağlamsınaraq* başmağı onun əlindən alıb, hasarın üstündə oturdu (Çəmənzəminli).

QINAMAQ – TƏRİFLƏMƏK *Qınamasın* məni könlü bütünlər; Fikrim dağınıqdır, xatirim əvraq (Q.Zakir); Qoçəli bir neçə dəfə də Qulu ilə görüşüb onu *təriflədi* (İ.Fərzəliyev).

QIPIQ – AÇIQ Biz tarixdə heç bir zaman; Gözü *qıpqıq* olmamışıq! (S.Tahir); O, yaşa-

dığı mühitə Nəcəf bəy kimi deyil, gözü *açıq* baxır, kiminlə nə cür davranmağı bacarır (Ə.Haqverdiyev).

QIRAQ – ORTA Sağ əlimi masanın *qırağına* dayayıb durdum (A.Şaiq); Qulam bu dəfə arxa tərəfdə yox, *ortada*, qurşağa qədər suyun içində oturdu (S.Qədirzadə).

QIRAQ – ORTA Sağ əlimi masanın *qırağına* dayayıb durdum (A.Şaiq); Qulam bu dəfə arxa tərəfdə yox, *ortada*, qurşağa qədər suyun içində oturdu (S.Qədirzadə).

QIRAQ – DOST Deryada çıraq yanar; Baxdıqca iraq yanar; Yar yarına qovuşsa; *Dost* gülər, *qıraq* yanar (Bayatı).

QIRXDILLİ – NAMUSLU Yaxanı ona tanıtma, *qırxdilli* qadındır, səni tələyə sala bilər. Qiymətin dediyinə görə, Gülsabah çox çalışqan və *namusludur* (Ə.Vəliyev).

QIRIQ – BÜTÖV Bahadır bu fikirdə ikən İvan qapını açıb, əlində samovar, üstündə mis çaynıq, iki fincan, bir neçə qənd *qırıqı* içəri daxil oldu (N.Nərimanov); *Bütöv* bir qəndi ağzına qoydu.

QIRIQ – SAZ Sarxan əlindəki *qırıq* fənəri yuxarı qaldırdı (M.Hüseyn); Rəbitə hələlik *saz* işləyirdi (S.Qədirzadə).

QIRIQLIQ – SAZLIQ Bütün vücudumda bir *qırıqlıq*, bir sızılı hiss edirəm (A.Şaiq); Əhməd kişinin *sazlığı* qaldı qiyamətə.

QIRIŞIQ – AÇIQ Polkovnikin alnındakı *qırışlıqları* sıxlaşdı (S.Qədirzadə); *Açıq* yaxasından görünən sarğı qabaqdan da qana bulaşmışdı (S.Qədirzadə).

QIRIŞMAQ – AÇILMAQ Onun alnı *qırışmışdı*, qaşları az qala gözlerini bürümüşdü (Ə.Vəliyev); Çəmənlikdə xudmani süfrələr *açıldı*, şirin söhbətlər başlandı (S.Qədirzadə).

QIRMAQ – DÜZƏLTMƏK Ləpələr bu pilləkənləri saxsı qab kimi vurub *qırır* (Mir Cəlal); Qərənfil pəncərənin şüşəsinə baxıb kələğayısını *düzəltdi* (S.Rəhman).

QISA – ƏTRAFLI Oxundu *qısa* dua; əyildilər torpağa (A.Şaiq); Kürd Əhməd, xarici ticarətxanalarla əlbir olmuş bir ovuc

tacirlərin işlədiyi cinayətləri *ətraflı* olaraq Friduna danışdı... (M.İbrahimov).

QISA – GENİŞ Heyif ömür *qısa*, arzu *genişdir*; Kim bu qayğı ilə titrəməmişdir? (M.Müştəfiq).

QISABOYLU – UCABOYLU Kərim baba... *qısaboylu*, geniş kökslü qoca idi (A.Şaiq); Onlar bir-biri ilə çox məsləhət etdi, nəhayət, *ucaboylu* kök jandarm yavaş-yavaş pilləkənləri çıxmağa başladı (A.Şaiq).

QISALIQ – UCALIQ Ağıl adamın boyca *qısalığı* və ya *ucalığı* ilə ölçülmür.

QISALMAQ – UZANMAQ Gecələr *uzanır*, günlər *qısalar*; Göy üzünü qara buludlar alır (A.Şaiq).

QISILMAQ – AÇILMAQ Heç *qısılma* bu məclisdə; Bu məclis ər meydanıdır (Aşıq Vəli); Salmanın rəngi *açıldı* (M.İbrahimov).

QISIR – DOĞAR Şirinin qızı *qısır* Narıngüllə bərk alışıb (İ.Əfəndiyev); Çobanlar *doğar* qoyunlara qış aylarında daha çox fikir verirlər.

QISIR – SAĞMAL Sürün dadını *qısır* əmən dana bilər (Ata. sözü); Gecə-gündüz çörəyini yeyib, çayını içib özünü də qumarda *sağmal* inək kimi sağırdı (S.S.Axundov).

QISQANC – ÜRƏYİAÇIQ Qaynana bu səadətə qarşı *qısqanc* və zidd vəziyyət almışdı (Çəmənçəminli); *Ürəyiaçıq* adamdır (“Azərbaycan”).

QISQANCLIQ – TƏMİZLİK Sənin *qısqançlıqların* da, şübhələrin də mənə xoş gəlir (M.İbrahimov); Ürəyimdə qoşun-qoşun *təmizliklər*; Bir də infarkt uyuyarmış (C.Novruz).

QIŞ – YAY *Qışda* yel tutmayan, *yayda* günəş görməyən bir skamyaları ver (Çəmənçəminli).

QIŞQIRIQ – SAKİTLİK Bu qədər *qışqırığa* durdu qonum-qonşu tamam (M.Ə.Sabir); *Sakitliyi* gərginliyə dəyişən var (C.Novruz).

QIŞQIRMAQ – SUSMAQ Bir də var qüvvəsi ilə *qışqırdı* (S.Qədirzadə); Bondarçuk birdən *susdu* (S.Qədirzadə).

QIŞLAQ – YAYLAQ

QIŞLAQ – YAYLAQ Küləkli qar, yağış yağar uzun-uzadı *yaylağa*; Köçər bu vaxt el-oba, enər tamam *qışlağa* (A.Səhhət).

QIŞLAMAQ – YAYLAMAQ Bu qış burada *qışlamasan*, mədarım keçməz (S.S.Axundov); İbrahim əmi bu yayı yaylaqda *yaylamışdır*.

QIŞLIQ – YAYLIQ *Qışlığın* tədarükünü yayda, *yaylığın* tədarükünü isə qışda görmək lazımdır.

QIT – BOL Sərv ağacı hər ağacdən ucadır; Əsli *qıtdır*, budağında bar olmaz (Xəstə Qasım); Ancaq xoşbəxtlikdən meyvənin *bol* vaxtı idi (Ə.Vəliyev).

QITLIQ – BOLLUQ Qıtlıq illər yağıştək quruyub göz yaşımız... (Şəhriyar); Bir yanda hakimdə böyük bir bolluq; Bizim nəsi-bimiz aclıq, yoxsulluq! (Ə.Cavad).

QIVRAQ – XƏSTƏ Həkim yaşlı, lakin *qıvraq* bir adamdır (Ə.Əbülhəsən); Burada *xəstə* çoxdur (S.Qədirzadə).

QIVRAQLAŞMAQ – XƏSTƏLƏNMƏK İstirahətindən sonra xeyri *qıvraqlaşmışdır*. Anam *xəstələnmişdi* (S.Qədirzadə).

QIVRILMAQ – AÇILMAQ Yumaq kimi yumrulanan qızıl ilan *qıvrılıb açıldı*... (İ.Şıxlı).

QIYIYI – AÇIQ Elə bil bütün bunlar da tatarın *qıyıq* gözlərindən gizli qalmırdı (Ə.Əbülhəsən); Əlini Mayanın *açıq* çiyninə vurdu... (M.İbrahimov).

QIYILI – AÇIQ *Qıyıllı* gözlərində gizli bir kin qaynayır (İ.Tapdıq); ...Onun alnı *açıq*, üzü də ağdır (S.Vurğun).

QIYQACI – DÜZ Səkinə Vəlinin üzünə *düz* baxdı. Pərşan ona *qıyqacı* bir nəzər saldı (M.İbrahimov).

QIYMAQ – AÇMAQ Hesabdar gözlərini *qıyıb*, üfüqdə iki boy qalxmış günəşə baxdı (M.İbrahimov); *Aç* gözün, gözlərinin qurbanı; Bir tamaşa elə, gör dünyanı (A.Səhhət).

QIYMAQ – ƏSİRGƏMƏK Ay zalım oğlu, adam da İskəndər kimi oğlana *qıyıb* güllə atarmı? (Ə.Haqverdiyev); İsmət! Allah *əsirgəsin*, nədir bu halət? (H.Cavid).

QIZIŞMAQ – SOYUMAQ

QIZARMAQ – AĞARMAQ Günəş üfüqdə yandı; *Qızardı* yavaşı-yavaşı (M.Müşfiq); Hamıdan gec yatıb qalxdınız erkən; *Ağardı* dan yeri gözlərinizdə (B.Vahabzadə).

QIZARMAQ – BOZARMAQ Kişinin sifəti *bozardı* (Ə.Vəliyev); Zoyanın yanaqları *qızardı* (S.Vəliyev).

QIZARMAQ – SIRTILMAQ Ruqiyyə mətləbi anladı, ətrafa baxdı, bir kəs yox idi. Dan şəfəqi kimi *qızardı* (A.Divanbəyoglu); Səndə təqsir odur ki, uşaq vaxtında fağrı haqq yerə, nahaq yerə o qədər döydün ki, axırda *sirtildi*... (Ə.Haqverdiyev).

QIZDIRMA – ÜŞÜTMƏ Bir həftədir ki, uşağım *qızdırma* içində yanır (C.Cabbarlı); Bədəninə *üşütmə* düşdü (S.Qədirzadə).

QIZDIRMAQ – SOYUTMAQ Yəsəmən çayın qırağında su *qızdırıb* paltar yuyurdu (S.S.Axundov); Çayı *soyutmayın*, için (S.Vəliyev).

QIZĞIN – SAKİT Azərbaycan ədəbi dili qılınc döyüşünü andıran *qızğın* münəqişələr, kəskin deyişmələr dilidir (M.İbrahimov); Ölkənin *sakit*, işıqlı həyatı da düşmənlərdən bircə anda beləcə pozulmuşdu (S.Qədirzadə).

QIZĞIN – SOYUQ Yəni dəmiri *qızğın* ikən yastıla (S.S.Axundov); Dəryanın baxışları *soyuq*, səsi yad idi (S.Qədirzadə).

QIZĞIN – ZƏİF Bəcərmənin *qızğın* dövrü idi (M.İbrahimov); Elə bil *zəif* ürəyi həmişəlik olaraq sağaldı (Ə.Vəliyev).

QIZĞINLIQ – SAKİTLİK Bir həftə əvvəldən aşağı bazarda, istərsə də yuxarı bazarda bir *qızğınlıq* müşahidə edilirdi (H.Sarabski); Hələ ki, *sakitlikdir* (S.Qədirzadə).

QIZIŞMAQ – SAKİTLƏŞMƏK Xan büsbütün *qızışıb* qəzəblə bağırdı (M.Rzaquluzadə); Tərlandıran məktub aldığı üçün *sakitləşdi*.

QIZIŞMAQ – SOYUMAQ Yarım saatdan sonra mehmanxanada oyun *qızıışdı* (C.Əmirov); Monbazonun hirsini *soyudu* (S.Qədirzadə).

QIZMAQ – SAKİTLƏŞMƏK Əşrəf anasının bu böyük xəbəri etinasız qarşılmasına *qızdı* (Mir Cəlal); Mən yenə *sakitləşdim* (S.Qədirzadə).

QIZMAQ – SOYUMAQ Tez *qızar*, gec *soyuyardı* (R.Rza).

QIZMAQ – ÜŞÜMƏK Ümid və sevincin istisindən canı *qızdı* (M.İbrahimov); – Bəs onda mən niyə *üşümürəm?* – deyər qız başını qaldırmadan soruşdu (S.Qədirzadə).

QIZMAR – SƏRİN Şaxta *qizmar* bir dəmir kimi onu dağılayırdı (Ə.Məmməd-xanlı); Bura həm kölgə idi, həm də *sərin* idi (M.İbrahimov).

QİYABI – ƏYANI “Satım, satmayım...” deyən miyanə satqınları; *Qiyabi* satqınları, *əyani* satqınları (X.Rza).

QİYAMƏT – PİS Dostlar oturmuşdular. Gecəni *qiyamət* keçirirdilər (Mir Cəlal); Yaxşısı budur ki, nə pis iş tut, nə də *pis* söz eşit (M.İbrahimov).

QİYAMƏT – SAKİT Lakin paltarları səhnəyə aparılmış arvadların *qiyamətindən* xəbərim yox imiş (H.Sarabski); Göy meşələr, *sakit* kəndlər, səs-küylü limanlar tamaşalı yerlərdir (S.Qədirzadə).

QİYAMƏT – ŞƏN Hər günüm hicrində, ey məh, bir *qiyamət* tək keçər (S.Ə.Şirvani); Səhər *şən* və gümrəh oyanmışdım (S.Qədirzadə).

QOCA – CAVAN *Qocanın* biliyi, *cavanın* biləyi (Ata. sözü).

QOCALI – CAVANLI Uzaqlar, yaxınlar döyü qarını; *Qocalı*, *cavanlı* düşdükcə bəndə (H.Hüseynzadə).

QOCAMAN – BALACA Geniş və *qocaman* meşənin ən yaxşı vaxtı idi (Mir Cəlal); Bu *balaca* qızın barəsində nə qədər yazsanız ləyaqəti var (S.Qədirzadə).

QOCAMAN – GƏNC *Qocaman* sənət xadimini dinləməyi arzu edən çox idi (Mir Cəlal); Qarı *gəncə* yer göstərdi (S.Qədirzadə).

QOÇAQ – QORXAQ Məgər bu şəhərdə hamıdan *qoçaq* mən oldum? (C.Məmməd-quluzadə); Mən *qorxaq* sandığım adamları

utandırmaq üçün kartof-soğan soymağa mətbəxə göndərirəm (S.Qədirzadə).

QOÇAQ – TƏNBƏL Cahan hər işi düzəldir, *qoçaq* arvaddır (Ə.Haqverdiyev); Özündən zəiflərə zülm edənlər və *tənbəllər* qalmayacaq (M.İbrahimov).

QOÇAQLAŞMAQ – TƏNBƏLLƏŞMƏK Kamran yaman *qoçaqlaşıb* (Ə.Vəliyev); Traktorçu son vaxtlar yaman işdən soyuyub, yaman *tənbəlləşmişdir* (“Ulduz”).

QOÇAQLIQ – TƏNBƏLLİK Cahanın *qoçaqlığı*ndan ondan bil ki, bu yaşında üç-dörd ayın içində savadlandı (Ə.Haqverdiyev); Gözünə döndüyüm Anaxanın da eləmə *tənbəllik*, elə birinci kərə doğum evindən çıxanda nə az, nə çox, gözəl-göycək üç uşaq gətirdi (S.Qədirzadə).

QOÇAQLIQ – QORXAQLIQ A qardaş, bircə qulaq as, gör nə deyirəm, sən *qoçaqlığı* lap qələt anlayırsan (M.F.Axundzadə); Toxtat özünü; *Qorxaqlıq* daha sənə eyibdir! (İ.Tapdıq).

QOÇU – FAĞİR *Qoçular*, quldurlar qatar taxardı; *Fağır*-fıqaraya yan-yan baxardı (Aşıq Ələsgər).

QOÇULUQ – FAĞIRLIQ Millətpərəstlikdən, vətəndaşlıqdan dem vururuq qaraca qəpikdən ötrü, *qoçuluq* edirik genə o qəpikdən ötəri (N.Vəzirov); *Fağırılıq* olar, amma bu dərəcədə də yox da.

QOHUM – YAD Hazırda mən öz *qohumlarım* və elim ilə bərabər cəbhəyə gedirəm (M.S.Ordubadı); Azad *yad* adamın bu hərəkətlərindən çox şübhələndi, dərhal ayağa qalxıb onu qarşılıdı (A.Şaiq).

QOHUMLAŞMAQ – YADLAŞMAQ Mən özümü çox xoşbəxt hesab edirəm ki, sənin ilə *qohumlaşmaq* mümkün olardı (S.S.Axundov); Gediş-gəliş olmayanda qohum da *yadlaşır*.

QOHUMLUQ – YADLIQ Bununla bizim bir yüngülvari *qohumluğumuz* da varmış (C.Məmmədquluzadə); *Yadlığı* yadına düşüb qəhərləndi.

QOXU – ƏTİR Bu rütubət və üfunət *qoxusu* oradan gəlirdi (M.Rzaquluzadə); Hər tərəfə *ətir* səpilməmişdi (Mir Cəlal).

QOXULU – ƏTİRLİ Ətrafdakı *qoxulu* bataqlıq məni o qədər də bürüməmişdir ki, ondan xilas olub çıxma bilməyim (Ə.Şərif); Axırda lap yaxında üz bəuzündə durub, şadlıqla güləndə iltiq, *ətirli* nəfəsi oğlanın sinəsində gözdi (S.Qədirzadə).

QOLÇOMAQ – KƏNDLİ Molla Rəcəb bir dəstə kənd *qolçomaqları* ilə və bəyləri ilə bir yerdə həbsə alınıb, dama salındı (B.Talıblı); Deyirlər *kəndliyə* verilir torpaq; Arpa yeyənlərin iştahına bax! (S.Vurğun).

QONDARMA – TƏBİİ Sonra *qondarma* bir qəhqəhə çəkib bərkənd güldü (S.Qədirzadə); *Təbiidir* ki, öz oğluna da hissələr və duyğular aşılamağa çalışmış... (M.İbrahimov).

QONDARMAQ – DAĞITMAQ Naşı bənnə *qondarıbdı* novdanı, xalq neyləsin? (M.Möcüz); Bu saat yenə sultanın qoşunları İranın bu guşəsini söküüb kəndləri *dağıtmaqdadır* (C.Məmmədquluzadə).

QONUŞMAQ – SUSMAQ Gəl yanıma, sənin ilə *qonuşmaq*; Kənlümüzün istəyini danışmaq (H.K.Sanlı); Yaylım atəşi *susmaq* bilmir, yerə-göyə meydan oxunurdu (S.Qədirzadə).

QOPMAQ – YAPIŞMAQ Kolun budağı ayının gücünə davam etməyib *qopdu* (S.S.Axundov); Tez əyilib mili yerdən götürdü və arvadına verdi, sonra onun yarı-cılpaq ötlü qolundan *yapışdı* (M.İbrahimov).

QORXAQ – İGİD Ürkək, *qorxaq* qız uşağı yirticimin qabağında dura bilmədi (M.İbrahimov); Dəli *igiddir*, əlindən xata çıxma bilər (Ə.Haqverdiyev).

QORXAQ – MƏRD *Qorxaqdır*, çox da ki, *mərd* çıxıb adı (S.Rüstəm).

QORXAQLAŞMAQ – İGİDLƏŞMƏK Bayram son vaxtlar yaman *qorxaq* olub, nədənsə *qorxaqlaşdı*. Əzəldən qoçaq idi. İndi *igidləşdi* (Ə.Vəliyev).

QORXAQLIQ – İGİDLİK Cəbhədə top gülləsindən baş götürüb qaçmaq *qorxaqlıq* deyil, cənab zabıt, *igidlikdir!* (S.Qədirzadə).

QORXAQLIQ – QƏHRƏMANLIQ – Yox, Salmanov, onun *qorxaqlığını* mən gərək Salatınlı camaatına bu saat bildirim (T.Kazımov); Mənim yoldaşlarım dağlarda böyük *qəhrəmanlıqlar* göstəririlər (S.Vəliyev).

QORXAQLIQ – MƏRDLİK *Mərdlik* hünər döşündəki medalda; Alnındakı qırıqlarda oxunur (Ə.Cəmil); Əvvəllər göstərdiyi *qorxaqlıq* Məzluma çox baha başa oturmuşdu (S.Vəliyev).

QORXMAQ – ÜRƏKLƏNMƏK Ağa, nə üçün fikir edirsən, yoxsa qaçaqlardan *qorxursan?* (N.Nərimanov); Baloqlan Qədirrov pulun tapılmadığını görüb *ürəkləndi* (C.Əmirov).

QORXMAZ – AĞCIYƏR Nəhayət, bəlli oldu ki, *qorxmaz* uşaq tütəng ilə o tərəflərdə gəzmiş (A.Şaiq); Adam bu qədər *ağciyər* olmaz (S.Qədirzadə).

QORXMAZLIQ – AĞCIYƏRLİK Əmirin üsuli-idarəsinə qarşı bir düşmən kimi hücum edən şair öz böyüklüyünü və *qorxmazlığını* ziyarətdə onların hamısına göstərdi (M.S.Ordubadi); İndi o bu qədər parlaq bir gələcəyə gəlib çıxandan sonra, ... o vaxtkı *ağciyərliyinə* öz ürəyində güldürdü (Ə.Məmmədşanlı).

QORXU – SEVİNC Bunu hiss etmiş kimi Mələyin ürəyinə bir *qorxu* çökdü (M.İbrahimov); Gözlərinə səadətə oxşar bir *sevincin* işığı düşdü (M.İbrahimov).

QORXUSUZ – CƏSARƏTSİZ *Qorxusuz* keçib gedir qüdrətli dağ qartalı (R.Rza); Müdirin iri gövdəsinə baxmayaraq, boş adamdı, *cəsarətsizdi* (S.Qədirzadə).

QOŞA – TƏK Onlar *qoşa* durdular (Ə.Vəliyev); Sarışın səngərdə *tək* qaldı (S.Qədirzadə).

QOŞA – TƏKBƏTƏK Ceyranlar *qoşa* gedər; Gözlə, ox boş gedər; Yar ilqara düz olsa; Ömür, gün xoşa gedər (Bayatı); Bu gün hər şey həll olunmalı idi. Özü də *təkbətək*, qabaq-qabağa (İ.Şıxlı).

QOŞALAMAQ – TƏKLƏMƏK Zey-ğəm isə əllərini *qoşalayıb* çırtıq çalırdı (S.Rəhimov); Kamilə gəlinciyini o biri oyuncaqlarından seçib *təklədi*.

QOŞALAŞMAQ – TƏKLƏSMƏK Atlar *qoşalaşdı* (İ.Şıxlı); Axsaq qoyun sürüdən aralanıb *təkləndi*.

QOŞALIQ – TƏKLİK *Qoşalıq* anaya sevincə gətirdi. *Təklilik*, kimsəsizlik onun da qəlbini sıxmırmı? (S.Qədirzadə).

QOŞMAQ – AÇMAQ Sənin xatirin üçün qırx yeddi manata *qoşaram* (Ə.Haqverdiyev); Süngülər açmayan yolu *açdın*; Qələmindən cavahirat saçdın (A.Səhhət).

QOŞULMAQ – AYRILMAQ Mən də “Qardaşlar” birliyinə *qoşuldum* (Ə.Məmmədخانlı); Gülnaz bir neçə addım anasından *ayrılıb*, özünü qabaqda gedən üç nəfərə çatdırdı (M.İbrahimov).

QOVĞA – ASAYIŞ Aləmə şuriş salıbdır, fitnəyə, *qovğayə* bax (Heyran xanım); Şəhərdə *asayış* və əmniyyəti pozmaq... istəyənlər olduğu yerdə cəzalanacaqdır (M.S.Ordubadi).

QOVUŞDURMAQ – AYIRMAQ Muğanlı Səfərəli qızını sevgilisinə *qovuşdurmadımı?* (M.F.Axundzadə); Bəli, Mariana-nı ondan *ayırmağı* ancaq sən bacararsan (S.Qədirzadə).

QOVUŞMAQ – AYRILMAQ Turşsu çayların içi ilə Araza axır, Kürə *qovuşur* (S.Rəhimov); Münəvvərin səsinə xəyaldan *ayrıldım* (S.Qədirzadə).

QRUPLAŞMAQ – BÖLÜŞMƏK Sabirin əsərlərini janra görə *qruplaşdırmaq* da həmişə müəyyən çətinliklər törədir (M.Məmmədov); Hər nə əlinə düşsə idi, yoldaşları ilə *bölüşərdi* (S.S.Axundov).

QUBAR – SEVİNC Zülmətin yer üzünü qaplaması; Qəlblərdə oyandırır *qubar* (C.Cabbarlı); Gözlərində *sevinc* iştartısı vardı (S.Qədirzadə).

QUBARLANMAQ – SEVİNMƏK – Ə, ay Fikrət, adamın ürəyini niyə partladırısan, niyə belə *qubarlanırısan?* (M.İbrahimov);

Məgər mən elə bu yerdənmi gəlmişəm, qonaqların yanında fəxr edib *sevinməsin!* (S.Qədirzadə).

QUBARLI – FƏRƏHLİ Dərdli, *qubarlı* aşıq; Gəlib görürsür yenə (M.Rahim); Raykom katibi ürəkədən gələn *fərəhli* bir səsle dedi (Ə.Vəliyev).

QUCAQLAŞMAQ – ARALANMAQ Bəs elə isə gəl ağuşuma, *qucaqlaşalım* (C.Cabbarlı); Güləsər ondan aralanıb evlərinə doğru yollandı (İ.Şıxlı).

QUDUZ – MÜLAYİM Qurban olum, qardaş! Bunlar çox *quduz* adamdırlar. Sərhəsb ol (N.Vəzirov); Sadə, *mülayim* xasiyyətli, ağıllı, tərbiyəli qadın idi (S.Qədirzadə).

QUDUZLAŞMAQ – MÜLAYİMLƏŞMƏK Ana, *quduzlaşır* həyat, ilbəlil; Dalayır puç olan ümidlərimi (B.Vahabzadə); Rövşən oğlunu sərt qarşıladı, sonra *mülayimləşdi*.

QUL – AĞA İndi mən sənə nökrəm, mən sənə *qulam*, gəl, gəl barışaq (C.Məmməd-quluzadə); Doğru deyir, *ağa*, onlar heç vaxt özlərini bu ağzıbirə salmazlar (N.Vəzirov).

QULDUR – RƏHMLİ İndi ona yaxın düşməkməni olar? Özü güclü-zorlu, başında qolu-zorba *quldurlar* (M.Rzaquluzadə); Nə üçün onların içərisində *rəhmli* şəxslər azdır? (M.Talıbov).

QULDURLUQ – RƏHMLİLİK Balam, mən saqqalımın bu ağ vaxtında necə sizə izin verim ki, gedib *quldurluq* edəsiniz (C.Məmmədquluzadə); Bu qədər də *rəhm-lilik* kimə lazımdır?

QUNDAQLAMAQ – AÇMAQ Adını Leyla qoyub, qızı *qundaqladılar* (S.Rüstəm); Uşağın qundağını *açdılar*.

QURAQ – YAĞAR Göy xəsis, yer ondan betər; *Quraq* yerdə toxum yanar (A.Şaiq); *Yağar* aylarda yerə şitil basdırmaq çətin olur.

QURAQLIQ – YAĞARLIQ *Quraqlıq* bir dərəcədə idi ki, baharın orta ayında otlar saralıb, quruyurdu (A.Şaiq); Bu hadisə *yağarlıqla* əlaqədardır (Ə.Vəliyev).

QURAŞDIRMAQ – DAĞITMAQ Sök-düyü təkəri *quraşdırıb* yerinə keçirdikdən

sonra üst-başını çırpıb ayağa durdu (İ.Şıxlı); İsgəndər Rumi ... Əcəm ölkəsindəki bütün atəşgədələri *dağıtmışdı* (Ə.Məmmədخانlı).

QURDLU – SAF Salman dayı, bu cür, *qurdlu* qaysılar da sizindir? (A.Şaiq); Bu alma *saftır*.

QURDLU – TƏMİZ Onun gözü ac, ürəyi *qurdlu* idi (M.Rzaquluzadə); Əfsus ki, *təmiz* qəlblı, yaxşı niyyətli adamların hamısı möhkəm iradəyə malik olmur (S.Qədirzadə).

QURĞU – MÜSİBƏT Zülmünü aşkar qıldın nümayan; *Qurğular* pozulub, sanlar itibdir (Aşiq Ələsgər); Kino tamaşalarına bilet almaq *müsibət* idi (S.Qədirzadə).

QURMAQ – DAĞITMAQ *Qururuq* biz çayların üstündə asma körpü (S.Rüstəm); Hər şey yanıb *dağılmış*, yerlə yeksan olmuşdur (S.Qədirzadə).

QURMAQ – SÖKMƏK Atam Kərim baba ilə alaçıq *qurmağa* gəldi (A.Şaiq); Köçəndə alaçığı *söküldər* (M.Süleymanlı).

QURMAQ – UÇURMAQ Belədir insan; Bir yandan *uçurur*, bir yandan *qurur* (S.Vurğun).

QURMAQ – YIXMAQ Neçə dəfə mənə ailə *qurmağı* təklif edib (C.Əmirov); İşı-peşəsi onun-bunun evini *yixmaqdır* (C.Əmirov).

QURTARACAQ – BAŞLANĞIC Meşənin *qurtaracağına* iki verst qalmış bir atlı, yaraqlı adam Cəfərin qabağını kəsdi (S.S.Axundov); Ancaq *başlanğıc* üçün bu heç də pis deyildi (Ə.Əbülhəsən).

QURTARMAQ – BAŞLAMAQ Danışan qazmaqı bir neçə kəlmə ilə sözünü *qurtardı* (M.İbrahimov); *Başlasın* qoy bu adla; Gənc-liyin xoş nəğməsi (S.Rüstəm).

QURTULMAQ – TUTULMAQ Biz bu ərəb yırtıcılarından, bu vəhşi əlbəyilərdən *qurtulmalıyıq* (C.Cabbarlı); Onlar Kipiyanın nə üçün *tutulduğunu* soruşur, bu işin səbəbini bilmək istəyirdilər (İ.Şıxlı).

QURTULUŞ – ƏSARƏT Əlində tutduğun o böyük məşəl; Göstərir ələmə *qurtuluş*

yolu (S.Vurğun); Könül bir quşdur ki, sevməz *əsarət*; Daim çırpınır, istəyir hürriyyət (A.Səhhət).

QURU – ƏSASLI Elm adına bir *quru* böhtandı bu! Nifrətə şayandı bu! (M.Ə.Sabir); ...Kolxozun rəhbər işçiləri *əsaslı* səbəb olmadan və rayon təşkilatları ilə razılaşdırılmadan tez-tez vəzifələrindən dəyişdirilir (Ə.Vəliyev).

QURU – ƏTLİ Gözlərini anasının yanına sallanmış damarlı, quru əllərinə zillədi (Ə.Məmmədخانlı); Qırmızı gilasa oxşar ətli dodaqları və balaca zərif burnu vardı (S.Qədirzadə).

QURU – MÜLAYİM Dəmir *quru* və tələbkar bir sifət aldı (S.Rəhimov); Lakin deyəsən, o yenə əvvəlki kimi gülərlüzlü, sakit, *mülayim* idi (M.İbrahimov).

QURU – RÜTUBƏTLİ Torpaq *qurudur*, göydən bir damcı da düşməmişdi. Mən bu əsərimi indi yaşadığım kiçik, *rütubətli*, qaranlıq zirzəmidə yaradıram (S.Vəliyev).

QURU – SULU Dağda, dənizdə, *quru* çöllərdə, ormanda yaşayan canlı heyvanlar, onların yeyib-içməsi və şəklləri də fərqlidir (M.S.Orudbadi); *Sulu* əllərini əvvəlcə saçına, sonra da saqqalına çəkdi (İ.Şıxlı).

QURU – TƏZƏ Yediyi, içdiyi həmişə dişləmə çay ilə *quru* çörək idi (B.Talıblı); *Təzə* çörəyin iyi həyəti bürümüşdü (M.İbrahimov).

QURU – YAĞIŞLI Son vaxtlar rayonlarda havalər *quru* yox, *yağışlı* keçir.

QURU – YAĞLI Daima qısqanan ürəkək bir həyat; Məncə bu dünyada bir *quru* səsdir (S.Vurğun); Mən bədbəxt də bu tülkülərin *yağlı* dillərinə aldandım (C.Əmirov).

QURU – YAŞ *Qurunun* oduna *yaş* da yanar (Ata. sözü).

QURU – YUMŞAQ Yazıq bir parça *quru* çörəyi də göz yaşılı ilə yeyir (A.Şaiq); Qonşusu isə ehmalca başını tərptədi, yanaqları *yumşaq* rahətül-hülqum kimi titrədi (S.Qədirzadə).

QURUCU – DAĞIDICI Uşağı mübarizə və *qurucu* həyata hazırlamaq lazımdır (S.Rəhimov); Dalğanın *dağıdıcı* zərbəsinə davam gətirməyib yıxıldı (“Azərbaycan qadını”).

QURULAMAQ – İSLATMAQ Zöhrə suya çəkməkdə olduğu paltarları sərb qurtardı, əlini *quruladı* (Ə.Vəliyev); Gözlərindən tökülən isti yaşlar isə açıq sinəsini *islatdı* (H.Nəzərli).

QURULANMAQ – İSLANMAQ Təhminə *qurulanırdı* (Anar); Gəldiyev gələn kimi dəyiş *islanır*, qazan asılırdı (Mir Cəlal).

QURULMAQ – DAĞILMAQ Nuxada yeni fabriklər, zavodlar *qurulmuşdu* (İ.Əfəndiyev); Ağlım başımda olmadığından dəzgahda qəzaya yol vermişdim, hər şeyi sınıb *dağılmışdı* (S.Qədirzadə).

QURULMAQ – SÖKÜLMƏK Yeni axar çaylar üzrə dəmir körpü *qurulacaq*; Yeni sahil lampaları alışıcaq çıraq-çıraq (S.Vurğun); Köhnə, uçq körpülər *söküldü*.

QURULUQ – BATAQLIQ Adanın *quruluq* hissəsində oturub dənizə baxırıdım. Gəl danışaqsan ki, *bataqlığa* gedən namərddir (M.İbrahimov).

QURULUQ – CANLILIQ Əsərin dilində *quruluq* var. Roman *canlılığı* ilə oxucunu razı salır.

QURULUQ – KÖKLÜK Onun *quruluğunu* zahiri görünüşündən təyin etmək olur (“Ulduz”); Dayıdostum anasının *köklüyünə* işarə ilə söhbətə qarışdı (S.Qədirzadə).

QURULUQ – NƏMLİK O, köksündə nə isə tənqlik, bundan başqa boğazında da bir *quruluq* hiss edirdi (Ə.Əbülhəsən); Qar az yağdığından torpağın *nəmliyi* kifayət deyil (Ə.Vəliyev).

QURUMAQ – GÖYƏRMƏK Hər yay arxdan su daşıyıb, bu ağacı *qurumağa* qoymamışdı (M.İbrahimov); Qar əriyir, sellər axır, ot *göyərir* səhrada (C.Cabbarlı).

QURUMAQ – İSLANMAQ Hava o qədər istidir ki, adamın dil-dodağı *quruyur*

(A.Şaiq); Qorxuram göz yaşından; Qoy-nunda gül *islana* (Bayatı).

QURUMAQ – KÖKƏLMƏK Dərd onu üzür, elə bil ki, heç nə yemir, *quruyur*. Heç bir iş görmür, yeyib-içib yatır, günbəgün *kökəlir*.

QURUMAQ – YAŞLANMAQ A...a... boğazım nə üçün *qurudu* (C.Əmirov); Su içəndən sonra özünə gəldi, boğazı *yaşlandı* (M.Süleymanlı).

QUSMAQ – UDMAQ ...Qan sorub şişdikdə sahibi onları sıxır, tamam sorduqları qanı *qusurlar* (M.F.Axundzadə); Biz hava istərik, təmiz bir hava; hava qoxlamayacaq, hava *udaq* biz (H.Hüseynzadə).

QUŞBEYİN – AĞILLI İndi onlar, o *quşbeyin* Məmiş də qəmiş olub keçiblər yazığın boğazına (İ.Fərzəliyev); Qulam, göz dəyməsin, çox *ağıllıdır*, bizi hər görəndə əldən-ayaqdan gedir (S.Qədirzadə).

QUZEY – GÜNEY Gərək o adamın dədəsinə od vurasan və elə vurasan ki, heç bilməsin ki, bəla *günəydən* gəldi, ya *quzeydən* (N.Vəzirov).

QUZULAMAQ – BƏRKİMƏK Bir tərəfi *quzulayıb* ot saçaqları saxlanan bir tərpedə iri qol-qanadlı qurumuş bir ağac vardı (Çəmənzəminli); Rüstəmə elə gəldi ki, arvadının əli *bərkimiş* və kobudlaşmışdır (M.İbrahimov).

QÜDRƏTLİ – ZƏİF *Qüdrətli* yurdu-muza; hər sənətkar gərəkdir (M.Rahim); Düşməni o qədər də *zəif* deyildi (S.Qədirzadə).

QÜDRƏTLİLİK – GÜCSÜZLÜK Rəşidin *qüdrətliyinə* hamı bələd idi. İşləyəndə öz *gücsüzlüyünü* hiss etdi.

QÜDSİYYƏT – EYBƏCƏRLİK Cavab ver, odlar gəlini! Axır bütün ümid sənənin *qüdsiyyatındadır* (C.Cabbarlı); Vəlini düşündürən bütün *eybəcərliyi* ilə hiss etdiyi həyat məsələləri idi (M.Hüseyn).

QÜRRƏLİ – XOFLU Gah elə *qürrəli*, gah elə *xoflu*; Hamımız bir səsli, bir adam kimi; Hamı cilovludur, hamı buxovlu; Hamı da sozalan yağısız şam kimi (M.Araz).

QÜRRƏLİ – TƏVAZÖKAR *Çox qürrəli* uşaqdır, həyətdəki uşaqların heç biri ilə yaxınlıq etmir. Tofiqdən çox xoşum gəlir, çox *təvazökar* adamdır.

QÜRUB – MƏŞRİQ Onlar hadisə yerinə çatanda gün *qüruba* əyilmişdi (T.Kazımov); Gün *məşriqdən* doğur.

QÜRURLU – TƏVAZÖKAR Bu dağlar qucağında bəslədiyim adamlar kimi *qürurlu* idi (S.Vəliyev); Xoşuna gələn odur ki, çox *təvazökardır* (M.İbrahimov).

QÜSSƏ – NƏŞƏ *Nəşənin* qədrini bilməzdi insan; *Qüssə* olmasaydı, qəm olmasaydı (M.Rahim).

QÜSSƏLƏNMƏK – ŞADLANMAQ Sanki Mənsurənin məyusluğuna *qüssələnməkdənsə, şadlanırdı* (S.Qədirzadə).

QÜSSƏLƏNMƏK – ŞƏNLƏNMƏK O, səhər tezdən Silanı yola salıb ayrıldığı üçün *qüssələnir* (S.Vəliyev); Çöldə traktorun səsi canlanır; Obalar *şənlənir*, həyəcanlanır (S.Vurğun).

QÜSSƏLİ – ŞAD İnsanların əksəriyyəti ya çox *qüssəli*, ya da çox *şad* dəqiqələrində ağlayırlar (M.İbrahimov).

QÜSSƏLİLİK – ŞƏNLİK Payızın son ayı *qüssəlilili* andırır. Uşağın dünyaya gəl-

məsi evə bir *şanlık* gətirmişdi (Çəmənəzəminli).

QÜSURLU – TƏMİZ Mən də onlardanam, baxışım *qüsurlu*, gözüm zəifdir (M.Talıbov); Bütün fəsilərdə qanı qaynayan; mehriban balalar safdır, *təmizdir* (C.Novruz).

QÜSURSUZ – NAQİS Əməliyyatı *qüsursuz* yerinə yetirdiyini düşünüb dedi (C.Əmirov); Bu yaşa gəlmişəm, məndən bir pis söz, bəd hərəkət, *naqis* əməl görməmişiniz (Ə.Vəliyev).

QÜVVƏTLƏNMƏK – ZƏİFLƏMƏK Gecədən əsməyə başlayan yay küləyi yavaş-yavaş *qüvvətlənir* (M.Hüseyn); Bu səs nə qədər *zəifləmişdi* (M.İbrahimov).

QÜVVƏTLİ – ZƏİF *Qüvvətli zəifi* basacaq, özəcək (S.S.Axundov).

QÜVVƏTSİZ – GÜCLÜ Lakin qızışmış köhlən at *qüvvətsiz* uşağa qulaq asmadı (S.S.Axundov); Sanki *güclü* şimşək çaxdı, buludlar parçalandı, asıman guruldadı, dolu yağdı (S.Qədirzadə).

QÜVVƏTSİZLİK – GÜCLÜLÜK *Qüvvətsizliyi* onu əldən salmışdı. Fənd işlədə bilməsə də, *güclülüyi* sayəsində rəqibinə qalib gəldi.

L

LAQEYD – CİDDİ Hürü isə bu baxışlara qarşı *laqeyd* görünürdü (M.İbrahimov); Ostapenko *ciddi*, iti, əsəbi bir halda işləyirdi (Mir Cəlal).

LAQEYDLƏŞMƏK – CİDDİLƏŞMƏK Növrəstə *laqeydləşdi* (M.Eynullayeva); Salman dərhal *ciddiləşdi* (M.İbrahimov).

LÜLQƏNBƏR – AYIQ Bir gün görədin *lülqənbər* çıxıb kolxoz idarəsinin qabağında iri pahlı kötüyünün üstünə (H.Nadir); İçmiş olsa da, özünü *ayıq* kimi aparırdı.

LÜMLÜT – GEYİMLİ Səlim ağanın dalından dəyib *lümlüt* çölə atır (M.İbra-

himov); *Geyimli* bayıra çıxdı (“Azərbaycan”).

LÜT – ƏHVALLI *Lütəm*, artıq bütün varım getdi (S.Rüstəm); Belə baxanda çox qanacaqlı, *əhvallı* adama oxşayırdı (S.Qədirzadə).

LÜT – GEYİMLİ Ona toxunmayın, o *lütdür* (C.Məmmədquluzadə); Əynində ağ xalat olan təmiz *geyimli* yaşlı arvad uşağı yerinə saldı (M.İbrahimov).

LÜTLƏMƏK – GEYİNDİRMƏK Qışın oğlan çağında onu *lütləyib* yola salmaq yox, *geyindirmək* lazımdır (“Ulduz”).

Mm

MAFRAQ – BƏRK Ağacın budağı çox *mafraqdır*, tez sınaqaqdır. Palıd uzunömürlü, *bərk* ağacdır.

MAĞMUN – ZİRƏK O da sənin kimi utancaq, *mağmunun* biri idi (Mir Cəlal); *Zirəkdir*, gözüaçıqdır, işdən tez baş açandır (M.İbrahimov).

MAHİR – ACİZ Gülpəri də öz işində *mahirdir* (Ə.Haqverdiyev); Lakin yenə də özü yeriməkdə *aciz* idi (M.İbrahimov).

MAHİRLİK – ACİZLİK İşə qarşı onda xüsusi bir *mahirlik* var. Sonra ürəyi yumşaldı, *acizliyini* bürüzə verdi (M.İbrahimov).

MAJOR – MİNOR *Major, minor*. Bəm, ya zil. Bunlardır, ən şad, ən ümitsiz nəğmələrin anası (R.Rza).

MAKSİMAL – MİNİMAL İndi hər bir peşə sahibindən *minimal* yox, *maksimal* bilik tələb olunur (“Azərbaycan”).

MAKSİMUM – MİNİMUM Veteranlara *maksimum* qayğı göstərilməlidir. Bu işin yerinə yetirilməsi üçün *minimum* vaxt verilir.

MALBAŞ – DƏRRAKƏLİ *Malbaş* uşaqdır. Başına heç nə girmir (“Ulduz”); O oğlan yaşda səndən kiçikdir, amma qat-qat *dərrakəlidir* (S.Rəhimov).

MARAQ – ŞÜBHƏ *Maraq* dolu gözəm mən: baxmaya bilmərəm (R.Rza); Onu sevəcəyinizi *şübhəm* yoxdur (M.İbrahimov).

MARAQLI – BOŞ Dinləyirdim *maraqlı* söhbətini: qoca müəllimin (R.Rza); Mən and içirəm ki, *boş* sözdü (Mir Cəlal).

MARAQSIZ – MƏNALI Əsər *maraqsızdır*, oxumaq olmur (“Azərbaycan”); Bu gün hər şey gözəl, hər şey *mənalıdır*, – dedi (M.İbrahimov).

MATƏM – SEVİNC *Matəm* içindədirlər gördülər hamı (M.Rahim); Bu kəndin əhalisi

elə bil *sevincdən* yatmaq istəmirdi (S.Vəliyev).

MATƏMLİ – ŞAD O qara *matəmli* günləri unut (S.Rüstəm); Qonaq cənnətə düşmüş kimi, heyran və *şad* idi (Mir Cəlal).

MAYMAQ – GÖZÜAÇIQ – Görmürsən, *maymağın* biridir (M.İbrahimov); Yəqin o şofer bacarıqlı adamdır, *gözüaçıqdır* (M.İbrahimov).

MAYMAQLIQ – GÖZÜAÇIQLIQ *Maymaqlıqdan* nə çıxar, *gözüaçıqlıq* lazımdır.

MEHRİBAN – SƏRT Üzünü Silaya tutub mülayim və *mehriban* səsle dedi (S.Vəliyev); Yollar uzun, mənzil uzaq; *sərt* daşlara dözmür ayaq (R.Rza).

MEHRİBANÇILIQ – ƏTİACILIQ O gündən onların arasındakı *mehribançılıq* ədavətə çevrilir (M.İbrahimov); *Ətiacılıq* onun canında var (M.Hüseyn).

MEHRİBANLAŞMAQ – SƏRTLƏŞMƏK Günəş *mehribanlaşır*; Bağçada gül üşümür (R.Rza); Mələyin ürəyi *sərtləşirdi* (M.İbrahimov).

MEHRİBANLIQ – ƏTİACILIQ Əhməd onun səsindəki süni *mehribanlıq*ı duydu da, üstünü vurmadı (İ.Şıxlı); Elə *ətiacılıq*ı onu hörmətdən salmışdı (S.Qədirzadə).

MEHRİBANLIQ – SƏRTLİK Dostun olsa rəşadət; *Mehribanlıq*, ədalət (M.Rahim); Surxayın *sərtlik* və ehtiyatkarlığı ailədən xaricdə özünü göstərirdi (M.İbrahimov).

MƏCBURİ – KÖNÜLLÜ Qızıcığaz hansı tərəfə qaçsaydı, hər yerdə onu bu cür ağır, *məcburi* əziyyət gözləyirdi (S.Qədirzadə); *Könüllü* dəstəyə qoşuldu (“Azərbaycan”).

MƏCHUL – BƏLLİ *Məchul* bir vahimə ikimizi də sarsıtdı, divara sıxıldıq (M.İbrahimov); Aslan yatışından da *bəllidir* (Ata. sözü).

MƏDAXİL – MƏXARİC Məgər mənim *mədaxilim* budur? (Ə.Haqqverdiyev); Bu da kolxozun *məxaricini* xeyli azaltdı (M.İbrahimov).

MƏDƏNİ – KOBUD *Mədəni* adam belə yerlərdə yaşaya bilməz (C.Cabbarlı); Qorxma, sən *kobud* deyilsən axı (M.İbrahimov).

MƏDƏNİLİK – ƏDƏBSİZLİK Oğlan *mədəniliyindən* başını aşağı saldı və cavab vermədi (Ə.Vəliyev); Danışanın sözünü kəsmək *ədəbsizlik* hesab olunurdu (M.İbrahimov).

MƏDƏNİLİK – KOBUDLUQ Zeynalın *mədəniliyi* qarşısında donub qaldı (S.Qədirzadə); Hətta bu ahəngdə, səndəki *kobudluğun* xoş gəldiyini bildirən bir mənə da vardı (M.İbrahimov).

MƏDƏNİYYƏT – CƏHALƏT Orada gördüyü yüksək *mədəniyyət* və tərəqqi nümunələri onu ruhlandırır (F.Qasımzadə); Əl çək bu *cəhalətdən*, ata! (M.İbrahimov).

MƏDƏNİYYƏTSİZ – TƏRBİYƏLİ Bacarıqsız, *mədəniyyətsiz* əkinçi vardır (Ə.Vəliyev); *Tərbiyəli* ailədənir (S.Qədirzadə).

MƏDƏNİYYƏTSİZLİK – MƏRİFƏT-LİLİK Mən bərkədən danışanları sevmirəm, bunu da bir növ *mədəniyyətsizlik* əlaməti hesab edirəm (S.Qədirzadə); Onun *mərifət-liliyinə* gəldikdə demək lazımdır ki, bu cəhətdən o başqalarından seçilir (“Ulduz”).

MƏDH – HƏCV Xoşlanmaz heç vaxt o *mədhlərdən* (B.Vahabzadə); XIX əsr ədəbiyyatında ayrı-ayrı şəxslərin eyiblərini tənqid edən və fərdi mahiyyət daşıyan *həcv* geniş yayılmışdır (F.Qasımzadə).

MƏĞLUB – QALİB Cavanşirin ordu başçısı Qartal, *məğlub* olub geri çəkilir (M.Hüseyn); Dözə bilsən görək: *qalib* gələ bilsən görək; Sevincə də, dərdə də (R.Rza).

MƏĞLUBİYYƏT – QALİBİYYƏT *Qalibiyyəti* də dadmışdı, *məğlubiyyəti* də (F.Kərimzadə).

MƏĞRİB – MƏSRİQ Tutacaq ki, *məsrığ-dən məğribə* qədər; Mənə xərac verdi bütünü ölkələr; Nə olsun? Bədbəxtəm, bədbəxtəm, inan! (S.Vurğun).

MƏHDUD – GENİŞ Onun imkanları *geniş* deyil, *məhduddur*.

MƏHDUDLUQ – GENİŞLİK Vaxtın *məhdudluğu* onun əl-qolunu bağladı. Burada R.Rza sərbəst şerinin imkan *genişliyi* ilə özünü bir daha büruzə verir.

MƏHDUDLUQ – SƏRBƏSTLİK *Məhdudluq* onun bütün arzularını puç etdi (Ə.Vəliyev); Onun duruşunda və görkəmində bir *sərbəstlik* vardı (M.İbrahimov).

MƏHƏBBƏT – NİFRƏT *Məhəbbət* sonsuz, *nifrət* dərin (H.Hüseynzadə).

MƏXFİ – AŞKAR Doktor, sizə bir işim düşüb, ancaq *məxfidir*, görək heç kəs bilməsin (C.Əmirov); Sənə açıq deyirəm, dalda bir cür, *aşkarda* başqa cür hərəkət edən adamlar *məhəbbətin* böyükliyünü başa düşə bilməzlər (Ə.Vəliyev).

MƏXRƏC – SURƏT Kəsr xəttinin altındakı ədəd *məxrəc*, üstündəki ədəd *surət* adlanır.

MƏKR – MƏHƏBBƏT *Məkr* onun gözlərində oynayır. *Məhəbbət* mənim gözlərimdə Çandranı xilqətin tacına çevirmişdi (M.İbrahimov).

MƏKRLİ – MƏHƏBBƏTLİ H.Turabovun qəhrəmanı qüvvətli xarakterdir: *məkr-lidir*, tədbirlidir, amansızdır. Onun *məhəbbətli* nəğmələri dinləyiciləri nəşələndirirdi (“Azərbaycan”).

MƏLAHƏTLİ – CİR Birdən kişi yaşına uyğun olmayan zil və *məlahətli* səsə oxudu (İ.Şıxlı); Misraların axır kəlmələrində *cir* səsini uzadıb ulayırdı (S.Qədirzadə).

MƏLUM – MƏCHUL Onun nəyə işarə vurduğu *məlum* idi (S.Qədirzadə); Lakin sevgisi də adı kimi *məchuldur* (M.S.Orudadi).

MƏLUMLUQ – MƏCHULLUQ Fel-lərdə *məlumluq* məzmunu felin mənası ilə

bağlıdır. Yoxsa bu *məchulluqdan* nə çıxar? (İ.Şıxlı).

MƏNA – FORMA *Məna* sözün məzmununu, daxili cəhəti ilə, *forma* isə sözün zahiri ilə, səs tərkibi ilə əlaqələrdir (H.Həsənov).

MƏNALI – BOŞ Çünki Məşədi Kazım ağanın iki *mənalı* sözündən bir şey anlamışdı (M.S.Ordubadi); *Boş* söz niyə danışırısan? (MİR CƏLAL).

MƏNASIZ – MARAQLI Nə qədər buna *mənasız* xərc vururdular (Ə.Haqverdiyev); Burada işləmək, yaşamaq çox *maraqlıdır*.

MƏNBƏ – MƏNSƏB *Mənbə* çayın başlanğıcı, *mənsəb* isə onun başqa bir çaya və dənizə töküldüyü yerdirdir.

MƏNƏVİ – CİSMANİ Sən məndən yaxşı bilirənsən ki, *cismani* ölüm *mənəvi* ölümdən qat-qat yaxşıdır (F.Kərimzadə).

MƏNƏVİ – FİZİKİ Mühəribənin ən gəgin günlərində də o belə dözülməz *mənəvi* əzablar çəkməmişdi (C.Məmmədov); *Fiziki* işdən çoxdan ayrılmışdır (Ə.Vəliyev).

MƏNƏVİ – MADDİ Yazılanlar çox olar, bunlara *maddi* və *mənəvi* cəhətdən kömək verilərsə, məqsəd əldə edilər (M.S.Ordubadi).

MƏNFƏƏT – ZƏRƏR Tacir ancaq iki şey tanıya bilər: o da *zərər*, bir də *mənfəət* (M.S.Ordubadi).

MƏNFƏƏTLİ – ZƏRƏRLİ Ən *mənfəətli* şeydir (Ə.Vəliyev); Çox vermək də az vermək qədər *zərərli*dir (Ə.Vəliyev).

MƏNFİ – MÜSBƏT Bəli, *mənfə* atəşə tutulmaqla da *müsbət* müdafiə və təsdiq oluna bilər (M.İbrahimov).

MƏNFİLİK – MÜSBƏTLİK Yəni ancaq onun naqis cəhətlərini görmək, *mənfiliyin* təsvirinə aludəlik göstərmək (M.İbrahimov); Əsərin maraqlı və məzmunlu olması onun *müsbətliyidir* (F.Qasımzadə).

MƏNFUR – GÖZƏL Pərşana rəzil və *mənfur* göründü (M.İbrahimov); Axı Rasim elə o zaman da *gözəl* idi (M.İbrahimov).

MƏNFURLUQ – GÖZƏLLİK Onun *mənfurluğu* rəzilliyindən irəli gəlir (“Ulduz”); *Gözəllik* ondur, doqquzu dondur (Ata. sözü).

MƏRDANƏ – GİZLİ *Mərdanə* qardaş qabağında yüz dəfə ölüb dirilsən, yenə azdır (Ə.Haqverdiyev); Yoldaşlar bunu gördükcə aralarındakı *gizli* məhəbbətin uzun sürməsinə arzu edirdilər (M.İbrahimov).

MƏRDANƏLİK – QORXAQLIQ Ömrün zinətidir, bil: *Mərdanəlik*, dəyanət (M.Rahim); Götürüb baxdıqca *qorxaqlıqından* utanırdım (MİR CƏLAL).

MƏRDİMAZAR – XEYİRXAH *Mərdimazarı* axtarmağa deyil, rast gəlməklədir (Ata. sözü); Təbiəti belədir, *xeyirxahdır* (M.İbrahimov).

MƏRDİMAZARLIQ – XEYİRXAHLIQ Axı *mərdimazarlıq* yaxşı şey deyildir (C.Əmirov); – Nə olar, *xeyirxahlıq* pis şey deyil ki (M.İbrahimov).

MƏRƏKƏ – SAKİTLİK Danış, danış eşidək gördüyün o *mərkəni* (S.Rüstəm); Çadıra bir müddət tam *sakitlik* çökdü (S.Qədirzadə).

MƏRHƏMƏT – QƏZƏB Kərəmət və *mərhəmət* isə böyüklük və geniş qəlbimdən doğur (M.Talıbov); Gör ürəklərində nə boyda kin və *qəzəb* gizlənir (M.İbrahimov).

MƏRHƏMƏTLİ – İNSAFSIZ Sanki o *mərhəmətli* kişi həvəslə çalışan toxucuya baxır, mənalı sükutu ilə ona sözlər deyirdi (MİR CƏLAL); O, qansız və *insafsız* adamın sərt üzünə baxıb özünə cürət verirdi (MİR CƏLAL).

MƏRHƏMƏTLİ – QƏZƏBLİ *Mərhəmətli*, möhtərəm anayadır bu kağız! (S.Rüstəm); İndi *qəzəbli* və səbirsiz onu gözləyirdi (S.S.Axundov).

MƏRHƏMƏTSİZ – RƏHMLİ Gülsəbah bunu ata gözü yox, *mərhəmətsiz* və soyuq, həyətdəki işığın bir parçası olduğu qənaətinə gəldi (Ə.Vəliyev); Mən də ürəyi *rəhmli* adamam (S.Qədirzadə).

MƏRHƏMƏTSİZLİK – İNSAFLILIQ

Ona yardım göstərməmək *mərhəmətsizlik*-dir. Əlinin *insaflılığı* nəticəsində o darda qalmadı (“Azərbaycan”).

MƏRİFƏTLİ – QANACAQSIZ *Mərifətli* yoldaşlara canımı da qurban verərəm (İ.Fərzəliyev); Ədəbsizlər, *qanacaqsızlar*, yazıqla nə işiniz var? (Ə.Abbasov).

MƏRİFƏTSİZ – QANACAQLI *Qanacaqlı* ailədir (İ.Fərzəliyev); Belə *mərifətsizləri* sözlə təربيyə etmək heyvana ali təhsil verməkdən çətindir (S.Qədirzadə).

MƏRKƏZ – UCQAR Məni o yerin *mərkəzi* və şənbə bazarı olan Qəssan qəsəbəsinə sürdülər (M.Talıbov); Azərbaycanın ən *ucqar* rayonlarından biri də Xocavənddir.

MƏTİN – ZƏİF Ceyran cəsur, *mətin*, qəhrəman bir qadın idi (S.Hüseyn); Sözüün açığı, yoldaşlar, rəhbərlik *zəifdir* (M.İbrahimov).

MƏTİNLİLİK – ZƏİFLİK *Mətinlilik*, dözümlülük inqilabçı üçün səciyyəvi xüsusiyyətlərdir. Özünün *zəifliyini* hiss etdi (Mir Cəlal).

MƏYUS – MƏSUD Bir gün olacaqsan, inan ki, *məyus* (S.Rüstəm); *Məsud* və xoş baxışları ilə oğlunun hərəkətlərini izləyirdi (Mir Cəlal).

MƏYUSLAŞMAQ – ŞADLANMAQ Bayatının sözləri onu daha da *məyuslaşdırdı* (İ.Şıxlı); Sevinən ürəklər *şadlandı*, gülən gözlər şənləndi (S.Qədirzadə).

MƏYUSLUQ – ŞADLIQ Bu qadının çöhrəsində bir *məyusluq* göründü (S.S.Axundov); Getdikcə sərbəstlik, *şadlıq*, hay-küy artırdı (M.İbrahimov).

MƏZƏLİ – QARAQABAQ Siz nə *məzəli* oğlansınız (S.Vəliyev); Bilirsənmi, Zaxar qardaş, Həsən yaman *qaraqabaq* oğlandır (İ.Şıxlı).

MƏZƏLİLİK – QARAQABAQLIQ – Özünü *məzəliliyə* qoydun, bəsdir! (M.İbrahimov); Onun *qaraqabaqlığı* bizi narahat edir (Ə.Vəliyev).

MƏZƏMMƏT – TƏRİF Ceyran qara, parlaq gözlərindəki ağır *məzəmmətli* ox kimi ovçunun qəlbinə sancdı (C.Məmmədov); Alim və bilikli adamların *tərifini* qazandı (M.İbrahimov).

MƏZƏMMƏTLƏMƏK – TƏRİFLƏMƏK ...Xanpərinə danlayır, *məzəmmətləyir*, axırda da ona məsləhət görürdülər ki, adamlardan aralanmasın, öyrətsin (Ə.Vəliyev); O hey dostunu *tərifləyir* (“Ulduz”).

MƏZƏMMƏTLİ – TƏRİFLİ Adam onun *məzəmmətli* sözlərini eşitməmək üçün baş götürüb getmək istəyir (Ə.Vəliyev); Sənin *tərifli* briqadının Bayramı Əziz mənim göstərişimlə işdən götürmüşdür (Ə.Vəliyev).

MƏZHƏKƏLİ – FACİƏLİ O, *məzhəkəli* əsərlərin müəllifi kimi tanınır (F.Qasımzadə); Bura *faciəli* teatr tamaşasını xatırladı (S.Vəliyev).

MƏZLUM – ZALIM *Məzlumlar* da, *zalumlar* da Rusiya təbəəsi olmaq və konsulxana himayəsinə girməyə öyrənmişdi (M.S.Ordubadı).

MƏZLUMLUQ – ZALIMLIQ Üzünə zillənmiş gözlərdə qəzəb, nifrət qarışıq bir *məzlumluq* vardı (İ.Şıxlı); *Zalımlığı* ilə şöhrət tapmışdı (S.Qədirzadə).

MƏZMUN – FORMA Şeyrlərində *məzmuna* müvafiq *forma* tapırdı: təşbeh, istiarə və s. bədii məcazları həmişə *məzmuna* uyğun şəkildə seçirdi (F.Qasımzadə).

MƏZMUNLU – CANSIXICI Öz dövrünün ictimai eyiblərini dolğun, *məzmunlu* satiraları ilə tənqid atəşinə tutmuşdu (F.Qasımzadə); Hər şey *cansıxıcıdır* (M.İbrahimov).

MƏZMUNSUZ – MƏNALI Söhbətlər çox qırıq və *məzmunsuz* idi (M.S.Ordubadı); Komediyanın sonu *mənalı* bir finala qurtarır (F.Qasımzadə).

MİNİMƏK – ENMƏK Oho var, dağa *mindirər*, oho var, dağdan *endirər* (Ata sözü).

MİSKİN – XOŞBƏXT O cür zavallı, *miskin* adamlara mənim həmişə yazığım gəlib (M.İbrahimov); Ah, sən nə *xoşbəxt* uşaqsan (S.S.Axundov).

MİSKİNLİK – XOŞBƏXTLİK Mənim nanəcibliyindən yoxsulluğa, *miskinliyə* giriftar olmuş bu bir neçə adama rast gəldiyim üçün şükür etdim (M.Talıbov); Sizə *xoşbəxtlik* üz verib, mehriban yaşayın (Mir Cəlal).

MİSMIRIQ – XOŞSİFƏT Atam yenə nə olub *mismırığı* yerlə sürünür? (S.Qədirzadə); Bu *xoşsifət* adam niyə Pavlosuz, parolsuz gəlib (S.Vəliyev).

MONOLOQ – DİALOQ Əsərin ekspozisiyasında verilən Heydər bəyin bu *monoloqu* çox maraqlıdır (F.Qasımzadə); Sabirin “İki həpənd” şəri *dialoqun* ən yaxşı nümunəsidir.

MÖCÜZƏ – ADİ Ay kişi, lap *möcüzədir* ki! (M.İbrahimov); Hər tərəfə işıq saçanda artıq motor *adi* yeknəsəq səsi ilə fırlanırdı (M.Hüseyn).

MÖCÜZƏLİ – ADİ *Möcüzəli*, yaz havalı, davamlı bir səs dalğası haradansa harasa axıb gedirdi (S.Sərxanlı); Yarış isə *adi* iş gününün qanadıdır (S.Sərxanlı).

MÖHKƏM – ZƏİF Mənim başım da, *möhkəm* qollarım da var (Ə.Haqverdiyev); Lakin ruzigar lələnin ləçəyini tökərsə: suçlu *zəif* lələni, qüvvətli ruzigarımdır (R.Rza).

MÖHKƏMLƏNMƏK – BOŞALMAQ Sülh ordusu getdikcə *möhkəmlənir* (İ.Şıxlı); Əvvəldən yaxşı demişdi, sonra birdən *boşaldı* (M.F.Axundzadə).

MÖHKƏMLƏNMƏK – ZƏİFLƏMƏK Bəli əsəblərim *möhkəmləşir*, möhtərəm təbiblərim (S.S.Axundov); Əsəb sistemi xeyli *zəifləmişdir* (M.İbrahimov).

MÖHKƏMLƏTMƏK – BOŞALTMAQ Körpə ağacların dibini *boşaltmaq* yox, *möhkəmlətmək* lazımdır ki, külək onları kökündən çıxartmasın.

MÖHKƏMLƏTMƏK – SARSITMAQ Bu çarpışma onun iradəsini *möhkəmlətdi* (Mir Cəlal); Bu fikir qıza rahatlıq vermir, onun bütün iradəsini *sarsıdırdı* (C.Əmirov).

MÖHKƏMLƏTMƏK – ZƏİFLƏTMƏK Öz mövqeyini *möhkəmlətdi* (M.Hüseyn); Bu bir ayda fikir məni xeyli *zəiflətdi*, rəngim ağardı (M.İbrahimov).

MÖHKƏMLİK – BOŞLUQ Zivər gənclikdən *möhkəmlik*, diqqət və gözəl mənəvi keyfiyyət görməyincə təslim olmur (S.Qədirzadə); İş *boşluq* sevmir.

MÖHKƏMLİK – ZƏİFLİK Səndələdisə də, özünü topladı, *möhkəmliyini* itirmədi (Mir Cəlal); O ilk həmlədə *zəifliyini* hiss etdi (Mir Cəlal).

MÖMİN – ATEİST Ateizm tərəfdarı olan şəxsə *ateist* deyilir. Çölləri seyr edirdi: olmuşdu *mömin* bəndə (A.Şaiq).

MÖVCUDİYYƏT – YOXLUQ *Mövcudyyəti* heç kəs inkar edə bilməz. Qaynım həmişəki kimi indi də Məhdədin *yoxluğunu* mənə hiss etdirməyə çalışırdı (M.Hüseyn).

MÖVHUMAT – ATEİZM Bu olar! Bu olmaz! Bu *ateizm*, bu *mövhumatdır* (R.Rza).

MURDAR – TƏMİZ *Murdar* eskiyə od düşmür (Ata. sözü); Kərim dayı Rəfiqə xanım kimi səliqəli, *təmiz* və nəcib bir xanıma ikiqat bükülüb əzilmiş jurnal vermək istəmirdi (M.İbrahimov).

MURDARLAMAQ – TƏMİZLƏMƏK Kafir oğlu bunu mənə qabaqca de, mən də əlimi *murdarlamayım* (Ə.Haqverdiyev); Yoxlamış və silib *təmizləmişdi* (S.Qədirzadə).

MURDARLIQ – TƏMİZLİK Su *murdarlıq* götürmür (Ata. sözü); *Təmizlik*, sədaqət, əxlaq başqa şeydir, bunlara dəxli yoxdur (M.İbrahimov).

MÜASİR – KÖHNƏ Həmin kənddə *müasir* gənclərin tələblərini ödəyən hər cür şərait yaradılmışdır. Bilirəm, *köhnədir* eşqin dastanı; Ondan taleyini qurtaran hanı? (R.Rza).

MÜASİRLƏŞMƏK – KÖHNƏLƏŞMƏK Bir sıra məsələlərə münasibət *müasirləşmişdi*. İlin axırında yoldaş aqronom görür ki, *köhnələr* nə edir, yenilər nə cür köhnəlir (Ə.Vəliyev).

MÜASİRLİK – QƏDİMLİK B.Vahabzadənin başqa kamil cəhətlərindən biri də odur ki, şair öz əsərlərində tarixi *müasirlik* qədər yaşada bilir (Ç.Aytmatov); Nə qədər ki, Dədə pahlı burdadı, Bağır dünyanın *qədimliyinə* də, ədəbiliyinə də inanır (İ.Məlikzadə).

MÜBARİZ – ƏFƏL O, Zaranı xatırladıqda, özünü daha qüvvətli, daha *mübariz* bir adam kimi hiss edərdi (S.Vəliyev); Çalış bacarıqsız, *əfəl* adamlar olsun (İ.Fərzəliyev).

MÜCƏRRƏD – KONKRET *Mücərrəd* mühakimələr və ümumi fərziyələr onlar üçün əhəmiyyətsizdir (M.Talıbov); Deyəsən, *konkret* cavabdan uzaq düşdüm.

MÜCƏRRƏDLİK – KONKRETLİK ...Ayrı-ayrı surət və xarakterləri səciyyələndirərkən *mücərrəddiyə* və sxematizmə yol verməmiş, hər surəti öz fərdi xüsusiyyəti ilə canlandırmışdır (F.Qasımzadə); Əsərdə *konkretlik* yoxdur (F.Qasımzadə).

MÜDRİK – SƏFƏH Təbiəti etibarilə xoşxasiyyət, bir qədər *müdrək* və bəməzə adamdır (M.İbrahimov); Amma lotular mənim bu *səfəh* ağamı yaxşı tovlayıb tapıblar (S.S.Axundov).

MÜDRİKLƏŞMƏK – SƏFƏHLƏŞMƏK Bizim əsr *müdrəkləşib*, yaşa dolub (C.Novruz); *Səfəhləşmə*, ağlına başına yığ (“Ulduz”).

MÜDRİKLİK – SƏFƏHLİK Mənim ürəyimi dağ boyda eləyən ağsaqqalın *müdrəkliyi*dir (F.Kərimzadə); O da öz *səfəhliyinin* yox, sadəliyinin güdazına gedir (F.Kərimzadə).

MÜFƏSSƏL – QISA Deyirəm, nə varsa, *müfəssəl* danış! (S.Vurğun); Sual *qısa* və aydın olduğu üçün cavab da eyni dərəcədə *qısa* və aydın olmalı idi (M.Hüseyn).

MÜFLİS – VARLI Qalanları, yəni milyonlarla adam əslində yoxsul və *müflisdir* (M.Talıbov); *Varlı* kisəsini döyür, kasıb dizini (Ata. sözü).

MÜFLİSLƏŞMƏK – VARLANMAQ İndi Heydər bəy elə *müflisləşmişdir* ki, toy etməyə pulu yoxdur (F.Qasımzadə); Onun yeganə məqsədi pul yığmaq, *varlanmaq*dır (F.Qasımzadə).

MÜFTƏ – PULLU Müftə sirkə baldan şirindir (Ata. sözü); *Pulludur*, havayı deyildir.

MÜFTƏXOR – ZƏHMƏTKƏŞ Özgeenin zəhməti ilə çörək yeyənlərə *müftəxor* deyirlər (Ə.Haqverdiyev); Biz deyirik: “Hamı millətlərin *zəhmətkeşləri* qardaşdır-lar” (H.Nəzərli).

MÜFTƏXORLUQ – ZƏHMƏTSEVƏRLİK *Müftəxorluq* nə gözəl peşə idi, tutmuş idim (M.Ə.Sabir); Müəllimlər öz şagirdlərini *zəhmətsevərlik* ruhunda tərbiyə etməlidirlər.

MÜHARİBƏ – SÜLH *Müharibə* hamıya bədbəxtlik gətirir (S.Vəliyev); [Bağır xan:] Biz düşmənin *sülh* təklifini qəbul etməklə, sülhərvər dünyanın məhəbbətini daha artıq qazana bilərik (M.S.Ordubadı).

MÜXƏNNƏT – SADIQ İgid ölər adı qalar, *müxənnətin* nəyi qalar (Ata. sözü); Dosta, ailəyə *sadiq* adamdır (“Ulduz”).

MÜXƏNNƏTLİK – SADIQLIK – O nadürüstün əlindən hər *müxənnətlik* gələr, yoldaş komissar! (M.Hüseyn); Onun ən yaxşı cəhətlərindən biri də dosta *sadiqliyi*dir (“Azərbaycan”).

MÜXTƏSƏR – GENİŞ O, Səmədə *müxtəsər* bir cavab verdi (Ə.Vəliyev); Ev böyük; *Geniş* pəncərəli, qapılı (R.Rza).

MÜKALİMƏ – MONOLOQ *Mükalimə* iki adam arasında gedən söhbət, *monoloq* isə bir adamın söylədiyi nitqdır.

MÜKƏDDƏR – SEVİNC Yenə də diqqətli, xeyli *mükəddər*; Yanaşıb qızına “can bala” dedi (M.Rahim); İndi isə *sevinc* hədsizdi (Ə.Vəliyev).

MÜKƏMMƏL – ZƏİF Fizikanı yaxşı bildiyi üçün Məmməd çox asanlıqla, həm də tezəcə bu bəhsi də *mükəmməl* öyrənib mənimsəyərdi (Ə.Əbülhəsən); Neyləyim, qüdrətim *zəifdir* hələ; Görüm təbiətin kor olsun gözü! (S.Vurğun).

MÜLAYİM – SƏRT Finlandiyanın *sərt* qışı şəraitindən xəstələnmiş polkovnik Ə.Əliyev *mülayim* qurşağa göndərilir.

MÜLAYİM – ZƏHMLİ Yədulla *mülayim* səsle soruşdu (C.Əmirov); Cahandar ağa *zəhmlı* baxışlarını nökrələrin üzünə zillədi (İ.Şıxlı).

MÜLAYİMLƏŞMƏK – SƏRTLƏŞMƏK Rüstəm getdikcə *sərtləşir*, heç kəsin fikrinə qulaq asmaq istəmirdi (M.İbrahimov); Balacaya birdən-birə elə gəldi ki, Daşdəmirin baxışları yumşaldı, *mülayimləşdi* (G.Hüseynoğlu).

MÜLAYİMLİK – KOBUDLUQ Mən *mülayimlik* və mətanət göstərdiyim üçün əsirlikdə əziyyət çəkmədim (M.Talıbov); Onun sözləri sanki Qaraşın soyuq rəftarının, *kobudluğunun* izlərini silib apardı (M.İbrahimov).

MÜLAYİMLİK – SƏRTLİK O saat səsinə *mülayimlik* gəldi (Çəmənəzminli); Xanım bu acı və istehza ilə dolu sözlərə Güləbətinin bu vaxta qədər görmədiyi bir *sərtlik* və qətiyyətlə son qoydu (M.İbrahimov).

MÜNAQİŞƏ – SÜLH Onların arasındakı *münaqişə* uzun sürmədi (H.Nadir); Hamı *sülh* istəyir (Mir Cəlal).

MÜNTƏZƏM – HƏRDƏNBİR Onu *müntəzəm* surətdə becərmək, həm də becərmək deyil, nazını çəkmək lazımdır (Ə.Vəliyev); *Hərdənbir* imkan düşəndə Mərdəkandan Moskvaya gül də aparıram (C.Əmirov).

MÜNTƏZƏM – VAXTAŞIRI Petrus sol ayağı üstə geri dönüb *müntəzəm* addımlarla uzaqlaşdı (M.İbrahimov); Anam *vaxtaşırı* məni başa çıxırdı (S.Qədirzadə).

MÜRƏKKƏB – ASAN Mən miss Hanna ilə bu kimi *mürəkkəb* bir məsələ ətrafında mübahisəyə girmək istəmirdim (M.S.Orudadi); Silvionun dueli indiki vuruşmadan çox *asandır* (M.Hüseyn).

MÜRƏKKƏB – SADƏ Cümlə quruluşuna görə *sadə* və ya *mürəkkəb* olur.

MÜRƏKKƏBLƏŞMƏK – ASANLAŞMAQ Əvvəllər çox adi saydığım məsələlər indi onun zehində birdən-birə *mürəkkəbləşir*, onun iradəsini, mətanətini zəiflədirdi (M.Hüseyn); Mən dərsinizi *asanlaşdıraram* (M.Hüseyn).

MÜRƏKKƏBLƏŞMƏK – SADƏLƏŞMƏK Sonradan məsələ getdikcə *mürəkkəbləşdi* və heç də onun düşündüyü kimi olmadı (S.Qədirzadə); Həmişə rəsmi, yekəxana, quru görünən raykom katibi adılşır, *sadələşirdi* (B.Bayramov).

MÜRƏKKƏBLİK – ASANLIQ İşin *mürəkkəbliyi* və ya *asanlığı* icraçının işə münasibətindən asılıdır.

MÜRƏKKƏBLİK – SADƏLİK Kərim həyat hadisələrinin *mürəkkəbliyini* və dolaşılığını düşündüyü zaman elə bilir ki, onu dərin və çıxılmaz bir quyuya atmışlar (M.İbrahimov); Xaspolad onların heyrətinə səbəb olan bir *sadəlik* və yüngüllüklə dedi (M.İbrahimov).

MÜRTƏCƏ – QABAQCIL Mənim fikrimcə, qorxu son dərəcə də *mürtəcə* bir hissdır (M.Hüseyn); Çar hökuməti *qabaqcıl* fikirli adamları nəzarətsiz qoymurdu.

MÜRTƏCƏ – MÜTƏRƏQQİ Qan-qan deyir yollara satılmış *mürtəcələr* (S.Rüstəm); Mərəndin *mütərəqqi* və sülhsevər adamları da bu bayramı birinci dəfə olaraq azad və sıxıntısız keçirmək üçün hazırlıq görürdülər (M.İbrahimov).

MÜSİBƏT – SƏADƏT Dörd milyondan artıq əhalinin *səadəti* də, *müsibəti* də mənədən asılıdır (M.S.Orudadi).

MÜSTƏBİD – ZAVALLI *Müstəbid*dir, çəlləddir, qanıçəndir, kütbaşdır (M.İbrahi-

mov); Mən ürəyimdə heyifsiləndim ki, *zavallı* qızı məktəbdən məhrum edəcəklər (T.Ş.Simürğ).

MÜSTƏBİDLİK – ZAVALLILIQ *Müstəbidlik* onun təbiətində idi (M.İbrahimov); Onun *zavallılığına* ürəkdən heyifsiləndim (“Azərbaycan”).

MÜSTƏQİL – ASILI Ona görə də, ay uşaqlar, mən *müstəqil* bir iş istəyirəm (İ.Fərzəliyev); Hamısı bizdən *asılıdır* (Mir Cəlal).

MÜSTƏQİLLİK – TABEÇİLİK *Müstəqillik* ona sərbəst hərəkət etməyə imkan verir (M.Talıbov); Yaxud da *tabeçilik* və yalanı eşidib təsdiq etməkdən ibarətdir (M.Talıbov).

MÜŞKÜL – ASAN Rədd ol, həll edərəm özüm *müşküli!* (M.Rahim); Bundan *asan* şey yoxdur (S.Vəliyev).

MÜTƏRƏQQİ – MÜHAFİZƏKAR Lakin o bütün bu məhdud və ziddiyyətli cəhətləri ilə, zəif və passiv etirazları ilə bərabər, öz dövrü üçün yeni və *mütərəqqi*

bir simadır (F.Qasımzadə); O, *mühafizəkar* adamların hücumuna məruz qalır (F.Qasımzadə).

MÜTİ – ASUDƏ Yeja sifətinə *müti* bir ifadə verməyə çalışdı (S.Vəliyev); *Asudə* gözün indi bu dünyanı, uşaqlar! (M.Ə.Sabir).

MÜTİLİK – ASUDƏLİK Demə, gözə görünən sakitlik, susqunluq və *mütilik* aldadıcı bir pərdə imiş (M.İbrahimov); *Asudəlik* istərsən, dünyadan uşaqlaş sən; Keçmişlərə et tövbə, təqsirinə pəşman ol (Heyran xanım).

MÜTLƏQ – NİSBİ Bilin, yoxsulluq iki cürədir: *mütləq* yoxsulluq və *nisbi* yoxsulluq (M.Talıbov).

MÜTTƏFİQ – RƏQİB Axı indi müharibə bizimlə *müttəfiqlərin* arasındadır (S.Vəliyev); *Rəqiblər* arasında saziş bağlandı.

MÜVƏFFƏQİYYƏTSİZLİK – UĞURLULUQ Kapitan ilk nəzərdən leytenant Stepanovanın *müvəffəqiyyətsizliyə* uğradığını başa düşdü (C.Əmirov); İşin *uğurluluğu* hamımızın ürəyindədir.

Nn

NADAN – AĞILLI *Ağillı düşmən nadan* dostdan yaxşıdır (Ata. sözü).

NADAN – MƏDƏNİ *Nadan* atadan qız nə tərbiyə götürə bilər (S.S.Axundov); *O, mədəni* bir ailədə boy atmışdı (“Azərbaycan”).

NADANLIQ – MƏDƏNİLİK Bir çoxları *nadanlıq*; Pəncəsində sıxıldı (H.Cavid); *Mədənilik* xalqın qəfil yuxusundan oyanmasına səbəb olur (“Ulduz”).

NADİNC – SAKİT *Sakitdir, nadinc* deyil (M.Talıbov).

NADİR – KÜTLƏVİ *Nadir* malların çoxunu müdir özünə yaxın olan mağazalar arasında bölüşdürürdü (C.Əmirov); Bakıda *kütləvi* malların sərgisinin açılışı olacaqdır.

NADÜRÜST – MƏRD *A nadürüst* balası; sən dedin ki, mən də başa düşəm (S.S.Axundov); *Türkün* zatındadır kişilik, *mərdlik*; *O, öz düşməni*ni vurmaz arxadan (B.Vahabzadə).

NADÜRÜSTLÜK – MƏRDLİK İki nəfər arasında zahiri dostluğun daimiliyi üçün mütləq yalan və *nadürüstlük* lazımdır (M.Talıbov); Əsil *mərdlik* timsalıdır (“Azərbaycan”).

NAĞD – BORC Bu gün nisyədir, sabah *nağd* ola bilər (M.Hüseyn); *Borc* verməklə tükənər, yol getməklə tükənməz (Ata. sözü).

NAĞD – NİSYƏ *Nağdı* qoyub *nisyənin* dalınca düşmə (Ata. sözü).

NAHAMAR – DÜZ Ən yazıq, ən kiçik; *Nahamar* bir daşın ömrünə; Min insan ömrü də bərabər deyildir (R.Rza); *Düz* yol gedən yorulmaz (Ata. sözü).

NAXOŞ – SALAMAT Dünyada qoca, ya cavan nə gəzir? Bir *naxoş* var, bir *salamat* (Ə.Haqverdiyev).

NAXOŞLUQ – SALAMATLIQ Bəs eşitdim mallarda *naxoşluq* var imiş (Ə.Haq-

verdiyev); Danış görək şəhərdə daha nə var, *salamatlıqdır?* (C.Əmirov).

NAİNSAF – RƏHMLİ *Nainsafın* kəli qaçar (Ata. sözü); *Rəhmlı* adamların işi uğurlu olur.

NAQİS – KAMİL Bu yaşa gəlmişəm, məndən bir pis söz, bəd hərəkət, *naqis* əməl görməmişiniz və eşitməmişiniz (Ə.Vəliyev); *Kamil* bir şəxsdir (M.İbrahimov).

NAMƏRD – CƏSARƏTLİ *Namərd* gəlib mərd olmaz (Ata. sözü); Kolxoz sədrinin səmimi etirafı, doğru danışması, *cəsarətli* fikri onu fərəhləndirdi (Ə.Vəliyev).

NAMUSLU – HƏYASIZ Ağillı və *namuslu* adamlar bu böhtanlara inanmazlar (M.İbrahimov); Biyy, nə *həyasız* kişidir, içəriyə niyə baxır? (M.Hüseyn).

NAMUSSUZ – TƏRBIYƏLİ Xanın nökeri sənə kimi *namussuzlardır* (A.Şaiq); *Tərbiyəli* oğlandır, ana, bir qrupda oxuyuruq (İ.Fərzəliyev).

NANƏCİB – LƏYAQƏTLİ *Nanəcibdən* ağa olmaz, təkədən qoç (Ata. sözü); Çox *ləyaqətli* yoldaşdır (M.Hüseyn).

NANƏCİBLİK – LƏYAQƏTLİLİK Mənim *nanəcibliyimdən* yoxsulluğa, miskinliyə giriftar olmuş bu bir neçə adama rast gəldiyim üçün şükür etdim (M.Talıbov); *O, ləyaqətliyi* ilə bizim gözümüzdə ucalır.

NARAHAT – ARXAYIN Hər dəfə telefon zəngi eşidəndə Sandrodan bir xəbər veriləcəyini düşünən polkovnik *narahat* idi (S.Qədirzadə); Dərdin elə busa, lap *arxayın* göz (S.Vurğun).

NARAHATLAŞMAQ – ARXAYINLAŞMAQ Oğlunun hərəkətlərini görəncə *narahatlaşır* (Ə.Vəliyev); Siz də Çaxunəşvilini burada görüb *arxayınlaşmışınız* (C.Əmirov).

NARAHATLIQ – ARXAYINLIQ *Narahatlığı* daha da çoxaldı (S.Qədirzadə); Bir *arxayınlıq* nəğmələşir könlümüzdə (R.Rza).

NARIN – İRİ Şumumuz çox *narındır* (Ə.Vəliyev); Gülşən isə kəsdiyi *iri* bir cimi götürüb arxın alt tərəfinə qoydu və qızlara dedi (Ə.Vəliyev).

NARINLAŞMAQ – İRİLƏSMƏK Qar dənələri getdikcə *narınlaşdı* (A.Məmmədraz); Havalər quraq keçdiyindən yerdəki çumбузlar *iriləşirdi*.

NASAZ – SAĞLAM Yoldaşım *nasazdır* (M.İbrahimov); Kişi *sağlam*, ağılı başında bir adam idi (M.İbrahimov).

NAŞI – TƏCRÜBƏLİ Ailəni iki nəfər *naşı* və həyata təzəcə atılan, eyni zamanda bir-birini sevən iki adam qurmağa məcburdur (M.S.Orudbadi); Əlbəttə, o *təcrübəlidir* (C.Əmirov).

NATAMAM – BÜTÖV Hamısı *nata-mamdır* (S.Rüstəm); Hələ kəsilməyib, *bütövdür* (Ə.Vəliyev).

NAZİK – QABA Mənim bu *qaba* ürəyimdə *nazik* hisslər günü-gündən artmaqdadır (Ə.Haqverdiyev).

NAZİKLƏSMƏK – QALINLAŞMAQ İstilər düşdükcə novdan donmuş su *nazikləşir*, əriyib yox olur (Ə.Vəliyev); İndi suyu sovulmuş dəyirman get-gedə soyuyur, novdan tökülən su donur, buz *qalınlaşdı* (Ə.Vəliyev).

NƏCİB – KOBUD Cahangir ağa kimi *nəcib* ağa heç bir oymağda tapılar? (Ə.Haqverdiyev); Ürəyim sanki *kobud* bir pəncənin sört barmaqları arasında cəngləninir (S.Qədirzadə).

NƏCİBLİK – KOBUDLUQ *Nəciblik* həməndir, hünər o hünər; Günəşdən istilik, işıq alaram (M.Rahim); Burada *kobudluq*, etinasızlıq, dönüklük – hər şey vardır (M.İbrahimov).

NƏHƏNG – BALACA *Nəhəng* bir xeyli şaha baxdı (İ.Şıxlı); Çənəsi yumru, burnu *balaca* idi (S.Qədirzadə).

NƏM – QUPQURU Kibrit evin rütubətindən *nəm* çəkmişdi (S.Vəliyev); Kişi əlini bədəninə çəkdi, *qupquru* olduğunu görüb paltarını geyindi (İ.Şıxlı).

NƏM – QURU Yaxşı ki, hər yer *nəmdir*, ləpirlər yaxşı görünəcək (C.Əmirov); İneyin dərisi *quru* idi (C.Əmirov).

NƏMİŞLİK – QURAQLIQ Bu il, qızım, türkün sözü, *nəmişlik* olmadı, havalar, türkün sözü, quru keçdi, mən də borca düşmüşəm (C.Cabbarlı); Bu il *quraqlıq* keçir.

NƏMLİ – QURU Məlul baxır Mərmərə; Göy gözləri *nəmlidir* (M.Rahim); Hava *qurudur* (Ə.Vəliyev).

NƏŞƏ – CƏFA Quşlar verər səs-səsə: *Nəşə* gələr hər kəsə (A.Şaiq); Dosta bir belə bəla, *cəfa* vermək rəvadır? (S.S.Axundov).

NƏŞƏ – KƏDƏR Sabahın mənə *kədər* və ya *nəşə* gətirməsinin əhəmiyyəti yoxdu (M.İbrahimov).

NƏŞƏ – MÜSİBƏT Sonsuz *nəşə* duyuram bu sonsuz gəzhagəzdən (S.Rüstəm); Sizin *müsbətiniz* olduqca ağırdır (M.S.Orudbadi).

NƏŞƏLƏNMƏK – KƏDƏRLƏNMƏK Qız artıq *nəşələnmişdi*, içir və oxuyurdu (M.S.Orudbadi); O özü də *kədərlənmişdi* (M.Hüseyn).

NƏŞƏLİ – CƏFALI Uzaqdan dadlı, *nəşəli*, yaxından zəhərli, *cəfali*, bəlalı ömrü puç edən bir şeydir (S.S.Axundov).

NƏŞƏLİ – DƏRDİLİ Bu gün *nəşəlidir* söylədiyim qız (S.Vurğun); Gözlərindən görürəm ki, *dərdlisən* (C.Əmirov).

NƏTİCƏ – BAŞLANĞIC *Nəticədə* kişi peşələrinin sayı xeyli artar. Ancaq *başlanğıc* üçün bu heç də pis deyil (Ə.Əbülhəsən).

NƏZAKƏTLİ – KOBUD Rəisin *nəzakətli* ədaləri Məşədibəyi təəccübləndirmədi (M.Hüseyn); Çox *kobud* adamdır (M.Hüseyn).

NƏZAKƏTSİZ – LƏYAQƏTLİ Heç bir *nəzakətsiz* söz tapa bilmədim (Mir Cəlal); O, *ləyaqətli* adamdır.

NƏZAKƏTSİZLİK – QANACAQLILIQ Demərəm, bilirsiniz ki, qadımdan onun

yaşını soruşmaq *nəzakətsizlikdir* (C.Əmirov); *Qanacaqılığı* onun kollektiv arasında hörmətini artırır.

NƏZƏRİ – TƏCRÜBİ Dərsin *nəzəri* məsələləri *təcrübi* məşğələlərdə şərh olunmalıdır.

NƏZƏRİYYƏ – PRAKTİKA *Nəzəriyyə* ilə *praktika* bir-birini tamamlayır. Nəzəriyyə praktikasız kordur, praktikasız nəzəriyyə heçdir.

NİCAT – FƏLAKƏT *Nicat* və mərhəmət qapıları açılmadı (M.İbrahimov); Onların bütün hərəkətləri böyük bir *fəlakət* bildirirdi (M.İbrahimov).

NİFRƏT – MƏHƏBBƏT *Məhəbbət* və *nifrətdən* başqa laqeydlik də var (A.Məmmədov).

NİFRƏT – RƏĞBƏT Rəsulovun bu baxışında həm maraq, həm də *nifrət* oxunurdu (C.Əmirov); Əsər tamaşaçıların *rəğbətini* qazanmışdı.

NİKBİN – BƏDBİN Aslan düşərgədə də belə xəyalpərvər və *nikbin* idi (S.Vəliyev); Həssən təbiətin *bədbin* və hövsələsiz bir adamı idi (Çəmənşəminli).

NİKBİNLƏSMƏK – BƏDBİNLƏSMƏK *Nikbinləşməyə* əsas vardır. Günəş də bunu görüb ümidini kəsir, *bədbinləşir*, bəxtinə lənət oxuyurdu (Ə.Vəliyev).

NİKBİNLİK – BƏDBİNLİK Vaqiflə Vidadinin məşhur “Deyişmə”sində... sevinc ilə kədər, *nikbinliklə bədbinlik*, əqli-ürfani ucalıqla dünyəvi eşq qarşılışır (Ə.Səfərli).

NİMDAŞ – TƏZƏ Sən bir dayan, bir baxım görüm bəlkə *nimdaş* bir şey tapa bildim (C.Cabbarlı); – Əlbəttə, *təzə* məşumdur (T.Kazımov).

NİSGİL – SEVİNC Danış ki, ürəyində qalması bir *nisgilin* (S.Rüstəm); Sabirin gözlərində *sevinc* ifadəsi canlandı (M.Hüseyn).

NİSGİLLİ – NƏŞƏLİ Onun evə qəlbi *nisgilli* qayıtmasına qıymadı (İ.Şıxlı); *Nəşəli* həyat sürürdü (İ.Fərzəliyev).

NİZAMİ – POZUQ Demək, içərimizdə *nizami* əsgər yoxdur (S.Vəliyev); Özünün *pozuq* dəstəsi ilə dağlara dırmaşmağa başladı (“Ulduz”).

NİZAMLAMAQ – POZMAQ Xətayi öz qoşununu *nizamladı* (M.Ələkbərli); Dəstəni *pozdu* (M.İbrahimov).

NİZAMLI – POZUQ İngilis desanti *nizamlı* matros cərgələri ilə sahilə çıxdı (C.Məmmədov); *Pozuq* cərgədir, bir ölçü götürmək lazımdır.

NORMAL – GİC Baş adı baş idi, qarşısındakı da *normal* adam idi (“Azərbaycan”); *Gic* toyuq yumurta aparar (Ata. sözü).

NÖKƏR – AĞA *Ağa* ilə xanım savaşıdı, arada *nökərin* canı çıxdı (Ata. sözü).

NÖKƏRLİK – BƏYLİK Lakin bu sevinc... onun tutqun, yoxsulluq və *nökərlik* qayğıları içərisində sönməyə getdi (Mir Cəlal); *Bəyliyi*ni bizə göstərir? (M.İbrahimov).

NUR – ZƏHRİMAR Üz-gözündən *nur* tökülür (“Ulduz”); Keşişin qaşqabağından *zəhrimar* tökülürdü (İ.Fərzəliyev).

NUR – ZÜLMƏT Sevən ürəklərə eşqin *nur* saçır; Çiçəklər gülümsər günəş doğanda (M.Araz); Tənha qayalara, lal meşələrə; *Zülmət* gecələrdə hayandı Göy göl (M.Araz).

NURLU – ZÜLMƏTLİ *Nurluyam* bir xəzan yarpağı kimi (S.Sərxanlı); Qəfil təzadların sıçrayış yeri; Gah *zülmətli* olub, bu yer, gah işıq (M.Araz).

Oo

OBYEKT – SUBYEKT Fellərin mənaca müxtəlifliyi *subyektin* fellərə qarşı, subyektin *obyektə* qarşı və bir fellə obyekt arasındakı münasibətdən irəli gəlir (M.Hüseynzadə).

OBYEKTİV – SUBYEKTİV Dildə omonimlərin mövcudluğu dilçilik ədəbiyyatında *obyektiv* və *subyektiv* amillərlə izah olunur (H.Həsənov).

OBYEKTİVLİK – SUBYEKTİVLİK Hadisələri izah edərkən *subyektivliyə* yol vermək olmaz, onlara *obyektivlik* əsasında yanaşılmalıdır.

ODLU – SÖNÜK *Odlu* gənc əlləmlik və səbirsizliklə dedi (M.İbrahimov); Yeddi qonşuya da onun *sönük*, lakin təsirli səsi gedərdi (Mir Cəlal).

OĞRU – DOĞRU Aləmə *oğruyam*, sənə ki *doğruyam* (Ata. sözü).

OĞRULUQ – DOĞRULUQ Niyə verdin fənayə *doğruluğu*; İrtikab eylədin bu *oğruluğu*? (M.Ə.Sabir).

OXUMUŞ – AVAM Sən *oxumuş* bir oğlan, *avam* hacılara belə yaraşmayan sözlər danışırsınız (C.Cabbarlı).

OXUNAQLI – ÇƏTİN Əsərin dili aydın və *oxunaqlıdır*. Əsərdə *çətin* tələffüz olunan sözlər vardır (“Ulduz”).

OLMAQ – ÖLMƏK *Oldu* ilə *öldüyə* qarə yoxdur (Ata. sözü).

OLUM – ÖLÜM Hamletin səsi gəldi qulağına: “*Olum*, ya *ölüm!*” R.Rza.

ONDA – İNDİ Əgər *onda* mane olurdu-lar, *indi* olmazlar (Mir Cəlal).

ORA – BURA *Orada* həyat başqa, *burada* isə bambaşqadır (M.S.Ordubadi).

ORTA – ALİ Sabah *orta* məktəbi bitirib *ali* məktəbə girəcəyəm (S.S.Axundov).

ORTABAB – YOXSUL Keçmişdə nə varlı, nə də *yoxsul*, nə aşağı, nə də *ortabab* olduğunu bilməyən, həmişə adamlara artıq və şübhəli gözə baxıb duran Vəli kişi soruşdu (M.İbrahimov).

ORTABOYLU – UCABOYLU Cahan xanım *ortaboylu* idi (M.İbrahimov); Mən Cavadam, *ucaboylu*; İndi isə kül adamam (C.Novruz).

ORTADA – QIRAQDA *Ortada* yeyir, *qaraqda* gəzir (Ata. sözü).

ORTANCIL – BÖYÜK Tacirin *ortancıl* oğlu da *böyük* qardaşı kimi cavahiri qırmağa cəsarəti çatmır (A.Şaiq).

OTURAQ – KÖÇƏRİ *Oturaq* həyat sürürdülər (“Ulduz”); Qürbətə uçmurm, *köçəri* quşlar?! (R.Rza).

OTURMAQ – QALXMAQ Biri *qalxıb*, o birisi *otururdu* (Mir Cəlal).

OTURUŞLU – DURUŞLU Başıcaıq, sakit *duruşlu*, bahar geyimli rus, sanki onun üzünə gülürdü (Mir Cəlal); Sakit *oturuşlu* xanım bu gün gözümə qəmli görünürdü (“Azərbaycan”).

OYAQ – YATMIŞ İmir *oyaq* idi (M.Süleymanlı); *Yatmış* uşağı dəli edərsən.

OYNAQ – SÜST Danışarkən nazik və *oynaq* qaşları onun çöhrəsini daha da cazibədar edirdi (S.Vəliyev); O bu gün *süst* idi.

OYNAQLIQ – SÜSTLÜK Əmin ol ki, Özdəmiri səfil edən həm Afətdir, həm də onun oynaqlığıdır (H.Cavid); *Süstlük* onu qaradınməzləşdirmişdir (“Azərbaycan”).

Öö

ÖCƏŞKƏN – SAKİT *Öcəşkən*, dalaş-qan uşağıdır (“Ulduz”); *Sakit*, ağıllı adama oxşayır (S.Qədirzadə).

ÖCƏŞMƏK – SAKİTLƏŞMƏK Bir ana şivəni, bir el qayğusu; Bir el şairinin təmiz duyğusu; Və onunla gedən bir *öcəşmədir*; Bir quru səhradan çıxan çəşmədir (M.Müşfiq); Axır ki, *sakitləşdi* (M.Hüseyn).

ÖGEY – DOĞMA Dedim *ögey* atadan ata olmaz bunlara (M.Eynullayeva); – Sən mənim *doğma* atamsan! (Ə.Vəliyev).

ÖGEYLİK – DOĞMALIQ *Ögeylik* bəllidir başdan, binadan; Qatı düşmənidir ilk məhəbbətin (M.Rahim); Məhərrəm çoxdan eşitmədiyini bu səsdə bir *doğmalığ*, bir nəvəziş axtarırdı (M.Eynullayeva).

ÖLƏZİMƏK – DƏBƏRMƏK Artıq kənd ayağındakı cərgə tonqallar *öləziməkdə* idi (S.Qədirzadə); Sənən ocağı bir az *dəbərtirdi* (M.Süleymanlı).

ÖLMƏK – YAŞAMAQ Bizə *yaşamaq* da, *ölmək* də tanış; Bir az da başqa bir aləmdən danış! (S.Vurğun).

ÖLÜ – DİRİ Mən vaxtilə *diri* idim, indi isə bir *ölü* (C.Cabbarlı).

ÖLÜ – SAĞ Qurban *sağdır*, amma canı nasazdır (Ə.Haqverdiyev); Barı *ölü* barmaqları kimi; O quru budaqlardan utan! (R.Rza).

ÖLÜLÜK – DİRİLİK Min günün *ölülüyündən*, bir günün *diriliyi* yaxşıdır (Ata sözü).

ÖLÜVAY – BACARIQLI *Ölüvay* oğlu, *ölüvay*, dur bir sən də hərəkətə gəl (“Azərbaycan”); Çox *bacarıqlı* qızıdır (C.Əmirov).

ÖLÜVAY – ZİRƏK Zalım balası çox *ölüvaydır* (İ.Fərzəliyev); Vəfadar qoçaqdı, güclü idi, cəld və *zirəkdi* (M.İbrahimov).

ÖLÜVAYLIQ – QIVRAQLIQ Sənin *ölüvaylığın* ucundan bu günə qalmışdır. Bir *qivraqlıq* yoxdur (MİR CƏLAL).

ÖMÜRLÜK – MÜVƏQQƏTİ *Ömürlük* bir eşqin yolçusuyduq biz! (S.Vurğun); *Müvəqqəti* çətinlikdir, dözmək lazımdır.

ÖN – ARXA Qoy əssin *önümüzə* yağlar yarpaq kimi (S.Rüstəm); Bu vaxt düşməni *arxama* keçib məni gördü (S.S.Axundov).

ÖRTMƏK – AÇMAQ Elə xırman yerlərini də çayır *örtmüşdü* (İ.Şıxlı); Anam *açardı* o kitabı, kədərlənəndə (R.Rza).

ÖRTÜLÜ – AÇIQ *Örtülü* süfrənin bir eybi olar, *açıq* süfrənin min eybi (Ata sözü).

ÖTƏRİ – DİQQƏTLƏ Qonşuluq üzündən, görəndə *ötəri* bir salam verərdim (MİR CƏLAL); Qulam keçib *diqqətlə* ora baxdı (S.Qədirzadə).

ÖTÜRMƏK – QARŞILAMAQ Bayramqabağı qonaqların bir qismini *ötürürdülər*, bəzilərini isə *qarşılayırdılar*.

ÖZBAŞINA – RƏSMİ Hələlik Kür dolaşır *özbaşına* (S.Rüstəm); *Rəsmi* evlənmək çox asan işdir (M.İbrahimov).

ÖZBAŞINALIQ – RƏSMİLİK Qanunsuzluq, *özbaşınalıq* və vəhşiliklə barışa bilmirdi (S.Şamilov); *Rəsmilik* dairəsində istintaqa başladı (H.Nadir).

ÖZGƏ – DOĞMA *Özgə* uşağını saxlamaq bir xəta şeydir (S.S.Axundov); *Öz doğma* millətindən; Qoruyur özgələri (B.Vahabzadə).

ÖZGƏLƏŞMƏK – DOĞMALAŞMAQ Gələndə qonaqsan, gedəndə qonaq; Nə tez *özgüləşdi* bu ocaq sənə? (B.Vahabzadə); Üç yüz yad şairi *doğmalaşdıran*; Şerindən qüvvətli tərcüməsilə... (X.Rza).

Pp

PAKLIQ – ÇİRKİNLİK Baxdım, baxdım, sifətində mələkə *paklığı* vardı (Çəmən-zəminli); Gərək insan aynaya baxsın, görünüşü yaxşıdırsa, işi də görünüşü kimi yaxşı olmalıdır, çünki *gözələ çirkinlik* yaraşmaz... (“Qabusnamə”).

PARA – BÜTÜN *Paraya* dəymə, *bütünü* kəsmə, doğra doyunca ye (Ata. sözü).

PARÇA – BÜTÖV Qranit *parçası*, küt-ləşindən ayrılrsa da, qranitdir. O, *bütövdən* qəlbidir (R.Rza).

PARILDAMAQ – SÖNMƏK Hər şeydən xəbərsiz olan Ay həmişəki kimi *parıldayır*, gecəyə bəzək verirdi (S.Vəliyev); Bu səhnə çox sürməyir, lampa *sönür*, pərdə salınır (Mir Cəlal).

PAYLAMAQ – YIĞMAQ Xonçadək saçaqılı konfetləri xışmalayıb qızlara *payladı* (İ.Şıxlı); Meyvələr ağırlaşır; Şirə *yiğir* özünə (O.Sarıvəlli).

PƏRAKƏNDƏLİK – YIĞCAMLIQ Tətillər dağınıq gedir hələlik; İnqilab sevməyir *pərakəndəlik* (S.Vurğun); *Yığcamlıq* R.Rza yaradıcılığı üçün səciyyəvidir.

PƏRİŞAN – XOŞBƏXT Dünyanın *pərişan* bağında canan; Mən nəğməli bülbül, sən bir baharsan (R.Rza); Özünü *xoşbəxt* adamlar kimi aparırdı (S.Qədirzadə).

PƏRİŞANLIQ – XOŞBƏXTLİK Həqiqi yoxsulluq və *pərişanlıq* görməzlər (M.Talıbov); Səndən, oğlum, yeganə xahişim budur: çalış ki, Könülün bu evdən apardığı ən qiymətli chehizi olan *xoşbəxtliyi* itməsin (S.Qədirzadə).

PƏSDƏN – UCADAN *Pəsdən* yox, *ucadan* oxumağı xoşlardı.

PİNTİ – SƏLİQƏLİ Qış getsə, gəlsə yaz, *pinti* qız üzün yumaz (Ata. sözü); Axşam tarla düşərgəsinin *səliqəli* otağında briqada üzvləri hesabdarın üstü şüşəli iri yazı stolunun ətrafına yığışmışdılar (Ə.Vəliyev).

PIRPIZ – SIĞALLI ...Pırpız qırmızımtıl saçları eynimdə dumanlandı (S.Qədirzadə); Saçları *siğallı* idi (Ə.Vəliyev).

PİS – YAXŞI Qoymayaq *yaxşım* pisləsin *pislər* (R.Rza).

PİSİKMƏK – ŞİRNİKMƏK Rüstəm kişi də məsələnin bu tərəfindən yapışıb onu *pisikdirdi* (M.İbrahimov); Elə həmin gündən başlayaraq pula *şirnikib* cibgirliyə başladı (C.Əmirov).

PİSLƏMƏK – XOŞLAMAQ Bilirəm, belə *xoşlayırsan* (R.Rza); Sövdələşməni *pisləyirsən?*!

PİSLƏMƏK – TƏRİFLƏMƏK Ədhəmi bütün şəhər *tərifləyəndə* Səbrini *pisləyirdi* (M.Hüseyn).

PİSLƏŞMƏK – YAXŞILAŞMAQ ...Xəstəxanada yatan arvadının əhvalı getdikcə *pisləşirdi* (S.Qədirzadə); Xəstənin *yaxşılaşması*, irəli gəlməsinin bir səbəbi də onun mənəvi cəhətdən, ruhən dinc və arxayınlığıdır (Mir Cəlal).

PİSLİK – YAXŞILIQ Doğrudur, insan *yaxşılıqdan* razı, *pisləkdən* narazı olur (M.Talıbov).

POZĞUN – NAMUSLU Həlimənin *pozğun* qadın olduğuna öz-özlüyündə yəqinlik hasil edən kapitan Rəsulov söhbəti davam etdirdi (C.Əmirov); Hər *namuslu* oğul, hər *namuslu* qız; Elin balasıdır, elindir yalnız (S.Vurğun).

POZUŞMAQ – DÜZƏLİŞMƏK İndi ki, belə oldu, mən bu işi *pozacağam* (S.S.Axundov); Mən dilim dolaşa-dolaşa söz verdim ki, Dilgüşə ilə tezliklə *düzəlişərik* (Ə.Vəliyev).

PROLOQ – EPİLOQ *Proloq* ədəbi əsərdə başlanğıc, giriş, *epiloq* isə ədəbi əsərin son hissəsidir.

PULLU – KASIB Çünki onlar *kasıb* deyil, *pulludur* (A.Şaiq).

Rr

REAL – XƏYALİ R.Rza *real* həyatı hadisələri qələmə alırdı. ...Körpəlikdə onun üçün yanmaq anlaşılmaz, lap *xəyali* bir şey imiş (M.İbrahimov).

RƏĞBƏT – KÜFR Əvvəl *küfrü* ilə qorxudurdu; İndi *rəğbəti* ilə qorxudur (R.Rza).

RƏĞBƏT – NİFRƏT Aslan bütün komandir heyəti üzvləri ilə yaxından tanış olmuş və onların böyük *rəğbətini* qazanmışdı (S.Vəliyev); Xalqın qəzəb və *nifrətinin* həddi yox idi (S.Vəliyev).

RƏHMƏDİL – ZALIM Ancaq bilirəm ki, siz *rəhmədil* bir adamsınız (C.Əmirov); Dünyada zindan və *zalım* qalmayacaqdır (M.İbrahimov).

RƏHMƏDİLLİK – ZALIMLIQ *Rəhmədillik* eləyirik, sonra da əzabını çəkirik (S.Vəliyev); Şahın *zalımlığı* hamıya aydın idi.

RƏHMLİ – İNSAFSIZ Doğrudan da Rade *rəhmli* adam idi (S.Vəliyev); Ay *insafsız*, yəni sənin hərəkətə gələn vaxtın olmayacaq? (İ.Fərzəliyev).

RƏHMSİZ – İNSAFLI Nə üçün şahların çoxu öz rəiyyətlərinə qarşı *rəhmsizdir?* (M.Talıbov); Mən sizi bir *insafli* adam kimi tanıyıram.

RƏİYYƏT – BƏY *Rəiyyət* nə qədər avam olsa, bir elə *bəy* üçün məsləhətdir (Ə.Haqverdiyev).

RƏİYYƏTLİK – BƏYLİK Arvad tayfası bir şeydir ki, gözü tutub, ürəyi yapışandan sonra nə *bəylik* axtarır, nə *rəiyyətlilik* (Ə.Haqverdiyev).

RƏSMİ – ADI Yəni yük daşımaqdan ötrü mənə *rəsmi* paltar geyindirildilər (M.Talıbov); *Adi* paltarda bizi qarşıladı (“Ulduz”).

RƏŞADƏT – QORXAQLIQ ...Bu qəhrəman bir daha ayağa qalxmaq, qılınc vurmaq üçün özündə bir mətanət və qüdrət, ruh və *rəşadət* tapacaqdımı? (M.İbrahimov); *Qorxaqlıqda* tayı yoxdur.

RƏŞADƏTLİ – QORXAQ Eşq olsun *rəşadətli* Azərbaycan Ordusuna! *Qorxaq* nə zərər edər, nə mənfəət (Ata. sözü).

RƏZALƏT – FƏZİLƏT Bu *fəzilət* deyil, *rəzalətdir* (H.Cavid).

RƏZİL – LƏYAQƏTLİ Anrı lənət yağdırır: *Rəzil* mütləqiyyətdə! (B.Vahabzadə); Moskvada *ləyaqətli* bir iş keçdi (M.İbrahimov).

RİCA – ƏMR Onu göndər mənə, budur bir *ricam*; Qoy səndən uzaqda duyum iyini (R.Rza); *Əmrinin* dalını buyurunuz (S.S.Axundov).

RİYAKAR – HƏYALİ Ancaq ki, *riyakar* gözlərdən uzaq; Aparın, bir çayda basdırın məni! (R.Rza); Özünü *həyalı* bir gəlin kimi aparırdı (İ.Şıxlı).

RİYAKARLIQ – HƏYALILIQ Nicat yolunuzu, mahiyyətinizi hiylə və *riyakarlıqda* görürsünüz (M.Talıbov); Onda qız *həyalılığını* vardır (S.Qədizadə).

RÜTUBƏTLİ – QURU Sizin zirzəmi bizimkindən *rütubətli*dir (S.Vəliyev); Oturmağa *quru* yer axtarırdı (Ə.Vəliyev).

Ss

SABAH – BU GÜN *Sabah* tamaşa günüdür, ciddi hazırlaş (S.Vəliyev); Qapının ağzında Qızıyətər qarı; Əlləri qoynunda oturub *bu gün* (S.Vurğun).

SABAHI – BUGÜNKÜ *Sabahki* təntənənin sorəgini aldılar (S.Rüstəm); *Bugünkü* plovun xərci də mənədir (S.S.Axundov).

SABIQ – GƏLƏCƏK *Sabiq* tacir Ağa Qurbanı hamı tanıyırdı (Ə.Haqqverdiyev); *Gələcək* günlərə aparmalıyam, mürəkkəb əsrimi (R.Rza).

SABIT – DƏYİŞKƏN Əsil aşıq olur sevgidə *sabit* (H.Cavid); Hibrid orqanizmlər daha *dəyişkən* olur (M.Axundov).

SABIT – SƏRBƏST Cəbhədə vəziyyət *sabit* idi (S.Qədirzadə); Nizami yenə *sərbəst* cavab verdi (M.İbrahimov).

SABITLƏSMƏK – SƏRBƏSTLƏŞMƏK *Sabit* birləşmələr dilin tarixi və inkişafı prosesində yaranır və sabitləşir (Y.Seyidov); Tərkibdən kənarda sözlər *sərbəstləşir*.

SABITLIK – DƏYİŞKƏNLİK Komponentlərin mənaca qovuşuq və ayrılmaz olması frazeologizmlərin *sabitliyini* göstərir (H.Həsənov); Birdən-birə əmələ gələn bu *dəyişiklik* Əzizə də təsir etdi (Ə.Vəliyev).

SABITLIK – SƏRBƏSTLIK Onlar hazır şəkildə təkrar olunduğuna görə yox, frazeoloji səviyyədə *sabitliyə* malik olduğuna görə sabitdir (H.Həsənov); Hissiyat, *sərbəstlik* və alicənablıq xeyrxahın yaxşı cəhətlərini, nəcəbətini yaymaqda kimsəni mübaliğəyə sövq edir (M.Talıbov).

SACLİ – KEÇƏL *Keçəl* qızı qoy evdə; *sacılı* qızı götür qaç (A.Şaiq).

SADƏ – ÇƏTİN Mən insanam; *sadə* insan əlinin; Yaradığı nemətlərə öyünməsəm ölərəm (R.Rza); Əzizim, bu çox *çətin* addır (C.Əmirov).

SADƏ – MÜRƏKKƏB Mənim rəfiqəm *sadə* bir qızıdır (C.Əmirov); Mən o zəif və

mürəkkəb insanların vücudunu, xüsusiyyətini öyrənmişdim (Mir Cəlal).

SADƏDİL – İNADCIL Sən ki bir *sadədil* uşaq idin? (Ə.Haqqverdiyev); *İnadçı* bir uşaq kimi özünü aparırdı (“Ulduz”).

SADƏDİLLİK – İNADÇILLIQ – Çar babadan imdad gözləmək, zülm yuvasına müraciət etmək nə qədər *sadədillik* (S.S.Axundov); Onda hələ *inadçılıq* qalıb (“Azərbaycan”).

SADƏLIK – ÇƏTİNLİK Jandarm rəisi özünü *sadəliyə* vurub ehtiramla ayağa qalxdı (M.Hüseyn); Cavab verməyə də *çətinlik* çəkirdi (Ə.Vəliyev).

SADƏLIK – LOVÇALIQ Onların bəziləri *sadəlik* və təvazökarlıq kimi sifətləri itirmişlər (Ə.Vəliyev); Ancaq Polad hərdən cızığından çıxır, Əzizdə isə bir balaca *lovçalıq* əmələ gəlmişdir (Ə.Vəliyev).

SADƏLÖVH – İNADKAR Soyuq-soyuq ağıldan *sadələvh* yaxşıdır (C.Novruz); *İnadkar* uşaq kimi gücü çatdıqca cır-cır çığırdı (Mir Cəlal).

SADƏLÖVHLÜK – İNADKARLIQ Bir də fikirləşirdim; bəlkə bu ananın *sadələvhliyəndəndir* (Mir Cəlal); Əvvəldən başladığı *inadkarlıq*, qürur hissi onu sözdən dönməyə qoymur (S.Qədirzadə).

SADIQ – XƏYANƏTKAR *Sadiq* adamdır, ona bel bağlamaq olar. Onun təbiəti elədir, *xəyanətkardır* (H.Nadir).

SADIQ – NAMƏRD Bir *sadiq* ömür dostum; Şeir dilli yarım var (R.Rza); *Namərdəm* tutmasam mən özüm! (S.Rüstəm).

SADIQ – SATQIN Fazil, *sadiq* dostumuz! Sizi böyüden atalar və analar müqəddəs dostluq önündə diz çöklər (C.Məmmədov); *Satqına* rast gəlsə, satar Nəbini (S.Rüstəm).

SADIQLIK – SATQINLIQ Ana öz övladına *sadiqlik*, mehribanlıq kimi hissləri

aşılırdı. Qoca bu *satqınlığı* bağışlayan deyil (M.İbrahimov).

SAF – ÇİRKİLİ Səhərin *saf* və gözəl havası, kolların və meyvələrin ətri, quşların nəğmələri insana zövq-səfa verirdi (S.S.Axundov); Şəhərin havası *çirkilidir*.

SAF – ÇÜRÜK Qəlbinizdə varsa kin, qəzəb; çıxarın atın, *çürük* diş kimi (R.Rza); Onun inci kimi *saf* dişləri var (“Azərbaycan”).

SAF – QARIŞIQ *Saf* gümüşə çürük saman zərər verir (Ata. sözü); Bu, *qarışıq* qızıldır.

SAFLAŞMAQ – ÇÜRÜMƏK Neçə vaxtdı ki, orada canım çürüyürdü (S.Vəliyev); Erkən durmaq yaxşı şeydir, bədəni *saflaşdırır* (S.S.Axundov).

SAĞ – XƏSTƏ Bəli, *sağları* sağaldıram (S.S.Axundov); *Xəstə* gözlərini açdı (S.Qədirzadə).

SAĞ – SOL Allah *sağ* əli *sol* ələ möhtac eləməsin (Ata. sözü).

SAĞA – SOLA Platformanın hər tərəfi *sağa* doğru tərəpənərək sürüşür, o biri tərəfi də *sola* doğru (Çəmən-zəminli).

SAĞALMAQ – NAXOŞLAMAQ *Sağalarsa* həkiməm, sağalmazsa, mən kiməm? (Ata. sözü); Qanadlarını sallayıb *naxoşlamısan* (M.İbrahimov).

SAĞDAKI – SOLDAKI Milis nəfərinə *sağdakı* və *soldakı* qonşu qapıların zənglərini çalmağı tapşırırdı (H.Nadir).

SAĞDIŞ – SOLDIŞ Sevincim üzünü tutanda dağa; *Sağdışım, soldışı*m ələmim olsun? (H.Hüseynzadə).

SAĞLAM – AZARLI Sənin kimi *sağlam*, vidli-fasonlu oğlan da pul haqqında danışarmı? (C.Əmirov); *Azarlımın* yanında turşu yeməzlər (Ata. sözü).

SAĞLAM – ƏLİL *Sağlam*lar cəbhəyə göndərilir, müharibə *əlilləri* onları əvəz edirdi (Ə.Vəliyev).

SAĞLAMLIQ – ƏLİLLİK İnsanın yaşaması üçün *sağamlıq* əsas şərtidir. *Əlillik* pensiyası alan Səfər kənddə bir müddət tüfeyli həyat keçirmiş, sonra el-obanın təkidi ilə gözətçi vəzifəsinə düzəlmişdi (H.Nadir).

SAĞLIQ – XƏSTƏLİK *Sağlıq* böyük dövlətdir, qədrini bilmək görəkdir (Ata. sözü); Bu və ya başqa *xəstəlik* qana öz təsirini göstərə bilər (C.Əmirov).

SAXTA – ƏSİL Onu mən bilmərrə boynumdan ataram, deyərəm kəbin *saxtadır* (Ə.Haqverdiyev); Döyüşçü, *əsil* döyüşçü olmaq lazımdır (S.Vəliyev).

SAXTAKAR – SƏMİMİ Bir sözlə, çox *saxtakar* adam idi (M.İbrahimov); *Səmimi* dostlar kimi bir-birindən ayrıldılar (“Ulduz”).

SAXTAKARLIQ – ƏSİLLİK Kişilik *saxtakarlıq* deyil, Əliqəmbərlilik (İ.Fərzəliyev); *Əsillik*, nəcəbətlik ailə ilə, köklə bağlıdır (“Azərbaycan”).

SAXTAKARLIQ – SƏMİMİLİK Onun bu sözlərində bir *saxtakarlıq* duyulmaqda idi (M.S.Ordubadı); Hər şeydən əvvəl bizə yoldaşlıq *səmimiliyi* lazımdır (“Azərbaycan”).

SAKİT – QORXULU *Sakit*, ağıllı adama oxşayır (S.Qədirzadə); O bizim üçün çox *qorxulu* adamdır (S.Vəliyev).

SAKİT – LAL İzdiham da Neva kimi qüvvətli və *sakit* axırdı (M.Hüseyn); Çay *lal* axırdı (S.Qədirzadə).

SAKİT – SƏSLİ-KÜYLÜ Göy meşələr, *sakit* kəndlər, *səsli-küylü* limanlar tamaşalı yerlərdir (S.Qədirzadə).

SAKİTLƏŞMƏK – ACIQLANMAQ Onun belə arxayın danışması Əşrəfi həm *sakitləşdirdi*, həm də təşvişə saldı (İ.Şıxlı); Kərbəlayı Eyvaz daha da *acıqlandı* (Çəmən-zəminli).

SAKİTLİK – ÇAXNAŞIQLIQ İstirahət günü olduğundan şəhər milis idarəsində adi günlərə nisbətən *sakitlikdir* (C.Əmirov); Aralığa *çaxnaşılıq* düşdü (İ.Şıxlı).

SAKİTLİK – ƏSƏBİLİK Baba, gör nə *sakitlikdir*?! (G.Hüseynoğlu); Həkimliklə *əsəbilik* tutmur (Ə.Vəliyev).

SAKİTLİK – HƏRC-MƏRCLİK Abbas bəy, bu böyüklükdə şəhərdə necə *sakitlikdir* (Ə.Haqverdiyev); Şəhərdə böyük *hərc-mərclik* var (S.Vəliyev).

SALMAQ – ÇIXARMAQ Gecə yuxuda gah məni qayadan atırlar, gah quyu dibinə

salırlar (Ə.Haqqverdiyev); Quyudan xeyli daş *çıxartdılar* (“Azərbaycan”).

SAMİT – SAİT Ağız boşluğunda maneəyə rast gələrək tələffüz edilən səsler *samit*, əksinə, maneəsiz tələffüz olunan səsler isə *sait* adlanır.

SARALMAQ – AĞARMAQ Rəngi günü-gündən *saralır* (Ə.Haqqverdiyev); Məhtabanın rəngi *ağarmışdı* (S.Rəhimov).

SARALMAQ – QIZARMAQ Dodaqları gah *qızarır*, gah *saralır*, gah da kətan kimi ağarırdı (C.Cabbarlı).

SARIQLI – AÇIQ Üçüncü həftə idi ki, o, gözləri *sarıqlı* gəzirdi (S.Qədirzadə); Qolları *açıq* gəzir (A.Məmmədza).

SARİMAQ – AÇMAQ Bu saat götürim, tənizflə *sarıyım* (M.İbrahimov); İndicə *açacağam*, sən ağlama, yaxşımı? (M.Süleymanlı).

SARIŞIN – QARAŞIN Bir də qapı açıldı və içəriyə ortaboylu, *sarışın*, dedikcə zərif bir xanım girdi (Çəmənzəminli); Saqqallı kişi *qaraşın* oğlandan beş min frank alıb cibinə qoydu (S.Qədirzadə).

SARSAQ – AĞILLI Bu *sarsaq* fikirlər-in; Cəlal bir əsiridir (S.Vurğun); Hər şeydən əvvəl kəndimizə müxtəlif peşə sahibi olan *ağıllı* adamlar lazımdır (Ə.Vəliyev).

SARSAQLAMAQ – AĞILLANMAQ Sənsə *sarsaqladın* (MİR Cəlal); Əgər *ağıllanmısan*, mənə yenə yoldaş Mərdanov deyə bilərsən (S.Qədirzadə).

SARSILMAQ – MÖHKƏMLƏNMƏK *Sarsılır* cümlə əqrəbası onun; Daima yaşlı, daima məhzun (H.Cavid); O, çəkişmələrdə, vuruşmalarda *möhkəmlənmişdi* (“Ulduz”).

SARSİMAQ – MÖHKƏMLƏNMƏK Gözlərin mənliliyimi *sarsıdır* (C.Cabbarlı); Sənin sözlərin ona təsəllidir, onu *möhkəmlədir*.

SATİRA – KOMEDİYA *Satira* nöqsanlara və zəif cəhətlərə istehza deyil, nəcib bir şimşək və ıldırım Allahıdır (V.Belinski.); *Komedianın* əsasını acı gülüş təşkil edir ki, bu da tənqid üsullarından ən qüvvətlisidir (F.Qasımsadə).

SATİRİK – KOMİK *Satirik* və *komik* əsərlərdən isə mütləq müsbət qəhrəman istəmək mənə, doğru olmaz (M.İbrahimov).

SAVADLI – BİLİKSİZ Sənə bir *savadlı* adam lazımdır (Ə.Haqqverdiyev); *Biliksiz* ömrün nə mənası var? (S.Rüstəm).

SAVADSIZ – BİLİKLİ Mən isə *savadsız* bir adamam (C.Əmirov); Şəxsən mən Əzizi təşəbbüskar, *bilikli* bir işçi kimi, yaxşı bir mütəxəssis kimi müdafiə edirəm (Ə.Vəliyev).

SAVAŞ – BARIŞIQ Qurd qardaş, *savaş* nə gərək, ətin yerini tapmışam (A.Şaiq); *Barışıq* məsələləri ilə o məşğuldur.

SAVAŞQAN – SAKİT Təbiətən *savaşqan* və kinli olan Kəlbiyev bu görüşlər zamanı Mina xanım ilə əylənməkdən çox, onun əri ilə maraqlanır... (M.İbrahimov); O, zahirən çox *sakit* idi (M.İbrahimov).

SAVAŞMAQ – BARIŞMAQ Axı onsuz da bədbəxt olan bu adamlar niyə də *savaşsınlar*? (S.Vəliyev); Onu verim, tülkü lələ ilə məni *barışdır* (A.Şaiq).

SAZ – NAXOŞ O *saz* adamdır (İ.Fərzəliyev); Məni *naxoş* və ya xudbin hesab edir (M.İbrahimov).

SAZ – SINIQ Demək ki, işiniz *sazdır*? (M.S.Orudadi); İyirmi il keçir o vaxtdan bəri; Yazıq taleyim *sınıq* şahpəri (S.Vurğun).

SAZAQ – İSTİ Alışdı *istiyə*, dözdü *sazağa*; Bağladı meylini suya, torpağa (H.Hüseynzadə).

SAZAQLI – İSTİ *Sazaqlı* bir külək əsir canımda (M.Ələkbərli); *İsti* gün idi (“Ulduz”).

SEHRLİ – ADI Xan, Eloğlunun bir *sehrli* tütəyi var (A.Şaiq); Əsərdə *adi* hadisələr təsvir olunmuşdur.

SEVGİ – ƏDAVƏT *Sevgi* küçəsi ilə gözdiyin yerdirdir (S.Vəliyev); Tökün dənizlərə, tökün çaylara; Axı insan hara, *ədavət* hara?! (C.Novruz).

SEVGİ – QƏZƏB *Sevgi* evi isə bax, buradadır (S.Vəliyev); Ay oğul, nə deyirsən, nə üçün belə *qəzəbə* gəlmisən (S.S.Axundov).

SEVİNC – HEYRƏT *Sevinc* inciləri axsın gözündən (S.Rüstəm); Gözlərini qırpmadan təəccüb, *heyərət* və dəhşətlə ata baxdı (İ.Şıxlı).

SEVİNMƏK – QƏMLƏNMƏK *Sevinir*, gülürsünüz, bəzən *qəmlənirsiniz* (R.Rza).

SEYRƏK – BASIRIQ *Seyrək* yerlərə əlavə toxum səpirlər (Ə.Vəliyev); Mədənin qapısı da çox *basırıq* idi (M.S.Ordubadi).

SEYRƏK – QATI Göy üzündə *seyrək* bulud var idi (Ə.Vəliyev); Andıra qalmış duman da elə *qatıdır* ki, gözə barmaq təpsən görünməz (H.Nadir).

SEYRƏK – SIX Bəzi sahələrdə pambıq çox *seyrəkdir* (M.İbrahimov); Bu çəməndə bitən otlar o qədər *sıx* və uca idi ki, kəndlilər məni görmürdülər (M.Talıbov).

SEYRƏKLƏSMƏK – SIXLAŞMAQ Arabir *sıxlaşır* səyyar buludlar (Ə.Kürçaylı); Getdikcə soldatlar *seyrəkləşir*, dəhliz tez-tez lap boş qalırdı (C.Məmmədov).

SEYRƏKLİK – SIXLIQ *Seyrəklikdir*, amma sakitlik yox (“Ulduz”); ...*Sıxlıqda* yaşadıkları üçün yaş, hörmət nəzərə alınırdı (M.Talıbov).

SEYRƏKLİK – TÜNLÜK Deyəsən, vəqonda *seyrəklik* idi; səs-küy zad eşidilmirdi (İ.Məlikzadə); İş gününün sonu olduğundan tramvay *tünlükdü* (C.Əmirov).

SEYRƏLMƏK – SIXLAŞMAQ Tüstü azacıq *seyrəldi* (İ.Şıxlı); Buludlar *sıxlaşdı*, yağış yağmağa başladı.

SƏADƏT – BƏDBƏXTLİK *Səadət*lə *bədbəxtlik* arasında bir addımdan artıq məsafə yoxdur (M.Talıbov).

SƏBATLI – DƏYİŞKƏN Oğulla qıza bax polad *səbatlı* (S.Rüstəm); *Dəyişkəndir*, ona etibar etmək çətindir.

SƏBİRLİ – CİRTQOZ Bu, *səbirlil*, dəyanətli, çalışqan uşaqdır (A.Şaiq); *Cirtqoz* kişidir, bir söz deyən kimi alışır (“Ulduz”).

SƏBİRSİZ – TƏMKİNLİ A kişi, nə *səbirsiz* adamsan (S.S.Axundov); Bizim yeganə çıxış yolumuz budur: hissiyata qapılmamaq, səbirlil, *təmkinli* olub iş görmək (S.Vəliyev).

SƏFALƏT – SEVİNC Arvadlar qaldılar cəhalət və *səfalət* pəncəsində (C.Cabbarlı); *Sevinc* içərisində qaldılar (Ə.Əbülhəsən).

SƏFEH – ANLAQLI Sən niyə belə *səfeh* sözlər danışsən? (Ə.Haqverdiyev); Əsgər bəy, mən səni bir *anlaqlı* adam bilirdim (Ə.Haqverdiyev).

SƏFEHLİK – AĞILLILIQ Gələn görüşlərə ümid bəsləmək *səfehlikdir* (S.Qədirzadə); Kim bunu *ağıllılığın* nəticəsi kimi qəbul edir (İ.Məlikzadə).

SƏHƏR – AXŞAM Əzəldən həmdəmi təklil, çən, çisək; Bir də *səhər* yeli, *axşam* küləyi... (H.Hüseynzadə).

SƏHƏR – GECƏ *Gecə* dost tək *səhərin* əlini sıxıb gedir (S.Rüstəm).

SƏHƏRKİ – AXŞAMKI Bütün qadınlar bu *səhərki* polis qadını kimi mərhəmətli olmayacaq ki (S.Vəliyev); *Axşamki* hadisə yaddan çıxmaz (“Azərbaycan”).

SƏHƏRLİ – AXŞAMLI Belə deyib qarı *səhərli*, günortalı, *axşamli* – bütöv bir gün təkli Alayın yuxusundan çıxdı (M.Süleymanlı).

SƏHHƏT – MƏRƏZ *Səhhətim* də qismən düzəlmişdir (M.S.Ordubadi); *Mərazi* şiddətlənmişdi (S.Qədirzadə).

SƏHİH – YALAN Bu xəbər *səhihmidir?* (S.S.Axundov); Qızın verdiyi məlumat *yalandır*.

SƏHİHLİK – YALANÇILIQ İş *səhihlik* tələb edir (“Ulduz”); Canavarlar yedi bütün qoyunu; İştə, oğlum, *yalançılıq* oyunu (M.Ə.Sabir).

SƏHLƏNKAR – MƏSULİYYƏTLİ Mənim *səhlənkər* başımı kəs! (Mir Cəlal); *Məsuliyyətli* adamdır (M.İbrahimov).

SƏHV – DOĞRU Xanım, fikriniz *səhv* deyil (S.S.Axundov); *Doğru* xəbərdir, anın üçün darə düşmüşəm (Nəsimi).

SƏXAVƏT – XƏSİSLİK Bu gözlənilməz *səxavət* zabiti sən dərəcə sevindirirdi (S.Vəliyev); Gözəllik *xəsisliyi* sevməməlidir (M.S.Ordubadi).

SƏXAVƏTLİ – SİMİC Bu *səxavətli* qonaqların hamısından artıq, nədənsə, Təbrizin sovqatlarına fikir verilirdi (Mir Cəlal);

Ay *simiclər* padşahı, nə üçün indiyədək bunları satıb balaların üçün xərcləməmişən, goruna aparacaqsan? (C.Əmirov).

SƏKSƏKƏLİ – RAHAT Gecələr çox *səksəkəli* yatırdı (S.Qədirzadə); Qoyun xalq *rahat* yaşasın (M.İbrahimov).

SƏLİQƏLİ – NATƏMİZ Otaq *səliqəli*, otaq tərtemiz; Düzülmüş nizamla təzə stullar (H.Hüseynzadə); Otaq *natəmizdir*. (Ə.Qasımov).

SƏLİQƏSİZ – SAHMANLI Bütün binalar *səliqəsiz* halda bir-birinin yanına düzülmüşdü (C.Əmirov); Balaca, isti və *sahmanlı* bir mənzil idi (Mir Cəlal).

SƏLİQƏSİZLİK – SAHMANLILIQ İçəri giren kimi *səliqəsizlik* gözə çarpır (“Ulduz”); Evdə bir *sahmanlılıq*, səliqəlilik vardır ki, gəl görəsən (M.Süleymanlı).

SƏMƏRƏLİ – FAYDASIZ Kolkoxçuların bir sıra ağıllı və *səmərəli* təklifləri oldu (M.İbrahimov); Baş qoşmaq da *faydasızdır* (Mir Cəlal).

SƏMƏRƏSİZ – FAYDALI Heç yerdə heç kəs tərəfindən artıq və *səmərəsiz* əməyə yol verilməməlidir (M.İbrahimov); Söhbətiniz çox şirin, çox *faydalıdır* (M.İbrahimov).

SƏMİMİ – RİYAKAR Deyirlər ki, *səmimi* eşqin ürəyi geniş olur (C.Cabbarlı); *Riyakar*, ar olsun sənə! (C.Əmirov).

SƏMİMİ – SOYUQ Dostlar *səmimi* görüşüb öpüşdülər (C.Əmirov); Qarış iki-başlı söz soruşduqda Maya da ondan incidi, bir-birindən *soyuq* ayrıldılar (M.İbrahimov).

SƏMİMİLİK – RİYAKARLIQ Onun baxışlarından bir *səmimilik* duyulurdu (H.Nadir); Mayaya elə gəldi ki, bu etiraf yalan və *riyakarlıqla* dolurdu (M.İbrahimov).

SƏMİMİLİK – SAXTALIQ O, Əzizin sözlərini eşitdikcə ürəyi dağ boyda olur, sevgililərinin saf və *səmimiliyinə* inamı qat-qat artırdı (Ə.Vəliyev); *Saxtalıq* hökm edir daima; Bu necə dövrəndir, həyatdır? (M.Rahim).

SƏMİMİLİK – SOYUQLUQ Onun mənə münasibətində *səmimilik* yoxdur

(“Azərbaycan”); İndi mənə qarşı bu *soyuqluq* nədir? (C.Cabbarlı).

SƏMİMİYYƏT – CİDDİYYƏT *Səmimiyyət* olmayan yerdə sənət yoxdur (M.İbrahimov); Birdən-birə qızın üzündə yaranmış *ciddiyyət* bu suallardan xoşlanmadığını göstərdi (M.İbrahimov).

SƏPMƏK – YİĞMAQ Vaxtında *səpək*, vaxtında *yığaq*, vaxtında təhvil verək (Ə.Vəliyev).

SƏRBƏST – ASILI Artıq mən *sərbəst* adamam, sən məni üzüqara edirsən (M.İbrahimov); Ana, unutmayınız ki, bu işdən mənim də ömrüm *asılıdır* (S.S.Axundov).

SƏRBƏST – ÇƏTİN Atamın balaca çərə-kələrini də *sərbəst* oxuyurdum (M.İbrahimov); Əsər *çətin* oxunur, dili ağırdır.

SƏRBƏST – TABE O burada özünü son dərəcə *sərbəst* hiss edirdi (S.Vəliyev); Hacı İmanqulu, siz də Muxtar bəyin əmrinə *tabesiniz* (S.S.Axundov).

SƏRFƏLİ – ZƏRƏRLİ Bizə *sərfəli* deyil, *zərərlidir*.

SƏRXOŞ – AYIQ Mən *ayıqam*, mən *sərxoş* deyiləm, gedirəm! – dedi (M.İbrahimov).

SƏRXOŞLUQ – AYIQLIQ Keçir xatırından hətta *sərxoşluq*; Lakin ümidini kəsməyir Cəlal (S.Vurğun); *Ayıqlıqdan* lap başım çatlayır (S.S.Axundov).

SƏRİN – İSTİ Sahil *istidir*, Qafur, sularsa çox *sərindir* (S.Rüstəm).

SƏRİN – MÜLAYİM Yayı həmişə *sərin*, qışı *mülayim* keçir.

SƏRİNLİK – İSTİLİK *Sərinlik* yayılır bu gözəl bağa (A.Şaiq); Hər yeri *istilik* bürüyüb (S.Hüseyn).

SƏRMƏK – QALDIRMAQ Nişan aldı uşağı; *Sərdi* qara torpağa (M.Rahim); Hamını ayağa *qaldırdı* (S.Qədirzadə).

SƏRMƏK – YİĞMAQ Məni yayda dərərler; Kölgəsində *sərərlər* (M.Rahim); Paltarı *yığmaq* lazımdır, yağış yağacaq (A.Məmmədov).

SƏRRAST – NATARAZ O *sərrast* deyil, *nataraz* adamdır (“Azərbaycan”).

SƏRRAST – YALAN O çox *sərrast* danışdı (Ə.Vəliyev); Bütün rayon onu da bilir ki, bu bir ildə mən hələ *yalan* danışmamışam (İ.Hüseynzadə).

SƏRSƏM – AĞILLI Xeyr, mən nə qədər də olsam *sərsəm*; Kimsəyə əyləncə olmaq istəməm (H.Cavid); Amma vəzifən oldumu hamının gözündə *ağıllısan*, vəssalam (İ.Fərzəliyev).

SƏRSƏMLİK – AĞILLILIQ Ürfü şər olmuyor, bu fikrə şərik; çəkilir teyindar bu *sərsəmilik* (H.Cavid); Onun *ağıllılığı* sayəsində biz arzumuza çatdıq (“Azərbaycan”).

SƏRTLƏŞMƏK – YUMŞALMAQ Çoban Kərəm yenidən *sərtləşdi* (M.İbrahimov); Lakin buraya hansı məqsədlə gəldiyini yadına salıb *yumşaldı* (C.Əmirov).

SƏRTLİK – YUMŞAQLIQ Artıq sifətdən yorğunluq oxunurdu, gözlərindən *sərtlik* yağırıdı (“Azərbaycan”); Rüstəm kişi zorla nifrətini boğaraq *yumşaqlyq* göstərdi (M.İbrahimov).

SƏS-KÜY – SAKİTLİK Həyətlərdə *səs-küy* çoxalmışdı (Mir Cəlal); Hər tərəf *sakitlikdir* (C.Əmirov).

SƏS-KÜY – SÜKUT Camaat arasında yenə *səs-küy* qopdu. Vəli ağzını açan kimi aralığa gözlənilməz maraqlardan doğan ağır bir *sükut* çökdü (M.İbrahimov).

SƏSSİZ – SƏSLİ-KÜYLÜ *Səssiz* idi (M.Süleymanlı); Məclis *səsli-küylü* idi.

SƏTHİ – DƏRİN Arx *səthidir*. Qabaqda enli və dərin bir arx vardı (Ə.Vəliyev).

SƏTHİLİK – DƏRİNLİK Əsərdə *səthilik* hiss olunur. Əsərlərini vəərəqlədikcə zahirən adi görünən bu insandakı zəkaya, *dərinliyə*, təfəkkürə heyran qaldı (S.Qədirzadə).

SİFTƏ – SON *Siftə* kiməsə buradan getmiş, kəsə yol salmışdır (G.Hüseynoğlu); Hamıdan *son* o gəldi.

SİĞALLI – PİRTLƏŞIQ Tınları sürtülür daşların: olurlar haphamar, *siğalli* (R.Rza); Kələflər *pırtlaşıq* qaldı (R.Rza).

SİĞƏ – TALAQ Şəriətdə *siğə* halaldır (Ə.Haqverdiyev); Övrətə *talaq* vermək mənim ixtiyarımdadır (Ə.Haqverdiyev).

SIX – ARALI Onlar başlarını əyərək gedir, *sıx* ağaclar arasında dikəlib irəliləyirdilər (S.Vəliyev); Kollar çox *aralıdır* (İ.Şıxlı).

SIXILMAQ – AÇILMAQ Adamın ürəyi *sıxılır* (F.Kərimzadə); Səni görəndə ürəyim *açılır* (“Ulduz”).

SIXILMAQ – SİRTILMAQ Uşaq utandı, *sıxılırdı* (C.Məmmədov); Qız, *sırtılıb*, özünü abırdan salma (İ.Hüseynov).

SIXINTI – SƏRBƏST Əksinə, *sərbəst* tərəpməsinə, adam içində *sıxıntı* çəkməsinə çalışırdı (M.İbrahimov).

SİNXRON – DİAXRON Dil hadisələrinə *sinxron* (müasirlik) və *diaxron* (tarixilik) planlarda baxmaq lazımdır (H.Həsənov).

SINIQ – TƏZƏ *Sınıq* qabda su durmaz (Ata. sözü); *Təzə* süpürgə təmiz süpürək (Ata. sözü).

SINMAQ – DÜZƏLMƏK A kişi ağacın budağı *sınar* da, *düzələr* də, vay sənin halına (H.Nadir).

SİRLİ – AŞKAR Bu da *sirli* ağacdır (A.Şaiq); Gələn vardı, *aşkar* bəlli idi (Mir Cəlal).

SİRTIQ – HƏYALI Məmiş həyasız və *sırtıq* uşaq olduğu üçün dilləndi (M.Talıbov); Özünü *həyalı* qız kimi aparır (İ.Məlikzadə).

SISQA – GUR At da başını əyib *sisqa* bulağın gölməçəsini qurutdu (F.Kərimzadə); Bu bulağın suyu *gurdur* (A.Məmmədov).

SISQA – YEKƏPƏR Ucaboy, enlikürək Hansın qarşısında bu *sisqa* qoca necə zəif və aciz görünürdü (C.Məmmədov); Faşist geyimli, sərkoş, *yekəpər* bir italyan soldatını gördü (S.Vəliyev).

SİSTEMATİK – ARABİR İş *arabir* yox, *sistematik* yoxlamaq tələb olunur.

SİTALLIQ – ÜZÜYOLALIQ Amma *sitallığına* salıb aşna olubsan (Ə.Haqverdiyev); Elə onu kollektivə sevdiren onun *üzüyolalığıdır* (“Azərbaycan”).

SİVRİ – KÜT – Sənə baş lazımdır, al! – deyə əlindəki *sivri* xəncərlə onun başını üzür (S.Vəliyev); Bu ki lap *küdü*r, heç yer də qazmaz (N.Vəzirov).

SOXMAQ – ÇIXARTMAQ Əlini küpəyə *soxub çıxartdı* (“Ulduz”).

SOXULMAQ – ÇIXMAQ Sənə kim dedi ki, *soxul* oraya? (S.Rüstəm); Ürəyim darıxdı, *çıxdım* ki, özümü bir az havaya verim (S.S.Axundov).

SOLMAQ – AÇMAQ Vaxtsız yarpaq *açdı*, vaxtsız da *soldu* (C.Novruz).

SOLUXMAQ – AÇILMAQ Fətullahın ailəsi külək vuran zəif bağ bitkisi kimi *soluxmuşdu* (Mir Cəlal); *Açılın* iyli güllərim, *açılın*; Allı-əlvanlı güllərim, *açılın* (A.Səhhət).

SON – BAŞLANĞIC Quzum, artıq bütün fəlakətlərin ya *sonudur*, ya *başlanğıcı* (H.Cavid).

SON – İLK İlk baharın *son* gecəsi idi (S.S.Axundov).

SONBEŞİK – İLK Ayı oğul idi mənim Əmrahım; *İlkin, sonbeşiyim*, tək çınarımdı (Ə.Cəmil).

SONRA – DƏRHAL *Sonra* əlləri qanlı çəkildi onlar geri (S.Rüstəm); *Dərhal* əlavə etdi (C.Əmirov).

SONRA – ƏVVƏL Adam gəlib *əvvəl* qonağın halını bilər, *sonra* da ona görə çay götürər (S.S.Axundov).

SONRAKI – ƏVVƏLKİ Hələ ki biz onun qaçaq düşmədən *əvvəlki, sonrakı* işlərini öyrənirik (“Ulduz”).

SONUNCUSU – BİRİNCİSİ Yoxsa bu həm *birincisi*, həm də *sonuncusu* oldu? (S.Qədirzadə).

SOSİALİZM – KAPİTALİZM Şərqdə *sosializm* bayrağını birinci qaldıran sizin fəhlə və kəndlilər olub (M.İbrahimov); *Kapitalizm* hakim sinfin mənafeyini qoruyur.

SOYUDUCU – QIZDIRICI Belə ki, aldığımız vaxtdan bir az sonra *soyuducu* işləmədi. İndi *qızdırıcı* alətlər buraxılır.

SOYUQ – QAYNAR – Xala, bu ki hələ lap *qaynardır* (G.Hüseynoğlu); Su hələ *soyuqdur*.

SOYUQLU – İSTİLİ Dünya insan evidir: *istili* ya *soyuqlu* (R.Rza).

SOYUQLUQ – İSTİLİK ...Qarşıdakı hücumu *soyuqluq* göstərdi. Hər doğma baxışda bir *istilik* var (H.Hüseynzadə).

SOYUTMAQ – İSİTMƏK *Soyutmuşdu* onu işdən məhəbbət (S.Vurğun); Xörəyi *isidib* gətirdi (Ə.Vəliyev).

SOZALMAQ – YAXŞILASMAQ İraq olsun, uşağ *sozalır*, qorxuram, başına bir iş gələr (“Azərbaycan”); Xəstənin vəziyyəti *yaxşılaşır* (Mir Cəlal).

SÖKMƏK – TİKMƏK Bircə aya *tik-dilər* doğma övladlarıyçün; Köhnə paltarını *sökür* maşınla (S.Rüstəm).

SÖKMƏK – TOXUMAQ Deyirəm, olsaydı ixtiyarları; Dağını-daşını *sökərdi* onlar (C.Novruz); Qoy *toxuyum* köynəyi; Yat, gözümün işığı (S.Rüstəm).

SÖKÜK – TİKİK – Bir parça şifir tapıb, *sökük* yeri örtmək çətindirmi? (M.İbrahimov); Köynəyinin *tikik* yerlərinə baxırdı (“Azərbaycan”).

SÖNMƏK – PARLAMAQ Son günləri yaşar dinc; Qəlbində *sönmüş* sevinc (A.Şaiq); Şekli görcək qızın gözləri sevincdən *parladı* (S.Vəliyev).

SÖNÜK – QAYNAR Şəhərdəki *sönük* həyatından uzaqlaşmağa səy etdi. *Qaynar* şəhər bir derya, qız isə üzük qaşılıb orada batmışdı (S.Qədirzadə).

SÖNÜK – PARLAQ Küncdə yerə qoyulmuş çırağın piltəsi aşağı düşdüyündən, *sönük*, sarı işığı alaçığı işıqlandıra bilmirdi (M.İbrahimov); *Parlaq* gündüzümüz gecəyə döndü (S.Rüstəm).

SÖYMƏK – TƏRİFLƏMƏK – Mirzə Mahmud, sən qəzətdə məni *söyəcəksən* də, *tərifləyəcəksən* də, sənin işindir (Ə.Haqqverdiyev).

SÖYMƏK – YALVARMAQ ...Ədəbsiz bir söyüş də *söydü* (M.Hüseyn); Yədulla *yalvarmağa* başladı (C.Əmirov).

SÖZÇÜLÜK – YİGCAMLIQ Əsərdə *yığcamlıqdan* çox *sözçülüyə* daha çox meyil edilmişdir.

SÖZLƏŞMƏK – BARIŞMAQ Bəzən *sözləşərdik*, bəzən küsərdik; Yenə də bir yerdə çörək kəsərdik (S.Rüstəm); Axırda *barışdılar*, dostlaşdılar (S.Qədirzadə).

SÖZÜBÜTÖV – AĞZIBOŞ Deyəsən, sən *sözübütöv* adama oxşayırsan (F.Kərimzadə); Ona söz demə, *ağzıboşdur* (“Azərbaycan”).

SRAĞAGÜN – BU GÜN Axı *srağagün* gecə bərk yağış yağmışdı (C.Əmirov); *Bu gün* ilə, ərşə dönə; Hamı belə günlərlə öyünə (R.Rza).

START – FİNAL *Start* idman yarışlarının başladığı yer, *final* isə idman yarışlarının yekunlaşdırıcı son hissəsidir.

SUÇLU – GÜNAHSIZ Sən ağacı götür, *suçlu* özünü bildirəcək (Ata. sözü); Nə qədər *günahsız* adamları bada veriblər (“Ulduz”).

SUÇSUZ – GÜNAHKAR Bəli, yox yer üzündə *suçsuz* adam (H.Cavid); Lakin könül bir sözdən; dərin yara alırsa; əcəb kimdir *günahkar?* (R.Rza).

SULAMAQ – QURULAMAQ Zibil qutularını gündə bir dəfə boşaldıram, səkini gündə üç dəfə *sulayıb* süpürürəm (M.Hüseyn); Üç-dörd qız-gəlin enib qarını *quruladılar*, geyindirilər... (M.Süleymanlı).

SULANMAQ – QURUMAQ Dodaqları azca qalınlaşıb *sulanmışdı* (İ.Şıxlı); Dənizlər, çaylar *quruyub*, dağlar çöktüb (R.Rza).

SULU – DƏMYƏ Bu fikirlə çapdı atı; Endi *sulu* dərəyə (A.Şaiq); Göytəpə kəndinin üst tərəfi *dəmyədir* (İ.Şıxlı).

SUSQUN – DEYİNGƏN Bilmirəm, nə üçün o *susqundur* (“Ulduz”); Zövcəsi *deyingən* kişinin saqqalı tez ağarar (S.Qədirzadə).

SUSQUNLUQ – DEYİNGƏNLİK Demə gözə görünən sakitlik, *susqunluq* və mütilik aldadıcı bir tərzdə imiş (M.İbrahimov); Onun *deyingənliyi* adamı vərəmlədir (“Azərbaycan”).

SUSMAQ – DİLLƏNMƏK Susma, sən *sussan*, mənim həyatım susar (A.Şaiq); *Dillənir* dindirməmiş görəksiz bir saz kimi (S.Rüstəm).

SUYUŞİRİN – ƏTİACI Bu təmkinli, *suyuşirin* adama baxa-baxa nədənsə dənizi xatırlayıram (S.Sərxanlı); *Ətiaci* arvaddır (“Azərbaycan”).

SÜBH – GECƏ *Gecələr sübhə* kimi, sakit edə bilmərəm, bu nigaran qəlbimi (R.Rza).

SÜDƏMƏR – YAŞLI Eh!.. Atalar neylədi ki, sənin kimi *südəmər* oğullar neyləsin (A.Şaiq); İmirin üzündə özündən çox-çox *yaşlı* bir gülüş vardı (M.Süleymanlı).

SÜKUT – HAY-KÜY *Sükut* gərmiş qanadını evlərə, eşiklərə (H.Hüseynzadə); Bu *hay-küy* ona çox mənasız görünürdü (Mir Cəlal).

SÜKUT – TUFAN Üstümüzü alıb ilğım; Nə *sükut* var, nə *tufan* var! (M.Dilbazi).

SÜLH – MÜHARİBƏ Biz Vətən məcnunu, el aşığı, *sülh* əsgəriyik; Biz Vətən naminə ölsək, dirilərdən diriyyik (B.Vahabzadə); Dövlət başçıları danışanadək; Mənim *müharibəm* davam edəcək! (S.Vurğun).

SÜRƏTLƏ – YAVAŞ İndi Rəna *sürətlə* işləyirdi (C.Məmmədov); Stəkanı nəlbəkiyə *yavaş* qoy (Mir Cəlal).

SÜRƏTLƏNMƏK – LƏNGİMƏK Onda işimiz birə-on *sürətlənər* (M.İbrahimov); Pul ala bilməyəcəyəm, işimiz *ləngiyəcək* (M.İbrahimov).

SÜRƏTLƏNMƏK – YAVAŞIMAQ Əməliyyatı *sürətləndirmək* lazımdır (H.Nadir); Telli *yavaşıdı* (Ə.Vəliyev).

SÜRƏTLİ – YAVAŞCA Hər üçü evi tərk edib *sürətli* addımlarla irəlilədi (S.Vəliyev); Otaqdan *yavaşca* çıxdı (M.İbrahimov).

SÜST – GÜMRAH Təngimmiş səsimdən, *süst* gülüşümdən; Elə bil yangımı hiss edib duydu (Ə.Cəmil); *Gümrah* oğlandır, işləməkdən yorulmur (“Azərbaycan”).

SÜSTLÜK – GÜMRAHLIQ Bağır çox fikirləşdi, ərköyün Nazlının, haylı-haraylı Nazlının indiki *süstlüyünü*, sakitliyini birçə yerə yozdu (İ.Məlikzadə); Onun *gümrahlığım* işlə, zəhmətlə bağladı.

SÜVARİ – PİYADA Cavanşirin Muğan qalasına hamıdan əvvəl sərkərdə Poladın *süvariləri* yol açdılar (M.Hüseyn); Topların ara vermədən atdığı yaylım atəşindən sonra tanklar, sonra da *piyada* hərəkətə gəldi (Ə.Vəliyev).

ŞŞ

ŞAD – QƏMGİN Mən həmişə *şad* və *qəmgin* xəbərləri onun çöhrəsindən oxuyardım (M.S.Ordubadı).

ŞAD – MƏYUS İzzət vəğzala nə qədər *şad* getmişdisə, o qədər *məyus* qayıtdı (Mir Cəlal).

ŞADLANMAQ – HEYİFSİLƏNMƏK Sevinsin, *şadlansın* çöl də, çəməndə (C.Novruz); Mən başqa şeyə *heyifsilənirəm* (C.Əmirov).

ŞADLANMAQ – KƏDƏRLƏNMƏK *Şadlanmağın* da, *kədərlənməyin* də yerini başa düşürük (İ.Fərzəliyev).

ŞADLANMAQ – QƏHƏRLƏNMƏK Gənc qız bundan çox *şadlanır* və mənim sevgimə inanırdı (M.S.Ordubadı); Fəridə özünü saxlaya bilməyib yaman *qəhərləndi* (M.İbrahimov).

ŞADLANMAQ – QƏRİBSƏMƏK O, uşaqların hərəsinə bir şey verməklə sevinirdi, özü isə hamıdan artıq *şadlanardı* (Mir Cəlal); Beşiklər körpə üçün *qəribsəyir*.

ŞADLIQ – BƏDBƏXTLİK Bir kəlmə bu halım ya *şadlıqdır* və ya *bədbəxtlik* (C.Cabbarlı).

ŞAX – ƏYRİ Camaatın üzünə *şax* baxım (M.İbrahimov); Həmişə çalışırdı ki, başqasına *əyri* baxsın.

ŞAX – ƏZİK Qalın və *şax* yarpaqları başında boşqab kimi tutan uzun zoğlar deyil, qonaqçıl gəlin biləkləri idi (Mir Cəlal); [Salatın] *əzik* donunun etəyini aşağı çəkdi. Saçını gözünün üstündən geri elədi (İ.Şıxlı).

ŞAXLI – KÖHNƏ Köynəyi *köhnə*, amma kostyumu *şaxlı* idi (“Ulduz”).

ŞAXLI – QIRIŞIQ *Şaxlı* köynəyinin üstündən *qırışıq* qalstukunu bağlamaq istədi.

ŞAXTA – İSTİ Sizin başınızı *şaxta* vurmuşdur (C.Cabbarlı); Adam bilmirdi ki, *istidən* başını hara soxsun (“Azərbaycan”).

ŞAXTALI – BÜRKÜLÜ Sanki onu *şaxtali*, boranlı qış günündə buzlu suya saldılar (İ.Şıxlı); O günün sabahı *bürkülü* yay axşamında Gülşən kolxoz idarəsinə getdi (Ə.Vəliyev).

ŞAQRAQ – KƏDƏRLİ Ömrümüzdən bir gün belə incə, *şaqraq* keçirdik (A.İldırım); *Kədərlidir*, imkandan artıqdırsa (R.Rza).

ŞƏFFAF – BULANLIQ Bu gecələrin birində; ayrılan yolumuz kimi; *şəffaf* buz kimi (R.Rza); Üfüqlər boz; elə bil ki, bir *bulanlıq* gölə düşüb günəş (R.Rza).

ŞƏXSİ – ÜMUMİ *Şəxsi* məsələlərin vaxtını uzada bilərik (M.S.Ordubadı); Kolxozun *ümumi* iclası onları bəzi əlavələrlə təsdiq etmişdi (M.İbrahimov).

ŞƏKLƏMƏK – SALLAMAQ Gah qulaqlarını *sallayır*, gah da yad bir səs eşitmiş kimi *şəkləyirdi* (Mir Cəlal).

ŞƏLƏ – BALACA *Şələ* quyruğunu o yan–bu yana sürüyür (M.İbrahimov); Elə bil *balaca* daxma tamamilə boş idi (A.Məmmədza).

ŞƏN – CANSIXICI *Şən* və gülər, həmişə *şad* olsun (C.Məmmədov); Şəhərin *cansıxıcı* həyatı, bekarçılıq Hüseynqulunu tənqə gətirmişdi (A.Məmmədza).

ŞƏNLƏNMƏK – KƏDƏRLƏNMƏK Günəşdən *şənlənir*; Geniş çöllər, ulu Tanrım (C.Cabbarlı); Baxıb dörd tərəfə *kədərləndilər* (C.Novruz).

ŞƏNLİK – QƏMGİNLİK Küçədə *şənlik* artmışdı (Çəmənçəminli); Evimizdə bir matəm *qəmginliyi* vardı (M.İbrahimov).

ŞƏR – XEYİR *Şər xeyirə*, *xeyir şərə* bağlıdır (H.Hüseynzadə).

ŞƏRƏFLİ – BƏDNAM Bu gün ən *şərəfli* bir gündür bizə (A.Şaiq); Çaqqal var ki, gödən çıxardar, qurdun adı *bədnamır* (Ata. sözü).

ŞƏRƏFLİ – NAMUSSUZ Döşlərində bu günün *şərəfli* ulduzu var (S.Rüstəm); Qoy o bilməsin ki, dünyada hələ; Vıcansız, *namussuz* atalar da var (C.Novruz).

ŞƏRƏFLİ – SOLĞUN Göyөрçin üzü bədirlənmiş ay kimi *şəfəqli* idi (Ə.Vəliyev); Varaqlar *solğun*, sarı (R.Rza).

ŞƏRƏFSİZ – QEYRƏTLİ Heç vaxt pis əmələ qoşulmamış, *şərəfsiz* iş görməmişdi (S.Vəliyev); *Qeyrətli* cavanlarımızdan biridir (M.S.Ordubadi).

ŞƏRƏFSİZLİK – QEYRƏTLİLİK Anlaya bilmir ki, *şərəfsizliyi*; Altun dünyasında şərəf sayırlar (B.Vahabzadə); *Qeyrətliyinə* görə boğulub qalıb (“Ulduz”).

ŞƏRQ – QƏRB *Şərqi* qızıl qəndili salınır, onu yandırın (S.Rüstəm); Düşmən çəkilib *qərbə* pərişan; Sən cəbhəni sükunətlə yaranda (S.Rüstəm).

ŞƏRQLİ – QƏRBLİ Sizinlə birinci dəfə görüşdükdə orijinal bir *şərqli* görmüş oldum (M.S.Ordubadi); Gənc qadın tam mənası ilə bir *qərbli* qadın qiyafəsini daşıyırdı (M.S.Ordubadi).

ŞƏVƏ – AĞ Üzündə *şəvə* saqqalının xətti pözlümüş, çənəsindəki *ağ* tüklər çoxalmışdı (S.Qədirzadə).

ŞİDIRĞI – ARABİR Göz dolu nəvaziş daha yaxşıdır; Tərifin *şidırğı* yağışlarından (S.Tahir); Mən *arabir*: qayğıların qayğısından bişirəm (M.Araz).

ŞILTAQ – SAKİT Xəyalat qucaqladı hər *şiltaq* dalğasını (S.Rüstəm); Kislovodskda səhər açılında hava *sakit* və aydın idi (M.İbrahimov).

ŞILTAQLIQ – SAKİTLİK Bu naz, bu *şiltaqlıq*, əbəsdir, əbəs (S.Rüstəm); Dəniz də bu *sakitlik* içində; Nəhəng mavi bir damla (R.Rza).

ŞİDDƏTLƏNMƏK – ZƏİFLƏMƏK Külək *şiddətləndi* (İ.Şıxlı); Qan dövrəni *zəifləyir* (M.Hüseyn).

ŞİDDƏTLİ – ZƏİF *Şiddətli* vuruşma gədirdi (M.Hüseyn); *Zəif* gözlərinə düşdükcə

ışıq; Qamaşır... Kim bilir qəlbində nə var? (S.Vurğun).

ŞİMAL – CƏNUB Eyni gündə, eyni saatda *şimaldan cənuba* gedən qatar Mir Əlini gətirdi (Mir Cəlal).

ŞİMALİ – CƏNUBİ Siz də bu barədə *Cənubi* və *Şimali* Azərbaycan xalqını xəbərdar etməli və əlahəzrətə olan itaətlərini təmin etməyə çalışmısınız (M.S.Ordubadi).

ŞİMALLI – CƏNUBLU *Şımallı* qar-daşım, dinlə sözümlü; Böhlündü ikiyə ürəyim mənəm (S.Rüstəm); Təbiətdən nə zövq alsın *cənublu* qardaş (S.Rüstəm).

ŞİRİN – ACI Qızım, gəl, qəndi doğra, yeməkdən qabaq bizə bir yaxşı *şirin* çay verərsən, gəlinin şirnin içəri (M.İbrahimov); Qarnını doydurdu, sonra *acı* çay istədi (Mir Cəlal).

ŞİRİN – ACI Sənəm qalın bir kitab kimi *acı*, *şirin* xatirələrlə doludur (S.Qədirzadə).

ŞİRİNLƏŞMƏK – ACILAŞMAQ Getdikcə söhbət *şirinləşdi* və ortalıqda məktəb qızı unuduldu (Çəmənzəminli); Elə bil ki, sonradan soğan daha da *acılaşdı* (“Ulduz”).

ŞİRİNLİK – ACILIQ *Acılıqdan* yemək olmur, *şirinlikdən* tullamaq (Ata. sözü).

ŞİŞ – ALÇAQ Tək bir göz qırpımında *şiş* dağlar dümdüz olur (S.Rüstəm); *Alçaq* dağa qar yağmaz (Ata. sözü).

ŞİŞ – YASTI O *şiş* papaqlarını da qoyub qaçmışlar (S.S.Axundov); Bir-birinə söykənib *yastı*, çılpaq təpələr (B.Vahabzadə).

ŞİT – CİDDİ Kələntərin üzündə daha *şit* bir təbəssüm oynadı (M.İbrahimov); Yox. Boş söhbət deyil, çox *ciddi* söhbətdir (M.İbrahimov).

ŞİTLƏŞMƏK – CİDDİLƏŞMƏK Üzündəki təbəssüm bir az da *şitləşdi*, iri dodaqları qulağının dibinə qədər açıldı (M.Hüseyn); Sədrin üzü *ciddiləşdi* (İ.Əfəndiyev).

ŞİTLİK – CİDDİLİK Qızın birdən *şitliyi* tutdu (M.İbrahimov); *Ciddilik* onun təbiəti ilə bağlıdır (“Azərbaycan”).

ŞOR – ŞİRİN Bu torpağın altında *şor* sular axır (M.İbrahimov); *Şirin* aşına zəhər qatma (Ata. sözü).

ŞORAN – ŞİRİN Axı, sən briqadirsən, bilirsən ki, Muğan torpağı *şoran* torpaqdır (M.İbrahimov); Üç ay qabaq qazılmış quyu bol, *şirin* su verirdi (Ə.Vəliyev).

ŞORGÖZ – NAMUSLU Sonra da İdrisə dedim ki, bir də bu *şorgözü* evə buraxma (M.İbrahimov); O vaxt heç kim sənə *namuslu* qardaş deməzdi (M.Hüseyn).

ŞUX – KƏDƏRLİ Sən də vaxtilə cavan idin, bizim kimi *şux* idin və şənlik edərdin (M.Talıbov); Dinləyirəm məyus, *kədərli* (R.Rza).

ŞUXLUQ – QƏMGİNLİK İki il sonra o da *şuxluqdan* düşmüş və attraksiyondan qovulmuşdu (S.Qədirzadə); *Qəmginliyin* şərbətin dadan adamların damağında şəkərin şəhdi belə ilanın zəhərindən də acıdır (M.S.Ordubadi).

ŞULUQ – DİNC Nə vaxt dəliləşib *şuluq* salardım; Xəmir yoğurardı qulaqlarımdan... (S.Tahir); Əhməd *dinc* uşaqdır. Heç kəsə korluğu olmaz (S.S.Axundov).

ŞULUQLUQ – DİNCLİK Yoxdur daha *şuluqluq* əsla, baxız, İranda... (A.Səhhət); Xalq mənimdir, bilirəm, *dinlik* sevən xalq deyil (S.Vəliyev).

ŞULUQLUQ – SAKİTLİK Bir də eşitdim: bir ağsaqqal kişi qışqırır: “Atana lənət, ay imam təziyəsinə *şuluqluq* salan!” (Ə.Haq-

verdiyev); Hələ həyətdə *sakitlikdir* (M.İbrahimov).

ŞUMAL – KƏLƏ-KÖTÜR Bu *şumal* pöhrəni; bir vurgə qələm elədi; və qürurla dedi (R.Rza); Bu taxta *kələ-kötürdür*.

ŞÜBHƏ – İNAM Əlbəttə, *şübhəyə* düşməklər olardı (S.S.Axundov); Yaşamaq olarmı *inam* olmasa (R.Rza).

ŞÜBHƏLƏNMƏK – İNANMAQ Yəqin uşaqlardan *şübhələncək* (İ.Şıxlı); Axı mən ona *inanmıram* (C.Əmirov).

ŞÜBHƏLİ – İNAMLI Niyaz doğru deyir, çox *şübhəli* adama oxşayır (S.S.Axundov); Mən də onların içindəyəm; siz də; bu gün *inamlı*, sabah ümidli qəlbimiz (R.Rza).

ŞÜCAƏT – QORXAQLIQ Əbədi şöhrətə yetirdi səni; Cəsarət, *şücaət*, kamal, ay Maral! (B.Vahabzadə); Vuruşda ehmallıq yaramaz, balaca *qorxaqlıq* və ya süstlük oldumu, min canın olsun, birini də salamat apara bilməzsən (“Qabusnamə”).

ŞÜCAƏTLİ – QORXAQ Fırlanardım daim könlüm sıxılmayan yerlərdə; Adım Almas, qorxu bilməz, *şücaətli* bir övlad (A.İldırım); Üzü uçuma durmuşdum; *Qorxaq*, xəbərin olmadı (M.Araz).

ŞÜURLU – AXMAQ Mən uşaqlıqda *şüurlu* idim (M.Talıbov); *Axmaq* kimi sən nə danışırsan (A.Məmmədrza).

ŞÜRSUZ – AĞILLI Bunun kimi olmaz *şüursuz* adam (A.Şaiq); Albert *ağıllı*, ürəkli və mətanətli bir uşaq idi (A.Şaiq).

Tt

TABE – MÜSTƏQİL Saysız ulduzlar; nəhayətsiz fəza; insan iradəsinə *tabe* deyil (R.Rza); Uç, Səhər, *müstəqil* həyatın gözəl! Qırılmaq bilməyən qanadın gözəl! (M.Müşfiq).

TABELİ – MÜSTƏQİL Tabeli mürək-kəb cümlədə baş cümlə *müstəqil*, budaq cümlə isə *tabelidir*.

TABELİ – MÜSTƏQİLLİK Bu sözü müstəsna *tabelik* ifadəsilə deyib, ikiqat oldu (MİR Cəlal); Kəbin zəncirini boynuna salıb, ixtiyarını əbədi olaraq ona vermək həm öz *müstəqilliyini* itirəcəkdə, həm onun məhəbbətini soyudacaqdı... (M.İbrahimov).

TAXMAQ – ÇIXARMAQ Geyin xara, geyin ipək; Boynuna *tax* daş-qaşları (S.Vurğun); Cibindəki kağızları *çıxartdı* (H.Nadir).

TALAQ – NİKAH Bu saat *talağımı* verib səni boşayacağam (S.S.Axundov); Usta Qafar, bu sözdən sonra bu arvadın *nikahı* pozuldu (S.S.Axundov).

TAM – YARIMÇIQ Məsələ *tam* həll olundu. Hə, kapitan, sözü *yarımçıq* qaldı (C.Əmirov).

TAMAHKAR – GÖZÜTOX O bildirdi ki, anası *tamahkardır* (İ.Fərzəliyev); *Gözütöx* adamın müdrik göz yaşı; Qorxunun tikili binası – insaf (S.Tahir).

TAMAHKARLIQ – GÖZÜTOXLUQ Ancaq bir neçə vaxtdan sonra *tamahkarlıq* Baloğlana güc gəldi (C.Əmirov); İnsandakı yaxşı cəhətlər elə *gözütöxlüqlə* da bağlıdır (“Azərbaycan”).

TANİMAQ – DANMAQ At minicisini *tanıyır* (Ata. sözü) Ay İnci, guya mən evli olduğumu *danıram?* (S.Rəhman).

TANIŞ – YAD Qaçqın köhnə bir *tanış* kimi salam verdi (S.Vəliyev); *Yad* adam gülümsəməyə çalışdı (A.Şaiq).

TANIŞLIQ – YADLIQ Hər təzə *tanışlıq* ömrə açılan pəncərədir (S.Sərxanlı); Bilirdilər ki, bu çəpərlər ən dərin ayrılığın, *yadlığın* başlanğıcıymış (M.Süleymanlı).

TAPINTI – İTKİ Bu *itki* anaycün ağır olsa da; Bu məğrur ananın öyilməz başı... (S.Rüstəm); Bu mənim üçün təzə *tapıntı* idi (H.Nadir).

TAPMAQ – İTİRMƏK Uşaqlıqda məni *itirsəydilər*, dağda *tapardılar* (S.Vəliyev).

TAVAN – DÖŞƏMƏ *Döşəmədən tavana* qədər, sükut var otağında (R.Rza).

TAY – CÜT Qatırımın axsaq ayağı girsin sənin kor gözüne, hələ o *tay* gözüvü də çıxartsın, töksün ovcuna (C.Cabbarlı); Sənin o *cüt* gözüvü bir deşikdən çıxardaram (Ə.Qasimov).

TEZ – GEC *Gec* gəldi, *tez* öyrəndi (Ata. sözü).

TEZDƏN – GEC Arabacıların biri ilə danışib səhər *tezdən* yola çıxdı (MİR Cəlal); *Gec* tərpendi (A.Şaiq).

TEZLƏŞMƏK – LƏNGİMƏK Onun məzuniyyətdə çıxması, nədənsə *tezləşdi*. Onun gecikməsi işi də *ləngidirdi* (M.İbrahimov).

TEZLƏŞMƏK – YAVAŞIMAQ Bir də ki, bu ancaq faciəni *tezləşdirər*... (M.İbrahimov); O gah *yavaşılır*, gah bərkiyir, gah da dayanaraq ora-bura boylanırdı (S.Rəhimov).

TEZLİK – LƏNGLİK Hərgah üz gör-səydin, bu *tezlikdə* getməzdin (Ə.Vəliyev); İşin *lənqliyi* rəhbərliyi narahat edir (“Ulduz”).

TƏBİİ – SÜNİ Bizim pambıq sifariş qədərini azalması da *təbii*dir (Ə.Haqverdiyev); Biz içəri girən kimi Sərdar Rəşid saxta təbessüm və *süni* bir məhəbbətlə bizi qarşıladı (M.S.Orudadi).

TƏBİİLİK – SÜNİLİK Bu *təbiilik* onlara daha gözəl bir görkəm verirdi (İ.Şıxlı);

Onun bu hərəkətlərindən bir *sünilik*, naşı bir hiyləgərlik duyulurdu (Mir Cəlal).

TƏCİLİ – YAVAŞ Bədirzadə ilə Anar-bayevi *təcili* qərargaha çağırırdı (S.Qədirzadə); Çox *yavaş* yeriyirdi.

TƏCRÜBƏ – NƏZƏRİYYƏ Mən bu xüsusiyyəti birçə dəfə sizdə *təcrübədən* keçirdim (M.S.Ordubadi); *Nəzəriyyə* təcrübəsiz kordur (“Fəlsəfənin əsasları”).

TƏCRÜBİ – NƏZƏRİ Əziz əsərinin həm *nəzəri* cəhətinə, həm *təcrübi* tərəfinə tamamilə inansa da, yenə də ürəyi sakit deyildi (Ə.Vəliyev).

TƏDRİCƏN – BİRDƏN Ürəyinin döyüntüsü *tədricən* artdı (“Ulduz”); *Birdən* həkim başını qaldırdı (C.Məmmədov).

TƏDRİCƏN – QƏFİLDƏN Sifətindəki pərtlik *tədricən* yoxaldı (S.Qədirzadə); Nə dağlılar səni, nə kazak mənə; *Qəfildən* atəşə, gülləyə tutmaz (M.Rahim).

TƏHLÜKƏLİ – RAHAT Məgər mən *təhlükəli* bir iş görürəm? (İ.Şıxlı); *Rahat* işdir, ondan adama zərər gəlməz.

TƏHLÜKƏSİZ – QORXULU Hadisə *qorxulu* deyil, *təhlükəsizdir*, ötüb keçər (“Ulduz”).

TƏK – BİRGƏ Badam xala *tək* qalmışdı (M.Hüseyn); Onlar *birgə* ayağa qalxdılar (C.Əmirov).

TƏK – CƏM Xüsusi və mücərrəd mənəli isimlərdən başqa bütün isimlər kəmiyyət etibarilə *tək* və *cəm* olur (“Müasir Azərbaycan dili”).

TƏK – CÜT Ancaq *tək* yox, *cüt* gələcəyəm, ana! (S.Qədirzadə).

TƏKBAŞINA – BİRGƏ Burada *təkbaşına* gəzdim, dolanım; Sabahı düşünüm, dünəni anım (H.Hüseynzadə); *Birgə* işin səmərəsi yaxşı olur.

TƏKBƏTƏK – BİRGƏ Uşaqlarla *tək-bətək*; Salamlaşıb görüşdü (C.Cəmil); Hamısı *birgə* oturub durardı (“Azərbaycan”).

TƏKƏBBÜRLÜ – TƏVAZÖKAR – Ah, siz yenə də *təkəbbürlü* və məğrursunuz

(M.İbrahimov); O, *təvazökar* və mədəni bir şəxs idi (Ə.Əbülhəsən).

TƏKƏBBÜRLÜK – TƏVAZÖKARLIQ Bu təgyirdən Nurəddin bir o qədər qəm çəkmirdi. Çünki təbiətində *təkəbbürlük*, təşəxxüslük yox idi (S.S.Axundov); Ay pır olmuş, mən başa düşürəm ki, siz *təvazökartlıq* edirsiniz (İ.Fərzəliyev).

TƏKLƏMƏK – BİRLƏŞDİRMƏK Mirzə Məlik elə düşünürdü ki, Yədulla hiylə işlədib onu *təkləmək* istəyir (C.Əmirov); Sonra *birləşdirməyə* can atdılar (“Azərbaycan”).

TƏKLƏMƏK – CÜTLƏMƏK Son dövrlərdə büro üzvləri səhlənkər kolxoz sədrini *təkləmişdilər* (V.Babanlı); Ayaqlarını *cütləyib* balaca Lidanın önündə dayandı (İ.Şıxlı).

TƏKLİK – CÜTLÜK *Təklik* də mənə əl verməz (Ə.Haqverdiyev); Məsələni *cütlükdə* həll etmək olar.

TƏQSİR – BƏRƏƏT Ancaq inanın ki, mənim heç bir *təqsirim* yoxdur (C.Əmirov); Artıq *bərəət* qazanacağına əmin olan Rantik sevindi (C.Əmirov).

TƏLAŞ – SEVİNC Belə bir *təlaş* içəri-sində sahibimin qızını xatırladım (M.Talıbov); Hər natiqin parlaq sözü bir *sevincin* dəryasıdır (S.Vurğun).

TƏLAŞLA – SAKİTCƏ Həlimə *təlaşla* soruşdu (C.Əmirov); *Sakitcə* sualların danışığına qulaq asar (İ.Şıxlı).

TƏLAŞLI – RAHAT Aciz, *təlaşlı*; Qızıcığaz titrədi, gözləri yaşlı (M.Rahim); Ona görə ki, mən səndən arığam, dərissə qəçiddən *rahat* aşaram (S.Qədirzadə).

TƏLƏB – XAHİŞ – Şübhəsiz haqlısan *tələbində* sən; Söylə nə etmək ki, dağılır Vətən (S.Vurğun); *Xahiş* edirəm, dərmansəpənlər səhər gəlsinlər, özünlə işləyəcəklər (Ə.Vəliyev).

TƏLƏBKAR – SƏHLƏNKAR Professorlar hər bir tələbəyə çox *tələbkər* yanaşırlar (M.Hüseyn); *Səhlənkər* adamdır, onu nəzarətsiz qoymaq olmaz (“Ulduz”).

TƏLƏBKARLIQ – SƏHLƏNKARLIQ
Tələbkarlığını ürəkədən sevdim (G.Hüseyn-oğlu); Elə onun *səhlənkarlığı* nəticəsində işimizi istənilən şəkildə qura bilmirik.

TƏMİZ – ÇİRKİN Sərtib *təmiz* adamdır, Sərhəng *çirkin* (M.İbrahimov).

TƏMİZ – ƏLİƏYRİ Bu heyvanları Qaraçaya ram edən onun sadə və *təmiz* qəlbidir (A.Şaiq); *Əliəyri* adamı bir gün fermada saxlamayacağam (M.İbrahimov).

TƏMİZLİK – ÇİRKLİLİK Ağla gəlməyən bir *təmizlik* gözə çarpırdı (Çəmən-zəminli); *Çirkliliyi* üst-başından bəllidir (“Azərbaycan”).

TƏMKİNLİ – KƏMHÖVSƏLƏ Vera çox *təmkimli* qadın idi (İ.Şıxlı); Nə *kəmhövsələ* qızsan (C.Əmirov).

TƏNBƏL – QEYRƏTLİ Tez gəl, *tənbəl* oğlu *tənbəl* (S.S.Axundov); *Qeyrətli* kişi arvada əl qaldırmaq (İ.Şıxlı).

TƏNBƏLLƏŞMƏK – İŞLƏMƏK ...Elə *tənbəlləşib* ki, siçan görəndə də gözünü açmır (M.İbrahimov); *İşləmək* vərdisdən asılıdır (Ə.Vəliyev).

TƏNBƏLLİK – QOÇAQLIQ O gülərək: “*Tənbəlliyi* atsan, yaxşı olar, öyrənsən, gələrəm” – dedi (A.Şaiq); Sifətindən baxanda *qoçaqlıq* yağır (Ə.Haqverdiyev).

TƏNƏZZÜL – TƏRƏQQİ Hacı Nəsirin ticarət işləri *tənəzzül* etməyə, yavaş-yavaş var-yoxu əlindən çıxmağa başladı (S.S.Axundov); Şəhərdə hər bir şey *tərəqqi* tapmışdı, dəyişmişdi, abad olmuşdu (Çəmən-zəminli).

TƏNHA – QOŞA Sənsizləyib yamacda *tənha* dayanmış qovaq (R.Rza); Onlar *qoşa* dayanıb kəndə tamaşa edərdilər (“Ulduz”).

TƏNHALIQ – BİRLİK *Tənhalıq* və ümidsizlik qorxusundan xilas elədi (İ.İbrahimov); *Birlik* yaxşı şeydir (M.İbrahimov).

TƏNQİD – TƏRİF – Dünən oynanılan operettanın *tənqididir* (Ə.Haqverdiyev); *Tərif* həm də içkilərin ən tündüdür (F.Kərim-zadə).

TƏNTİK – SAKİT Müdirin meşəyə *təntik* gəlməyinin səbəbi Bağıra indi çatdı

(İ.Məlikzadə); Yuxarı *sakit* qalxdı (S.Qədir-zadə).

TƏPƏ – DÜZ *Düzlər* naxırlı, *təpələr*, yamaclar sürülüydü (M.Süleymanlı).

TƏPƏ – DÜZƏNLİK Xülasə, səhərin açılması ilə *təpələr* və *düzənliklər*, otlaqlar və çəmənlilər, bir-birindən seçilməyə başladı (M.Talıbov).

TƏPƏRLİ – TƏNBƏL Rüstəm kişi *təpərli* adam idi (M.İbrahimov); *Tənbəl* qızıdır, işləməklə, oxumaqla arası yoxdur (“Azərbaycan”).

TƏPİMƏK – YAŞLAMAQ Onun dodaqları *təpimişdi* (İ.Şıxlı); Dərviş handan-hana özünə gəldi, bir udum çay aldı, boğazını *yaşladı*, yenə danışmağa başladı (A.Divan-bəyoğlu).

TƏR – KÖHNƏ Üfüqdə qızaran *tər* çiçəklər; Sənəmi çox gördü tale, mənəmi? (H.Hüseynzadə); *Köhnə*, bozarmış şalvar geymişdi (S.Qədirzadə).

TƏRBİYƏLİ – ƏXLAQSIZ Bilqeyis olduqca mehriban və *tərbiyəli* bir qız idi (A.Şaiq); Yalan danışma, *əxlaqsız* (S.Qədirzadə).

TƏRBİYƏLİ – SİRTIQ Balaları özündən də *tərbiyəlidir* (Ə.İsayev); Əvvəldən də bu *sırtıq* muzdurdan gözüm su içmirdi (M.İbrahimov).

TƏRBİYƏSİZ – ƏDƏBLİ Borcu muzdur, Vətən hər sahədə əmr etsə bizə; Qoymayın *tərbiyəsiz* kimsəni, hədyan oxusun! (Ə.Vahid); Qadının qarşısında iyirmi beş yaşlı və kişiliyə məxsus xüsusiyyətlərin hamısını mənimsəmiş gözəl, yaraşlıq, *ədəbli*, məlumatlı və mədəni bir gənc oturmuşdu (M.S.Ordubadi).

TƏRBİYƏSİZ – NAMUSLU Yaxşı, qızım, ancaq bunu bil ki, quldurlar elmsiz, *tərbiyəsiz* tayfadan çıxırlar (S.S.Axundov); *Namuslu* və çalışqanları isə camaat çox sevir (Ə.Vəliyev).

TƏRBİYƏSİZLİK – MƏDƏNİLİK
Uşaqlarımızın *tərbiyəsizliyinə* ağlamaq

lazımdır (Ə.Haqverdiyev); Həddindən artıq *mədənilik* göstərir.

TƏRƏFDAR – ƏLEYHDAR Namizədin *tərəfdar* və *aleyhdarını* müəyyən etmək üçün komissiya ayrıldı (“Jurnalist”).

TƏRƏFDARLIQ – ƏLEYHDARLIQ Dünən xəlifə *tərəfdarlığı* ilə xoşbəxt hesab edilənlər, bu gündən dünyanın ən bədbəxt adamlarıdır (M.S.Ordubadı); Onun *aleyhdarlığı* hər kəsə bölli idi (“Ulduz”).

TƏRGİTMƏK – ALIŞMAQ Müxtəlif vasitələrlə əl atdım, birtəhər idarənin yolunu ona *tərgitdirdim* (İ.Fərzəliyev); Xeyr, Həlimə xanım, mən həmişə gördüyümü deməyə *alışmışam* (C.Əmirov).

TƏRİF – SÖYÜŞ Həmişə də *tərifinizi* eşidib sevinirəm (S.Qədirzadə); *Söyüşdür* hər zaman bizim payımız (S.Rüstəm).

TƏRİFLƏMƏK – ACIQLANMAQ Qoçəli bir neçə dəfə də Qulu ilə görüşüb onu *təriflədi* (İ.Fərzəliyev); Sənə kimse *acıqlanmaz*, Sevil (C.Cabbarlı).

TƏRİFLİ – DANLAQLI İndi gördünmü *tərifli* atan nə iş tutub? (İ.Şıxlı); *Danlaqlı* üzünü görmə, ondan hər dəqiqə söyüş eşitmək olar (“Azərbaycan”).

TƏRPƏNİŞ – SÜSTLÜK Onun üz-gözündən *tərpəniş* yox, *süstlük* görünürdü.

TƏRPƏŞMƏK – SÜSTLƏŞMƏK Başı açıq idi, uzun, qara hörükləri ayrıca bir canlı kimi gərdəninə yumşaq-yumşaq *tərpəşirdi* (M.Süleymanov); Yaman *süstləşmişdir*, bu, yorğunluğunun əlaməti idi (“Azərbaycan”).

TƏRS – AVAND Çalış ki, *tərs* yerindən yox, *avand* yerindən tutasan (M.İbrahimov).

TƏRS – DÜZ *Tərs* adamdır, amma *düz* adamdır (M.İbrahimov).

TƏRSİNƏ – DÜZÜNƏ Ancaq indi işlər *tərsinə* dönmüşdür (İ.Şıxlı); *Düzünə* baxsan, anam toyuq-cücə sevmir (M.İbrahimov).

TƏRSLİK – DÜZLÜK İşin *tərsliyindən* yolun yarısında maral büdrəyib çıxımı sındırdı

(S.Sərxanlı); *Düzlükdə* mahalda ona tay tapılmaz (M.İbrahimov).

TƏRTƏMİZ – ÇİRKİLİ Həyəti elə süpürürəm ki, ayna kimi *tərtəmiz* (M.Hüseyn); Məktub çox *çirkili* idi (Ə.Vəliyev).

TƏSADÜF – ZƏRURƏT Gör nə xoş *təsadüfdür* (S.Vəliyev); *Zərurəti* dərk etməyincə; Gedirik, gedəcəyik; darısqalıqdan keçə-keçə (R.Rza).

TƏSDİQ – İNKAR Şəhadət haqdan başqa hər şeyi *inkar* etməyin dəlilidir, namaz bəndəliyi iqrar etmək üçün sidqlə deyilən söz, oruc isə Allah-taalaya verilən vədi *təsdiq* üçündür (“Qabusnamə”).

TƏŞVİŞ – RAHATLIQ Sifətində dərhal *təşviş* ifadəsi göründü... (S.Vəliyev); Vəziyyət yaxşıdır, *rahatlıqdır* (S.Qədirzadə).

TƏVAZÖKAR – LOVĞA O çox az danışan və *təvazökar* adamdı (S.Vəliyev); Elə buna görə də bəzən *lovğa*, özündən razı, qeyri-səmimi şəxslər böyük vəzifə tutur (İ.Fərzəliyev).

TƏVAZÖKARLIQ – LOVĞALIQ *Təvazökarlığına* söz ola bilməz (Anar); Bu *lovğalıq* pambıq yığıcı və tədarükü vaxtı özünü daha aydın göstərdi (Ə.Vəliyev).

TƏZADLI – AYDIN Beləcə *təzadlı* fikirlər və xoş xəyallarla irəlilədikcə üfüqlər qovuşurdu (M.İbrahimov); Hava *aydın*, göyün üzü açıq idi (M.İbrahimov).

TƏZƏ – NİMDAŞ *Təzə* paltar bir ay da; Dönməz idi əynində (İ.Tapdıq); Kimi içi yun isti çəkmələrdə, kimi *nimdaş* keçə ayaqqabılarda idi (M.İbrahimov).

TİKİLİ – SÖKÜK Köynəyin *tikili* qoluna, *sökük* çiyinə bax, nəticə çıxart (“Ulduz”).

TİKİLMƏK – SÖKÜLMƏK O hisli daxmacıq *söküldü* bu gün (S.Vurğun); İclas üçün kənddə klub *tikilir* (Ə.Vəliyev).

TİKİLMƏK – YIXILMAQ – Kəndə nə üzlə çıxım, ay evin *tikilsin* (Ə.Vəliyev); Ev yıxanın evi *yıxılar* (Ata. sözü).

TİTRƏK – SAKİT

TİTRƏK – SAKİT Qızlarına söyləyirdi, *titrək*, boğuc bir səslə (R.Rüstəm); *Sakit* bir avazla oxumağa başladı.

TİTRƏMƏ – QIZIŞMA Həkimin bədəninə *titrəmə* düşdü (Ə.Haqqverdiyev); Canına *qızışma* gəldi (M.Hüseyn).

TİTRƏMƏK – İSİNMƏK Əziz söhbət zamanı gördü ki, Gülsabah *titrəyir* (Ə.Vəliyev); İçəri keçdi, peçin yanında oturdu, *isindi* (“Ulduz”).

TOX – AC Biri *acdır*, biz *toxuq* (M.Talıbov).

TOXLUQ – ACLIQ *Aclıq* insanı hər şeyə məcbur edir (Çəmənzəminli); *Toxluq* mənim təxəyyülümü hərəkətə gətirdi (M.Talıbov).

TOXTAQ – TƏNTİK Özünü *toxtaq* saxla, budur, camaat qayıdır (Ə.Haqqverdiyev); O *təntik* vəziyyətdə içəri keçdi (H.Nadir).

TOXTAMAQ – KARIXMAQ Amma ürəyim yenə də *toxtamır* (Ə.Haqqverdiyev); Səriyyə əvvəl *karıxdı*, sonra özünü ələ aldı (Ə.Babayev).

TOPA – DAĞINIQ O yanda dağlar; bulud *topası* kimi; ağappaq (R.Rza); Yumşaq gecələr, *dağınq* saçlar; geridə qaldı (R.Rza).

TOPA – SEYRƏK Generallar kimi uzun, *topa* bığları... var idi (Mir Cəlal); Oradakı *seyrək* ulduzlar soyuq bir parıltı ilə göz kırpırlar (M.İbrahimov).

TOPLAMAQ – DAĞITMAQ Qarışqalar özlərinə yem *toplayırlar*, dəcəl uşaqlar gəlib *dağıtdılar*.

TOPLAŞMAQ – DAĞILIŞMAQ Di gəl *toplaşa* o çəmənzara; Ozanlar səs salsın uzaq dağlara (S.Vurğun); Gecədən bir xeyli keçmiş onlar *dağılışdılar* (“Azərbaycan”).

TOPLU – DAĞINIQ Sabirin əsərləri əsrə yaxın bir müddət ərzində *toplu* şəkildə ana dilimizdə dəfələrlə çap olunmuş, rus, fars və digər xalqların dillərinə tərcümə edilmişdir (M.Məmmədov); Qüdrət də, məhəbbət də, mətanət də özünsən; Yiğdın *dağınq* gülləri, bir cəm kimi, gəldin (X.Rza).

TÖKMƏK – DOLDURMAQ

TORAN – DAN *Toran* qovuşurdu... (M.Süleymanov); Qəlbində hər çinlinin gün doğar, *dan* sökülər (S.Rüstəm).

TORAN – SÜBH Bildik, əlimizdədir bizim *sübhün* açarı (S.Rüstəm); *Toran* qarışırdı.

TOTUŞ – ARIQ İlanboğan vaxtıdır; O *totuş* əllərinlə; Boğ dəmir lülələri; Bu əfi “güllələri”; Ehtiyatlı ol; Qurbanın olum!.. (N.Kəsəmənli); *Ariq* üzünü seyrək tük basmışdı (S.Qədirzadə).

TOY – XEYRAT *Toy* mənim, *xeyrat* babamın (Ata. sözü).

TOY – VAY *Toy* gününü qoyub, *vay* gününü oynayır (Ata. sözü).

TOY – YAS Bilmək olmurdu *toydur*, yoxsa *yas* (M.İbrahimov).

TOYLUQ – YASLIQ *Toyluq* qoçlar xınalandı, qulplu qazanlar asıldı (M.Süleymanov); *Yaslı* paltarını artıq atmışdır (“Azərbaycan”).

TOYSUZ – VAYSIZ *Toysuz* ev tapılar, *vaysız* ev tapılmaz (Ata. sözü).

TOZANAQLI – TƏMİZ Xəzrini xoşlamıram; yaman hay-küylü, *tozanaqlıdır* (R.Rza); Həyət-baca *təmiz* və səliqəli idi.

TOZLAMAQ – TƏMİZLƏMƏK *Tozlama* həyəti, su səp, süpür (“Ulduz”); Külək elektrik silgəci kimi, bir anda *təmizlədi* dünyanın tavanını (R.Rza).

TOZLU – AYDIN Küləkli və *tozlu* bir payız axşamında Qumru ağlayır (Mir Cəlal); *Aydın* bir yaz səhərində durub yola baxırdı.

TOZLU – TƏMİZ Bu gələn kişilərin *tozlu*, çirkli ayaqları çox adamın ürəyindən *təmizdir* (Ə.Haqqverdiyev).

TÖHMƏT – MÜKAFAT Ulduzun səsinə mənə qarşı *töhmət* və şikayət vardı (M.İbrahimov); Sən onların yerini mənə de, çox böyük *mükafat* alarsan (M.İbrahimov).

TÖKMƏK – DOLDURMAQ Gəlin, *tökün*, bu daşı ətəyinizdən yerə (S.Rüstəm); Şirəli, mollanın piyalesini *doldur* (S.S.Axundov).

TÖKÜLMƏK – DOLMAQ Sel kimi *töküldü* göydən yağışlar (S.Vurğun); Həmin bu otağımız qonaq ilə *doludu* (S.S.Axundov).

TÖRƏMƏ – İLKİN Bağır Dədə pahlıdı bu meşənin ulu əcdadı hesab eləyirdi, fikirləşirdi ki, bu meşənin bütün ağacları Dədə pahlıdın *törəmələridi...* (İ.Məlikzadə); Xəcalət! Utanmaq! Namusun, arın; *İlkin* meyvəsidir... Umma sən ondan! (B.Vahabzadə).

TURŞ – ŞİRİN Bir az cılxa şor, bir eymə də *turş* qatıq göndərmişdi (Ə.Vəliyev); Bu suyun rənginə, dadına baxın. Nə qədər duru, nə qədər *şirindir* (Ə.Vəliyev).

TURŞMƏZƏ – ŞİRİN Maya *turşməzə* və meyxos almanı dişinə çəkəndə Zeynəb gəlib oturdu (M.İbrahimov); A bala, ye, *şirin* almadır (Ə.İsayev).

TURŞULU – ŞİRİN Hələ bunun *turşulu* dolması var (S.S.Axundov); Nə *şirindir* xoş nəfəsin; Pərdə-pərdə axan səsin (R.Rza).

TURŞULUQ – ŞİRİNLİK Meyvənin *turşuluğu* və ya *şirinliyi* yeyilən zaman bilinər (“Ulduz”).

TURŞUMAQ – ŞİRİNLƏŞMƏK Dünənki xərəklər günün qabağında qalıb *turşumuşdu* (M.Süleymanov); Buradan sərin meh gəlir, içəridə yatanların yuxusunu daha da *şirinləşdirirdi* (Ə.Vəliyev).

TUŞ – YALAN Falı *tuş* çıxdı (M.Hüseyn); Ölmək *yalan* deməkdən yaxşıdır (M.İbrahimov).

TUTQUN – GÜNƏŞLİ Hava bu gün səhərdən *tutqun* idi (S.Vəliyev); Hava o

qədər xoş, o qədər mülayim və *günəşli* idi ki, dərhal bir yüngüllük hiss etdi (M.İbrahimov).

TUTQUNLUQ – AÇIQLIQ Bir tərəfdən Nazlının *tutqunluğu*, bir tərəfdən də eyvandakı istilik Bağırın tənətitmişdi (İ.Məlikzadə); – Dədə, göyün sağ üzü buludlu, sol üzü *açıqlıq* (M.Süleymanlı).

TUTMAQ – BURAXMAQ Quzğun cumdu, ovunu elə göydəcə *tutdu* (S.Qədirzadə); Quşu əlindən *buraxdı* (S.S.Axundov).

TUTULMAQ – AÇILMAQ Hava gah *açıldı*, gah da *tutuldu*. Lakin bir damcı da göydən düşmədi (H.Hüseynzadə).

TÜFEYLİ – ZƏHMƏTKES *Tüfeyli* həyatdan əl çək, adam ol (C.Əmirov); *Zəhmətkeşdir*, işsiz dura bilmir (“Azərbaycan”).

TÜKLÜ – QIRXIQ Üzü *tüklü* idi (S.Qədirzadə); Yaş əlini *qırxıq* başına çəkdi (İ.Şıxlı).

TÜND – MÜLAYİM Xasiyyətim *tündür* (C.Əmirov); Gözəl xasiyyəti var, *mülayim* arvaddır (S.Qədirzadə).

TÜNDMƏCAZ – MÜLAYİM Mənim ərim bir qədər *tündməcazdır* (Ə.Haqverdiyev); Mənim dostum *mülayim* adamdır.

TÜNLÜK – SEYRƏKLİK – Evdədirilər, yaman *tünlükdür* (M.İbrahimov); Qatarda *seyrəklidir*.

TÜPÜRMƏK – YALAMAQ Vəkil hirs içində *tüpürdü* (M.Süleymanov); Kişi tüpürdüyünü *yalamaz* (Ata. sözü).

Uu

UC – ORTA Hələ bu nə *ucudur*, nə *ortası*, çox şey görəcəksən (Ə.Haqverdiyev).

UC – SON Bağının *ucunu* ağzına alıb çeynəyirdi (İ.Şıxlı); Gözlərimin qanadı; Söndürdün *son* ulduzu... (R.Rza).

UCA – ALÇAQ *Alçaq* uçan *ucaya* qonar (Ata. sözü).

UCA – GÖDƏK Biri boyda *gödəkdi*, biri xeyli *ucaydı* (M.Rahim).

UCABOYLU – BALACABOYLU Anam deyər ki, onların məktəbində *balacaboylu* uşaqları qabaqda, *ucaboyluları* dalda oturdurlar, müəllimin yazdığını görək hamı görsün (M.İbrahimov).

UCADAN – ASTADAN Bu sözlərdən qaşı çatılan zabıt öz batıq səsi ilə bir az da *ucadan* xəbər aldı (M.Hüseyn); Məyus halda bir neçə dəfə kirpik çalaraq, ona baxıb susdu, sonra *astadan* soruşdu (S.Qədirzadə).

UCALIQ – BALACALIQ Dostunun boyca *ucalığına* həsəd apardı (“Azərbaycan”); Səməd öz boyunun *balacalığından* birinci dəfə heyifsiləndi (M.İbrahimov).

UCALMAQ – ENMƏK Arzu göylərində qoşa *ucalmaq*; Durubsan ulduzlar sırasında sən (S.Tahir); Ağılların uçurumuna ütü çəkməli; Ürəklərin zülmətinə *enmək* istədi (M.Araz).

UCQAR – YAXIN Gələrəm dalınca bir *ucqar* bağa; O səkir arxayın yaşıl otlığa (M.Rahim); *Yaxın* bir yerdə görüş təyin etdilər (“Ulduz”).

UCUZ – BAHA Lap *ucuz* verirəm, al, *baha* qiymətə sat (S.Vəliyev).

UCUZ – BAHALI Artezian quyusu həm *ucuz* başa gələr, həm də həmişəlikdir (Ə.Vəliyev); Düzü, ən *bahalı* paltar geyəndə; Mən belə ürəkdən sevinməmişdim (C.Novruz).

UCUZLAŞMAQ – BAHALAŞMAQ Şirindir sənətin, şerin neməti; Lakin *ucuz-*

laşmış onun qiyməti (S.Vurğun); Xarici ölkələrdə qiymətlər günü-gündən *bahalaşır*.

UCUZLUQ – BAHALIQ *Ucuzluqda* alıcının, *bahalıqda* satıcının üzünü görmə (Ata. sözü).

UÇMAQ – ENMƏK Ona elə gəldi ki, *uçur*; günəşdir, küreyini yandıran (R.Rza); Qalxdıqca qatar; buludlar *endi* yavaş-yavaş (R.Rza).

UÇMAQ – QONMAQ Öyünməyin, sizdən daha uzaqlara *uçuruq*; Sevinclər könlümə *qondu* quş kimi (S.Rüstəm).

UÇUQ – ABAD Xülasə hər iki oğru yaxınlıqdakı *uçuq* hasardan aşdılar (M.Talıbov); Buranı *abad* edə bilməzdilərmiz? (S.Qədirzadə).

UÇUQ – TİKİLİ İndi mənə qalan ancaq bu *uçuq* daxmadır (S.S.Axundov); Neçə *tikili* evlər yarımqıç qalıb.

UÇULMAQ – TİKİLMƏK *Uçulacaq* o bir gün zərbəməzlə kökündən (S.Rüstəm); Birmərtəbəli, dördkünc məktəb binası hər tərəfi açıq bir meydançada *tikilmişdi* (M.İbrahimov).

UÇUNMA – QIZIŞMA Nəhayət, *uçunma* tez dəf oldu (Ə.Haqverdiyev); Birdən bədəninə *qızışma* hiss etdi, tərledti (“Ulduz”).

UÇURMAQ – QURMAQ Belədir insan, bir yandan *uçurur*, bir yandan *qurur* (S.Vurğun).

UÇURMAQ – TİKMƏK Özün yaxşı bilirsən ki, mən istədiyimi *tikəram* və tikdiyimi də bir göz yumub açınca *uçuraram* (Ə.Haqverdiyev).

UÇURUM – DÜZ Yolun aşağısı *uçurum* idi, dibindən çay axırdı (Çəmənzəminli); *Düz* yerdə gözə bilmir, şumda şıllaq atr (Ata. sözü).

UÇUŞ – ENİŞ Toyuğun *uçuşu* zibilliyə qədər olar (Ata. sözü); Təyyarənin *eniş* vaxtı yaxınlaşır.

UĞURLU – AĞIR – Oğlum, ayağın *uğurludur* (A.Şaiq); Qonşunun ayağı *ağır*-dır (M.Hüseyn).

UĞURLU – MÜVƏFFƏQİYYƏTSİZ Polkovnik onlara *uğurlu* yol diləyib getdi (S.Qədirzadə); *Müvəffəqiyyətsiz* tamaşa idi.

UĞURSUZ – MÜVƏFFƏQİYYƏTLİ Çox *uğursuz* adamdır (M.Hüseyn); Səfəriniz *müvəffəqiyyətli* idi (“Ulduz”).

ULU – MÜASİR Qəbul et həyatın *ulu* səsini (S.Sərxanlı); *Müasir* Azərbaycan poeziyasının görkəmli nümayəndələrindən biri S.Vurğundur.

ULULUQ – MÜASİRLİK Bu saat əcdadının *ululuğunu* aparıb Nuha çıxaracaqdır (S.S.Axundov); B.Vahabzadənin başqa kamil cəhətlərindən biri də odur ki, şair öz əsərlərində tarixi *müasirlik* qədər yaşada bilir (Ç.Aytmatov).

UNUTMAQ – XATIRLAMAQ Yene hər şeyi *unutdu* (Mir Cəlal); Pəri xala bir az da cəsarətləndi, müəllimlərin xahişini *xatırladı* (M.İbrahimov).

USTA – ŞAĞİRD Mən iyirmi ilin *ustası*, sən iki ilin *şagirdisən* (Mir Cəlal).

UŞAQ – BÖYÜK *Uşaq*, *böyük* hamı bir-birinə qarışmışdı (Mir Cəlal).

UŞAQLAŞMAQ – QOCALMAQ Elə qocaldıqca *uşaqlaşır*; Mənim qoca anam *qocalır* hər gün (C.Novruz).

UŞAQLIQ – BÖYÜKLÜK Bir dəfə o, *uşaqlıq* xatirələri ilə bağlı olan bir kənddə işləmişdi (S.Vəliyev); Yaşca *böyüklüyü* mənim qarşımı kəsdi (“Ulduz”).

UŞAQLIQDA – QOCALIQDA *Uşaq*-lıqda məni itirsəydilər, dağda tapardılar (S.Vəliyev); Elə indi, *qocalıqda* da şüurun vardır (M.Talıbov).

UŞAQLIQDAN – QOCALIQDAN Çimnaz, *uşaqlıqdan* gülmədi baxtım (S.Rüstəm); Lap *qocalıqdan* da uzaqlaşır o (C.Novruz).

UTANCAQ – SIRTIQ Adilə bir qədər *utancaqdır* (C.Əmirov); *Sirtiq* uşaqdır, üz vermə (“Ulduz”).

UTANCAQLIQ – SIRTICILIQ At bu *utancaqlığı*, qoy gəlsin eşqin dilə (S.Rüstəm); Böyük oğlan olsa da, *sirticilik*indən əl çəkməyib.

UTANMAQ – SIRTICILASMAQ Xan məndən *utanır*, çəkinir bir az; Mən getsəm, qırğının hesabı olmaz (S.Vurğun); *Sirticiləşib*, özünüzi biabır etməyin.

UYDURMA – DOĞRU Bunlar hamısı *uydurmadır* (M.İbrahimov); *Doğru* sözün boyu qıldan nazikdir (Ata. sözü).

UZAQ – GÖDƏK Qoca dedi: – Vaxt var ikən gedək; Mənzil *uzaq*, ömür *gödək* (R.Rza).

UZAQ – YAXIN Bura *yaxın*, *uzaq* ellər axışb gəlmişdir (S.Qədirzadə).

UZANMAQ – QALXMAQ Bir xəstə *uzanmışdı* yerdə üst-başı açıq (S.Rüstəm); Gülşən söz alıb ayağa *qalxdı* (Ə.Vəliyev).

UZUN – QISA Gah *uzun* olur bu yol; gah *qısa* (R.Rza).

UZUNBOYLU – QISABOYLU *Uzunboylu*, arıq bir adam ona doğru gəlirdi (A.Şaiq); ...Cibginin *qısaboylu*, arıq bir oğlan olduğunu, bu gəncə qətiyyənlə oxşamadığını bildirdi (C.Əmirov).

UZUNDAZ – GÖDƏRƏK Yaşıl önlüklü, sarışın gursaçlı, *uzundaz* bir oğlan qapıda göründü (“Azərbaycan”); O boyca *gödərəkdir* (“Azərbaycan”).

UZUNLUQ – QISALIQ Sanki səngərin *uzunluq* və dərinliyini ölçürdü (M.İbrahimov); Yolun *qısalığı* səhbətimizi yarımçıq qoydu.

UZUNSOV – GÖDƏRƏK Yağış mənimlə gedir; yumru, *uzunsov* damcılarla; hopub qatar pəncərəsinə (R.Rza); *Gödərək* oğlan yerindən icazəsiz söz atdı (İ.Əfəndiyev).

Üü

ÜFUNƏTLİ – ƏTİRLİ Bu *üfunətli* mühtədən qurtarmağınız qeyri-mümkündür (M.Talıbov); Məgər insanın yaxşı bir musiqi parçasını dinləmək, *ətirli* bir gülüstan becərmək arzuları dəruni bir ehtiyacdən doğmur? (M.İbrahimov).

ÜMMAN – DAMLA O, kiçik *damlada* bir *ümman* görür (B.Vahabzadə).

ÜMUMİLİK – XÜSUSİLİK Adın *ümümiyi* və ya *xüsusi*liyi əşyanın ümumi və ya xüsusi olması ilə bağlıdır.

ÜRƏFA – AVAM Şərabın nəyi biz *ürəfa* üçün deyil, *avam* üçündür (S.S.Axundov).

ÜRƏKLƏNMƏK – QƏHƏRLƏNMƏK Sərvinazın sözü Poladı həm *ürəkləndirdi*, həm də *qəhərləndirdi* (Ə.Vəliyev).

ÜRƏYİAÇIQ – QƏLBİQARA Səriyyə çox *ürəyiaçiq* qız idi (İ.Əfəndiyev); Hər *qəlbəqara* nakəs ilə eyləmə ülfət (S.Ə.Şirvani).

ÜRKƏK – CƏSARƏTLİ O, ortaboylu, *ürkək* baxışlı, mütənəşib bədənli, yaraşlı qadın idi (M.İbrahimov); Bunun üçün adamda ürək lazımdır; *Cəsarətli* və təmiz ürək (M.İbrahimov).

ÜRKMƏK – CƏSARƏTLƏNMƏK O elə əvvəldən qadından *ürkədi*. Mirzə bir az da *cəsarətləndi* (Mir Cəlal).

ÜST – ALT *Altın* həsir, *üstün* həsir, yat ki, yetim, tərleyəsən (Ata. sözü).

ÜSYANKAR – SAKİT Onların hər ikisi *üsyankardır* (M.Hüseyn); ...Anketovdan başqa beş-altı nəfər *üzüyola*, *sakit* bağça uşağı var idi (Mir Cəlal).

ÜZ – ARXA Sən qaranlığa *arxa* çevirib, işığa *üz* tutursan (S.Qədirzadə).

ÜZBƏÜZ – DALDALA Stulu çəkib *üzbəüz* oturdu (M.İbrahimov); Onlar kəsülü idi, *daldala* durmuşdular (“Azərbaycan”).

ÜZDƏKİ – DİBDƏKİ Mən otağın *dibdəki* hər iki küncünü qazdım, heç nə yoxdur (C.Əmirov); *Üzdəki* otları kökündən çıxartmaq lazımdır.

ÜZDƏN – DƏRİNDƏN *Üzdən* özünü elə aparırdı ki, guya onları ürəkdən istəyəndir (“Azərbaycan”); Gülsabah Əbilin gözlərinə baxıb *dərindən* köksünü ötürdü (Ə.Vəliyev).

ÜZDƏN – DİBDƏN *Üzdən* duru, *dibdən* bulanlıq bir göl (M.İbrahimov).

ÜZGÜN – SAZ Gülərə göz yaşından islanmış tülü dərhal buraxdı, *üzgün*, boğuş bir səslə dedi (C.Məmmədov); Camı *sazdır*, hələ xəstəlik bilmir (“Ulduz”).

ÜZGÜNLÜK – SAZLIQ Bayağı *üzgünlük* yox oldu (İ.Şıxlı); Onun *sazlığı* üzündən, hərəkətindən də oxumaq olur.

ÜZLÜ – ASTARLI İki gün sonra Səadət xanımdan məktub aldım. Zərif kağız, göy *astarlı* paket, bənövşəyi mürəkkəb (Mir Cəlal); Kərim aynabənddəki taxtın üstündə oturub qırmızı məxmər *üzlü* mütəkkəyə dirsəklənmişdi (M.İbrahimov).

ÜZLÜ – HƏYALI Sən bilmirsən bu necə *üzlü* yetimdir (A.Şaiq); *Həyalı* olmağına həyalıdır, mən buna əminəm.

ÜZÜAŞAĞI – ÜZÜYUXARI Girdə-girdə yaş damlaları saralmış, solğun yanaqlarından *üzüaşağı* süzüldü (M.İbrahimov); Yuxulu kəndin orta küçəsi ilə *üzüyuxarı* qalxdılar (Ə.Məmmədخانlı).

ÜZÜGÜLƏR – QARAQABAQ Hər ikisi qarabuğdayı, *üzügülər* və qəşəngdir (S.Vəliyev); *Qaraqabaq* adamdır (M.Hüseyn).

ÜZÜQARA – ALNİAÇIQ Sən mənə *üzüqara* edirsən (M.İbrahimov); Min zəfərlə qarşılayır *alniaçiq* ordumuz (S.Vurğun).

ÜZÜYOLA – TƏRS Baxın, göyçəyini alın, *üzüyola*, fəqir və işlək olsun (Çəmənzəminli); Sən bilirsen o necə *tərsdir* (A.Şaiq).

ÜZÜYOLALIQ – TƏRSLİK Onun bu *üzüyolalığı* tezliklə qadınlara və yaşlı kişilərə çatdı (“Azərbaycan”); Unut bu *tərsliyi*, gəl Allaha bax (S.Vurğun).

Vv

VAHİD – MÜXTƏLİF Bir *vahid* mil-lətə, iki hakimin; Dili doğmalaşdı... Bu lap ağ oldu; Doğma anamızın şəkərdən şirin; Bizə öyrətdiyi dil yasaq oldu (B.Vahab-zadə); Təzadlı dünyanın *müxtəlif* qütblü; Mənfili, müsbətli fəlsəfəsi var (N.Kəsəmənli).

VAHİMƏ – CƏSARƏT Tellini yenidən *vahimə* bürüdü. O qorxurdu (S.Hüseyn); Aləm bilir ki, səndə olan *cəsarət*, kişilik bizim heç birimizdə yoxdur (M.İbrahimov).

VAHİMƏLƏNMƏK – CƏSARƏT-LƏNMƏK Telli yatmaq zamanı çatdıqca *vahimələnməyə* başladı (H.Hüseyn); Mina xanımın ürəyindən olduğunu yəqin etdikdə isə daha da *cəsarətləndi* (M.İbrahimov).

VAHİMƏLİ – ÜRƏKAÇAN Birdən qabaqdan *vahiməli* bir səs eşidildi (Mir Cəlal); Bayır yumşaq, *ürəkaçan* bir bəyazlığa bürünmüşdü (B.Bayramov).

VAXTAŞIRI – HƏRDƏNBİR Qazılan quyunun əyilə bilməsinin qarşısını almaq üçün əyriliyini *vaxtaşırı* ölçmək lazımdır (Ə.Quliyev); *Hərdənbir* ərinə də yazığı gəlirdi (M.İbrahimov).

VAR – YOX *Vardan* xeyir gələr, *yoxdan* ziyan (Ata. sözü).

VARLI – FƏQİR İndi məndən nə istəyirsən? Sən bir *varlı*, mən bir *fəqir* (C.Cabbarlı).

VARLI – LÜT *Varlıların* çoxu özlərini və mədənlərini qorumaq məqsədi ilə yanlarında qoçu saxlayırdılar (A.Şaiq); Heç nəyini, bəy, *lütün* biridir (C.Məmmədov).

VARLI – YOXSUL Yalnız kollektiv təsərrüfat quruluşu bizim kəndimizi indiki mədəni, *varlı* səviyyəyə gətirib çatdırmışdır (İ.Əfəndiyev); Ay nənə, vallah, mənim özüm də sənə kimi *yoxsulam* (Ə.Haqverdiyev).

VARLI-HALLI – YOXSUL Bu kişi *varlı-hallı* bir adam idi (Ə.Haqverdiyev); Tutqun işiq bu *yoxsul* daxmanın görkəmini daha da miskinləşdirirdi (A.Məmmədza).

VARLI-KARLI – YOXSUL *Varlı-karlı* kişidir, niyə verməyək? (Mir Cəlal); Sizi bu *yoxsul* otağa gətirən mənəm! (M.S.Ordu-badi).

VARLIQ – YOXLUQ Ey *varlığı* yox, *yoxluğu* vardan daha dilbər; Ruhim səni izlər (H.Cavid).

VARLIQ – YOXSULLUQ *Varlığa* nə darlıq (Ata. sözü); Dünyada heç igid, yoxsul olmasın; *Yoxsulluq* igidə yaman ad olur (“Koroğlu”).

VARLILIQ – KASIBÇILIQ O hələ *varlılığı* sayəsində başını birtəhər gırləyir (T.Hüseynov); *Kasibçılıq*, arvadının ölümü və uşaqlarının çoxluğu onu əldən salmışdır (A.Məmmədza).

VARMAQ – GƏLMƏK Səbə, əhvalımı bir-bir; *Varıb* ol yərə ərz eylə (M.V.Vidadi); Sabahı fasilə zamanı Gülər bizim sinfə *gəldi* (M.İbrahimov).

VASİTƏSİZ – DOLAYI *Vasitəsiz* nitq başqasının fikrini eyni ilə verməkdir. Qız həyadanmı, yaxud nədən *dolayı* isə cavab verməz (R.Əfəndiyev).

VAVEYLA – SEVİNC Çatmayır göylərə *vaveyla* (S.Rüstəm); *Sevincimin* həddi yox idi (M.İbrahimov).

VAYLI – SEVİNCİLİ Çoxlu xəbər gətirdi; Şivənli, *vaylı* axşam (Ə.Cavad); *Sevincili* günlərim barmaqla sayılar; Kədə - istədiyən qədr! (N.Kəsəmənli).

VEYL – İŞLƏK Sən elə *veylin* üstündə öz əmini niyə belə ağrıdırsan? (S.Rəhimov); Bizim yerimiz Cəfərabadın yerindən yaxşı, torpağımız məhsuldar, camaatımız isə *işləkdir* (Ə.Vəliyev).

VEYLLƏNMƏK – İŞLƏMƏK Küçə-bacada *veyllənməkdənsə*, uşaqlar qoy şəhərin tarixi yerlərini gəzsinlər, öyrənsinlər (Ə.Əbülhəsən); İşçilər istiyə baxmadan od kimi *işləyirdilər* (MİR CƏLƏL).

VƏCD – QORXU Sevincimin, *vəcdimin* çoxluğundan durub oynamaq istəyirdim (M.F.Axundzadə); Onların məsum gözlərindən *qorxu* süzülüb tökülürdü (M.S.Ordu-badi).

VƏFALI – ETİBARSIZ Lalə yalnız *vəfali* bir arvad deyil, yaxın dost və köməkçi idi (M.Hüseyn); Etibarlı kəsib, *etibarsız* yar; Əl qaldırıb, özgə yara yalvarır (“Lətif şah”).

VƏHDƏT – AYRILIQ Bilirdi ki, qüvvət *vəhdətdədir* (S.Rəhimov); Mən ki doymamışdım heç vüsalından; Mənə zülm elədi yaman *ayrılıq* (N.Rəfibəyli).

VƏHŞƏT – SEVİNC Hamının üzündə *vəhşət*, iztirab və qorxu əlaməti görünür (A.Makulu); Heç olmasa öz atasına bu qoca vaxtında *sevinc* və təsəlli gətirirdi (M.İbrahimov).

VƏHŞƏTLİ – MƏLAHƏTLİ Eşitdikcə bu *vəhşətli* sözləri; Əsdi bədəni, qızardı gözləri (A.Səhhət); Qapı tərəfdən *məlahətli* və nazlı bir qadın səsi eşidilir (M.İbrahimov).

VƏHŞİ – MƏDƏNİ O nə *vəhşi* adamdır (S.Vəliyev); Qoşatxan *mədəni* və tərbiyəli adam idi, lakin heç kəsə borclu qalmağı sevməzdi (M.İbrahimov).

VƏHŞİLİK – İNSANLIQ Belədə o mən burada olduğuma görə, özünü ələ alacaq və məni kədərləndirməmək üçün *vəhşilik* etməyəcəkdir (M.S.Ordu-badi); Ağ günlərə səsləyir *insanlığı* yurdumuz (Ə.Cəmil).

VƏHŞİLİK – MƏDƏNİLİK Atam məni başa saldı ki, nefti ələ beləcə yandırmaq *vəhşilikdir* (M.İbrahimov); Məhriban öz *mədəniliyi* ilə onları susdurmuşdur (Ə.Vəliyev).

VƏLVƏLƏ – SAKİTLİK Dəhşət dolu bir *vəlvələ* qopdu (H.Cavid); Get-gedə gecə

qaranlıqlaşır, Araz qıraqlarına məxsus qərribə *sakitlik* başlayırdı (Ə.Vəliyev).

VƏRƏQLƏNMƏK – ÖRTÜLMƏK Ömrünün keçmiş günləri bir kitab kimi açılaraq gözləri önündə *vərəqlənirdi* (M.İbrahimov); Göylər boz buludlarla *örtülmüşdü* (M.İbrahimov).

VƏRƏMLİ – SAĞLAM *Vərəmli* adamlara həkimlər xüsusi qayğı ilə yanaşırlar. İyirmi dörd yaşlı, can-başı *sağlam*, istiqanlı bir oğlan özünü nə qədər saxlayacaqdı (M.İbrahimov).

VƏTƏN – QÜRBƏT Əziz isə *qürbətdən* *vətənə* qayıdardı (C.Əmirov).

VİCDANLI – İNSAFSIZ Həyat *vicdanlı* və namuslu adamı mübarizlər cərgəsinə çıxarmışdır (S.Rəhimov); Amma mən onu deyirəm ki, sən sədr ol, mən çoban, bir gün gələr görərsən ki, necə *insafsız* iş tutmusan (M.İbrahimov).

VİCDANSIZ – İNSAFLI Əbdül adı bir nöqəh isə də, sizin kimi *vicdansız* deyil (C.Cabbarlı); Qoy Məhribanın Zeynal ilə Ninaya verdiyi bu sualı hər bir *insaflı* kişi özünə versin (S.Hüseyn).

VİCDANSIZLIQ – İNSAFLILIQ Zənnimcə, xilqətdən daha əvvəl ədavətsizlik və *vicdansızlıq* yaranmışdır (C.Cabbarlı); İndi bu məsələ qaldı sənin *insaflılığına*.

VİCVİCƏ – QIZDIRMA Heydər içəri girən kimi müsahibinin canına *vicvicə* düşdü (T.Kazimov); *Qızdırma* onu əldən salmışdı (“Ulduz”).

VİRAN – ABAD Açdı mənə dərddi ağac; *Viran* bağın məlalını (M.Rahim); Dağlıdı qüssədən *abad* gördüyün könlüm (Heyran xanım).

VİRANƏ – ABAD Mən onda bildim ki, yaranmaq nədir? Bəşərsiz kainat bir *viranədir* (S.Vurğun); Biz bu dünyaya xarabalıqları *abad* etməyə gəlmişik (Ə.Məmməd-xanlı).

VULQAR – ƏDƏBİ Ədəbi dil normalarına zidd olan qaba sözlər *vulqar* sözlər

adlanır. Yeni yetişən *ədəbi* gənclik həmişə Cabbarlının diqqət mərkəzində idi (M.Arif).

VURAĞAN – DİNC *Vurağan* öküze Allah buyuz verməz (Ata. sözü); Məhəmməd-həsən əmi *dinc* adamdır (C.Məmməd-quluzadə).

VURAN – BÖLƏN *Vurma* hasilini almaq üçün ədədin digər ədədə neçə dəfə vurulduğunu göstərən ədəd *vuran*, bölünən kəmiyyətin bölündüyü ədəd *bölən* adlanır (“Riyaziyyat”).

VURĞUN – BİGANƏ Mən də sənini kimi gülə *vurğunam* (M.Rahim); Nə baxırsan oğrun-oğrun; Mənə *biganələr* kimi (Xəstə Qasım).

VURHAVUR – SAKİTLİK Ay Allah-qulu, yaxşı ki, yaxamızı bu *vurhavurdan* qurtardıq (Çəmən-zəminli); Hər yan *sakitlik* idi (M.İbrahimov).

VURMA – BÖLMƏ Hasil almaq üçün bir ədədin başqa bir ədədə, yaxud öz-özünə vurulması *vurma*, bir sayda neçə dəfə başqa say (ədəd) olduğunu bilmə əməli *bölmə* adlanır (“Riyaziyyat”).

VURMAQ – BÖLMƏK Beşi ikiyə *vurmaq*, alınan hasili beşə *bölmək* lazımdır.

VURMAQ – DAYANMAQ Bir soruş gör, heç ürəyim bir gün onsuz *vurdumu?* (Ə.Cəmil); Birdən elə bil ürəyi *dayandı* (“Azərbaycan”).

VURUŞ – BARIŞ *Vuruşun* kor *vuruşuna* oxşamır (Ata. sözü); *Barış* dəqiqələri yaxınlaşdı.

VÜQARLI – BAŞIAŞAĞI Baş-başa çatılmış bu qoca dağlar; *Vüqarlı* qəlbim tək bu uca dağlar (S.Vurğun); ...Yaxşı əxlaqın birinci şərti elə budur ki, *başiaşağı*, üzüyola olasan (M.İbrahimov).

Yy

YABANÇI – DOĞMA Oxuya bilməzsən, çünki bu hərflər artıq sənə *yabançıdır* (C.Cabbarlı); Heç kəs inanmaq istəmirdi ki, Fariz mənim *doğma* qardaşımdır (Y.Əzimzadə).

YABANI – MƏDƏNİ Hüseyin Məhbusi kimi xain və alçaqlar *yabanı* bir ot kimi böyüyür... (M.İbrahimov); Mən bədii əsərləri müəyyən dərəcədə sevməyən *mədəni* bir adam təsəvvür edə bilmirəm (M.Hüseyin).

YABI – KÖHLƏN *Köhlən* at ilə *yabının* təfəvütünü hamı bilir (Ə.Haqqverdiyev).

YAD – YAXIN Necə söyləyəsən *yaxına*, *yada*; Belə oyunlardan kar aşarmı heç?! (H.Hüseyinzadə).

YAD – YERLİ *Yad* üzü görməsin sürfəmiz gərək (S.Rüstəm); Onu *yerli* əhalidən seçmək mümkün deyildi (S.Vəliyev).

YADELLİ – DOĞMA *Yadelli* bir şah *doğma* yurda çapğına keçdi (İ.Əfəndiyev).

YADIRĞAMAQ – ALIŞMAQ [Məcidi kişi:] Quyu qazmağı *yadırğamışam*, bala... (İ.Məlikzadə); Əlini alınına dayadı və bir neçə saniyə dayanıb qaranlığa *alışmaq* istədi (M.Hüseyin).

YAĞI – DOST Tanışın hər yerdə həm *dost*, həm *yağı*; Zəkali, sınaqlı qoca Tapdığı (A.Şaiq).

YAĞINLIQ – QURACLIQ Bu il həm *yağınlıq* idi, həm də havalar isti keçirdi (Ə.Vəliyev); Yolun hər iki tərəfi də *quracılıq* və *bomboş* idi (Mir Cəlal).

YAĞIŞ – QURACLIQ Əkinçi *yağış* istər, yolçu *quracılıq* (Ata. sözü).

YAĞIŞLI – QURU *Yağışlı* bir bahar axşamı idi (M.Hüseyin); Havalar *quru* idi, yağış yağmırdı.

YAĞLI – KASIB Yəqin *yağlıdır* ki, belə dolanır (Ə.Haqqverdiyev); – Əmi, *kasıb* arvaddır, nə verəcək (M.Hüseyin).

YAĞMURLU – QURU *Yağmurlu* bir gündü... (S.Hüseyin); *Quru* bir yay günü idi.

YAXIN – UZAQ *Yaxın* adam, *uzaq* adam nə deməkdə, Sofi? (Elçin).

YAXINDA – UZAQDA Bu arada, *yaxında* dörd-beş əl şiddətli tapança atılır (H.Cavid); Harada isə *uzaqda*, lap *uzaqda* tək-tək işıqlar yanırıdı (Y.Əzimzadə).

YAXINDAKI – UZAQDAKI Qaçqınlar hamısı *yaxındakı* şah tutluğa tərəf yürüdülər (Ə.Vəliyev); Hərbi adamın nəzərlərini *uzaqdakı* dağlar cəlb etdi (S.Vurğun).

YAXINLIQ – UZAQLIQ Sofi, *yaxınlıq* da, *uzaqlıq* da insanın öz içindədi (Elçin).

YAXŞI – PİS Qumru bunları toplayıb götürər, *pisini* evdə yandırar, *yaxşılarını* qom-qom bağlayıb qonşulara satar, təndir çörəyinə dəyişərdi (Mir Cəlal).

YAXŞI – YAMAN *Yaxşı* da, *yaman* da olsa, hökmdar, öz mətbəxinizdir (A.Şaiq).

YAXŞILAŞMAQ – XARABLAŞMAQ Tapdıq vücuda *yaxşılaşmışdır* (Ə.Vəliyev); İşlərin qızıqşan zamanında aramız daha da *xarablaşır* (M.İbrahimov).

YAXŞILIQ – YAMANLIQ Dünyada nə *yaxşılıq* itər, nə də *yamanlıq* (M.İbrahimov).

YAL – DƏRƏ *Dərəni* keçib düşmənin müdafiədə durduğu *yala* qalxmağa başlar-kən birinci güllə atıldı (Ə.Əbülhəsən).

YALAN – DOĞRU Mən *yalan* danışmağa adət eləməmişəm (C.Əmirov); Oğlanın dedikləri *doğru* çıxdı (C.Əmirov).

YALAN – DÜRÜST *Yalan* cəzanızı artırta bilər (Mir Cəlal); Bizə *dürüst* məlumat lazımdır (C.Əmirov).

YALAN – DÜZGÜN Yenə də *yalan* danışırınsız, yoldaş Razumov (C.Əmirov); Bu suala lap *düzgün* cavab verə bilmərəm, qadan alım (C.Əmirov).

YALAVAC – TOX Həftələrlə qalıb ac; Dolanırdı *yalavac* (A.Şaiq); Müdam ələ baxır... lakin ac deyil; Onun qarnı *toxdur*, gözləri acdır... (O.Sarıvəlli).

YALIN – GEYİMLİ *Yalın* ayaqları dizlərinədək palçığa batmışdı (Çəmən-zəminli); Tirmə şal *geyimli*, qara saçlılar; Hər tərəfə zər nişanlar dolanır (Aşiq Ələsgər).

YALQIZ – CÜT Bu dünyada şir də *yalqız* qalmasın; Qardaş görə *cüt* dayana yan-yana (Aşiq Ələsgər).

YAMAQLI – SÖKÜK Arvad Cumanın... *yamaqlı* çəkməsini geydi (Ə.Əbülhəsən); *Sökük* köynəyindən qolu görünürdü (“Ulduz”).

YAMAQLI – YIRTIQ *Yamaqlı* ayaq-qabıllarda gəzərək pul yığırdı (C.Əmirov); Ayaqqabıları *yırtıq* idi.

YAMAMAQ – SÖKMƏK *Yamayardım* babamın çul-çuxasını (M.Ə.Sabir); Təzə köynəyi *sökdi*.

YAMAN – RƏHMLİ Kərəm kimi mən oduna yanaram; Dostuna dost, düşməninə *yamanam* (Aşiq Əziz); *Rəhmlidir*, ürəyi yumşaqdır.

YAMANCA – YAXSICA Onlar Səmədin *yamanca* tələsdiyini duymamış deyildilər (M.Hüseyn); Onu *yaxsica* əzişdirdilər.

YANAR – SÖNÜK Bir parça atəşəm, bir parça yağın; Qəlbim örpəyidir *yanar* bir dağın (M.Müşfiq); *Sönük* vulkana tamaşa edirdilər.

YANAŞI – AYRI Çarpayıları *yanaşı* idi (T.Kazımov); Onların yeməkləri bir, yataqları *ayrı* idi.

YANAŞMAQ – UZAQLAŞMAQ Fəxrəddin qarşıya *yanaşmaq* üçün heç bir bəhanə əldə edə bilmirdi (M.S.Ordubadı); ...Kazım dik atılır və qaçmaq bu qanlı dəstədən birdəfəlik ayrılıb *uzaqlaşmaq*... arzusunu ilə çırpınırdı (M.İbrahimov).

YANIQLI – NƏŞƏLİ Rəhim bəy *yanıqlı* bir ah çəkdi (M.Hüseyn); O bu gün *nəşəli* idi.

YANLIŞ – DÜZGÜN Yanılırsan, o *yanlış* tərbiyədir (A.Şaiq); İndi Məcid müəllimin suallarına cəsarətlə və *düzgün* cavab verirdi (Mir Cəlal).

YANMAQ – SÖNMƏK Gülər ulduz kimi tez *yanı*, *söndü* (M.Rahim).

YAPIXMAQ – QALXMAQ Qoca dəyirman daşının üzərində yırgalanıb *yapıxdı* (S.Rəhimov); Harın at *qalxdı* dik ayaq üstə; Ox dəyən ahu kimi tullandı (A.Səhhət).

YARALANMAQ – SAĞALMAQ Mirsaqulu *yaralanmış* və yerə yığılmışdı (S.Hüseyn); Qonağım qız, məni *sağalt*, amandır (Mir Cəlal).

YARALI – SAĞLAM Maya *yaralı* bir eşqlə Qaraşı müdafiə etdi (M.İbrahimov); Rayon səhiyyə məntəqəsi *sağlam* uşaqların yarısını düzəltmişdi (Mir Cəlal).

YARAMAZ – XEYİRLİ Pis və *yaramaz* cəhətlər isə nəzərdən qaçırdı (M.İbrahimov); Çox zaman *xeyirli* məsləhət alırdılar (Mir Cəlal).

YARAMAZLIQ – YAXŞILIQ Rəhimlidən hər cür *yaramazlıq*, laqeydlik, arxayınçılıq gözləyirdi (İ.Hüseynov); Biz isə belə şərtləşək; yazının pisliyini də, *yaxşılığını* da hamıdan əvvəl yazanın özünə deyək (Mir Cəlal).

YARANIŞ – ÖLÜM Sən ki, *yaranişdan* gözlənsən belə; Bir dastan olmasın ağıza, dilə (S.Vurğun); Nədənsə həyətdə bir *ölüm* sükutu hökm sürürdü (Mir Cəlal).

YARANMAQ – DAĞILMAQ Tikintidə kiçik bir özfəaliyyət dərnəyi *yarandı* (İ.Əfəndiyev); Şirinlik içlən axşam qonaqlar mübarəkbadlıq edib *dağıldı* (Mir Cəlal).

YARANMAQ – ÖLMƏK Mən əzilən bir sinfin hayqıran; Haqq bağırın sədasından *yarandım* (M.Müşfiq); Özümüzünkünü niyə *öldürürlər*, ay dəli, nə olubdur deyir! (Mir Cəlal).

YARARLI – XEYİRSİZ Əsil bəla orasındadır ki, usta zeynallar özlərini dünyada ən ağıllı, işgüzar və *yararlı* adam hesab edirlər (M.İbrahimov); *Xeyirsiz* adamları xeyirli işlərə cəlb etmək lazımdır.

YARAŞIQLI – KİFİR Çox arıq olmasına baxmayaraq, *yarışıqlı* bir oğlan idi (İ.Əfəndiyev); *Kifirdir*, amma nə olsun ki, kişinin bəxti vurub (M.Hüseyn).

YARAŞIQSIZ – SƏLİQƏLİ O, nəhayət, balaca, *yarışıqsız* ev seçib qapını döydü

(S.Vəliyev); *Səliqəli* dirriçki kimi başının alağını tərtemiz vurmaq... istəyirdi (Mir Cəlal).

YARĞAN – DÜZ *Yarğan* yarar sinəsini dağların; Sular ovur sinəsini dağların (R.Rza); Yaradan insanlar, quran insanlar; Tutmuş başdan-başa geniş *düzləri* (O.Sarıvəlli).

YARI – BÜTÖV Bağımızdakı dəfinəni çıxardıq. *Yarısı* sənin, *yarısı* mənim (C.Əmirov); Bunları *bütöv* mənə verin.

YARIAC – YARITOX Onun özü də *yariac*, *yaritox* dolanır (M.Hüseyn).

YARIMÇIQ – BÜTÖV Sadə cümlələr cümlə üzvlərinin iştirakına görə *bütöv* və ya *yarımçıq* olur.

YARIMÇIQ – DOLU Koroğlu baxdı ki, arpa çuvaları *yarımçıqdı* (“Koroğlu”); İri ocaqların üstündə *dolu* qazanlar buğlanır (M.Rzaquluzadə).

YARIMÇIQ – TAM Söhbət *yarımçıq* qaldı. Hidayət hadisəni *tamam* danışdı (Mir Cəlal).

YARIZARAFAT – YARICİDDİ Mustafa bu sözləri *yarızarafat*, *yarıcididi* dedi (G.Hüseynoğlu).

YASSAR – FƏRLİ Sonra dedi: – *A yassar*; Səni bir öyrədən var (A.Şaiq); *Fərli* deyil, qoy getsin.

YASSAR – GÖZƏL Qorxma *yassar*, mərdana ol, oturaq, Əhməd, gir qoluna, ha... belə (N.Vəzirov); Qivami çox *gözəl* insandır (M.Hüseyn).

YASTI – DÜZ Bəziləri özünü suya atıb çimir, bəziləri də *yastı* daşları suyun üzündə sürüşdürürdülər (İ.Şıxlı); Sümük *düzdü*, amma aşağısının əti xoruz pipiyi kimi düşüb sol yana (C.Məmmədquluzadə).

YAŞ – QUPQURU Yaş paltarları o əlindən bu əlinə alırdı (M.Eynullayeva); Zənn eyləməsin könlümün eşq atəşi söndü; Yaxud ürəyim *qupquru* bir yarpağa döndü (S.Rüstəm).

YAŞ – QURU *Qurunu* yoxlayın, *yaşı* yoxlayın; Gahdan dolu döyür, gahdan qar yağır (H.Hüseynzadə).

YAŞARMAQ – QURUMAQ Gözləriniz *yaşardı*, həmcinslərinizi öldürmək üçün barıtınızı qurudursunuz (M.Talıbov); Ağlamaqdan gözünün yaşı *qurudu* (“Ulduz”).

YAŞAYIŞ – ÖLÜM Ona elə gəlirdi ki, kənddəki qaynar həyat, gümrahlıq, fərəhli *yaşayış* da qonaqların ayağı ilə gəlmişdir (Ə.Vəliyev); Hər ikisinin *ölüm* xəbəri gəlib (Mir Cəlal).

YAŞLAMAQ – QURULAMAQ Müdir birdən içəri girdi. Nətiq əlini stəkana atdı ki, bir az boğazını *yaşlasın* (“Kirpi”); Çuxasının ötəyi ilə belini *quruladı* (İ.Şıxlı).

YAŞLAŞMAQ – CAVANLAŞMAQ Hiss olunurdu ki, Vera *yaşlaşmışdır* (İ.Şıxlı); “Ay ellər!” deyirəm ürəyimdə mən; Ömür *cavanlaşır* ellər deməkdən (S.Vurğun).

YAŞLI – ÇOCUQ *Yaşlı* kişilərdən biri yaxın dəyədən çıxıb onlara “xoş gəlmisiniz” dedi (M.Eynullayeva); Südəmə *çocuqlar* kimi iki sözdən fəzlə bir şey bilməz (H.Cavid).

YAŞLI – QURU *Yaşlı* gözlərindən öpdü (S.Vəliyev); Məmmədhüseynin dirsəyinə çırpılan ağac, *quru* oduna vurulmuş balta kimi səsləndi (Mir Cəlal).

YAŞLI – SÜDƏMƏR *Yaşlı* kişiyyətəşək-kürünü bildirdi (M.Eynullayeva); Ac qalmış *südəmə* balaların mələməsindən yer, göy titrəyirdi (Ə.Haqverdiyev).

YATMAQ – AYILMAQ Qədir sanki *yatmışdı*, yuxudan *ayıldı* (Mir Cəlal).

YATMAQ – DURMAQ Günəşdən tez *durur*, aydan sonra *yatardı*, gününü tövlədə və samanlıqda keçirərdi (Mir Cəlal).

YATMAQ – QALXMAQ Bəli, saatlarla, günlərlə Vəfadarın beynində bu fikirlərin biri *yatır*, o biri *qalxır* (M.İbrahimov).

YATMAQ – OYANMAQ Larisa ayla bir *yatar*, günəşlə bir *oyanardı* (M.Hüseyn).

YAVA – ƏDƏBLİ Nə *yava* söyləyirsən, ay gədə! (N.Vəzirov); Vaqifən Qasım əmi çox *ədəbli* və söz eşidən idi (C.Məmmədquluzadə).

YAVA – ƏXLAQLI Deyirəm, Kamil, bu arvadının ipini çək, səhərdən axşama

kimi bulvarda *yava* qızlar kimi açıq gözib onunla-bununla mırt vurub gülür (S.S.Axundov); *Əxlaqlı* uşaqdır (“Azərbaycan qadını”).

YAVAN – YAĞLI Kasıbın dürməyi *yavan* olsa da, dili *yağlı* olar (Ata. sözü).

YAVAŞ – BƏRK Əvvəl *yavaş*, sonradan *bərk* öskürdüm (Mir Cəlal).

YAVAŞ – CƏLD Qız *yavaş* addımlarla onu izləyir (M.Hüseyn); O *cəld* xəstələrin yanına qaçdı (C.Məmmədov).

YAVAŞ – SÜRƏTLİ Bu məktub gecəyarısı Hacı Həsənin içəri otağında *yavaş* səslə oxundu (Mir Cəlal); Şairin iti gözü, həssas ağı, həm də *sürətli* yerışı var...

YAVAŞ – TEZ Stəkani nəlbəkiyə *yavaş* qoy (Mir Cəlal); *Tez* öncir ağacının altına çəkildim və fikirləşdim (Y.Əzimzadə).

YAVAŞ – TƏLƏSİK – Ay lələ, *yavaş* sürün! (Mir Cəlal); Sürmə xala Əzizi hamam-xanaya salıb mətbəxə qayıtdı və *tələsik* yemək hazırlamağa başladı (S.Rəhimov).

YAVAŞCA – BƏRK Bir dəfə axşam kim isə qarını *yavaşca* döydü (C.Məmmədov); Əkbərin baldırı *bərk* göynədi (Mir Cəlal).

YAVAŞDAN – BƏRKDƏN Elə belə çağırıb oyada bilməyəcəyini görəndə cəld onlara yanaşdı, hərəsinə bir dürtmə ilişdirdi, əlbəttə, *bərkdən* yox, *yavaşcadan* (M.Hüseyn).

YAVAŞİMAQ – GÜCLƏNMƏK Yağış yağırdı, gah *güclənir*, gah da *yavaşıyırdı* (“Ulduz”).

YAVAŞİMAQ – TƏLƏSMƏK At səhərə yaxın lap *yavaşıdı* (İ.Şıxlı); Gavur malını yeməyə *tələsmək* görəkdir, *tələsmək* (Mir Cəlal).

YAVAŞITMAQ – ARTIRMAQ Bəbir bəy səsinə *yavaşıtdı*, nökrinə xəlvəti danışdı (Mir Cəlal); Xasayın iştahı daha da *artdı* (M.Hüseyn).

YAVAŞITMAQ – YEYİNLƏTMƏK ...Zeynal təqib etdiyi düşmənin yuvarlandığını görüncə atını *yavaşıtdı* (Ə.Əbüllhəsən); Salatın addımlarını *yeyinlətdi* (İ.Şıxlı).

YAYĞIN – YİĞCAM Otağın döşəməsi *yayğın* yox, *yığcam* döşəməlidir.

YAYILMAQ – YİĞİLMƏK Su kimi ürəyimə *yayılır*, sözün düzü (S.Rüstəm); Şah yedi doydu, süfrə *yığıldı* (M.F.Axundzadə).

YAYLAQ – ARAN Köçər *arandan* el, gedər; *Yavaş-yavaş yaylağa* (A.Səhhət).

YAYMAQ – BÜKMƏK Qadınlardan birisi yuxa *yayır*, o birisi də çevirirdi (Ə.Vəliyev); Hədiyyə bir parça çörək götürüb qəzetə *bükdü* (Mir Cəlal).

YAZ – QIŞ *Yazda* çalan, *qışda* oynar (Ata. sözü).

YAZ – POZ Ey, da diğ olduq, gah deyir *yaz*, gah deyir *poz* (Anar).

YAZI – POZU *Yazıya poz* yoxdur (Ata. sözü).

YAZIQ – DƏLƏDUZ Bu *yazıq* qız heç də satqın adama oxşamır (C.Əmirov); *Yaxşı, ay dələduz!* Bir danış görək; Neçəyə satmışsan yox vicdanını? (S.Vurğun).

YAZIQLIQ – DƏLƏDUZLUQ O bütün *yazıqlığı*, kimsəsizliyi ilə göz önündə canlanır (Mir Cəlal); Mən Mirzənin də *dələduzluğunu* görmüşəm (S.Rəhimov).

YAZILI – ŞİFAHİ Bu dediklərinizi *yazılı* surətdə təsdiq edirsinizmi? (T.Kazımov); Bu nəticə hələlik həkimin *şifahi* rəyi idi (T.Kazımov).

YAZILIŞI – POZULUŞU Məqalənin nə *yazılışı*, nə də *pozuluşu* məni açdı. “Azərbaycan gəncləri”

YAZLAMAQ – QIŞLAMAQ Çox tez *yazlanmış* (“İzahlı lüğət”); Bizimlə *qışlayır* fəqət dolaşa, sərçə, sağsağan (A.Səhhət).

YAZLIQ – QIŞLIQ Yoxsa biz bostan üçün, *yazlıq* əkin üçün ayırdığımız sahəyə su çətdirə bilməyəcəyik (Ə.Əbüllhəsən); Pəri nənə öz *qışlıq* azuqəsini yığmışdı.

YAZMAQ – POZMAQ Önümdəki dəftərə bir çox şey *yazdım*, *pozdum* (S.Rüstəm).

YAZMAQ – SİLMƏK Qaz lələyi qanun *yazar* (Ata. sözü); Zaman *silər* ürəklərdən naləni (S.Rüstəm).

YEKDİL – MÜXTƏLİF Şura hökumətinin təkliflərini ürəkdən, *yekdil*, yekcəhət alqışlamalıyıq (Ə.Haqqverdiyev); Bu məsələ barədə fikirlər *müxtəlifdir*.

YEKƏ – BALACA Birisinin qulaqları *yekədir* (C.Əmirov); Tayqılça Kazım indi də izdihamı yarı, *balaca* adamların başından axsaq qarğa kimi addayıb oturdu (Mir Cəlal).

YEKƏBAŞ – MƏRİFƏTLİ Çoxları üzünə durdular; Könlünü qırdılar; Nə deyim o *yekəbaşlara*?! (M.Müşfiq); Əsrəf hər oğulun tayı deyildi. Hələ bu mahalda onun kimi gözəl-göycək, qanacaqlı, *mərifətli* bir oğul yox idi (İ.Şıxlı).

YEKƏXANALIQ – SADƏLİK Bilmi-rəm heç sizə bu iddia, bu *yekəxanaliq* haradan belə gəlir (S.Rəhimov); Əziz-bəyov qapıdan içəri girincə jandarm rəisi özünü *sadəliyə* vurub, ehtiramla ayağa qalxdı... (M.Hüseyn).

YEKƏLİK – BALACALIQ Başın *yekəliyi* dövlətdir, ayağın *yekəliyi* neybət (Ata. sözü); Ayağın *balacalığı* da simmetriyanı pozur.

YEKNƏSƏQ – FƏRQLİ Qocaman tayqa məndən inciməsən, o bir az *yeknəsəqdir* (S.Sərxanlı); Onların fikirləri *fərqlidir*.

YEKRƏNG – MÜXTƏLİF Mən yenə də, həmişə olduğu kimi ona sadə və *yekrəng* cavablar verdim (M.S.Ordubadı); Maarif şöbəsinə *müxtəlif* iş üçün dəstə-dəstə müəllim, tələbə girib, çıxırdı (Mir Cəlal).

YELBEYİN – AĞILLI Özü də bunun kimi *yelbeyin* arvad? (M.İbrahimov); Yum, yoldaş Anketov, *ağıllı* söz danışmadın (Mir Cəlal).

YELLİ – YAVAŞ Birdən Bağıra elə gəldi ki, Tünzalə başını *yelli* tərptəşə, boğazı meyvə saplağı kimi üzülə bilər (İ.Məlikzadə); Yerindən *yavaş* tərptənib əl-üzünü yumağa başladı ("Azərbaycan").

YENİ – KÖHNƏ *Yeni* kənd *köhnə* kəndi kitablardan pozmaqda (S.Rüstəm).

YENİCƏ – ÇOXDAN Stansiya *yenica* yaradılmışdı və rayonda ən cavan MTS

hesab olunurdu (M.İbrahimov); Axı, *çoxdan* görüşürük (T.Kazımov).

YENİLİK – KÖHNƏLİK Səni sevin-dirəcək bir *yenilik* yoxdur (M.S.Ordubadı); Hörməti belə başa düşmək *köhnəlikdir* (M.İbrahimov).

YENİYETMƏ – YAŞLI Nə çoxdur kəndimizdə *yeniyetmə* cavanlar (Ə.Haqqverdiyev); *Yaşlı* və təcrübəli minicilərlə at qoşaşdırmağı belə bacarırdı (M.Hüseyn).

YER – GÖY *Göydən* bir damcı da düşmədi yerə; *Yerdən* sular coşdu, sellər oyandı (H.Hüseynzadə).

YERİMƏK – DAYANMAQ Bir qoşa köhnə paltar əynində; *Yeriyir* yolda torba çiyində (A.Səhhət); Külək yatır, qar *dayanır*, açılır səhər (S.Vurgun).

YERİŞ – DURUŞ *Yeriş* də, *duruş* da başqalaşdır; Yanaşib əl verir görsə hər kimi (H.Hüseynzadə).

YERİŞLİ – DURUŞLU Ceyran *yerişli* yarı; Ağ buxaqda xalı var (Bayatı); Başaçıq, sakit *duruşlu*, bahar geyimli rus, sanki onun özünə gülürdü (Mir Cəlal).

YERSİZ – MÜNASİB Ramizin *yersiz* sözü müəllimi lap haldan çıxardı (M.İbrahimov); Neyləyim, *münasib* bildiyim budur; Yazmasam da özün hiss edəcəksən... (O.Sarıvəlli).

YETİM – ATA-ANALI Xeyir, mən bəd-bəxt təkce, *yetim* böyümüşəm (C.Əmirov); Uşaq *ata-analı* böyüyür.

YETKİN – XAM Çıxma ərik ağacına, bihudə, dilbərim; Yen gəl əşağı, nə *yetkini* var, nə *xamı* var (M.Möcüz).

YƏYİN – YAVAŞ Durun bir nəfəsimi dərim. *Yeyin* gəlmişəm (C.Cabbarlı); *Yavaş* get, yıxılıb əlindəkini sındırırsan.

YƏYİNLƏMƏK – YAVAŞIMAQ Səlim gələn tərəfdən dalbadal üç güllə atıldı. Kəşfiyyatçılar *yeyinlədilər* (Mir Cəlal); Budur zurna *yavaşdı* (Çəmənəminli).

YƏYİNLİK – YAVAŞLIQ Təkər yuxarıya ağır-ağır çıxır, enişə fırlananda *yeyinliyində* qabağında durmaq olmur (S.Rəhimov); Belə *yavaşlıq* bizi hər şeydən məhrum edir.

YEZİD – RƏHMLİ Bunun yanında *yezid* adam nə qələt eləyir (S.Vəliyev); *Rəhmli* adamsan, yolunda can qurban.

YƏQİN – ŞÜBHƏ Bəllidir yerimiz *yəqin* divana (H.K.Sanlı); Sənin davranışın məndə *şübhə* yaradır (“Azərbaycan”).

YƏQİNLİK – ŞÜBHƏLİLİK Bəs elə isə, bir balaca üzünü göstər ki, *yəqinlik* hasil olsun (Ü.Hacıbəyov); *Şübhəliliyim* daha da artdı.

YİĞINTI – DAĞINTI Əjdər bir az da uzaqlaşmalı, kənardan, daş və qum *yığıntılarının* arası ilə getməli oldu (S.Rəhman); Tağın o tərəfindəki *dağintımı* görmürsən?

YİĞMAQ – BİÇMƏK *Biçin* də, *yığın* da əldən çıxdı (Mir Cəlal).

YİĞMAQ – DAĞITMAQ Allah onu *yığmağa* yox, *dağıtmağa* yaratmışdı (M.İbrahimov).

YİĞMAQ – SÖKMƏK Tüfəngin hissələrini yağlayıb, bir-bir yerini *yığdı* (“Azərbaycan”); Tüfəngi *söküb* çula bürüdülər, qatırların qarnı altında gizlətdilər (Mir Cəlal).

YİĞMAQ – TÖKMƏK Böyük nə *töksə*, uşaq onu *yığar* (Ata. sözü).

YİĞNAQ – DAĞINIQ Gündə bir qapıya salırlar *yığnaq* (Q.Zakir); Qədir atın üstündə *dağınmaq* saçlı Qumrunu qucaqladı (Mir Cəlal).

YIXMAQ – QALDIRMAQ Uşağı vurub yerə *yıxdılar* (“Ulduz”); Görək siz qolundan tutub *qaldırasınız* (Mir Cəlal).

YIXMAQ – QURMAQ Böyük bir dünyanı *yixmaq*, uçurmaq; Yerində başqa bir dünyada *qurmaq*? (S.Vurğun).

YIXMAQ – TİKMƏK Arvad var, ev *tikər*, arvad var, ev *yıxar* (Ata. sözü).

YIRTICI – MƏDƏNİ Rəzil düşmən yaranmış; *Yirtici* bir canavardır (S.Vurğun); Onlar istəyir ki, biz də qabağa gedək, *mədəni* xalqlar cərgəsinə çıxmaq (M.İbrahimov).

YIRTIQ – TƏZƏ Aslanın köhnə, *yurtuq* çəkməsi təzə paltarına yaraşmırdı (S.Vəliyev); *Təzə* ayaqqabısını geyinib getdi (“Ulduz”).

YOĞUN – ARIQ Arabacı *yoğun* bir kişi idi (Ə.Əbülhəsən); Onun o mehriban kənd

qızının *arıq*, düz, millər kimi cəlb edən barmaqlarını aşkar gördürdü (Mir Cəlal).

YOĞUN – NAZİK Baldır, deyərmiş, nə çox *yoğun*, nə də *nazik* ola, ayaqları elə tən gerek ki, sağ ilə sol seçilməsin (Mir Cəlal).

YOĞUNLAŞMAQ – NAZIKLƏŞMƏK Səsi bir az *yoğunlaşmışdı* (S.Vəliyev); Səsi nəşə *nazikləşib*.

YOX – BƏLİ Almaz mənim deyilsə, sənimi olmalıdır? *Yox* (C.Cabbarlı); Qüdrət İsmayılzadəni tanıyırsanmı? – *Bəli* (M.Hüseyn).

YOXSUL – KALAN Çox *yoxsulu* qoparmış; Zalımın pəncəsindən (A.Şaiq); – Həri, özü də *kalandır* (C.Əmirov).

YOXSULLAŞMAQ – VARLANMAQ Şamaxı bazarı zəngin bazardır; Əfsus, *yoxsullaşır* get-gədə bir az (M.Rahim); Baloğlan müvəqqəti olaraq *varlanmaq* fikrindən əl çəkdi (C.Əmirov).

YOXSULLUQ – VARLILIQ *Varlılığa* tələsən, *yoxsulluğa* tez düşər (Ata. sözü).

YOXUŞ – ENİŞ *Enişi*, *yoxuşu*, düzü bir olub; Məramı, məqsədi, üzü bir olub (H.Hüseynzadə).

YOXUŞLU – ENİŞLİ *Enişli*, *yoxuşlu* bu yollarda bax! Varmı topuq salıb bürüməyən kəs (H.Hüseynzadə).

YOXUŞLUQ – ENİŞLİK Yolum *enişliyi* və ya *yoxuşluğu* yox, sənin hərəkətin məni cana gətirdi (“Ulduz”).

YOXUŞSUZ – ENİŞSİZ Yeri uşaqlarla göz, dolan bir az; Bu dünya *enişsiz*, *yoxuşsuz* olmaz (Z.Xəlil).

YORULMAQ – DİNCƏLMƏK Zəhmət çəkibsən, *yorulubsan*, get rahat ol (Ə.Haqverdiyev); Bir az yatıb *dincəlmək* istəyirəm (C.Əmirov).

YÖN – ARXA Gah *yönümü* çevirirəm Şirvana; Gah üz tutub Gürcüstana ağlaram (Molla Cümə); *Arxa* cərgədən başıcaq bir adam qışqırırdı (Mir Cəlal).

YÖNDƏMSİZ – BİÇİMLİ Kobud sifəti, *yöndəmsiz* bədəni vardı (S.Rəhman); Gözəl *biçimli* paltarlar vardı.

YÖNDƏMSİZ – MÜTƏNASİB Nə *yöndəmsiz* adamdır (A.Şaiq); Dəyirmi, *mütənasib* üzü vardı... (Mir Cəlal).

YÖNDƏMSİZ – YARAŞIQLI “Sil” dedi əndamından; *Yöndəmsiz* ləkələri! (Ə.Cavad); Həbibə qara, dolu, mütənasib boylu, *yaraşlıq* bir qızıdır (Mir Cəlal).

YUBANMAQ – TƏLƏSMƏK – Oğlum niyə belə *yubanmisan*? (S.Vəliyev); ...Məcəlisimizin bitməsinə *təlasirdim* (Mir Cəlal).

YUXA – QALIN Hava da bərk dolub, yağacaq. Əynin də *yuxadır* (S.Rəhimov); Əynim *qalındır*, üşümürəm (“Ulduz”).

YUXULAMAQ – AYILMAQ Uşaqları araba beşik kimi silkələyib yorduğundan tez *yuxuladılar* (İ.Şıxlı); *Ayılın*, dostunuzu, düşməninizi tanıyın! (M.Hüseyn).

YUXULU – AÇIQ Bir gün hər ikisi *yuxulu* gözlərini açdı (A.Şaiq); O, saç-başı *açıq*, enlisifət bir qadın idi (Mir Cəlal).

YUXULULUQ – AYIQLIQ Axırda özünü *yuxuluğa* vurdu (T.Kazımov); Yarı huş və yarı *ayıqlıq* aləmində ona [Azadiyə] elə gəlirdi ki, qurtarmaq bilməyən bir çaydan keçməkdədir (M.İbrahimov).

YUMRU – YASTI Balaca, *yumru* və sürüşkən daşlar ayağı qıdıqlayırdı (İ.Şıxlı); Çayın *yastı* daşlarını seçib bir tərəfə yığdı (“Ulduz”).

YUMŞAQ – BƏRK Arabanın içi geniş və *yumşaq* idi (İ.Şıxlı); İnsan daşdan *bərk*, güldən nazikdir (Ata. sözü).

YUMŞAQ – COD *Yumşaq* dağotu; Gör nə rahatdır (İ.Tapdıq); Başının tükü *coddur*, zil qaradır, arxaya darayır (G.Hüseynoğlu).

YUMŞAQ – SƏRT Piri kişi yetmiş yaşında *yumşaq*təbiətli bir qoca idi (S.S.Axundov); Dadaş çox *sərt* adamdır (İ.Məlikzadə).

YUMŞAQLIQ – BƏRKLİK Mən Toğanbəyin bu kişiliyindən və qəlbi *yumşaqlığından* nəhayət dərəcədə şadlandım (M.Talıbov); Mənim barmaqlarım kobudluqda, *bərklidə* oymaqdan qalmaz (Ə.Əbülhəsən).

YUMŞAQLIQ – CODLUQ İndiyə qədər etdiyi kimi *yumşaqlıq* və itaət göstərsə, qol-qanadı qırılacaqdır (Mir Cəlal); Hələ əlinin *codluğu* getməmişdir (“Ulduz”).

YUMUQ – AÇIQ *Yumuq* gözlərini aç da, bir oyan; İndi zaman başqa zamandır, ana! (S.Vurğun); Yoxsa üzü *açıq* görmüsən? (Mir Cəlal).

YÜKLÜ – BOŞ Kişi əlində çomaq; Sürür *yüklü* öküzü (A.Səhhət); Starşına *boş* patron yeşiyinin üstündə oturub (Y.Əzimzadə).

YÜKSƏK – ALÇAQ Yolun üst tərəfində, *yüksək* qayaların döşündə... şam ağacları görünürdü (S.Şamilov); Qədirin vay xəbəri çoxdan *alçaq* daxmanı titrətmişdi (Mir Cəlal).

YÜKSƏK – AŞAĞI Yalnız bir nöqsanı vardır ki, səviyyəyə *yüksək* deyil (M.Hüseyn); Onun səviyyəsi çox *aşağıdır* (“Ulduz”).

YÜKSƏK – AZ Müəllim intiqam hissənin *yüksək* və müqəddəsliyindən hərəratlə bəhs edirdi (Ə.Sadıq); Bu il bizim bağımız *az* məhsul verəcək.

YÜKSƏLİŞ – ENİŞ İndi bizimlə söhbət zamanı o, *yüksəlişlər* və gözənilməz *enişlərdən* ibarət olan az qala bir əsrlik həyat tarixçəsinin bu səhifəsinə də öteri şəkildə toxundu (“Azərbaycan”).

YÜKSƏLMƏK – ENMƏK Günəş bu yerlərdə qalxıb atına; *Yüksəlir* göylərin yeddi qatına (S.Vurğun); Tərənin dibindən bulağın üstünə *endim*, əl və üzümü yuyub qaynağın qırağında oturdum (A.Divanbəyoğlu).

YÜNGÜL – AĞIR Yükün *yüngülü* mənzilə tez yetişər (Ata. sözü); Yüklü *ağır* – qüvvət az (Ata. sözü).

YÜNGÜL – CİDDİ Onu söyləməyə gəlmişəm sizə; *Yüngül* görünməyim gözlərinizə (S.Vurğun); Qədir bəy bu *ciddi*, rəsmi müqəddimədən sonra çıxını qaldırıb dizinin üstünə qoydu (Mir Cəlal).

YÜYÜRMƏK – DAYANMAQ Küçədən bir *çocuq yüyürdü* evə (M.Ə.Sabir); Qarınnın ağzında *dayandı*, marş verib yerlərinə qayıtdı (Mir Cəlal).

Zz

ZABİTƏLİ – YUMŞAQ Qız da nə isə başqa milis işçilərindən bir az seçilən bu *zabitəli* oğlana baxıb gülümsündü (H.Seyid-böyli); Bəndalı necə dili *yumşaq*, sözünü bilən qanacaqlı olmuşdu (Mir Cəlal).

ZAHİD – RİND İstəyir cənnəti *zahid* bu qədər hiylə ilə; Əbləhin fikrini gör, dildə təmənnasına bax (S.Ə.Şirvani); *Rind* hər şeyi danan, qeydsiz və laübalı adamdır.

ZAHİDLİK – RİNDLİK Heç birimiz müqəddəslik və *zahidlik* iddiası etmirik (M.F.Axundzadə); Gəl sən *rindlikdən* əl çək.

ZALIM – ADIL Bu, Cahan xanım kimi *zalım* və qorxulu deyildi (M.İbrahimov); Mötəbər hədisə görə, üç nəfər *adil* şahid şahadəət versə, ...övrətin nikahı fəsx hesab olunur (Mir Cəlal).

ZARAFATCIL – QARADİNMƏZ Biz onları kəndimizin Şahmar kimi *zarafatçı* gəncləri ilə qarşılayaq (İ.Əfəndiyev); Xəlil əslində *qaradınməz* adam idi... (Mir Cəlal).

ZAVAL – SEVİNC Hünərdir keçirən bizi hər oddan; Olarmı hünərə *zaval*, ay Maral (B.Vahabzadə); Yollarda yubanmış əsgər məktubları yenidən evimizə ümid, *sevinc* və inam gətirdi (Y.Əzimzadə).

ZAVALLI – XOŞBƏXT Mən səndən nə istəyə bilərəm *zavallı* qadın (C.Məmmədov); Sən nə qədər *xoşbəxtsən*, Reyhan... (M.Hüseyn).

ZAY – YAXŞI Öküzün taydı, işin *zaydı* (Ata. sözü); Şəhərin ən *yaxşı* saraylarını o yaratmışdı (M.Hüseyn).

ZEHİNLİ – KÜT Səlim çox *zehinli* uşaqdır (İ.Şıxlı); – Ay *küt*, niyə başa düşmürsən, “liçni delası” odur ey, göz qabağında (Mir Cəlal).

ZƏDƏLİ – SAĞLAM Qayçılayanlar isə şüşə kimi ağ, qara salxımları *zadəli* gilədən təmizləyirdilər (Mir Cəlal); Gənc *sağlam* salxımları bir tərəfə qoydu (“Jurnalist”).

ZƏFƏR – MƏĞLUBİYYƏT Yazır tarixlərə uğurlu *zəfər*; Bizim qəhrəmanlar,

bizim igidlər (S.Rüstəm); Bütün başqa yollar *məğlubıyyəətə*, ölümə aparır (M.Hüseyn).

ZƏHƏR – ŞİRİN Daima *zəhərlər şirinlərin* dalında gizlənir (M.S.Ordubadı).

ZƏHƏRLƏNMƏK – SAĞALMAQ Havada mıgmiğa sancır insanı; Dönüb *zəhərlənir* insanın qanı (S.Vurğun); – Çarpayı... Ana, ay ana mən *sağalacağam*, elə deyilmi? (M.Hüseyn).

ZƏHƏRLİ – ŞİRİN Həftələr, aylar keçir axşamlı-səhərli; Bəzən *şirin*, bəzən *zəhərli* (R.Rza).

ZƏHMƏTKƏŞ – TƏNBƏL Ancaq indi ona aydın oldu ki, buradakı *zəhmətkeş* adamlar çox sadədir (S.Vəliyev); Yoxsa, bu *tənbəldən* sənə nə arvad olacaqdır (S.S.Axundov).

ZƏHMƏTSEVƏR – MÜFTƏXOR Ata-anası kimi *zəhmətsevərdi* (M.İbrahimov); Özgənin zəhməti ilə çörək yeyənlərə *müftəxor* deyərlər (Ə.Haqqverdiyev).

ZƏHMLİ – MÜLAYİM Aslan müəllim *zəhmli* bir adam idi (İ.Əfəndiyev); Sizi inandırırəm ki, bütün Bakıda mənim kimi *mülayim* xasiyyətli, dostluqda sədaqətli kişi tək-tək tapılar (C.Əmirov).

ZƏİF – GUR Qızıcığazın *zəif* səsinə eşitdim (M.Talıbov); Xeyli keçdikdən sonra içəridən bir qadının *gur* səsi eşidildi (C.Əmirov).

ZƏİF – TUTARLI Yetər məni eylədin təbliğ və sandın *zəif* (S.Rüstəm); Ancaq buna dair əlində hələ *tutarlı* sübut yox idi (C.Əmirov).

ZƏİFLƏMƏK – GÜCLƏNMƏK Mal azalmış, alver *zəifləmişdi* (Ə.Vəliyev); Sənanın hiçqırığı *gücləndi* (Ə.Cəfərzadə).

ZƏİFLƏR – GÜCLÜLƏR Axırda *zəiflər* yavaşca başlayırlar öklməyə və *güclülər*, yəni dəstə sahibləri qalırlar məclisdə (C.Məmmədquluzadə).

ZƏKALİ – FƏRASƏTSİZ *Zəkali* adamdı. Bir dəfə eşitdiyi söz həmişəlik hafı-

zəsində qalırdı (S.Rəhman); [Kamran:] Xudayar xan həmişə tək gəlib-gedər. Bu dəfə o, *fərasətsiz* oğlu Firidun xanı da özü ilə gətirir (Ə.Haqverdiyev).

ZƏQQUM – ŞİRİN Heyif oldu yarın *şirin* söhbəti; Zəhərə, *zəqquma*, ağıya döndü (Molla Cümə).

ZƏLİL – XOŞBƏXT Bəs nə üçün başı salamat və varlı sahibkarlar yoxsul və *zəlil* adamlara rəhm edirlər? (M.Talıbov); Sən *xoşbəxtsən*, mən də üstəlik (Mir Cəlal).

ZƏLİLLİK – XOŞBƏXTLİK Şadlıq ilə saxladığın aşığı; *Zəlilliklə* imtahana çəkirsən (Aşıq Ələsgər); Mən əslən kəndimizin, bütün xalqımızın *xoşbəxtliyi* ilə fəxr edirəm (Mir Cəlal).

ZƏNGİN – KASIB Mən Girdmanın *zəngin* adamlarını köməyə çağırmışam (M.Hüseyn); Aləmə dediklərimdən mənə də, bu *kasıb* toxucuya da danış (Mir Cəlal).

ZƏNGİN – KÖLƏ Neçin o *zəngindir*, mən bir *köləyəm*? (C.Cabbarlı).

ZƏNGİN – SADƏ Onun *sadə* evindəki ən *zəngin* sərvət, böyük bir otağı doldurmuş kitablarıdır (M.Hüseyn).

ZƏNGİNLƏSMƏK – YOXSULLAŞMAQ – Bəli, insan təbiəti dərk etməklə, onu dəyişdirməklə özü də *zənginləşir* (S.Rəhimov); Qəlbimiz cırlaşır, *yoxsullaşsasa*; O qəlbə boğmağı bacarmadığımız (X.Rza).

ZƏNGİNLİK – YOXSULLUQ Onda böyük *zənginlik* arzusu var idi (Çəmənzmənlili); Mən onun üçün ağlayıram ki, sənə korluq, *yoxsulluq* peşəsi öyrətdim (Mir Cəlal).

ZƏRƏR – XEYİR Bunun *xeyri* var ki, *zərəri* yoxdur; Gülməli insanlar həyatda çoxdur (S.Vurğun).

ZƏRƏRLİ – XEYİRLİ *Zərərli* həşəratın məhv olması üçün şərait hazırlanır (Ə.Vəliyev); Lakin bunun başqa *xeyirli* bir cəhətini də görürdük (Mir Cəlal).

ZƏRƏRSİZ – XEYİRSİZ Şeyx, o bir möhtərəm, *zərərsiz* adam; hər müsafir, qərübü aciz adam (H.Cavid); Cəmiyyətdən uzaq, həyatdan uzaq; Uydurma fəlsəfə *xeyirsiz* olur (O.Sarıvəlli).

ZƏRİF – KOBUD Ağca xanım *zərif* əlini Qaraca qıza uzatdı, o da *kobud* barmaqları ilə onun əlini sıxdı (S.S.Axundov).

ZƏRİFLƏSMƏK – KOBUDLAŞMAQ Ancaq, deyəsən, Əşraf qız kimi *zərifləşmişdi* (İ.Şıxlı); Günün istisində qarşıyıb bürünc rənginə düşmüş sifəti qartımış və *kobudlaşmışdı* (S.Qədirzadə).

ZƏRİFLİK – SƏRTLİK *Zəriflikdə* güləm, *sərtlikdə* qaya; Yoluna qar düşüb, şəfəq çilənib (H.Hüseynzadə).

ZİBİLLƏMƏK – TƏMİZLƏMƏK Nə üçün tum çırtlayıb bazarı *zibilləyirsən*? (C.Əmirov); Bir əliylə maşının qapısını açdı, o biri əliylə oturacağı silib, *təmizlədi* (M.İbrahimov).

ZİBİLLİ – TƏMİZ İki arvadının evi *zibilli* olar (Ata. sözü); Yazın *təmiz* havasından nəfəs almaq üçün əlləşirdilər (M.Hüseyn).

ZİBİLLİK – TƏMİZLİK Vəziri qarğa olanın ağzı *zibillikdə* gərək (Ata. sözü); Gələni dəfə küçədən keçəndə *təmizliyə* fikir verərsən (C.Əmirov).

ZIQQI – ƏLİAÇIQ Xalıqverdiyevə görə Mirzə Cəmil çox xəsis, göy, *ziqqı* adamdır (Ə.Vəliyev); Ürəyi təmiz, *əliaçıq* qadındır (“Azərbaycan”).

ZİL – BƏM Başdan kövrək olan kəsi; *Zil* yandırır, *bəm* ağladar (H.Hüseynzadə).

ZİLLƏT – XOŞBƏXTLİK Nə *zillətdir*, nə möhnətdir; Buna bais, bəli, sənsən (Ü.Hacıbəyov); Təbiət qoysa yaşarsan, görərsən ki, *xoşbəxtlik* nə imiş (Mir Cəlal).

ZİLLƏT – SƏADƏT Bu *səadət* deyil də, *zillətdir* (H.Cavid).

ZİRƏK – MAYMAQ Bir qədər diribaş və *zirək* uşaqlar mollaının xəlfəsi olardılar (H.Sarabski); Görmürsən, *maymağın* biridir (M.İbrahimov).

ZİRƏKLİK – MAYMAQLIQ Öz *zirəkliyi* və qoçaqlığı ilə Şuşa qalasında məşhurlaşır (“Qaçaq Nəbi”); Sənin *maymaqlığın* ucundan biz ələ keçdik (“Ulduz”).

ZİRPI – BALACA Lakin bədləkdən iki *zirpi* it də onlarla gəlirdi (M.Talıbov); Evin *balaca*, kirli qapısı böyük alma, armud bağına baxır (Mir Cəlal).

ZIRPILIQ – BALACALIQ – Əfəndim, yaptığın qəbahətin *zirpiliğini* qanırısanmı? (Mir Cəlal); Onu boyunun *balacalığı* narahət edirdi (“Ulduz”).

ZIRRAMA – AĞILLI O dəli *zirrama*ya bu büsat nə görəkdir? (M.İbrahimov); *Ağıllı* adam buna dözməzdi (Mir Cəlal).

ZİYA – QARANLIQ Dağların, bağların libası sarı; Günəşin də sönük *ziyası* sarı (A.Səhhət); Yalnız indi–indi *qaranlıq* evə alışan doktor qəmgin–qəmgin Badam xalaya baxdı (M.Hüseyn).

ZİYAN – XEYİR *Ziyana* tələsdim, *xeyrə* gecikdim; Bir də bu dünyaya gələcəyəmmi? (H.Hüseynzadə).

ZİYANÇILIQ – XEYİRXAHLIQ Bu, *ziyançılıqdan* başqa bir şey deyildir (S.Rəhimov); Onun *xeyirxahlığı*, dünəndən bəri ürəklərində düyün bağlamış qəmi, kədəri büsbütün unudurmuşdu (M.Hüseyn).

ZİYANKAR – XEYİRXAH Rəzil və *ziyankar* o adamdır ki, öz bəxtinə qürrələnilir (M.Talıbov); Müəllimin *xeyirxah* adam olduğunu çoxdan bilirdi (M.Hüseyn).

ZİYANKARLIQ – XEYİRXAHLIQ Vəhşilik başqa şeydir, *ziyankarlıq* başqa (M.Talıbov); Belə *xeyirxahlıq* mərhəmət deyildir (M.Talıbov).

ZİYANLI – XEYİRLİ Onlar *ziyanlı* qurdları və kəpənəkləri tutub yeyirlər (A.Şaiq); Onun hər bir doğru, *xeyirli* sözü və işi həmişə alqışla qarşılanaqdır (Mir Cəlal).

ZİYANLIQ – XEYİRLİLİK Zəf eylədi aciz məni, qaldım əmələndən; Çəkdim nə *ziyanlıq* (M.Ə.Sabir); *Xeyirliliyin* yolunu göstərdim.

ZİYANSIZ – XEYİRSİZ Əcəb xoşxasiyyət, *ziyansız* heyvandır (M.Talıbov); O həmişə *xeyirsiz* işdən yapışır (“Azərbaycan”).

ZOR – ASAN Müqim bəy sabahkı işin çox *zor* iş olduğunu kəsdirdi (S.Rəhimov); Silvionun dueli indiki vuruşmadan çox *asandır* (M.Hüseyn).

ZORAKI – KÖNÜLLÜ İstəyən *könüllü*, istəməyən *zorakı* – deyib muzdur Vəli düz Hacı Qulunun gözünün içinə baxdı (M.İbrahimov).

ZORAKILIQ – KÖNÜLLÜLÜK İş *zorakılıq* məsələsinə gəlirsə, bizimkilər oradadırlar, qorxmayın (M.S.Orudubadi); Vəzifəni *könüllülük* prinsipi əsasında bölüşdürmək lazımdır (“Azərbaycan”).

ZORBA – BALACA Xeyli axtarışdan sonra qarşılıqlarına *zorba* bir dovşan çıxdı (A.Şaiq); *Balaca*, isti və səliqəli bir mənzil idi (Mir Cəlal).

ZORBALAŞMAQ – BALACALAŞMAQ Günlər keçdi, aylar keçdi, balaca Cəbi yavaş–yavaş boy atırdı, fəqət həmişə zəif, üzü kiçik, başı isə *zorbalaşırdı* (N.Nərimanov); Mənim gözümdə qonşum *balacalaşırdı*.

ZORBALIQ – BALACALIQ Bu *zorbalıqda* ayı mənim qamçımın qorxusundan hər cür oyun çıxarır, amma bu *balacalıqda* qızın əlində aciz qalmışam (S.S.Axundov).

ZORLA – XOŞLA Sizin onu *zorla* pozdurmağa haqqınız yoxdur (C.Cabbarlı); Bu gün *xoşla* qoymasın, sabah qaçar gələr (C.Cabbarlı).

ZORLU – ZƏİF Qüvvətli olsan da, yoxsulu döymə; Demə ki, *zorluyam*, qolum yaxşıdır (Xəstə Qasım); – Bəzi kəndlərdə yoxsullar qrupu *zəif* idi (Mir Cəlal).

ZORLUQ – ZƏİFLİK Hacı Vəlinin müəyyən prinsipləri var idi, şeyləri *zorluqla* qəbul edirdi (Çəmənzəminli); O öz *zəifliyini* bilirdi (M.Hüseyn).

ZÖVQ – CÖVR Həm *zövqüdür*, həm *cövrüdür* ömrün o, həyatın; İnsanı ucaldan da, qocaldan da məhəbbət (B.Vahabzadə).

ZÜLMƏT – İŞIQLIQ *Zülmət* çökdü, gecə gəldi; Zalım gecə necə gəldi (M.Dilbazi); Aşağıda Cəbir ağzında başlanan açıqlıq, *ışıqlıq*, düzlükdə isə azad təbiət dincəldirdi (Mir Cəlal).

ZÜLMƏT – NURLU Yüz *zülmət* gecənin fırtınasından; Bir *nurlu* səhərin yeli gözəldir (H.Hüseynzadə).

ZÜLMƏTLİ – İŞIQLI *Zülmətli* və sakit bir gecə idi (C.Məmmədov); Xəstənin *ışıqlı*, havalı, təmiz bir otaqda saxlanmasını məsləhət gördüm... (Mir Cəlal).

ZÜLMKAR – ƏDALƏTLİ Bəy çox xəsis və *zülmkar* idi (Ə.Sadiq); *Ədalətli* hökmdar ol! (A.Şaiq).

MÜNDƏRİCAT

<i>Antonim sözlər</i>5
<i>Lüğətin və lüğət məqalələrinin quruluşu</i>5
Aa7
Bb18
Cc27
Çç30
Dd33
Ee47
Əə49
Ff54
Gg56
Hh60
Xx64
İi67
Kk72
Qq77
Ll94
Mm95
Nn103
Oo106
Öö107
Pp108
Rr109
Ss110
Şş118
Tt121
Uu127
Üü129
Vv130
Yy133
Zz140

Buraxılışa məsul: *Əziz Güləliyev*

Texniki redaktor: *Rövşən Ağayev*

Tərtibatçı-rəssam: *Nərgiz Əliyeva*

Kompyuter səhifələyicisi: *Aslan Almasov*

Korrektorlar: *Fəridə Səmədova*
Pərinaz Musaqızı

Yığılmağa verilmişdir 13.03.2007. Çapa imzalanmışdır 15.05.2007.
Formatı 60x90 $\frac{1}{16}$. Fiziki çap vərəqi 9. Ofset çap üsulu.
Tirajı 10000. Sifariş 61.

DÜST 5773-90, DÜST 4.482-87

Kitab “CBS-PP” MMC mətbəəsində çap olunmuşdur.
Bakı, Şərifzadə küçəsi, 3.